

začasno na tujem 19-26

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

oktober 1974

številka 10

slovenija

Na letošnjem kiparskem simpoziju »Forma Viva« v Kostanjevici na Krki, ki so se ga udeležili kiparji z raznih strani sveta, je zastopal Slovenijo oziroma Jugoslavijo slovenski kipar Janez Zorko, ki stalno živi v Parizu. Po poklicu je mehanik in je dolga leta delal v tovarni avtomobilov Renault, vmes pa se je izobraževal. Zdaj je že dve leti svobodni umetnik z lastnim ateljejem na Mont Parnassu, poučuje pa tudi na sloviti univerzi Sorbonna. Njegova dela so bila ugodno sprejeta tudi pri kritikih, zato je Janez Zorko že postal znano umetniško ime. Na sliki: Janez Zorko je v Kostanjevici izdelal tri lesene plastike, od katerih bo največja ostala na razstavi na prostem, druga je namenjena Gorjupovi galeriji, tretja pa za nagrado najboljšemu slovenskemu gledališču na letošnjem Borštnikovem srečanju v Mariboru: Foto: Jože Prešeren

Grozdje je dozorelo, vinogradniki nestrpno pričakujejo sadove svojega trdega dela. Na sliki: pridelovalec terana. Foto: Andrej Triler

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
Šport	7
Do zime — vsi Kozjanci pod streho	9
Kelih s kačo — simbol terana	11
Sonce in sence Haloz	12
Bogastvo »Betinih« modelov	14
Nepozabni »vagabundi«	16
Plečnikova mojstrovina v Bogojini	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Obleščakovi iz Sydneja	30
»Eh, kaj bi, devetdeset let...«	31
Neizpolnjena pričakovanja	33
Slovenske vinske ceste	35
Otroci berite	36
Krožek mladih dopisnikov	37
Humor — Gobe	38
Križanka	39
Filatelija	40
Zaselek stogov pred Studorjem	42
Kakšna je prava slovenska zastava	43

V počastitev 500-letnice slovenskih kmečkih puntov in 400-letnice velikega slovensko-hrvaškega kmečkega punta so letos na ljubljanskem gradu postavili veličasten spomenik, ki je posvečen hrabrim upornikom. Izdelal ga je akademski kipar Stojan Batič.

Foto: Marjan Garbajs

Izdaja — Published by
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8.
številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega
izvoda 5.— din; Argentina 5.— am.
dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali
2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija
220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska
35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija
25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija
2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška
33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica
19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg,
U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575
pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni
poštni nakaznici ali s čekom v priporoče-
nem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-
32002-10-575 at Ljubljanska banka or by
international money order or by check in
registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristoj-
nem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Med našimi ljudmi v zahodnoevropskih državah se je v preteklih letih že ustalila navada, da na kakršenkoli način proslavimo naš, jugoslovanski, največji državni praznik — dan republike. Seveda je nemogoče, da bi bile njihove proslave vedno na sam dan 29. novembra, zato je v marsikaterem društvu prazničen ves mesec.

Na tem mestu je tokrat obvestilo o turneji, ki jo skoraj vsako leto v počastitev dneva republike prireja Slovenska izseljenska matica.

Lani nas je pot popeljala na Švedsko, žal pa so zaradi tega ostale brez obiska iz domovine nekatere naše izseljenske naselbine v Franciji in drugod. Proslave in druge prireditve brez gostov iz domovine pa, pravijo, nikoli ne pritegnejo vseh naših ljudi. Zato smo se letos odločili, da mora naša letošnja turneja spet obiskati naše stare izseljenske naselbine v Franciji, Belgiji in Holandiji, seveda pa tudi vsaj nekatere nove — v Nemčiji. Lani so bili naši rojaki na Švedskem zelo zadovoljni, da jih je obiskal ansambel Mihe Dovžana, zato smo se zanj odločili tudi letos. Miha Dovžan bo s svojim ansamblom torej letos prvič obiskal tudi naše rojake v zahodni Evropi.

Pa si pogledajmo, kod bo potekala turneja! Vse rojake v omenjenih krajih prosim, da jemljejo ta sestavek tudi kot obvestilo, vse podrobnosti pa bodo zvedeli pri posameznih slovenskih društvih v teh krajih. Prvi nastop bo imel ansambel Mihe Dovžana

- 15. novembra v Aumetzu, nato pa:
- 16. novembra v Merlebachu,
- 17. novembra v Sallauminesu, Pas-de-Calais,
- 22. novembra v Genku, Belgija,
- 23. novembra v Heerlerheide, Holandija,
- 24. novembra v Eisdnu, Belgija,
- 26. novembra v Heerlerheide,
- 29. novembra v Essnu, ZR Nemčija in
- 30. novembra v Frankfurtu.

Se enkrat vabimo vse rojake v teh krajih, da v kar največjem številu obiščejo gostovanje tega znanega slovenskega ansambla v njegovih krajih. Preživeli boste lep večer.

iz
vaših
pisem

Slovenska kmečka noša

V Rodni grudi opisujete slovensko kmetско nošo, pa žal ni več takšna, kakršno sem jaz nosila na Gorenjskem, na Brniku. Nosila sem rdečo čiklo, bel ušpek, bel fertoh in čizme na rinčase. Lase smo si spletale v kite. Ko so fantje hodili dekleta klicat pod okna, je fant rekel: »Micka, oglasi se! Če se ne boš ogvasiva, me ne boš dobiva za moža in bom tako zaklev, da se ti bode ušpek odpev!« Kdo bi si takrat mislil, da bo Brnik še tako slaven in da bodo tam, kjer sem jaz krave pasla, še letala pristajala.

Takrat smo tam še čisto po gorenjsko govorili, zdaj pa ni več tako. Zdaj berejo časopise in sem zelo proti temu, da bi v slovenski jezik vrinjali tiste angleške spake.

Brala sem, da se Rajmund Musar boji, da bi pozabil slovenščino. Jaz že 62 let več govorim angleško kot slovensko, pa materinega jezika ne morem pozabiti.

Barbara Slanovec
San Bernardino, Calif., ZDA

Ameriško-slovenski novinar

Moje ime je Franc Gostisha (slovensko Gostiša). Prosim za vašo revijo, rad pa bi se tudi dopisoval s kakim rojakom, ki zna slovensko in angleško. Slovensko se učim še kar naprej pisati in brati. Rojen sem bil v Združenih državah. Moji starši so prišli v Ameriko leta 1906. Oče je bil doma iz Bevk, mati pa iz Borovnice. Moja prva šolska leta so bila v katoliški šoli, kjer so nas učili slovensko. Zdaj vem, da po slovensko »stokam«, ampak nimam veliko priložnosti, da bi z drugimi govoril po slovensko. Imam prijatelje in znance, a vsi hitro obrnejo pogovor na angleško.

Star sem 65 let in ni mi treba več hoditi na delo. Z ženo živiva precej udobno. Šolal sem se tukaj vse do univerze, zdaj pa se še naprej učim — in to slikati. Upam, da bom prišel v nekaj letih tudi na obisk v Jugoslavijo. Imam diplomu v »journalism« in sem delal za majhen časopis, nekaj let pa sem delal tudi za velike časopise v San Franciscu. Danes hodim trikrat na teden na univerzo v Santa Rosa in se učim slikati.

Franc Gostisha
Healdsburg, Calif., ZDA

Čestitka ženi

Moja žena slavi letos 60-letnico rojstva. Rojena je bila 30. avgusta leta 1914 v Ziljah pri Vinici. V Kanado je prišla leta 1967 k svoji družini. V domovini je preživela nad 50 let ob težkem in napornem delu na žuglovi kmetiji in šele zdaj v novi domovini si lahko privošči malo oddiha, ki si ga je z zlatom zaslužila. Mamo je izgubila, ko je bila stara 14 let, od tega časa pa je morala voditi gospodinjstvo ter z očetom in mlajšo sestro obdelovati 16 hektarov pasivne kmetije. Kot dobri in marljivi hčeri ji je oče zapustil posestvo. Mlada sva se tudi poročila — njej je bilo 16 let, meni pa 17. Odlično sva se razumela in tudi kar dobro gospodarila. Po enem letu sva dobila sinčka, dali smo mu ime Joško. Potem so prišle na svet tri hčerke — Angelca, Anica in Ivanka. Veseli smo bili vseh otrok, ker so bili vsi tako pridni in marljivi. Po drugi svetovni vojni pa smo se vsi razkropili po svetu: sin Joško je romal v Kanado, Angelca na Švedsko, jaz v Nemčijo in potem na Švedsko, danes pa smo vsi skupaj v naši novi domovini Kanadi in še vedno se vsi spominjamo prelepe rojstne domovine.

Moji ženi in naši mami Barbari ob njenem jubileju vsi iz srca čestitamo in ji želimo še mnogo let!

Stanislav Čemas
Downsview, Ont., Kanada

Spomenik letalcu

Med mojim kratkim dopustom v domovini sem obiskal tudi Novo Gorico. Že večkrat sem imel namen slikati spomenik prvemu jugoslovanskemu letalcu Edvardu Rusjanu. Na sliki sem tudi jaz.

Emil Zorzut ob spomeniku prvemu jugoslovanskemu letalcu Edvardu Rusjanu v Novi Gorici

Ce boste sliko objavili, mislim, da se je bodo razveselili tudi številni Primorci, ki živijo po svetu.

Na Primorskem sem bil spet po 15 mesecih. Ugotovil sem, da se je med tem časom kar veliko spremenilo. Povsod, kamor se človek obrne, rastejo nove hiše in v bližini občinske skupščine sem opazil, da gradijo nov, modern hotel.

Moja sestra, ki živi v Vetlandi na južnem Švedskem, je letos prvič po 12 letih obiskala domovino. Prepričan sem, da je od same sreče ob srečanjih s sorodniki in nekdanjimi prijatelji pretočila veliko solza, solza v rojstnem kraju.

Že večkrat sem vas mislil nekaj vprašati, kajti radovednost mi sploh ne da miru. Rodna gruda je zelo znana in priljubljena med Slovenci na vseh kontinentih. Mene je že veliko Nemcev vprašalo, kako se imenuje ta časopis po nemško. Objasnili sem jim, želim pa izvedeti še vaše mnenje, kako bi besedici »rodna gruda« raztolmačili po nemško, da bom vedel, če sem pravilno odgovoril.

Emil Zorzut
Ettlingen, ZR Nemčija

Zaradi poštenja na cesti

Res je, kot je napisala neka rojakinja, da si pogosto ne upamo povedati tistega, kar je res, čeprav vsi doživljamo krivice, ki nam jih povzročajo tujci. Tudi jaz sem jo doživela.

Pred letom dni nas je gospodar z enotedensko odpovedjo izgnal iz stanovanja, ki mu tako skoraj ne bi mogli reči. Mož je veliko na terenu, odsoten z doma in gospodar je hotel to izkoristiti in me je začel nagovarjati. Energično sem ga odbijala. Nekoč mi je celo dejal, da se mu je do takrat vdala še vsaka Jugoslovanka. Od takrat sem ga še bolj sovražila. Moža sem vedno nagovarjala, da si poiščemo drugo stanovanje, le vzroka mu nisem hotela povedati. Resnico sem mu povedala šele kasneje. Gospodar se mi je maščeval tako, da nas je izgnal iz stanovanja. Dal nam je pismo odpovedi, in čeprav je bilo stanovanje plačano do konca meseca, smo ga morali zapustiti že v prvi polovici. Takrat sem si zaželela nazaj, domov k svojim ljudem. Kmalu, še tisti teden smo se znašli in dobili stanovanje, kjer živimo še danes. Čeprav sem se zaradi poštenja znašla na cesti, sem mu dokazala, da nismo vse Jugoslovanke enake.

Kati Golič
Ravensburg, ZR Nemčija

Ižanka piše

Letos ne bom videla moje rojstne vasi Ig. Vedno pa mislim, kako je bilo lepo vsako poletje, ko sem videla mojo ma-

mico. In kako lepo je bilo 4. julija na pikniku v Škofji Loki.

Upam, da boste tisti, ki vam je bilo mogoče iti letos v Slovenijo, malo popisali svoje potovanje. Berem rada, saj to je še edino, kar imamo tukaj v novi domovini.

Rodna gruda nam pove in pokaže slike vasic, Karavank in Alp. Mogoče mi bo sreča mila, da bom drugo leto spet obiskala mojo mamo na Igu. Pošiljam tudi naročnino za mojo svakinjo Ivanko Repar, ki živi v Indiji. Še vedno žaluje za svojim možem, mojim bratom.

Mary Turšič
New York City, ZDA

Vnukinja v »starem kraju«

Moja vnukinja Alin Cvetnik je bila skupaj z dvema svojima prijateljicama na izletu v Jugoslaviji. Dva dneva so bile tudi na Vrhniki, kjer so obiskale naše sorodnike in si ogledale naše lepe kraje, od koder sem doma. Videle so tudi Postojnsko jamo, bile so na Bledu in drugod, mimogrede pa še v sosednih državah Italiji in Avstriji. Vesela sem bila, ko so mi rekle, da je bilo najlepše v Jugoslaviji. Moram jih tudi pohvaliti, da so si same privarčevale za vožnjo z letalom. Vse so stare po 18 let in delajo pri telefonski družbi.

Še to vam moram sporočiti: Marta Žnidaršič, ki sem jo jaz naučila klekljati, je dobila prvo nagrado, tu rečemo blue ribbon, na tukajšnjem ženskem tekmovanju. Čestitam ji! V Ameriki kaj takega še niso videli.

Mary Kink
Waukegan, Ill., ZDA

Hvala za prijatelje

Revijo z veseljem preberem, sploh pa imam najraje fotografije lepih slovenskih krajev, ki jih objavljate v reviji, in me spominjajo na moj rodni kraj. Hvala vam za vse prijatelje, ki sem jih spoznala prek vaše revije.

Viktorija Vertačnik
North Bellmont, New York, ZDA

Pozdravi iz Sygana

Najlepše se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Vedno jo težko pričakujem in jo z veseljem prebiram. V maju je bila na obisku velika skupina Slovencev iz Pennsylvanije, ki je potovala prek agencije K-M iz Pittsburgha. Med izletniki je bila tudi gospa Frances Kozel, njena hči Mary in njen sin Frank z ženo Gin. Zelo so bili srečni, da so lahko potovali v Slovenijo. Tudi jaz bi šla rada z njimi, vendar pa se zaradi rahlega zdravlja nisem upala podati na pot.

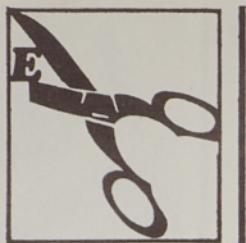
Naša dopisnica Julija Kramžar iz Sygana v Pennsylvaniji

Rojaka Frank in Wildred Virant iz Pennsylvanije: kljub nesreči med počitnicami v Sloveniji imata nanjo vedno lepe spomine

Kljub osemdesetim letom še vedno delam v krožku št. 6 SNPJ v Syganu, Penna. Naš krožek je v maju praznoval 70-letnico obstoja. Ustanovljen je bil leta 1904. Takrat je štel 19 članov, danes pa jih ima kar 991. Kljub nekaterim težavam smo zelo ponosni na naše društvo. Vsem sodelavcem in bralcem Rodne grude pošiljam pristrčne pozdrave in želim, da bi bila še naprej tako uspešna. Pozdravom se pridružujeta tudi moja nečakinja Mildred in njen mož Frank Wirant.

Julie Kramžar
Sygan, Pa., ZDA

Delegacija Bundestaga v Jugoslaviji

V prvi polovici septembra je bila v Jugoslaviji na večdnevem obisku delegacija zunanjepolitičnega odbora zahodnonemškega Bundestaga, ki jo je vodil predsednik odbora Gerhard Schroeder. V razgovorih z delegati zunanjepolitičnega odbora zvezne skupščine so izmenjali mnenja o aktualnih mednarodnih vprašanjih, pa tudi o gospodarskem sodelovanju med ZR Nemčijo in SFR Jugoslavijo. Ti razgovori so bili pomemben prispevek k medsebojnemu spoznavanju in razvoju prijateljskih odnosov med ZR Nemčijo in Jugoslavijo.

Sestčlansko delegacijo Bundestaga, ki jo je vodil dr. Gerhard Schroeder, je na Brdu pri Kranju sprejel tudi predsednik republike Josip Broz Tito, v Ljubljani pa jih je zadržal na kosilu predsednik skupščine SR Slovenije dr. Marjan Breclj.

Pšenice več kot kdajkoli

Po dokončnih podatkih smo letos v Jugoslaviji pridelali 6,271.000 ton pšenice, kar je za 32 odstotkov več kot lani in za 12 odstotkov več kot leta 1971, ki je bilo doslej naše rekordno leto. Nepredvideno dobra letina je povzročila tudi nove skrbi, saj v vsej Jugoslaviji nimamo dovolj skladišč za spravilo tako obilnega pridelka. V naših največjih žitorodnih krajih — v Slavoniji, Mačvi, Sremu in Pomoravju so za skladišča uporabili celo šolske telovadnice in vse druge razpoložljive prostore.

Zbor vinskih strokovnjakov

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani se je v prvih dneh septembra končal 20. mednarodni vinski sejem, na katerem je sodelovalo okrog 300 razstavljalcev iz 16 držav. Sejem si je ogledalo in okušalo žlahtno kapljico nad 80.000 ljudi, med katerimi je bilo veliko strokovnjakov za vinogradništvo, vinarstvo in kletarstvo. Ob sejmu je tudi več strokovnih zborovanj.

Tako je na mednarodnem simpoziju o obrezovanju trte sodelovalo 170 strokovnjakov in znanstvenikov iz sedmih evropskih držav. Najboljša vina ter žgane in brezalkoholne pijače so dobile ustrezna priznanja.

Nesreča v Zagrebu

V noči od 30. na 31. avgust se je na železniški postaji v Zagrebu pripetila najhujša železniška nesreča v Jugoslaviji in ena največjih na svetu — mrtvih je bilo 122 ljudi, ranjenih pa blizu 100. Ob vstopu na zagrebški kolodvor je smrt zastavila pot izrednemu vlaku na progi Beograd—ZR Nemčija, s tem vlakom pa je okrog 400 naših ljudi potovalo na delo v ZR Nemčijo. Nesrečo je po vsej verjetnosti zakrivila prevelika hitrost (ob rekonstrukciji je bilo ugotovljeno, da je ob vstopu na postajo vlak vozil s hitrostjo 102 kilometra na uro). Preiskovalni sodnik je dal zapreti strojevodjo tega vlaka Nikolo Kneževića in njegovega pomočnika Stjepana Vargo.

Zagrebska nesreča je zelo prizadela vso Jugoslavijo in številni naši ljudje so takoj priskočili na pomoč bodisi v obliki krvi ali skrbi za sirote oziroma ponesrečence.

Sožalne brzojavke ob tej hudi nesreči so poslali tudi številni klubi in društva naših rojakov po svetu.

Štirideset let »Ljudske pravice«

Blizu 10.000 ljudi iz vsega Pomurja in drugih krajev Slovenije se je v nedeljo 20. septembra udeležilo zborovanja v Veliki Polani, na katerem so proslavili 40-letnico začetka izhajanja »Ljudske pravice«, glasila komunistične partije Slovenije, ki jo je urejal domačin, priseljenec Miško Kranjec. Ob tem jubileju so imeli v Veliki Polani in v nekaterih drugih pomurskih vaseh več kulturnih prireditev, odprli pa so tudi novo asfaltirano cesto od Hotize do Velike Polane.

Nova elektrarna v Šoštanju

Predstavniki zahodnonemške firme Kraft Werke Union, švicarske firme Sulzer, celjske Kovinotehne kot uvoznika in Rudarsko-energetskega kombinata Šoštanj so pred nedavnim podpisali pogodbo o dobavi opreme za novo termoelektrarno Šoštanj IV. Gradnja nove termoelektrarne bo stala 2,4 milijarde dinarjev, domača podjetja pa bodo pri njej sodelovala s 46-odstotno udeležbo. To bo drugi naj-

večji energetski objekt, ki bo v Sloveniji zgrajen do leta 1980. Na prvem mestu je jedrska elektrarna v Krškem.

Dve tretjini za hrano

Kljub podatkom o izredno ugodni letini je presenetljiva ugotovitev, da so se v Jugoslaviji v zadnjih letih izredno povišali izdatki za hrano. Podobno pa je tudi drugod v Evropi. V posamičnih jugoslovanskih družinah potrošijo za hrano celo dve tretjini svojih osebnih dohodkov. Še pred desetimi leti je bil položaj ravno nasproten. Množična proizvodnja industrijskega blaga je posredno vplivala na ustalitev cen tega blaga, osebni mesečni prejemki pa so zmeroma naraščali. Ob počasnejši rasti realnih osebnih dohodkov pa zdaj naraščajo cene osnovnim živilom.

Slovenske cestne povezave

V soboto, 14. septembra, so izročili namenu nov odsek slovenske avtomobilske ceste od Postojne do Razdrtega. Tako ima zdaj Slovenija skupno 41 kilometrov avtomobilskih cest, prihodnjo jesen pa bo nared še 50 km ceste med Hočami pri Mariboru in Arjo vasjo. Po programu republiške skupnosti za ceste bi morala imeti Slovenija čez tri leta že 342 km avtomobilskih cest. To naj bi bila cesta »Slovenika«, ki bi povezovala Šentilj pri Mariboru in Koper na morju, ter cesto »Ilirika«, ki naj bi od karavanskega predora tekla mimo Ljubljane do Bregane pri Zagrebu. Predvideno je tudi podaljšanje že obstoječe avtomobilske ceste od Razdrtega do Nove Gorice. Štajerski del »Slovenike« je tudi že pravo gradbišče, kjer so dokončani že vsi viadukti, dela pa tečejo še v predoru Pletovarje, ki bo dolg 708 metrov.

Velika škoda na Kozjanskem

Skupna škoda, ki jo je 20. julija povzročil potres na območju občin Šmarje, Šentjur, Celje in Slovenske Konjice, znaša 681 milijonov, 399 tisoč dinarjev. Največja škoda je na zasebnih objektih. V solidarnostni akciji za zbiranje pomoči ogroženemu območju se je zbralo na skupnem računu 55 milijonov dinarjev, kar pa bo daleč premalo, zato se zbiranje pomoči še nadaljuje.

Švicarski kapital pri nas

Švicarski gospodarski strokovnjaki so ugodno ocenili jugoslovanske predpise o uvozu tujega kapitala, zato se

Švica zelo zanima za razširjeno sodelovanje z Jugoslavijo. Dala nam je kredite za tovarno Pliva v Zagrebu in za aluminijски kombinat pri Šibeniku, kaže pa, da je Švica pripravljena odobriti nova posojila za gradnjo gošpodarskih objektov v Jugoslaviji.

Priznanje Plesničarjem v Ptuj

Na tradicionalnem festivalu domače zabavne glasbe v Ptuj je izseljenski ansambel bratov Plesničar iz Melbourne v Avstraliji, ki je vse poletje gostoval v Sloveniji, prejel drugo nagrado občinstva, prvo nagrado v tej konkurenci pa je dobil ansambel Jožeta Krežeta iz Maribora. Po oceni strokovne žirije je bil najboljši ansambel na tem festivalu ansambel Valterja Skoka iz Maribora, drugi pa ansambel Dan in noč iz Maribora.

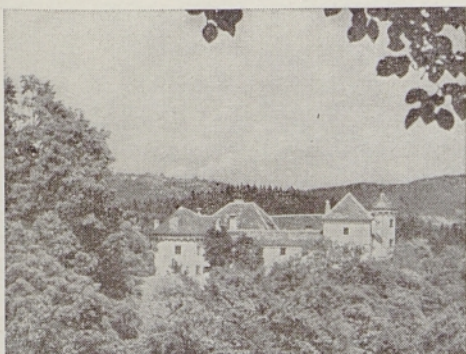
Šesti festival domače glasbe je tudi letos organiziral radio Ptuj.

Spomenik konju v Prlekiji

Ob stoletnici konjeniškega športa v Prlekiji so v Lukavcih — tam so pred 100 leti prleški kmetje prvič tekmovali s konji — odkrili spomenik, ki je posvečen konju. Spomenik, ki je prvi te vrste v Jugoslaviji, je izklesal kipar samouk Peter Jovanovič iz Žetin nad Škofjo Loko.

Tuji slavisti v Jugoslaviji

V Ljubljani se je v juliju končal deseti, jubilejni seminar slovenskega jezika, kulture in literature, ki se ga je udeležilo veliko število tujih slavistov in ljubiteljev naše kulture skoraj z vsega sveta. Podobne seminarje za tuje slaviste prirejajo skoraj vsa naša republiška oziroma univerzitetna središča.

Grad Bogenšperk pri Litiji

Slavje v Stuttgartu

»Naj to naše srečanje postane tradicionalno, naj postane pravi pregled naše kulturno-prosvetne dejavnosti, naj bo spodbuda in pomoč našemu društvenemu delu v tujini,« je v svojih pozdravnih besedah zbranim udeležencem 3. srečanja slovenskih društev na tujem v Stuttgartu dejal predsednik Slovenskega planinskega društva »Triglav« v Švici rojak Avgust Teropšič. Te besede so bile izrečene iz resnične želje po tovrstni slovenski družabnosti, hkrati pa tudi iz potrebe, da si slovenska društva na tujem izmenjujejo izkušnje glede organizacije svojih prireditvev. V Stuttgartu se je v športni dvorani na Killesbergu zbralo blizu dva tisoč naših rojakov iz skoraj vse Nemčije, s posebnimi avtobusi in osebnimi avtomobili pa so se pripeljali tudi iz skoraj vseh sosednjih držav: iz Švice je izlet organiziralo omenjeno društvo »Triglav«, iz Francije, kjer sta bili prvi dve tovrstni srečanja, so prišli rojaki iz Aumetza in kar tri društva iz merlebaškega rudarskega bazena — »Triglav«, »Jadran« in »Sv. Barbara« iz Jeanne d'Arc, iz Holandije se je z osebnim avtomobilom pripeljal le predsednik slovenskega pevskega zbora »Zvon« Franc Jančič z družino ter izrazil obžalovanje, da mu ni bilo mogoče pripeljati vsega zbora, iz Belgije pa se je pripeljala skupina članov kulturno-prosvetnega društva »Jugoslavija« iz Serainga. Razumljivo je, da je prišlo v Stuttgart največ rojakov in tudi slovenskih kulturno-umetniških skupin iz ZR Nemčije — »Bled« iz Essna, »Sava« iz Frankfurta, »Triglav« iz Münchna, jugoslovanska šolska folklorna skupina »Mladost« iz Stuttgarta. Skoraj vsa društva so sodelovala pri izvajanju programa, zanimivo pa je, da v programu niso sodelovali gostitelji — SKUD »Triglav« iz Stuttgarta, razen s pionirsko folklorno skupino. Vzrok za ta izostanek pa nam je bil kmalu očiten — prav vsi odborniki in člani društvenih sekcij so sodelovali pri organizaciji prireditve, saj so nase prevzeli celo kuhinjo in postrežbo.

Vse skupine, ki so se pojavile na lepo okrašenem odru z jugoslovansko, slovensko in nemško zastavo, so se najprej predstavile s kratkim opisom svojega delovanja, nato pa predstavile najzanimivejši del svoje kulturne dejavnosti. Pri Münchencanih in Essenčanih je bila to folklor, pri naših Francozih so bili to pevski zbori z bogato tradicijo, Švicarji so bili skromni — s harmonikarjem, na odru pa smo videli tudi celo vrsto narodnozabavnih ansamblov — iz Merlebacha, iz Münchna, iz Frankfurta in morda

V Štepanji vasi, ki je danes že del Ljubljane, gradijo novo stanovanjsko naselje, katerega največja značilnost je v tem, da bo tod tudi precej najemniških stanovanj za družine, ki si stanovanja same ne morejo kupiti. Prvi stanovalci so se že vselili

še od kod. Seveda so poslušalce najbolj ogreli najmlajši — sekstet »Bambinos« iz Münchna, ki ga vodi mladi Darko Soršak, doma iz Maribora. Ob njihovih Avsenikovih vižah so že marsikoga zasrbele pete. Ob zaključku pisanega programa so nastopili še gostje iz Ljubljane, operni solisti Ladko Korošec, Sonja Hočevarjeva, Milka Evtimova in Rajko Koritnik, ki so ob spremljavi pianista Andreja Jarca zapeli nekaj popularnih opernih arij. Kljub temu, da je bilo takrat razpoloženje v dvorani že na višku, so poželi viharne aplavze. Do druge ure zjutraj je potem igral ansambel Francija Puharja s pevko Marjano Deržaj ter z Branko Stergarjevo in Stojanom Venetom.

Tretje srečanje slovenskih društev v Zahodni Evropi, ki je bilo letos v sklopu »Jugoslovanskega tedna«, je obiskal tudi jugoslovanski ambasador v Bonnu Budimir Lončar, ki je spregovoril tudi nekaj prisrčnih pozdravnih besed, v imenu pokrovitelja — Republiške konference SZDL Slovenije in številnih drugih gostov iz domovine pa je srečanje pozdravila podpredsednica RK SZDL Tina Tomljetova. S srečanja so poslali tudi pozdravni brzojavki predsedniku republike Josipu Brozu Titu in predsedniku predsedstva SR Slovenije Sergeju Kraigherju. Reportažni zapis s tega velikega slovenskega srečanja bomo objavili v naši prihodnji številki.

J. P.

V **Kostanjevici** so konec avgusta zaključili mednarodno srečanje kiparjev »Forma viva — Kostanjevica 74«. Na sklepni slovesnosti je nastopil Slovenski oktet s komornim koncertom. Zelena jasa, ki obdaja mogočno stavbo starega kostanjeviškega samostana, je posejana že z 90 različnimi lesenimi skulpturami, ki so jih ustvarili kiparji iz raznih dežel. Letos so se kostanjeviške Forme vive udeležili po en kipar iz Avstrije, Japonske, Anglije in slovenski kipar Janez Zorko, ki živi v Parizu. V minulih letih je doslej na deloviščih Forme vive v Kostanjevici, na Seči, na Ravnah in v Mariboru oblikovalo svoje umetnine 145 kiparjev iz 23 dežel, ki so izdelali skupaj 175 plastik iz lesa, marmorja, železa in betona.

V **Sentjurju pri Celju** so s slovesno povorko in drugimi prireditvami proslavili stoletnico domačega gasilskega društva. Povorke se je udeležilo nad šeststo gasilcev iz občine in širšega celjskega območja.

V **Celju** so imeli veliko vrtnarsko razstavo, že tretjo po vrsti, ki je bila zelo lepo urejena in je privabila stotine obiskovalcev od vsepovsod. Najbolj uspeli razstavljalci so prejeli diplome in nagrade. Prvo nagrado je strokovna komisija prisodila vrtnarju Jožetu Skornšku iz Mozirja, ki je izredno domiselno prikazal, kako naj bo urejen sodoben kmečki vrt.

V **Koprivnici** na obronkih Kozjanskega so v nedeljo 1. septembra doživeli pomemben dogodek. Odprli so prostorno moderno novo šolo. Za njeno gradnjo so nekaj prispevali prebivalci krajevnne skupnosti, ostalo pa so krili iz občinskih in drugih virov. Na otvoritveni slovesnosti so imeli bogat kulturni program, v katerem so sodelovali šolarji, godbeniki iz Senovega, pevski zbor iz Brestanice in folklorna skupina »France Marolt« iz Ljubljane.

V **Novem mestu** so 5. septembra v Dolenjski galeriji, kot prvo prireditev letošnjega kulturnega tedna, odprli razstavo portretov kulturnih delavcev, ki jih je upodobil slovenski akademski slikar Božidar Jakac. Razstavo so priredili tudi kot vezilo in priznanje

velikemu Novomeščanu, častnemu občanu in umetniku Božidarju Jakcu ob njegovi 75-letnici. Božidar Jakac je v svojem skoraj 60-letnem umetniškem ustvarjanju upodobil dolgo vrsto naših pomembnih ljudi. Njegovi portreti, kakor tudi druge njegove slike in grafike, so danes raztreseni po mnogih deželah in so bili razstavljeni že v številnih galerijah. Največ od teh jih je v zasebnih zbirkah, ali v lasti portretirancev. Za razstavo v Dolenjski galeriji je umetnik dal na razpolago portrete kulturnih delavcev iz svoje zasebne zbirke ter jih dopolnil z nekaj slikami, ki so v lasti nekaterih ustanov v Novem mestu. Pred tem je imel Jakac razstavo svojih lastnih portretov v Lamutovem salonu v Kostanjevici.

Sadna letina je bila v Sloveniji letos kar obilna, tudi pridelek krompirja je lep in ga bo zadosti za gospodinjstva in za predelavo, pa še ga bo ostalo. Da bi naši ljudje čim ceneje prišli do sadja brez raznih prekupčevalcev, ki to znatno podražijo, so nekatera uredništva slovenskih časopisov ter razna društva organizirala »sadne izlete«. Uredništvo »Dnevnika« iz Ljubljane je organiziralo »breskvine izlete v Novo Gorico«, ki so nadvse zadovoljili pridelovalce in kupce. Udeležencev z avtobusi in osebnimi avtomobili je bilo toliko, da so v dveh dneh kupili 3,5 tone breskev. Vsak izletnik z avtobusom je plačal za prevoz, kosilo in 5 kg breskev, ki se jih je povrh

lahko še tudi do sitega zastoj najedel, 100 dinarjev. V ta znesek vračunano kosilo pa je bilo tudi dobrota in zanimivost zase — saj je bila poleg drugega na jedilniku tudi »pijana klobasa«, to je na vinu kuhana klobasa, ki je znana briška specialiteta. Slovensko avtobusno podjetje Viator in ženski tednik »Jana« pa so priredili »hruškov izlet« v Slovenske gorice. V ceni 150 dinarjev je vračunana avtobusna vožnja, 5 kg prvovrstnih hrušk viljamovk, katerih se je lahko vsak tudi po volji do sitega najedel, kosilo in vstopnina na folklorno prireditev »prleška bratev«. Izletniki so si lahko nakupili tudi hruške za domačo zimsko zalogo, ki so jim jih zatem s kamioni pripeljali v Ljubljano.

V **Vuzenici in Preddvoru pri Kranju** sta bili letos v poletnih mesecih dve umetniški koloniji — v Vuzenici je bila slikarska, v Preddvoru pa folklorna. Posebej pomembni pa sta bili tudi zato, ker so se obeh udeležili tudi otroci s slovenske Koroške. Likovne kolonije v Vuzenici se je poleg domačinov udeležilo 18 mladih koroških Slovencev ter 6 dijakov iz Smederevske Palanke v Srbiji. Vsa ta pisana družčina mladih umetnikov se je v času od 18. do 24. avgusta vneta risala in slikala vmes pa so hodili tudi na prijetne izlete, igrali so igre itd. Folklorno kolonijo v Preddvoru pri Kranju so letos obiskali otroci članov Slovenskega kulturnega društva iz

Orač

Foto: Ante Kornič

Globasnice na Koroškem. Naši mladi koroški Slovenci so se v kratkem času bivanja med nami naučili v Predvoru dveh slovenskih narodnih plesov in se razen tega precej seznanili s kulturno zgodovino matičnega naroda in njegovim jezikom.

V Ljutomeru so letos praznovali stoletnico kasaškega športa. Dolenjci so zelo ponosni, da je na jubilejnih tekmah zmagal njihov ožji rojak, 27-letni Jože Antončič iz Praproč pri Šentjerneju, ki je popolnoma opravičil vlogo favorita, saj je tudi po tej dirki ostal neporažen. Njegova kobila Peli je vodila takoj po startu in zatem progo pretekla v izredno dobrem času. Peli je kupil v Ljutomeru staro 4 mesece. Seveda je z njo zelo zadovoljen. Precej domačih in tujih kupcev se zanima za iskro kobilico, a Jože pravi, da je ne da za noben denar.

Novomeška industrija motornih vozil je letos pred počitnicami na široko propagirala nakup svojih avtomobilskih prikolic za počitniška letovanja. Odmev pri delovnih organizacijah je bil zelo lep. Nad štiristo sindikalnih organizacij iz vse Slovenije je odkupil za letovanja svojih delavcev blizu tisoč prikolic Adria. Te prikolic so v letošnjih počitniških mesecih že praktično uporabili v raznih krajih naše obale. Pri IMV računajo, da bodo v prihodnje prodali še več prikolic, saj odslej tovrstne nakupe tudi kreditirajo. Za svoje delavce in uslužbenke pri IMV seveda tudi niso pozabili. Zanje so namenili 60 prikolic. Postavili so jih v Pakoštanah, kjer je letos v njih letovalo blizu tisoč delavcev in njihovih družin.

Ljubljana bo v akciji za Kozjansko, ki je bilo hudo prizadeto po potresu, zgradila tudi šolo v Ponikvi v šentjurski občini. Triinpetdeset največjih delovnih organizacij iz ljubljanskih občin bo zbralo za šolo v Ponikvi 3,140.000 dinarjev, ljubljanska mestna skupščina pa bo prispevala 70.000 dinarjev. Razliko do polne cene pa bodo krili iz presežkov redno zbrane pomoči, ki so jo delovni kolektivi iz vse Slovenije namenili za Kozjansko.

Na Matajurju so prvo septembrsko nedeljo odkrili spomenik na grobnici 17 borcev, ki so padli 9. novembra 1943 na Matajurju. Med njimi je 13 Jugoslovancov, trije Italijani in neznan zavezniški vojak. Med drugo svetovno vojno je padlo na Matajurju nad 250 naših borcev, ki jim nameravajo v kratkem postaviti spominsko obeležje. Ob odkritju spomenika na grobnici je v spominskem kulturnem programu zapel Briški oktet, Kobariški pevski zbor, nastopili pa so tudi slovenski in italijanski recitatorji.

šport

Nogomet: veliko mladih igralcev

Nogometno prvenstvo Jugoslavije, ki se je začelo, ko se še ni popolnoma utišal odmev velikih dogodkov na svetovnem prvenstvu v Zvezni republiki Nemčiji, je tako, kot smo tudi pričakovali: zanimivo in zagrizeno. Kaže, da ne bo jasnega odgovora o novem prvaku Jugoslavije, vse dokler prihodnje leto ne bomo zaslišali zadnjega sodnikovega žvižga. Najbrž pa se bo uresničila tudi domneva, ki je imela močno veljavo še pred štartom v novo prvenstvo, da tokrat tekmovanje najboljših jugoslovanskih enajsteric vendarle ne bo tako kvalitetno, kot je bilo prejšnje. Zakaj? Med igralci moštev prve zvezne nogometne lige ni proslavljenih igralcev — Ačimovića in Marića, ki sta to jesen oblekla vojaško suknjo, domačim gledalcem pa se tudi niso pokazali reprezentanti Hadžiabdić, Karasi, Pavlović in Santrač, ki so jih vabljive ponudbe bogatih klubov zvabile v tujino.

Resda so jugoslovanski klubi okrepili svoje vrste z mladimi močmi, toda še neizkušeni igralci ne bodo mogli kar

spočetka zadovoljiti izostrenega okusa starih nogometnih sladokuscev.

Če je v začetku trdno veljalo, da se bodo v najboljšem primeru le trije klubi — Hajduk, Crvena zvezda in Velež — lahko potegovali za naslov 29. prvaka Jugoslavije, pa je Vojvodina v prvih dejanjih napovedovalce spravila v nemajhno zadrego, saj je odločno napovedala kandidaturo za prvo mesto.

Kazalo je, da bo svetovno nogometno prvenstvo, na katerem so sodniki trdno držali na vajetih preveč vročerkvne igralce in jih brzdale s piščalkami ter rumenimi in rdečimi kartoni, vplivalo tudi na disciplino na jugoslovanskih igriščih. A ostalo je pri starem. Še huje: nogometna jesen je bila v znamenju grobosti, nenehnih opominov pa tudi izključitev.

Tako se je začelo, ostaja pa upanje, da se bo spomladi končalo bolje.

Jože Dekleva

Tri kolajne za Jugoslavijo v Rimu

Na evropskem prvenstvu v atletiki, ki je bilo v začetku septembra v Rimu, so Jugoslovani osvojili tri medalje, kar je eden izmed največjih naših uspehov na teh prvenstvih. Najbolj smo veseli zlate medalje Luciana Sušnja v teku na 800 metrov, ne veliko manj pa srebrne medalje Nenada Stekića v skoku v daljino in bronaste medalje Celjanke Nataše Urbančič v metu kopja. To so bili res izvrstni uspehi naših atletov v času, ko pravijo, da jugoslovanska atletika nazaduje.

Na nogometni tekmi v Ljubljani — Olimpija : Zagreb

Poškodovani olimski samostan, v katerem je slovita lekarna, morda najstarejša v Evropi

Stara šola v Zibiki je neuporabna. Novo so domačim šolarjem postavili Velenjčani

Do zime – vsi Kozjanci pod streho

Dan se je nagibal k večeru. Bilo je soparno, živina je odganjala nadležen mrčes, kakor je vedela in znala. Tišina je ležala kot težka mora nad Šmarjem in okoliškimi kraji.

Ob 18.08 je vzdrtela zemlja. Bil je četrtek, 30. junija, dan, ki ga šmarski občani ne bodo nikoli pozabili. V Zibiki, vasi nedaleč od Šmarja pri Jelšah, skriti med gorami, je zapel zvon, tako se je premaknila podružnična cerkev in njen zvonik. Blizu Podčetrтка so od groze mukale krave, pod Rudnico je vzvalovilo jezero in se z velikimi valovi penilo prek obale, na Rudnici pa so tulili srnjaki in lisice. Prek vse šmarske pokrajine je valovilo žito kot še nikoli doslej. Na Šmarskem so prvič v zgodovini občutili potres.

Čutili so ga tudi v Celju in v okoliških občinah: Konjicah, Šentjurju in Laškem

pa tudi drugod. Seizmološki zavod iz Ljubljane je kmalu sporočil, da je bil na Šmarskem potres sedme stopnje in še malo čez (za ilustracijo naj povemo, da je potres v Skopju pred leti dosegel deveto stopnjo). Epicenter potresa je bil nekje med Grobelnim in Zibiko, ki je bila najhuje poškodovana.

Zmeda in obup

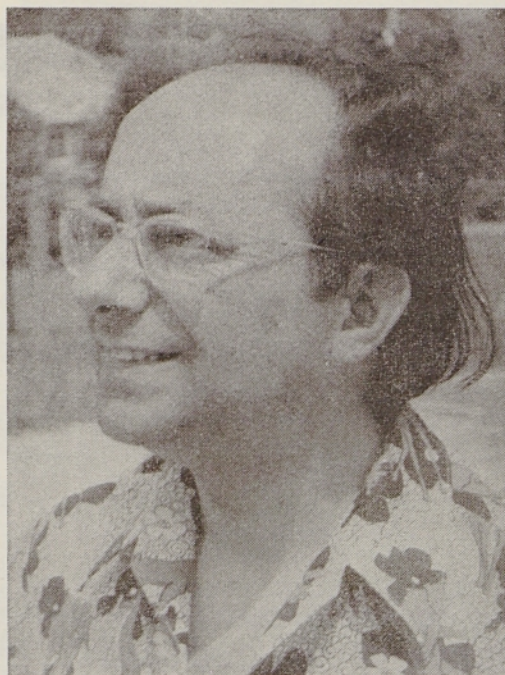
Dan po potresu, povedati je treba, da so se sunki ponavljali še kar naprej in da tudi danes v šmarski občini ni čisto mirno, smo obiskali najbolj prizadete kraje v občini. V Šmarju pri Jelšah ta dan niso delali. Vse je bilo na cestah, na katerih so ležali omet, bruna in opeke. Na nekaterih hišah so se odtrgale kar cele stene. Dom počitka Jelšingrad je bil tako poru-

šen, da so morali prebivalce — upokojenke in socialne podpirance — takoj izseliti. Močno poškodovane so bile domala vse stavbe, kjer imajo svoje sedeže razne organizacije. Že tako kritični prostori šmarskih osnovnih šol so docela neuporabni. Povsod smo lahko opazili prestrašenost, strah pred jutrišnjim dnem. Seizmološki zavod iz Ljubljane je napovedal nov potres, ki je dan pozneje tudi prišel in porušil ter prizadel še tisto, kar je bilo kolikor toliko uporabno.

Šmarska pa tudi šentjurska občina imata pretežno stare hiše, katerih starost presega sto let in zato je razumljivo, da so bile te najbolj poškodovane. Seveda so bila najhuje prizadeta prav šolska poslopja, ki skoraj vsa presegajo starost sto let. Porušene in neuporabne so šole v Zibiki, ki jo je dobesedno podrlo, na Kristan vrhu, Loki pri Žusmu, Šmarju pri Jelšah, Šentvidu in drugje, vsega skupaj je devet šol neuporabnih za pouk. Močno prizadeta so bila tudi kmečka poslopja, ki so prav tako stara. Kmalu po potresu so prišle v obe občini strokovne komisije, ki so ocenile vrednost škode, nastale po potresu. Ugotovili so, da je samo v šmarski občini močno prizadetih okoli tri tisoč objektov, razvrščenih v štiri kategorije in da bo treba vsaj četrtno objektov porušiti. Končna ugotovitev: okoli 40 milijard dinarjev škode. Znano je, da je šmarska občina, delno pa tudi šentjurska, ki pa ni bila toliko prizadeta, izredno bogata s kulturnimi spomeniki, ki izhajajo pretežno iz zgodnjega pa tudi iz poznega srednjega veka. Žal je potres prizadejal veliko škodo tudi njim. Precejšnje število pomembnih cerkva je delno poškodovano, znani olimski grad z drugo najstarejšo apoteko v Evropi, o kateri smo pred leti v naši reviji že pisali, pa je tako močno razmajan, da nastaja vprašanje, kaj bo z njim. Potres ni prizanesel niti freskam v lekarni, ki so brez dvoma ena največ-

Vinko Stiplovšek: Človek nikoli ne pride iz zagat ...

Profesor Modic iz Šmarja meni, da je treba najprej obnoviti šole

Takšno je bilo razdejanje v Šmarju pri Jelšah

V Grobelnem žive ljudje pod šotori in v počitniških prikolicah

jih znamenitosti v šmarski občini. Poškodovani so tudi gradovi Podsreda in Podčetrtek. Z obeh gradov se je v dneh potresa valilo kamenje... Kamorkoli je popotnik obrnil pogled, povsod je bilo razdejanje, povsod groza in obup, v zraku pa je topo lebdelo vprašanje: Kaj bo z nami?

V hišah ni varno živeti

Potresni sunki so se ponavljali kar naprej. Ljudje so se selili iz porušениh hiš na kozolce, v avtomobile, spali so pod drevesi, še sreča, da je bilo toplo, prišli so prvi šotori, tovarna motornih vozil iz Novega mesta je poslala vikend prikolice. Otroci so odšli na počitnice v mesto, začelo se je pravo preseljevanje. Vsak si je pomagal, kakor je vedel in znal.

Dan po potresu smo v Šmarju pri Jelšah srečali Vinka Stiplovska iz Belega pri Šmarju. Bil je ves nemočen, v Šmarje je prišel povprašat, kaj naj stori. Hiša mu je popolnoma razpokala. Očeta je zbudil omet, ki je padal po postelji. Vso noč niso spali.

Cirilu Počivavšku iz Olimja je hišo popolnoma uničilo. Ves strt nam je pripovedoval, da jo je končno, po dolgih letih, le uredil, da je vanjo vložil težke milijone, da je bil ves srečen, da je najhujše za njim. Čakali smo, kdaj mu bo iz očesa spolzela solza...

Nič drugače ni bilo po drugih vaseh: Mestinju, Podčetrtku, Kristan vrhu, Sodni vasi, Zibiki, Virštanju, Pilštanju, Prevorju, Imenem, Šmarju pri Jelšah... Kmalu po potresu je začela prihajati pomoč iz vse Slovenije. Prvi so se odzvali klicu na pomoč v Novem mestu. Poslali so prikolice. Banja Luka je poslala šotore in odeje, posamezniki so pošiljali denar, gradbeni material, nekaj tednov po potresu pa je republiški štab za odpravo posledic potresa na Kozjanskem in v šmarski ter šentjurski občini organiziral široko akcijo: vsa slovenska podjetja naj 13. julija žrtvujejo en delovni dan za občane na potresnem območju. Akcija

»13. julij« je uspela in slovenski ljudje so znova dokazali, kako znajo pomagati človeku v nesreči. Kljub vsemu denarja še vedno ni dovolj in ga najbrž še dolgo ne bo.

Najbolj kritična so šolska poslopja

Klicu Kozjancev, prebivalcev pokrajine, ki je vse doslej veljala za najrevnejše območje v slovenskem prostoru, se je odzvala tudi Ljubljanska banka. Takoj so odobrili tri milijarde kredita za potresno območje, še vedno pa ni bilo jasno, kaj bo s šolami. Bodo Šmarski in šentjurski otroci lahko nemoteno obiskovali pouk v jeseni ali ne? To je bilo vprašanje, ki je vznemirjalo Kozjance vseskozi.

Čisto na svoj način je problem rešilo Velenje. Občani Velenja so se odločili, da popolnoma sami zgradijo šolsko poslopje v Zibiki, da ga opremijo in ga 8. oktobra izroče zibiškimi šolarjem. Velenjskemu zgledu je sledil Maribor, po najnovejših vesteh pa bodo šole v šmarski občini gradila tudi druga slovenska mesta. Pospešena je tudi gradnja novega šolskega poslopja v Šmarju pri Jelšah, šole pa, ki ne bodo urejene do jeseni, bodo probleme reševale drugače: šolski razredi se bodo, vsaj zaenkrat, preselili v gasilske in kulturne domove, sejne dvorane, krajevne urade in podobne prostore. Otrokom bo torej omogočeno, da bodo brezskrbno sedli v svoje klopi zraven svojih prijateljev in prijateljic in poslušali učitelje, kot da ni bilo ničesar.

Zbiralna akcija še vedno teče. Šmarski stiski so prislunili po vsej Sloveniji pa tudi zunaj nje. Stanovanjski problem bo pomagala reševati republiška stanovanjska skupnost, kulturne spomenike republiška kulturna skupnost in druge institucije, kmečka gospodarstva pa bodo reševali s krediti z minimalnimi obrestmi in dolgoročnim odplačevanjem. Precej podjetij v Sloveniji ter vsa v obeh občinah se je odločilo, da bodo za Kozjansko delali še en dan ter tako po-

skusili rešiti, kar je mogoče. Jasno je, da se vsega ne bo dalo rešiti, da je odprto še mnogo vprašanj, predvsem vprašanje gradbene operative in da denarja še zdaleč ne bo dovolj. Kozjanci to dobro vedo in se s strahom ozirajo v prihodnost. Zima je pred vrati, mnogo Šmarčanov pa še vedno spi v šotorih, vikend hišicah, prikolicah, skednjih, nekateri celo na prostem.

Ne dopustimo, da bi revni postali še bolj revni

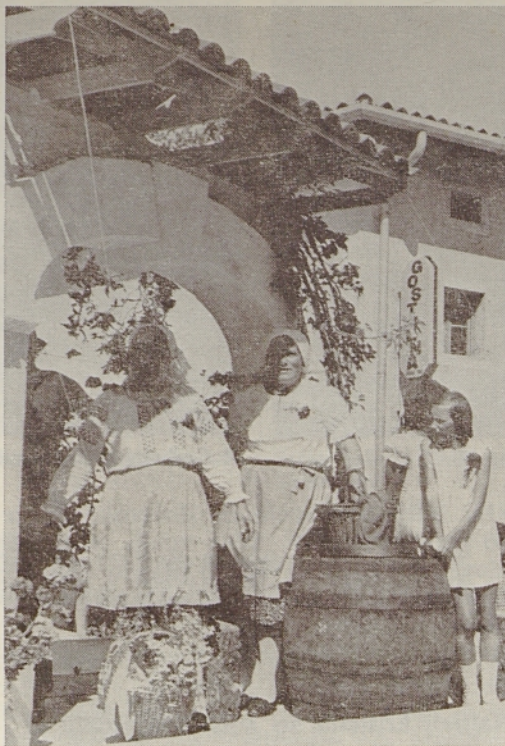
Ko smo v dneh po potresu obiskovali potresno območje in tu in tam tudi sami čutili potres na šmarskih tleh, smo se pogovarjali z občani, poslušali njihove tegobe in z njimi vred sočustvovali, nam je vselej ostal v spominu stavek tistih, ki si niti posojil ne bodo mogli najeti: »Kaj bomo pa mi?« V občinah so se odločili, da bodo najhujše prizadetim pomagali brezplačno, dobili bodo tudi denar, ki ga ne bo treba vračati. Mnogokaj je tem revežem v pravem pomenu besede postorila tudi mladinska delovna brigada Kozjansko 1974, ki je tudi letos pomagala Kozjancem, da se čimprej rešijo svoje tradicionalne revščine. Mladi iz vse Slovenije so pomagali odstranjevati ruševine, domači mladinci pa pravkar zdajajo nove stavbe najhujše prizadetim. Vsi se namreč dobro zavedajo, da bodo morali tudi sami krepko pljuniti v dlani in postoriti, kar se pač največ da.

Odpraviti posledice potresa na Kozjanskem, Šmarskem in Obsotelju ni samo stvar tistih, ki jih je najbolj prizadelo, temveč tudi naša. Potresno območje je že prej bilo eno najmanj razvitih v Sloveniji in ko smo si najbolj prizadevali, da bi to nerazvitost čimprej odpravili, je prišel potres in porušil še tisto, kar je bilo. Sedaj vemo, da je bolj kot kdajkoli naša dolžnost pomagati tem ljudem, ki se stiskajo brez strehe nad glavo v strahu, kdaj bo nov potresni sunek stresel domačijo, kjer so živeli ded, praded in vrsta rodov nazaj.

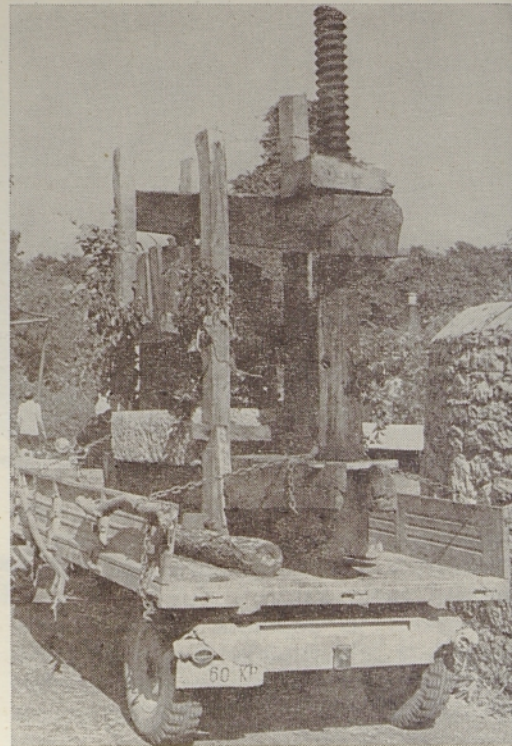
Milenko Strašek

Veselite ob dobri kapljici

Vinogradnice ob značilnem kraškem portalu

Stara, a še vedno koristna preša

Kelih s kačo - tradicionalni simbol kraškega terana

Sredi julija letos je bil v Dutovljah pri Sežani že peti praznik terana in pršuta. Prireditev, ki že sicer ni zgolj veselica, je bila letos še pomembnejša zaradi dobro obiskanega zbora kraških vinogradnikov, na katerem so sprejeli srednjeročni program razvoja vinogradništva oz. obnove vinogradniških kmetij, nadalje program razvoja kleti pri podjetju »Kras« Sežana, zavzeli pa so se tudi za zaščito slovesa kraškega terana. Prav glede tega poslednjega so kraški vinogradniki sprejeli sklep, da predlagajo republiškemu sekretariatu za kmetijstvo in gozdarstvo, naj v pravilnik o rajonizaciji vin vnese naslednji člen:

»Kraški teran se označuje kot temno rdeče vino, sorte refošk, pridelano na področju kraškega vinorodnega okoliša SRS, ima značilne lastnosti kraškega terana in ga neguje, daje v promet in skrbi za zaščito vinska klet v Sežani.«

V vsaki kleti drugačen teran

Z vsakim vinom, tudi s teranom, je namreč tako, da je dobro ali slabo, da je boljše ali slabše ne zgolj zato, ker raste grozdje na tej ali oni zemlji, ker je sorta ta ali druga, ker je pridelek večji ali manjši. Veliko, zelo veliko je pri vinu odvisno tudi od tega, kje in kako se ga »dela«, v kakšnih kletih, kakšen je postopek zorenja ipd. Prav glede tega si

Kraševci prizadevajo, da bi bil v prihodnje teran čimboljši, da bi bil enoten. Glede tega je na posvetovanju v Dutovljah inž. agronomije Stane Renčelj, direktor TOZD kmetijska proizvodnja in kooperacija podjetja Kras Sežana, rekel tole:

»Pot do proizvodnje terana vrhunske kvalitete je tesno povezana z enotno tehnologijo predelave in kletarjenja. Danes je še vedno toliko teranov, kolikor je proizvajalcev, in vsak proizvajalec ima spet toliko različnih kvalitete, kolikor ima sodov v kleti. Če želimo obdržati sloves terana, potem moramo pred potrošnika z enim in enotnim tipom terana — samo tak teran bo imel svoje pravo mesto na tržišču. Pot do takega vina pa je samo v organizirani proizvodnji, v kateri imata proizvajalec-vinogradnik in klet en cilj.«

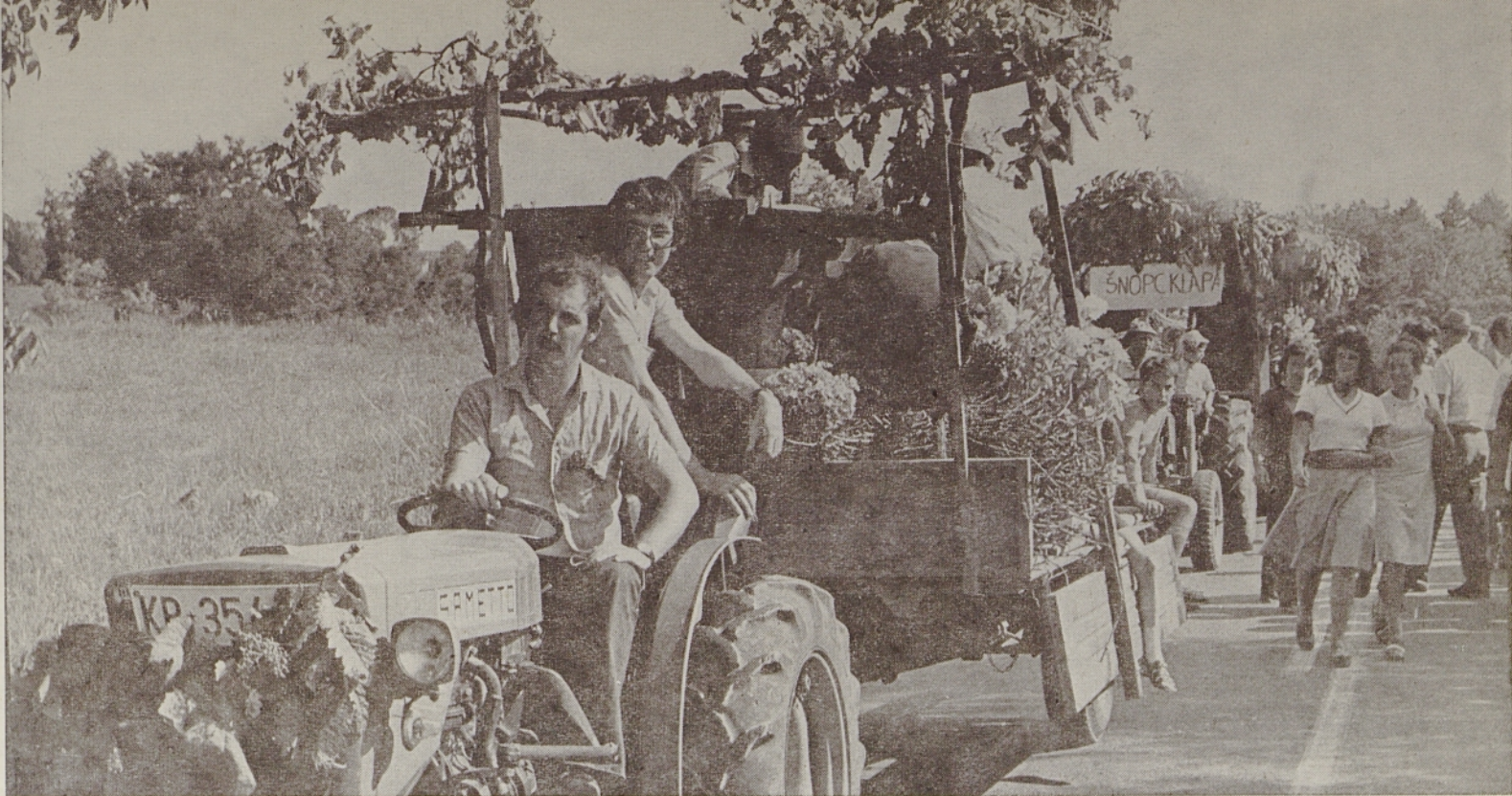
Večja vinska klet v Sežani

Vinska klet v Sežani, kjer že zdaj »delajo« teran, vendar ga zdaj »delajo« tudi še kmetje, vsak zase in vsak v svojih vinskih posodah, to klet bo torej treba povečati in modernizirati, da bo sposobna predelati vse grozdje s celotnega področja Krasa, šele potem bo zagotovljena enotna, vrhunska kvaliteta. Postopoma bodo torej odkupovali le grozdje, ne pa vina, za kar se vinogradniki tudi vse bolj zanimajo. Prva faza programa predelave

in modernizacije kleti bo končana že letos, obljubljali so, da že do trgatve, naslednja pa do leta 1976/77. Nekaj več grozdja od kmetov bodo lahko odkupili in predelali že letos, ne pa seveda še vsega. Šele tja do leta 1978 je predvideno povečanje zmogljivosti kleti na 240 vagonov (sedanja zmogljivost je le 80 vagonov) in šele potem bodo res lahko predelali vse grozdje s Krasa.

Zadnjih pet let so se strokovnjaki veliko ukvarjali s problemom tehnologije predelave grozdja za kraški teran. V ta dela je bilo vloženih veliko naporov in veliko denarja in po besedah dipl. inž. agronomije enologa Mirana Vodopivca so zdaj našli najboljše rešitev, tako, kakršno zahteva grozdje, ki daje vino teran, in predvsem tako, ki ne bo spremenila osnovnih karakteristik kraškega terana, temveč bo le izboljšala njegovo kvaliteto.

Ne bi se spuščal v strokovne podrobnosti, a vseeno naj povem, da bo nov način predelave in uskladiščenja moderen, sodoben. Vino ne bo več zorelo v lesenih sodih, ampak v železnih cisternah. Eden od vinogradnikov je na posvetovanju v Dutovljah precej skeptično vprašal, kako bo železo vplivalo na okus terana, na njegovo kvaliteto. Podvomil je v ta material, obremenjen seveda s tradicionalnim načinom dosedanjega pridelovanja,

Sodobni kraški vinogradniki v sprevedu. Vse slike: Andrej Triler

saj je rekel, da so stari ljudje pravili in da kmetje še danes pravijo, da mora biti vino v lesenih posodah, v sodih, da se zrači. Že sam sem ugotovil, je pristavil, da teran v flaškonih ni tak, kot bi moral biti. Za teran so le sodovi!

Preveč ali premalo zraka!?

Enolog inž. Vodopivec mu je pritrdil, da vino seveda potrebuje zrak za zorenje, vendar, je rekel, v železnih cisternah, ki se dajo hermetično zapreti, zrak vsak trenutek lahko umetno dodajamo, toliko, kolikor ga je pač potrebno. Če pa ima vino enkrat preveč zraka, se mu pa tega ne da odvzeti. Poglejte, je rekel, teran rabi v lesenih sodih približno dva meseca za zorenje, ne več, to smo ugotovili. Če je zraka preveč, je vino kmalu preveč zrelo, barva se začne razkrajati, teran dobi trpki okus. Mi smo skozi govorili, je nadaljeval, da je teran enoletno, največ dvoletno vino. Zakaj? Zato, ker je imel preveč zraka. In mi smo zdaj ugotovili, da ostane teran enakega okusa in enake kvalitete tudi dve, tri ali štiri leta, če ga hermetično zapremo, pa naj si bo to v steklenice, železne cisterne ali betonske bunkerje. Nekaj smo ga zaradi poskusa dali celo v Postojnsko jamo, hermetično zaprtega, in ostal je svež in nespremenjen pet let. Teran v lesenih sodih je bil, smo večkrat ugotavljali, decembra in januarja pogosto že tako trpek, da skoraj ni bil več užiten, v betonskih cisternah pa je ostal svež in nespremenjenega okusa do naslednje trgatve. Torej je strah, da se bo v razširjeni in modernizirani kleti v Sežani z zamenjavo sodov z železnimi cisternami teran pokvaril, povsem odveč.

Doma pridelati — doma popiti!

Z uveljavitvijo nove tehnologije predelave grozdja in uskladiščenja bo prav gotovo odpadel še marsikateri pomislek, ki je še danes zakoreninjen med kmeti — vinogradniki, čeprav marsikateri pridelovalec danes že ne ve več, ali naj bi verjel »starim« ljudem, tradiciji, ali pa »mladim« strokovnjakom. Takole je vprašal eden na posvetovanju:

»Včasih so rekli, da je teran, pridelan na Krasu, najboljši, če se ga na Krasu tudi popije. Že če ga prenesete v Vipavo, so trdili, je že slabši. Kaj je na tem, je kaj resnice?«

To ne bo držalo, takšna mnenja so zgrešena, mu je odgovoril strokovnjak, enolog. Treba pa je, je dejal, vino čimprej ustekleničiti, ga hermetično zapreti, da ne pride zrak zraven, potem ga lahko pošljete tudi na Antarktiko, pa bo ostalo enako. Predstavnik vinske kleti iz Sežane je potem povedal, da nekaj terana vsako leto izvozijo celo v Ameriko, ne veliko, a nekaj le, in da ga najbrž še toliko ne bi, če bi se v drugem kraju tako hitro pokvarilo, kot se govori.

Specializirane vinogradniške kmetije

Iz vsega, kar sem na letošnjem zboru vinogradnikov v Dutovljah slišal, iz vsega zveni velika skrb in veliko prizadevanje za boljšo kvaliteto tega svojstvenega vina. Za boljšo kvaliteto in seveda tudi za večje količine, saj Kraševcem prav teran daje največji kos kruha. Že doslej so prizadevanja kmetov in kmetijskih strokovnjakov dala vidne uspehe: danes je na Krasu že okrog 60 specializiranih vinogradniških kmetij s sodobno proiz-

vodnjo, ki pridelajo letno tudi po sto ali dvesto ali celo več hektolitrov terana. Načrt, ki so ga prav letos sprejeli, pa predvideva, da bodo v naslednjih petih letih obnovili 77 hektarov zasebnih in 31 hektarov družbenih vinogradov, kar za ta predel, ki je majhen in kjer je zemlje pravzaprav malo, niso mačje solze. Kaže, da bo teran čez nekaj let precej spremenil podobo Krasa. Za načrtovano obnovo bodo potrebovali milijardo in 400 milijonov starih dinarjev. Ker so površine, kot sem že zapisal, na Krasu skromne, bo obnovo treba voditi racionalno: vsako ped zemlje, ki je primerna za vinogradništvo, bo treba spremeniti v vinograde, pri tem pa ni važno, čigava je ta zemlja, privatna ali družbena.

Cenjeno in zdravilno vino

Tradicionalni simbol terana je kelih s kačo. Simbol torej, v katerem prav kača govori, da ima to vino nekaj opraviti z zdravilstvom. In res je enolog inž. Miran Vodopivec na posvetovanju v Dutovljah povedal tudi tole:

»Kraški teran je bil že v daljni preteklosti cenjen kot zdravilno vino s svojimi specifičnimi karakteristikami, iskano na tržišču in tudi primerno plačano. Ne bi smeli slovesa tega vina zapraviti in njegove kakovosti degradirati, zato Kraševci smatramo, da bi ga bilo treba zaščititi, da bi še nadalje užival tisti sloves, ki ga je imel v preteklosti.«

Risba keliha s kačo bo tudi v prihodnje varovala kvaliteto kraškega terana. Da bo še kvalitetnejši kot doslej, v to sem po posvetovanju v Dutovljah v okviru letošnjega praznika terana in pršuta prepričan.

Andrej Triler

Značilen haloški motiv — kar je nekaterim revščina, še marsikomu pomeni bogastvo

Sonce in sence Haloz

Kdorkoli bi kdajkoli in kjerkoli govoril o Halozah in pri tem ne omenjal vina, bi grešil. Brez zamere, celo lagal. Kajti Haloze so, takšne kot so, zrasle ob trti. Že od nekdaj so živele od nje in za njo. Če je bolezen ali ujma prizadela trto, je osiromašila tudi Haloze. In to ni bilo redko. Najstarejši Haložani še dobro pomnijo katastrofo pred iztekom stoletja, ko je tedaj neznana plesen morila trs. To je bila zadnja katastrofa. In koliko jih je bilo pred tem v vseh dva tisoč letih, kolikor je znano, da je na Halozah bila zasajena trta? Tega ne ve nihče. Zdajšnji Haložani pa so žive priče, da so si Haloze po vseh nesrečah vedno opomogle. Včasih je to trajalo desetletja in več, toda opomogle so si.

Neverjetno, vendar je res, da vam bo še tako leskov zgodovinar iz ust zdrdral nekatera za Haloze pomembna dejstva, kot je med drugim tudi to, da so odkrili ostanke nekdanjih naselbin, stare okrog 7 000 let, ki izpričujejo življenje in kulturo takratnih prebivalcev. Sem sodi tudi podatek, da je na območju Ptuja in Haloz že 13 stoletij pred našim štetjem cvetela ilirska in za njo keltska kultura. Tudi to dokazujejo številne izkopanine. Zgodovina prav tako dokazuje, da so na tem območju živeli rimski trgovci že pred prihodom rimskih legij, kar daje slutiti, da je bila tod trgovina

Klopotci, brente in preše. Trije simboli, ki še od pamtiveka temu svetlu med Ptujem, Majšperkom, Poljčanami, Rogaško Slatino, Rogatcem, Macljem, Ravno goro, Zavrčem in Borlom kroje usodo. Trije simboli, ki so v Halozah prisotni zdaj bolj kot kdajkoli. Ne zato, ker je pred durmi jesen. Zato, ker so haloška vina tako dobra, da jih poznavalci ne morejo prehvaliti.

že takrat pomembna pridobitvena dejavnost. In če vam bodo Ptujčani ponosno, vendar zaradi skromnosti mimogrede povedali, da že od nekdaj niso kar tako, sprejmite to kot sveto resnico! Ptuj je namreč star vsaj 1905 let, če njegovo starost odštevamo od 69. leta, ko je rimski zgodovinar Tacit v svojih zapiskih omenil »Petovio, prezimovališče XIII. legije«. V rimski zgodovini se Petovio zadnjič omenja ob žalostnem koncu leta 476, ker je bila mati zadnjega rimskega cesarja Romula Augustusa — Ptujčanka! Toda o tem še vedno tli spor s Haložani, ki trdijo, da je bil vedno cvet deklet v Ptuj — s Haloz. Toda še tako zgovoren zgodovinar vam ne bo razločno povedal,

kdaj je bila semkaj prinešena in zasajena trta. Tudi polne kupice laškega rizlinga, sovinjona ali šipona iz završkih gor, najboljšega vina med najboljšimi, vina, ki so Halozam in Sloveniji prinesla svetovno slavo, vam pri tem ne bodo pomagala.

Kakorkoli že, Rimljani so si s haloškimi vini sladili bogate pojedine in vardevali svojo moškost v dolgih nočeh zabave. Potem je o tem v zgodovini majhna vrzel, ki pa pomeni dolga stoletja, dokler zopet od vrlih zapisničarjev ne zvemo, da so podložniki plačevali svoje dajatve z — vinom. Točneje z vinom in moštom, dvakrat na leto. Za časa lastništva nad Zgornjimi Halozami, te so bile od 13. stoletja naprej pod dominikanci in minoriti, so morali podložniki dajatev ali t. im. »gornino« poravnati v Majšperku in Podlehniku. Gornina se je merila z vedri, eno vedro pa je predstavljalo 26 litrov. Glede na to, da sta oba urada zbrala 561 veder iz 419 vinogradov in da je gornina predstavljala v bistvu od 10 do 15 odstotkov pridelka, je moč predvidevati, kolikšen obseg je že takrat imelo vinogradništvo v Halozah.

Ta podatek pa izsiljuje tudi dejstvo, da vso to gornino duhovščina ni mogla sama popiti, torej, da ga je morala spraviti v kleti. Potemtakem je ptujsko kletarstvo staro vsaj 700 let, čeprav ni

točnih podatkov o tem. Znano pa je, da so bili v 13. stoletju lastniki ptujskega gradu solnograški škofje, ki so ta vina izvažali na Solnograško in naprej na Bavarsko. Ker so v sosednjem Mariboru takrat vladali Habsburžani, ptujska vina pa so bila kvalitetnejša od mariborskih, se je vnel spor, vinska vojna, ki je trajala do sredine 18. stoletja. Medtem pa so iznajdljivi Ptujčani vino izvažali mimo Maribora skozi Konjice, Vitanje, Slovenj Gradec na Koroško in naprej. Pri tem naj povemo še to, da so Ptujčani že takrat vino tudi — uvažali. In sicer iz Benetk ter ga prodajali naprej v Avstrijo.

Kakorkoli že, Ptujčani se lahko mirne vesti pohvalijo, da imajo najstarejšo klet v državi. Gre za nekdanjo minoritsko klet, v kateri so ob nedavnem popravilu odkrili v tleh elemente iz pohorskega granita, ki je bil enako obdelan, kot je bila grajena rimska kanalizacija in druge stavbe drevne Petovie. Mogoče so bili to celo temelji prastare kleti, ki so jo zgradili že Stari Rimljani. Pa pustimo to. Zaradi trgovine, ki se je razbohotila v Ptuj, ta je bil že od nekdaj pomembno trgovsko in cestno križišče na prehodu iz Panonske nižine v gorat svet, so Ptujčani zgradili še več kleti. Trenutno imajo tri, ki skupaj sprejmejo okrog 400 vagonov vina.

Prijazni kletarji, nobeden izmed njih v kleti ni dočakal penzije, ne zaradi vina, temveč nenehne vlage, vam s ponosom pokažejo še eno znamenitost. V posebnem delu minoritske kleti imajo spravljena najstarejša arhivska vina v državi. Sicer ne vem, kaj bi jim morali ponuditi, da bi vam odprodali letnik 1917, ki je najstarejši in ga je najmanj. »Mlajša« vina prodajo.

»Leta 1971 smo doživeli letino, ki jo vinogradnik dočaka na vsakih 50 let,« ponosno pripoveduje sedanji direktor kleti Jani Gorenc. »To je vino, ki pobira medalje na vseh svetovnih razstavah vin, če se z njim pojavimo. Zato smo ga arhivirali kar 30.000 buteljk in ga bomo začeli prodajati čez nekaj let.«

Štajerska, predvsem pa haloška vina z vinogradov okoli Zavrča, Žetal, Podlehnik in Majšperka so še samo utrdila svetovni sloves slovenskih vin. O tem nedvomno pričajo priznanja in medalje, ki imajo zvečine zlati blesek.

Žal so Haloze že pred prvo, predvsem pa med drugo in po drugi vojni doživele svojo tragedijo. Nekdanji lastniki so iz trsa poskušali iztisniti čimveč, v obnovo pa je bilo vloženega malo denarja. K temu je mnogo doprinesla tudi industrializacija, ki je vsrkala mlado delovno silo, katera je v dolini segala po lažje zasluženem, predvsem pa večjem kosu kruha. Haloze so tako kot še nekatera območja v Sloveniji doživele svoj socio-

pospeševale gospodarske krize na svetovnem trgu.

K sreči so nekdanje velike vinograde in posestva, ki so bila v lasti domačih ali tujih trgovcev in industrialcev, po drugi vojni združili v kmetijske in vinogradniške kombinat, ki so končno zajezili nekaj desetletij trajajoč počasen propad Haloz in tamkajšnjega vinogradništva. To je bila namreč na tej ilovnati, z vodo borni zemlji osnovna gospodarska panoga, ki je dajala pridnemu, vendar vedno odvisnemu Haložanu skromen kos kruha. Zato ni noben čudež, da je danes mnogo Haložanov raztepenih po svetu, na skoraj vseh kontinentih. Medtem ko se tisti, ki so to skopo zemljo zapustili pred prvo vojno ali takoj po njej, redko vračajo k opustelim ognjiščem, se mladi, ki so pred leti krenili v svet, vračajo in v Haloze vnašajo nov utrip življenja. Haloze doživljajo svojo počasno, vendar vse učinkovitejšo preobrazbo. Celotne Haloze so danes že obkrožene z asfaltno cesto. Nova cesta med Mariborom in Krapino, ki povezuje ta del Slovenije z Zagrebom, je Haloze presekala. Poleg asfaltnih cest so Haloze danes že prepređene z novimi cestami. Po drugi vojni so Haložani dobili elektriko in z njo enega izmed osnovnih virov energije. Za elektriko prihaja voda. Letos gradi že več vasi vodovode, to osnovno potreščino, ki je doslej najbolj pestila prebivalstvo.

Desetletja se je s Haloz neusmiljeno otekala mlada delovna sila; mladi so se zaposlovali v industriji, ki meji na Haloze, v Ptuj, Kidričevem, Mariboru, Poljčanah, Majšperku, Celju, nekaj pa se jih je s skromnim kapitalom le vrnilo. Nove ceste so približale Haloze industrijskim centrom in tudi industrijski centri so se približali Halozam. Zato se v Haloze vrača vse več ljudi, ki si tukaj gradijo svoje vikende ali obnavljajo zapuščene domačije. Največja radost Haložanov je v dejstvu, da vse več vinogradnikov obnavlja vinograde in do nedavna zanemarjene sadovnjake. K temu jih v veliki meri spodbuja kmetijski kombinat, ki je s pametno kreditno politiko pridnim in sposobnim kmetovalcem omogočil perspektiven razvoj. Medtem ko se domači in tuji strokovnjaki še vedno ubadajo s tem, kaj s Halozami storiti, ali dovoliti, da najbolj odmaknjena področja povsem opuste, ali spodbuditi ovčerejo in živinorejo, se žilavi Haložani oprijemajo vsega, kar jim izboljšuje življenje. Pred leti je bil na Haložanovem dvorišču avtomobil redkost. Danes so že tudi haloški kolovozi preozki za avtomobile in nekaj sto traktorjev, ki nadomeščajo dragoceno živino. Nove ceste vnašajo v Haloze tudi nov vir zaslužka — turizem. Ob novi cesti Maribor—Krapina, ki je enako kot nekoč južna železnica obšla Ptuj, gradijo pri Podlehniku velik trgovsko-turistični

center, katerega osnovo bo tvoril motel in umetno jezero z nekdanjimi zidanicami, ki jih spreminjajo v gostišča. Tujec, ki nekaj let ni bil v Halozah in mu je ostal v spominu le tisti neslavni del v zvezi s pijačo, pretepi in grobstvo, bo presenečen. Nekaj sto novih hiš ob robu doline je last Haložanov, ki so se nekoliko bliže primaknili svetu, vendar obdržali globače in breg, ki jih je rodil in odhranil. Primaknili so se k cesti, ki jim pomeni boljšo in hitrejšo prodajo, tesnejši stik z življenjem. Zgoraj, v hribih, do katerih si še pred letom ali dvema moral uro in več gristi kolena, pa so obnovljene kleti in vinogradi. Moderne terase, novi nasadi, ki poleg nekaj sto hektarov kombinatove lastnine predstavljajo Haložanu jutrišnjo osnovo.

Danes haloški kmet točno ve, da mu bije plat zvona, če nima vsaj dobra dva, tri hektare vinogradov. Torej površine, ki omogoča rentabilno naložbo v mehanizacijo, moderen živinski hlev ali novo hišo. Prav zato tujec ne more razumeti, da stoji v stari kolarnici traktor, pred razpadajočo stanovanjsko hišo kosilnica ali druga kmetijska mehanizacija. Iz nekdanje, za borno prgišče preskope zemlje, na kateri je bilo spočetih kup otrok, se v Haloze vračajo mladi iz šol, ki pospešujejo ta razvoj. Že nekaj let nazaj klopotci in brentarji glasneje odmevali. Če je rekorden pridelek ali muhasto vreme, Haložanu na trsu več ne segnijo pridelek. Prihitijo mu na pomoč od drugod. Tako, kot lani, ko so po dravski dolini pozapri nekaj šol, da so šolarji skupaj z vojsko pomagali obirati grozdje.

Res je, da zdaj v Halozah ni več tiste romantike, ko so dekleta s podrečnimi krili bosonoga mlela v kadeh grozdje, vendar s tem ni rečeno, da domača dekleta zdaj niso enako lepa ali še lepša. Eno pa je res: v licih imajo več krvi, čeprav jih po bedrih ne ščipa več mestna gospoda. Danes si Haložanke tudi ne zavijajo kril, ker jih enostavno ne morejo, saj imajo prekratke. In če danes gledaš Haložanko s katerekoli strani, ni tako upognjena k zemlji, kot je bila v njeni starosti njena mati. Vendar ljubi to skopo ilovnato ali lapornato zemljo z enako ihto: ne odpove se ji. Naceja jo z znojem in žulji skoraj enako kot pokolenja pred njo. Zagnano, v srdu, v pričakovanju. In ko rodi, se ji na široko razpro oči. Kajti rodi zanjo, čeprav ve, da nikoli več ne bo uspela vzravnati sesedajoče se bajte in koč v oni, zdaj že skoraj zarasli globači, vdihniti življenja v zibel, ki prašna razpada na odkritem ostrejšu nekdanj z otroškim jokom prepolne domačije. Tega niti ne poskuša, ker je to tisti del, ki bi ga radi Haložani čimprej iztisnili iz sebe. Pozbili.

Vhod v tovarno »Beti« v Metliki. Na levi strani srednja tehniška tekstilna šola

Bogastvo »Betinih« modelov

Večina dolenjskih občin se v slovenskem merilu uvršča v skupino gospodarsko manj razvitih, vendar pa, če sodimo po podatkih republiškega zavoda za statistiko, si vse občine na vse načine prizadevajo, da bi dohitele razvitejše ali pa jih celo prehitele. V tem tekmovanju morda še najbolj preseneča Metlika, ki v rasti narodnega dohodka na prebivalca vsako leto prehiti nekaj slovenskih občin. Lani je bila Metlika na tej lestvici med šestdesetimi slovenskimi občinami na 19. mestu — pred Novim mestom, Kočevjem in drugimi občinami širše Dolenjske. Metlika je tako že prestopila mejo nerazvitosti, vsi uspehi zadnjih let pa so predvsem plod pridnosti, pametnega gospodarjenja in požrtvovalnosti vseh prebivalcev metliške občine. Pri tem je zanimiv tudi podatek, da je metliška občina s svojimi nekaj prek 7.300 prebivalci najmanjša v Sloveniji.

Največje in tudi doma in po svetu najbolj znano metliško podjetje je Belokranjska trikotažna industrija

Obisk v največji belokranjski tovarni

BETI, ki skupno zaposluje okrog 1460 delavk in delavcev. Svoje obrate, temeljne organizacije združenega dela, imajo razen v Metliki še v Črnomlju, Mirni peči in v Dobovi pri Brežicah. Tovarna iz leta v leto povečuje proizvodnjo, zato so upravičeno lahko nanjo ponosni vsi zaposleni, saj njihovi izdelki slovijo doma in v tujini. Izdelki »Beti« resnično lahko zadovoljijo vse okuse.

V zadnjem času je »Beti« vložila veliko denarja v razširitev proizvodnih obratov v Mirni peči, Dobovi in Črnomlju, kjer je našlo zaposlitev skoraj 300 novih delavcev in delavk. V vseh teh obratih in tudi v Metliki so zgradili ali preuredili obrate družbene prehrane, skladiščne prostore in drugo. Predvidevajo, da bo letošnji skupni dohodek približno 25 odstotkov večji kot v lanskem letu.

»Beti«, danes največja tovarna v vsej Beli krajini, je zrasla iz majhne obrtniške delavnice, danes pa lahko tr-

dimo, da je zadržala doma, v Beli krajini in v drugih krajih, kjer so njihovi obrati, poldrugi tisoč ljudi. Razveseljivo je, da zaposluje v glavnem žensko delovno silo, za katero je sicer še najtežje zagotoviti delo. Tovarna »Beti« vsako leto zagotovi precej stanovanj svojim delavcem v neposredni bližini tovarne, seveda pa se jih precej vozi na delo tudi iz okoliških krajev. Pridnih delavk pa to ne moti, da bi pri delu ne bile z vsem srcem in da bi ne sodelovale tudi v organih upravljanja podjetja ali se ne izobraževale še naprej. Samo pogledimo primer delavke Jožice Vukšinič iz Božakovega. Vsak dan prehodi na delo šest kilometrov in toliko spet nazaj domov. Kaj pravi sama o svojem delu v »Beti«:

»Končala sem poklicno šolo in zdaj že poldrugo leto delam kot kvalificirana šivilja, popoldne pa obiskujem srednjo tehnično tekstilno šolo — drugi letnik. Šolanje je brezplačno, kar nam omogoča podjetje. To šolo, ki je v tovarniških prostorih, obiskuje letos okrog 180 učencev, obenem

pa dobivamo redni osebni dohodek, saj smo skoraj vsi zaposleni v Beti.« Šola, ki jo je omenila delavka Jožica, je tudi »Betina« posebnost. V tovarni so dobro vedeli, da si lahko le malo mladih iz Bele krajine privošči šolanje na srednji šoli. Zato so pred leti ustanovili v prostorih tovarne poklicno šolo, kjer si mladi delavci pridobivajo teoretično znanje, ki ga potem s pridom uporabljajo pri delu v tovarni. Pozneje so ustanovili tudi srednjo tehnično tekstilno šolo, ki je oddelek tekstilne šole iz Kranja. To šolo obiskujejo tudi učenci iz drugih krajev — predvsem iz Novega mesta in Črnomlja.

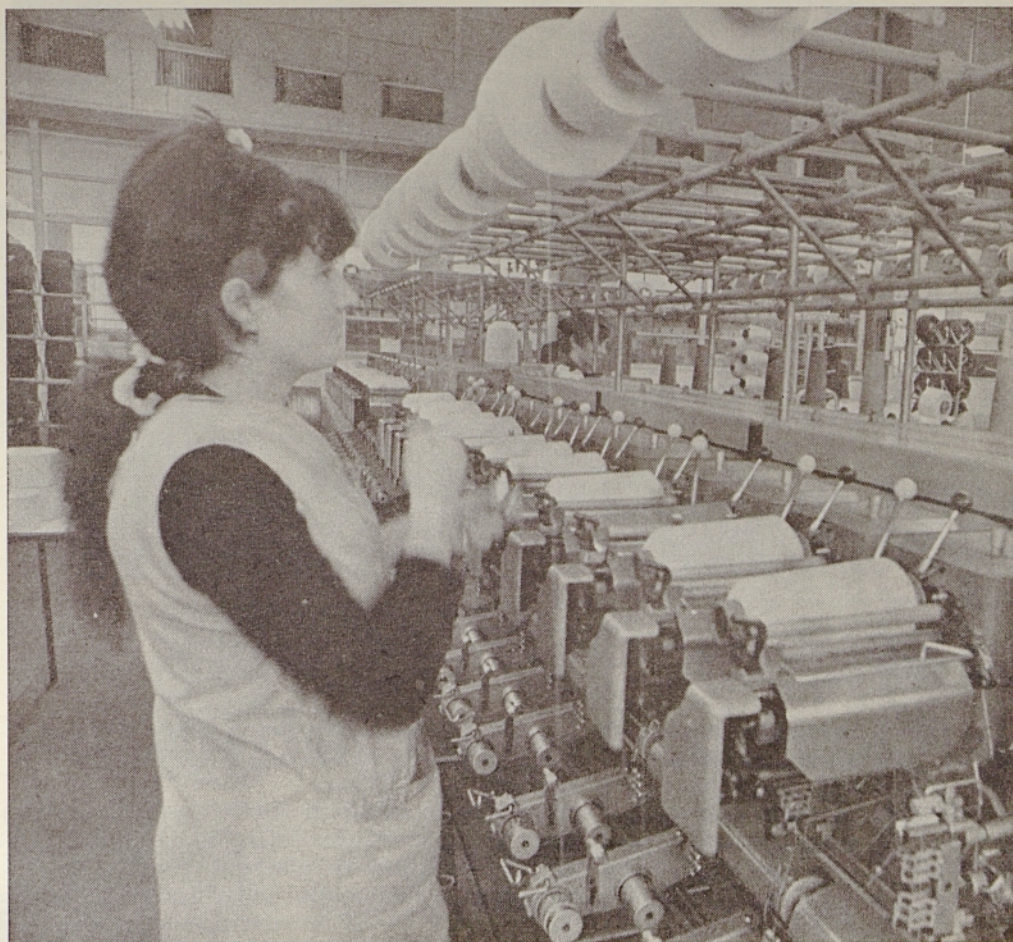
Tovarna »Beti« ima v Seči pri Portorožu velik počitniški dom, kjer se lahko zvrsti prek poletja precejšnje število delavcev, potrebnih morja in počitka.

Zdaj pa si oglejmo še, kaj vse delajo v »Beti«. Ime »Beti« predstavlja pri nas že pojem ženske, moške in otroške trikotaže, kopalnih oblek, bluz, trenirk itd. V poletnem času, razumljivo, so v trgovinah eden izmed najbolj iskanih artiklov kopalke. Letošnja »Betina« ženska kolekcija kopalk je štela kar trideset različnih modelov, ki so se med seboj razlikovali ne le po krojih, temveč tudi po barvi in vzorcih. »Beti« ima zaposlene lastne kreatorki. O svojem delu pravita Andreja Vodnik in Bojana Petrič, »Betini« kreatorki, naslednje:

»Pri kreiranju kateregakoli modela moramo predvsem upoštevati material in po njem izdelati kroj. Le del predloženih modelov se realizira, vedno pa skušamo kreirati nekaj svojega, kar je pri kopalkah precej težko. Ne glede na vse težave pa naj povemo, da želimo kupca vedno presenetiti, seveda pa želimo pri tem upoštevati njihove želje in tudi možnosti.«

Ko listamo po »Betinem« katalogu letošnje poletne kolekcije, najdemo v njem pravo bogastvo ženskih spalnih srajc, kombinež, hlačk, moških, ženskih in otroških kopalk, majic, bluz, otroških hlač in drugega. Za novo, jesensko-zimsko sezono pripravljajo že nekaj novega in zdaj tudi že načrtujejo, kaj in kako bodo delali v prihodnjem letu. Kreatorki imajo vedno polne roke dela.

Zanimivo je, da »Betine« izdelke lahko kupite tudi v številnih tujih državah, predvsem pa v Avstriji, ZR Nemčiji, Franciji, Holandiji, ČSSR, Poljski, Madžarski, Sovjetski zvezi, v Združenih državah Amerike in še kje. »Beti« svoj sloves razširja torej skoraj po vsem svetu...

Slovenski pevec zabavne glasbe Lado Leskovar

Popevke

Nepozabni »vagabundi«

Če bi prebrali vse, kar je bilo o letošnjem 13. festivalu slovenske popevke napisane v revijah in časopisih in bi ocene primerjali med seboj, bi si ustvarili kaj nejasno podobo. Popevko, ki jo hvali prvi, bo drugi skritiziral, tisto, ki je vseh drugemu, bo prvi ocenil za slabo.

Sploh pa so bili tuji predstavniki — producenti in pevci, ki so peli drugo izvedbo popevk, bolj radodarni s pohvalami kot pogosto preveč samokritični domači ocenjevalci. Vsi po vrsti so obljubljali, da bodo v svoji domovini posneli naše skladbe; glasbeni urednik radia Dublin Kevin Rache, nestor tujih predstavnikov ter član mednarodne žirije je med drugim dejal: »Vaša slovenska popevka je na visoki ravni. Imate vrsto dobrih pevcev in še zlasti pevk, imate nadarjene skladatelje, med njimi vrsto mladih, ki pišejo slovensko glasbo, a tako občuteno in raznoliko, da bi bila vseh tudi izbirčnemu okusu zahodnih poslušalcev.«

Mlada generacija slovenskih glasbenikov je na letošnjem festivalu res pobrala vrsto lovorik. Tu naj najprej omenimo Janeza Bončino, ki je za svojo skladbo »Maj, zlati maj« dobil drugo nagrado mednarodne žirije, izkazal pa se je tudi kot pevec; pesmi, ki jo je pel — Robežnikova »Maja z biseri« — je mednarodna žirija podelila tretjo nagrado.

Nagrado za najuspešnejšega skladatelja — debitanta je dobil Zoran Crnkovič za popevko »Gremo na morje«, ki jo je tudi sam zapel. Od mladih naj omenimo še Vaska Repinca, ki sicer pridno študira arhitekturo, a s svojimi skladbami uspešno nastopa na festivalih. Njegov letošnji »Potepuh« si s popevko Atija Sossa »Ta svet« deli tretjo nagrado poslušalcev.

Tako so mladi na letošnjem festivalu slovenske popevke dokazali, da je pri nas poskrbljeno za glasbeni podmladek, ki bo z vztrajnostjo in z delom sčasoma prevzel dediščino uspešne skladateljske generacije: Kovačiča, Privška, Robežnika, Sepeta, Sossa, ki so, kot je tradicija, tudi letos pobrali smetano nagrad. Poleg nagrajencev Robežnika in Sossa, ki smo ju že omenili, je dobil Boris Kovačič drugo nagrado poslušalcev za svojo popevko »Za ljubezen hvala ti«, Jože Privšek pa je bil nagrajen za najboljšo priredbo svoje popevke »Zelena leta«.

Največje priznanje je požel Mojmir Sepe za popevko »Uspavanka za mrtve vagabunde«, ki je osvojila — kar se na takih festivalih zelo redko zgodi — 1. nagrado mednarodne žirije in 1. nagrado poslušalcev. Po navadi se namreč okus poslušalcev in okus strokovnjakov zelo razhajata. Melodija se je — tudi to je pri komponiranju popevk izjema — skladatelju zapela na besedilo Franeta Milčinskega-Ježka, in ne, kot je pri popevkah običaj, da skladatelj najprej ustvari melodijo in šele potem, kot predpisujejo note, nastanejo verzi. Oba avtorja sta na podoben način uspela že lani s popevko »Zakaj«, ki je bila vse leto med najbolj priljubljenimi domačimi popevkami; dokaz, da ima pri popevki tudi tekst svojo vlogo in da dobro besedilo lahko navdahne skladatelja, da ustvari melodijo, ki se s tekstom spoji v enkratno celoto.

Da popevka uspe, pa seveda nista važna le skladatelj in pisec teksta, zelo važno je tudi kdo in kako popevko zapoje. Na zadnjih naših festivalih je že običaj, da poberejo nagrade popevke, ki jih pojeta Oto Pestner in Elda Viler. Letošnjo zma-

govito uspavanko pa je zapela Majda Sepe, ki je na zaključni slovesnosti kar žarela od sreče. Rekla je: »Mislim, da je to ena največjih nagrad, kar sem jih zaslužila v svoji pevski karieri. Mislim pa tudi, da še nikoli nisem imela takšne treme kot na finalnem nastopu, ko sem morala s svojim petjem dokazati, da je »Uspavanka« po pravici zaslužila tri najvišje festivalske nagrade.«

Nagrajeno popevko so pohvalili tudi vsi ocenjevalci. Ne zdi pa se mi prav, da so jo primerjali s francoskim šansonom (čeprav jo je v drugi izvedbi uspešno zapel Francoz Michel Orso). Če ste jo slišali — ali ne spominja tudi vas na slovensko narodno pesem? Saj premnoge naše stare narodne pesmi pojejo o zelenem grobu pa o rožah in o solzah? In tudi Sepetova melodija — vsaj meni — seže v srce tako kot na primer naša lepa stara »Pojdem v Rute« in še marsikatera podobna. In zdi se mi, da bi, če bi nastala v času naših dedov, prav tako ponarodela in bi šla od ust do ust, kot gre danes, v času radia, gramofonov in magnetofonov, od ušes do ušes.

Da boste lahko sami presodili, ponatiskujemo besedilo skupaj s kratkim uvodom, ki ga je, nalašč za bralce Rodne grude, napisal avtor Frane Milčinski:

Ta pasem je nastala ob spominih na resnične ljudi, ki sem jih srečaval na cestah, ko sem v mladih dneh vandrall križemsvet. Vendar pa ne bi rad, da bi veljala samo za te moje ranjke vagabunde, ampak naj velja za vse mrtve trampe sveta, pa naj trohniijo pod hladnim nočnim sijem Velikega voza ali pod daljnimi zvezdami Južnega križa. Naj ta pesem velja za vse. Saj so tako potrebni blagega spomina, ti nesrečni mrličii.

J. M.

Uspavanka za mrtve vagabunde

Kam usipajo cvetove
bele rože daljnih zvezd?
Med konfine, kjer trohniijo
mrtvi kralji živih cest.

Cesta vam je kri izpila,
grapa je azil za vas.
Dobra zemlja pa je skrila
pred žandarji vaš obraz.

To tvoj je grob,
vagabund,
pozabljen grob,
vagabund,
žival po njem se pase.

V grobu tam,
vagabund,
še zdaj si sam,
vagabund,
kot bil si svoje čase.

A ta tvoj grob,
vagabund,
je dober grob,
vagabund,
saj solz ne terja zase.

Zdravje in oddih v naravnem okolju

Radenska zdravilišče Radenci je znano po:

- mineralni vodi Tri srca
- sodobnem centru za rehabilitacijo srčnih in ledvičnih bolnikov
- turistično rekreativnem centru Pomurja

Daleč stran od mestnega hrupa, na skrajnem severovzhodu Slovenije, v bližini avstrijske meje se je ob bogatih vrelcih mineralne vode pričelo pred več kot 100 leti razvijati sodobno zdravilišče. V letih razvoja je s svojimi sodobnimi koncepti doseglo mednarodni sloves.

Kaj privablja goste v zdravilišče Radenska?

V zdravilišču zdravijo s pomočjo mineralne vode, bogate z minerali in naravnim ogljikovim dioksidom:

- s kopalnimi kurami bolezni srca in ožilja,
- s pitnimi kurami bolezni ledvic, sečnih poti in prostate, managerske bolezni, bolezni presnavljanja ter živčne bolezni,
- z ustnimi kopelmi bolezni ustne votline.

Naravno zdravilno sredstvo, sodobna diagnostika in moderno urejena terapija s pokritim bazenom ter teamom zdravnikov-specialistov nudijo uspešno preventivo in zdravljenje.

V treh dneh bivanja v Radencih lahko opravite kompletni specialistični pregled, kar v današnjem hitrem tempu življenja veliko pomeni, saj postavljamo preventivno zdravljenje danes na prvo mesto, da preprečimo bolezni modernega časa.

Zdravljenje in oddih človeka je povezan z ugodnim bivanjem v komfortno urejenem hotelu Radin, A kategorije, z 242 ležišči, ki nudi poleg sodobne postrežbe, odlične normalne hrane tudi možnosti dietne prehrane. Poleg hotela Radin so gostom na razpolago hoteli Zdraviliški dom, Terapija in Vila Elimana ter urejene privatne sobe v neposredni bližini zdravilišča. Hotelski objekti so povezani s terapijo in pokritim bazenom, kar je izredno ugodno za goste s kopalnimi kurami.

V Radencih pa lahko združite prijetno s koristnim, saj vedno več ljudi išče ne samo zdravljenje, temveč tudi oddih v mirnih krajih. Prav za takšne goste so Radenci idealni. Sprehodi po sončnih in senčnih parkih, z urejenimi cvetličnimi nasadi, negovano travo nudijo človeku pravi užitek sprostitve. Odličen intermezzo iz hrupnega mestnega vrveža je vožnja s kočijo v bližnjo okolico med vinorodne griče. Gostom je na razpolago bogata knjižnica in urejene čitalnice v hotelih. Za goste, ki žele v času oddiha rekreacijo, so na voljo kegljišče, mini golf, roko-met, odbojka, šah na prostem, trim steza ter letni in pokriti bazen. Prijatelji lova najdejo v okoliških gozdovih idealno priložnost za lov na srnjad in malo divjad, ro-kavi Mure in okoliški ribniki ter jezera so mali raj za ribiče, na svoj račun pa pridejo tudi gobarji.

Z naravnim okoljem pa je povezano tudi bogato kulturno, športno in zabavno življenje. Številni koncerti zborov, solistov, umetniške razstave in športni dogodki poživljajo bivanje gostov v Radencih. Zvoki ciganske glasbe v Radinu, zabavno glasbeni večeri v kavarni in občasne zabavne prireditve s plesi vabijo goste v Radence.

Mineralna voda tri srca pomeni tudi osvežilno pijačo in je letno skupaj z brezalkoholno pijačo deit napolnijo v Radencih okrog 250 milijonov. Mineralna voda potuje po vsej Jugoslaviji, izvažajo pa jo tudi v Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Švedsko, Švico, Kanado, ZDA in Avstralijo.

Hotel »Radin«, A kategorija, v Radencih

Odprti plavalni bazen

Plečnikova mojstrovina v Bogojini

Glavna cestna povezava med Lendavo in Mursko Soboto je stoletja tekla pod gorici Goričkega, kjer je bila med obema vojnoma uvedena tudi prva poštna in avtobusna zveza v Prekmurju. Šele po zadnji vojni je prevladala južna smer, bližja Muri, ki je danes najbolj obremenjena prometna pot v severozahodni Sloveniji. Če je cesta pod goricami začasno manj pomembna, je to zaradi prašnega dela med Moravci in Dobrovnikom, ki ga bodo dokončno prevlekli z asfaltom prihodnje leto.

Bogojina je skoraj sredi poti, oddaljena 15 kilometrov od Murske Sobote in 20 kilometrov od Lendave. Obiskujejo jo zlasti številni gostje iz Moravskih toplic, od koder je le eno uro hoje. Naselje se razteza od glavne ceste v rahlo vzpeto pobočje pod goricami. Tu je še kanec tipične panonske idilike v starih cimpranih hišah, v razlivajočih se mlakah in goseh čez poti. Od daleč se je vas že bistveno prerodila: nova prostorna šola zakriva pravo zahodno podobo, na obrobju pa so zrastle številne nove hiše, ki so prekinile stoletno kmečko tradicijo.

Čeprav je Bogojina v listinah prvič omenjena leta 1208 in je bila zaradi močno razvite domače obrti tkalstva in lončarstva v letu 1688 proglašena za trg — oppidum s potrjenimi cehovskimi pravili, je danes v mrtvem pasu, od koder se odvečna delovna sila izseljuje v bližnja mesta in tudi v tujino. Pred sto leti je živel v Bogojini 608 ljudi, do danes pa je komaj poraslo na 732 prebivalcev. Skoraj ena desetina je na začasnem delu v tujini, mnogi pa se dnevno vozijo na delo v Mursko Soboto in v bližnje Moravske toplice.

Bogojina bi bila danes zanimiva le toliko kakor večina prekmurskih vasi, če ji ne bi dal svojega pečata Plečnik z mogočno cerkvijo, ki je postavljena na vzpetini nad vasjo. Na mestu, današnje cerkve se omenja prvotno gotška cerkev že v 14. stoletju, ki je bila v zadnjih stoletjih nekajkrat prenovljena. V letih 1927 do 1929 je arhitekt Plečnik vključil staro v novo, ki je danes ponos ne le Bogojine, ampak tudi širše pokrajine.

Denar za novo cerkev so Bogojinčani zbrali že pred prvo vojno, z vojno pa so propadla tudi vsa prizadevanja, ker so morali denar odvesti za vojno posojilo. Po prvi vojni so začeli s široko zasnovano nabiralno akcijo v vasi in okolici. Deset nabiralnih pol so poslali celo rojakom v Ameriko, vendar od tam ni bilo nobene odziva.

Po priporočilih rojakov, ki so študirali arhitekturo v Ljubljani, so domačemu

župniku Baši svetovali, da napravi načrte tedaj že znani arhitekt Plečnik. Sprva je arh. Plečnik zasnoval cerkev z dvema stolpoma, vendar je lokacijska komisija po ogledu stare gotške cerkve zavrnila tako zamisel. Novi načrt je staro cerkev smiselno vključil v novo in tako je nastala prava mojstrovina, po mnenju strokovnjakov najkvalitetnejša sakralna stvaritev velikega umetnika.

Nova cerkev je enoladijska s pravokotnim prezbiterijem, medtem ko je stara cerkev ostala podhodna lopa s korom.

Ravni stolp se naslanja na masivni stebel s štirimi loki, ki simbolično predstavljajo Kristusa s štirimi evangelisti, ki so ponesli Kristusov nauk v svet. Nad cerkvijo se poganja v nebo okrogli stolp z razglediščem, ki se na koncu še enkrat ponovi.

Vrednost cerkve se kaže predvsem v čudovitem sozvočju marmorja, lesa, keramike in kovine in v oblikovnosti posameznih elementov, ki vsak zase predstavlja delo za sebe. Samo v glavni oltar je vgrajeno okrog 20 m³ hrastovine, za postavitve mogočnega baldahina pa je bilo potrebnih 50 ljudi. Tudi prižnica je svojstveno oblikovana, krstilnik je brez ključavnice in vendar zaklenjen, gong za slovesne priložnosti pa je zopet mojstrovina zase. Ravni lesen strop in glavni oltar krasijo prekmurski lončarski izdelki. Na zunaj ima cerkvena stavba značilne elemente pokrajinske arhitekture.

Poleg cerkve v Bogojini je Plečnik preuredil tudi cerkev pri Gradu, ki je bila njegovo zadnje večje delo.

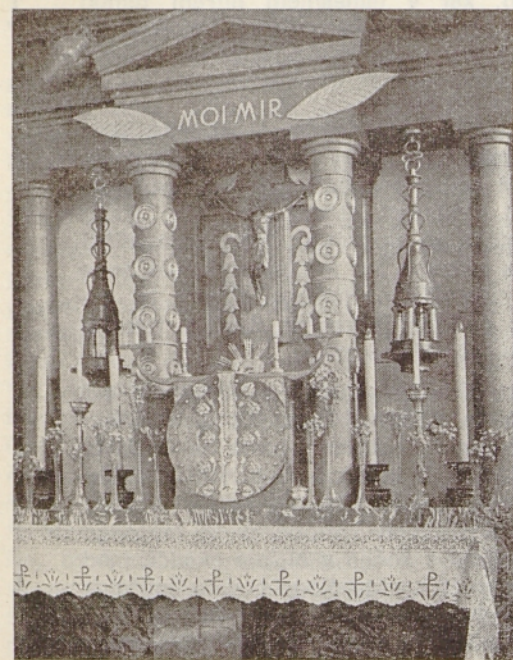
B. Sever

Obnova bolnice Franje — Partizanska bolnišnica Franja v soteski Pasice pri Novakih je pomemben kulturno-zgodovinski spomenik iz narodnoosvobodilne vojne, vendar pa jo je že močno načel zob časa. Sneg in vlaga sta vsako leto napravila veliko škode, Mestni muzej v Idriji, ki skrbi zanjo, pa ni imel na voljo dovolj denarja za obnavljanje.

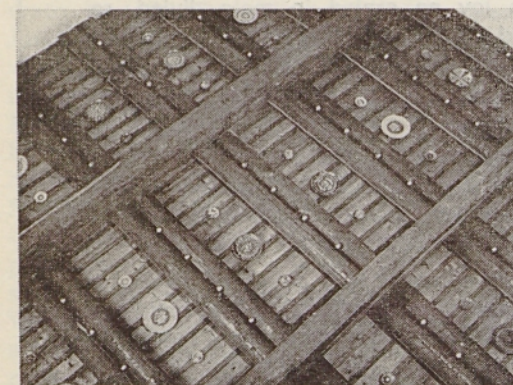
Za ta partizanski spomenik se je zavzela tudi širša slovenska javnost in v letošnjem poletju so pod pokroviteljstvom zdravniškega društva v Novi Gorici začeli z večjimi obnovitvenimi deli. Pri teh delih so pomagali tudi vojaki, dijaki srednje medicinske šole v Šempetru pri Gorici, študentje medicinske fakultete v Ljubljani in seveda muzejski delavci.

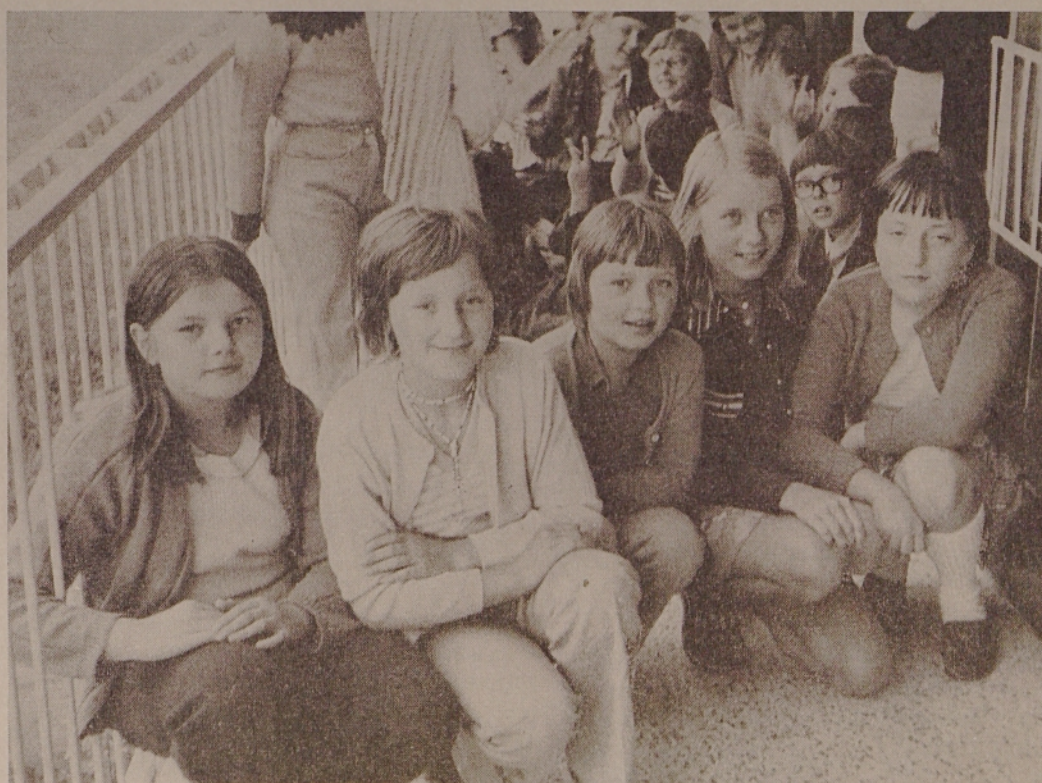
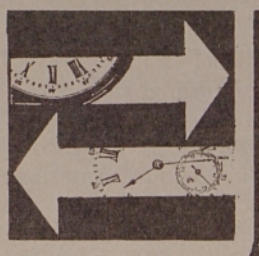
Bogojinčani so zelo ponosni na Plečnikovo mojstrovino v svojem kraju

Oltar iz hrastovega lesa

Strop v cerkvi je okrašen s prekmurskimi lončarskimi izdelki

Še dva spominka z letošnjih počitnic v Sloveniji — posneli smo ju v Savudriji, kjer so v Zavodu za počitniška letovanja letos ponovno sprejeli tudi skupino slovenskih šolarjev iz Nemčije. Deklice in dečki so bili posebej, kar je razvidno tudi s slike, kljub temu pa so se imeli lepo, veselo, nepozabno, kot so nam sami zatrčili

precej oddaljenih Završ nad Valdekom. Med vriski in petjem ter veselo domačo pesmijo smo se pomikali strmo v klanec. Ob napisu »Dobrodošli« smo se šele zavedali, koliko časa bi hodili peš in po tej strmini in že seveda nekoliko utrujeni od enodnevnih vožnje. Do srca nas je ganila ta preprosta neposredna gostoljubnost teh mladih ljudi, ki so se tokrat prvič srečali z nami. V zelenje spleten »Dobrodošli« je bil odsev ljubezni završke mladinske skupine do svojih mladih rojakov, ki so ločeni daleč od svoje domovine v nemškem industrijskem Porurju. Tam imamo le malo možnosti kaj več slišati o svoji domovini. Pri Mehovi

gostilni smo nato nadaljevali z zabavo. Preskrbljeno je bilo za jedačo in pijačo. Popoldan se je nagibal k večeru, vreme pa kot naročeno. Kljub naporni vožnji in prečuti noči nismo čutili utrujenosti, zadihali smo se v pravi, čisti, ostrí planinski zrak. Tega nam še kako manjka v zadimljenem in prašnem Porurju. Z občudovanjem smo opazovali pobočje zelenega Pohorja, nekje v daljavi se je svetlikal Slovenj Gradec, ugotavljali smo lego Velenja, Mozirja in Menine ter vrhov, ki so se že utapljali v večernem zatonu. Večer, ki smo ga preživeli tukaj nad Landekom, nam bo ostal v trajnem spo-

»Blejčani« na obisku domovine

Člani mladinske skupine Slovenskega kulturnega in športnega društva Bled iz Essna smo obiskali domovino.

V veselem pričakovanju in neizmernem hrepenenju po slovenskih krajih in planinah smo se prvega julija letos odpeljali s posebnim avtobusom iz Essna. Za nas mlade je bilo to posebno doživetje, neko posebno notranje pričakovanje in občutje ter ponos, ko bomo lahko nekaterim našim prijateljem — sodelavcem Nemcem, ki so se tudi udeležili našega potovanja, pokazali deželo, katere ime predstavlja naše slovensko društvo. Mnogi med nami so poznali Slovenijo le po zemljevidu in pa po našem pripovedovanju. Ob vstopanju v avtobus so za prijetnejše razpoloženje poskrbeli naši vrli fantje pod vodstvom Ota Lesjaka iz Hildena s svojimi inštrumenti, ter zaigrali nekaj prav veselih slovenskih narodnih viž. Niti pomislili nismo, da imamo pred sabo pot 1200 km, gnala nas je neusahljiva želja po domovini. Vedeli smo, da nas doma pričakujejo mnogi znanci in prijatelji. Skoraj brez prestanka je avtobus zmanjševal razdaljo med Essnom in Ljubljano. Vožnjo skozi noč smo vsi prečuli in ni nam uspelo zakinkati v sladki sen pričakujočega dne. Kljub dobremu razpoloženju smo malce čutili utrujenost dolge vožnje. Tudi na mejah nismo imeli zaprek ali kakšnih sitnosti, povsod smo z dobro voljo in razigranostjo vzbujali vtis veselih turistov.

Naslednjega dne smo se začasno ustavili v Doliču pri Mislinji nad Velenjem. Tam so nas že pričakovali mladinci iz Završ, preoblečeni v koroške narodne noše, dekleta s cveticami, fantje pa z inštrumenti pristne kmečke godbe. Brž ko se je naš avtobus ustavil, so nam fantje zaigrali nekaj veselih domačih, ter nas sprejeli z vriskom in petjem. Majda in Slavica sta pripela vsakomur izmed nas nageljček. Začutili smo prijetno dobrodošlico v ganljivem srečanju z Završko mladinsko skupino.

Odtod so nas povabili v Završe, odkoder so prišli, da nas popeljejo v njihovo pristno planinsko okolje, kjer so se hoteli poveseliti z nami. Peter nas je že čakal s traktorjem in prikolico, da ne bi nevajeni hoje po strmini omagali do

minu. Posebno smo hvaležni za gostoljubnost Francu Pejovniku, po domače Smerečniku ter mu hkrati želimo obilo nadaljnje sreče v krogu svoje družine ob pomembnem življenjskem jubileju. Štirje njegovi otroci so med najbolj aktivnimi člani našega slovenskega društva v Essnu. Hvala tudi družini Mehovi za gostoljuben sprejem.

S težkim srcem smo se naslednjega dne poslovili od naših gostiteljev, še prav posebno pa od mladincev. Odpeljali smo se v Ljubljano. V metropoli Slovenije so nas v hotelu Ilirija že pričakovali. Namestili smo se po sobah, se osvežili in že je bil na programu ogled mesta in gradu. Na večer smo se udeležili prireditve izseljenskih glasbenih skupin v prostorih RTV Ljubljana, kjer so tudi sodelovali naši Lesjakovi fantje. S pretresljivim zavzetjem in iskrenim zanimanjem smo sledili izvajanju glasbenih točk Slovencev iz različnih delov sveta in Evrope.

Naslednji dan, na dan borcev, smo se udeležili tradicionalnega izseljenskega piknika v Škofji Loki. Sodelovanje na tej veličastni prireditvi v domovini je bil naš končni cilj in krona vsega našega dela in nastopov, ki jih prirejamo tukaj v Essnu in okolici. Naša folklorna skupina je zaplesala nekaj plesov slovenskega, slovaškega, kakor tudi nemškega porekla. Razumljivo in človeško je, da je bilo med nastopom tudi nekaj spodrsrlajev, bili so to pač mladi in preprosti ljudje, katerim trema še vedno rada ponagaja in je hkrati tudi dokaz, da smo pač amaterji na začetku svoje poti. Naj nam, prosim, to ne bo v zlo šteto. V uspeh pa si štejemo množičnost, in sicer pripraviti osem parov narodnih noš in osem parov mladih ljudi navdušiti za to, pa tudi ni lahko. Bolj popolno pa so nastopali naši godci in jim ni oporekati rutine, strokovnosti in mnogih odličnih uspehov po Westfaliji. Utrujeni od žgčega sonca in polni prelepih spominov na mnoge naše rojake širom po svetu, smo se s prijetnim občutkom, da nismo sami v svetu, vrnili v Ljubljano.

Naslednji dan je bilo novo doživetje za našo skupino — ogled bolnišnice Franje. V posebno čast si štejemo, da sta nas pri tem ogledu spremljala sama zdravnica dr. Franja in nekdanji komandant za obrambo bolnišnice. Iz Ljubljane skozi Idrijo smo se seveda ustavili tudi v Idriji in si pri tem ogledali še idrijski muzej. Zlasti muzej rudnika je bil za nas toliko bolj zanimiv, ker prihajamo iz rudarskega Porurja in so nas zanimali prvi stroji, ki so jih uporabljali v rudniku, dalje prvi socialni dosežki in najstarejši podatki o delavcih.

Z zanimanjem in občutkom spoštovanja smo sledili razlagi naših spoštovanih dr.

Franje in nekdanjega komandanta ob relikvijah legendarne bolnišnice Franje nad Cerknem. Močno nas je pretresla doživeta razlaga zdravnice. Zapustili smo bolnišnico Franjo, Idrijo in se prek klancev spustili v Škofjo Loko skozi čudovito Poljansko dolino in naprej proti Kranju na Bled. Na Bledu so nas že čakali naši dragi prijatelji, predstavniki kulturno-prosvetnega društva Radovljica. Prijetno so nas presenetila na blejskem otoku z zakusko. S pevskim zborom iz Gorij pri Bledu smo imeli na Bledu skupno krajši program v festivalni dvorani. Nadvse prijetno je bilo nato srečanje s predstavniki prosvetnih organizacij iz Radovljice in fanti pevskega zbora iz Gorij na večerji v hotelu Jelovica, kjer so nam priskrbeli tudi prenočišče. Žal zaradi vedno novih vtisov in stalnega potovanja ter utrujenosti nismo več znali pokazati tiste naklonjenosti in hvaležnosti v taki meri, ko smo v naših srcih čutili. Dragi rojaki iz Radovljice, Bleda in Gorij, ko danes obujamo spomine na te vaše žrtve in gostoljubnost, smo vam toliko bolj hvaležni in iskrena vam hvala. Spomin na vas živi tukaj med nami, nas še bolj povezuje med seboj in z vami.

Ko smo se v soboto, dne 6. julija poslovili od prijateljev, nismo mogli verjeti, da je konec, da se že vračamo in zapuščamo domovino polni prijetnih presečenj, gostoljubnosti in prelepe slovenske narave. S težkim srcem smo se na meji še enkrat zazrli nazaj v domovino. Hrepeneče smo se zamislili, kdaj se spet vrnemo, kdaj spet doživimo praznik snidenja in ljubezni.

Rudi Ravnak

Čestitka

Upravni odbor Slovenskega planinskega društva »Triglav« v Švici iskreno čestita predsedniku Slovenske izseljenske matice Dragu Seligerju ob izvolitvi za delegata zvezne skupščine SFR Jugoslavije.

Postali smo pionirji

Daleč od domovine živimo, pa vendar smo učenci slovenske šole. Letos smo postali še več kot učenci — postali smo pionirji.

Sobota — 8. junij. Vreme ni bilo preveč naklonjeno, vendar naših razigranih src to ni motilo. Komaj smo čakali 6. ure zvečer. Takrat nas je čakalo slavlje. To naše slavlje je bilo združeno s proslavo materinskega dne in koncem šolskega leta. Ura je bila 6 zvečer. Ljudje so prihajali in dvorana se je polnila. Prihajali

so tudi gostje: tov. Vinko Zidarič, predstavnik za šolstvo na naši ambasadi, tov. Miloš Vukdragović, pomočnik direktorja kulturno-informativnega centra Jugoslovancev v Stockholmu, gospod Staffan Lindholm, ravnatelj švedske osnovne šole v Köpingu in gostje slovenskega kulturnega društva iz Stockholma. Dvorana je bila lepo okrašena. Oder sta krasili jugoslovanska in švedska zastava, v sredini je bila slika matere z otrokom, nad njo pa napis »Čestitamo pionirjem«. V desnem kotu dvorane je bil tako imenovani »slovenski kot«. Na klopih in stenah so bili razstavljeni šolski izdelki, slovenska zastava in grb ter razni turistični prospekti. Na vrhu je bil napis »Slovenska šola — moj drugi dom«. V kulturnem programu smo pripravili 20-minutni recital slovenskih pesmi. Nato smo odgovarjali na vprašanja, ki so bila v zvezi z učno snovjo. Tako smo vsaj delno pokazali, kaj smo se v šoli naučili. Tretji del pa je bil za nas najlepše doživetje.

Vsi smo bili lepo oblečeni — plave hlače in bele srajce. Naša učiteljica je najprej razložila o pomenu ZPJ. Med drugim je rekla: »Daleč smo od svoje domovine. Živimo na severu Evrope, kjer nas obdaja tuje okolje, kjer nam je potreben

Pogled v dvorano ob svečanem zaključku šolskega leta v Köpingu

za vsakdanjo rabo tuj jezik. S tem pa še ni rečeno, da smo že tudi mi tujci. Še smo sinovi in hčere svoje domovine. Danes bodo naši otroci postali enakovredni svojim vrstnikom v domovini. Sprejeti bodo v Pionirski odred in tako pripadali ZPJ.« Še več je govorila o pomenu in nalogah ZPJ. Potem nam je razdelila pionirske kapice in navezala rutice. Tov. Zidarič nam je razdelil pionirske značke in knjižice, vsak pa je še dobil od njega v dar ploščo s pionirsko pesmijo. Naš najmlajši pionir Jože je prevzel pionirski prapor. Ob praporu smo povedali še pionirsko zaobljubo. Pionirka Angelca je povedala: »Vseh nas je samo šest pionirjev. Malo nas je, kljub temu pa ustanavljamo svoje pionirsko društvo, ki se bo imenovalo KEKEC. Ponosni smo na svoj odred. Za

predsednika želimo imeti Slavka Ariha.«
Pionir Slavko: »V imenu vseh pionirjev se lepo zahvaljujem za to lepo doživetje, ki smo ga doživeli danes tako daleč od domovine. Obljubljam, da bomo pridni in poštene pionirji in se povsod zavedali, da smo Slovenci.«

Zapeli smo še Kekčevo pesem. Ob koncu smo prosili tov. Zidariča, če lahko pridemo na obisk na našo ambasado. Povabil nas je in mi smo bili veseli. Veseli pa smo bili tudi slovenskih knjig za šolo, katere nam je podaril tov. Zidarič.

Rezka Hlep, Köping

Jugoslovanski center v Stockholmu

Medtem ko je dejavnost jugoslovanskega informativnega centra v Stuttgartu v ZR Nemčiji predvsem usmerjena k našim delavcem, ki so začasno zaposleni v njihovem okolišu oziroma v deželi Baden-Württemberg, pa je večina ostalih jugoslovanskih informativnih centrov po svetu namenjena predvsem seznanjanju domače javnosti z dosežki Jugoslavije na kulturnem in na drugih področjih. Tako je tudi osnovna naloga Kulturnega in informativnega centra SFRJ v Stockholmu, v katerega sicer pridno zahajajo tudi naši rojaki in center sodeluje tudi z njihovimi društvi ter združenji, predstavljati naše kulturne vrednote švedski javnosti in krepiti sodelovanje na kulturnem področju med obema državama. Center ima zato izdelan program izmenjav naših in švedskih glasbenih ansambllov, umetnikov, kulturnih in javnih delavcev, univerzitetnih profesorjev in drugih. Seveda ima Center v programu tudi seznanjanje švedske javnosti z našim družbenopolitičnim razvojem in z našo zunanjo politiko, zato sodeluje tudi s številnimi švedskimi časopisi, s televizijsko mrežo, z založniškimi hišami in drugim sredstvi javnega obveščanja.

Že to jesen bo v glavnem mestu Švedske »Revija jugoslovanskega dokumentarnega filma«, ki jo bo center organiziral v sodelovanju s švedskim filmskim inštitutom, kinoteko in oddelkom za film stockholmske univerze. V času te revije bo organiziranih tudi več srečanj naših in švedskih filmskih delavcev. Posamezne naše filme bodo po reviji posredovali tudi jugoslovanskim klubom in društvom v drugih švedskih mestih.

V prihodnjih mesecih bo na Švedskem v organizaciji kulturno-informativnega centra gostoval tudi znani zagrebški folklorni ansambel »Lado« in več naših znanih glasbenih umetnikov, solistov, med katerimi bo tudi operni pevec Miroslav Čangalović, ki ga švedski ljubitelji operne umetnosti pričakujejo z velikim zanimanjem.

J. P.

NEGOTOVI DOPUSTI — V zahodnonemški avtomobilski industriji skoraj vsem po vrsti trda prede. Zadnje čase so vse bolj v strahu naši rojaki pri tovarni Audi NSU Auto Union v Ingolstadtu (od skupnih 1900 jih je polovica Slovencev iz Pomurja), ki se podajajo na dolge dopuste. Za 14 dni tovarna zapira vrata, ker nima dela, tri tedne pa bodo imeli rednih počitnic. Ker »razsajajo« tako imenovane »modre kuverte« z odpovedmi, so naši delavci kar zaskrbljeni. Na slikah: vsak petek odhajajo iz Ingolstadta posebni avtobusi v Pomurje in hrvaško Medjimurje z našimi delavci.

To je slovenski pionirski odred »Kekec« iz Köpinga na Švedskem. Pionirji so veseli, nasmejani, vedno polni načrtov in misli na domovino Jugoslavijo...

Z letalom Inex Adrie Avioprometa na počitnice

»Jugoslavija, Jugoslavija...«

LJUBLJANA—FRANKFURT—BEOGRAD, avgusta — Točno ob petih zjutraj se je tisti torek, kakor vsak teden ob tem dnevu, dvignilo z brniškega letališča pri Ljubljani jugoslovansko letalo DC9 Inex Adrie Avioprometa, ki je sprejelo na krov kakih 30 potnikov. Cez slabo uro ali natanko ob šestih je že mehko pristalo na velikem frankfurtskem letališču, odložilo svoj tovor potnikov, večinoma Slovencev ter se ponovno dvignilo pod oblake: Düsseldorf—Berlin—Ljubljana—Beograd.

Stewardesa je najprej v slovenščini potem pa še v nemščini pozdravila potnike ter jim zaželela prijeten let. Na krovu je bil tudi šef za propagando našega letalskega podjetja IAA, Edo Svetek, ki je povedal, da so njihova letala lani prepeljala med Jugoslavijo in ZR Nemčijo po 25 tisoč potnikov v obe smeri, kar pomeni, da je z letali priletelo v Jugoslavijo oziroma se vrnilo nazaj v Nemčijo nad 50 tisoč naših rojakov.

Že letos do konca junija se je po zračni poti na teh letalskih delavskih linijah pripeljalo iz Hamburga, Berlina, Düsseldorfa, Frankfurta, Stuttgarta, Hannovra in Münchna okrog 11.200, v Nemčijo pa 18.000 naših zdomcev. Na teh linijah stalno leti šest velikih DC9, ki sprejmejo na krov nad sto potnikov ter v dobri uri ali

poldrugi uri premagajo razdaljo do Ljubljane, Zagreba, Splita, Sarajeva, Skopja in Beograda.

Zračna pot ni samo mnogo krajša, temveč tudi cenejša kot vlak in naša čarter-ska letala so za polovico cenejša kot letala na rednih linijah med temi mesti, saj povratna vozovnica med Frankfurtom in Beogradom velja le 358 DM.

Gre torej za pravo zračno brv med ZR Nemčijo in Jugoslavijo, po kateri vsak dan v tednu lete naša letala. Bo pa ta brv postala pravi zračni most za letošnje božične in novoletne praznike, ko bo med nemškimi in jugoslovanskimi mesti vsak dan letelo po dvajset letal (poletov), ki bodo dnevno prepeljala po dva tisoč rojakov v obe smeri: v domovino oziroma nazaj na delo.

Medtem ko sva se z Edom Svetkom pogovarjala o neslutnem napredku letalskega prometa, me je mimogrede vprašal, kako daleč je po cesti iz Frankfurta do Bonna, če bi skočila tudi tja. Kar tako sem bleknil: »60 kilometrov!« S sosednjega sedeža se je oglasil mož z očali:

»Natanko 153 km!« Prisedel sem se k njemu in zapletla sva se v pogovor o življenju in delu v Nemčiji — nad oblaki. Blejsko in Bohinjsko jezero sta kot temni stekleni plošči vse bolj tonili v puhaste oblake, nad njima pa so zrasle

Alpe, vse prekrte s snežno belo odejo. Čudovito lepo, kot v pravljici. Letalo je negibno lebdelo v prostoru, le motorja sta enolično pela svoj napev v enakomernem ritmu.

»Deset let sem že v Nemčiji. Delam pri največji gradbeni firmi v Zvezni republiki, ki je tudi med največjimi v Evropi. To je gradbeno podjetje Holzmann AG, ki zaposluje samo nad 400 inženirjev.

Dipl. inž. Janez Plemelj, star 36 let, je postal v teh letih 5. do 6. človek v tem velikem podjetju. Doma je v Radovljici na Gorenjskem, za nadzor nad gradnjo nove hiše doma pa je pustil ženo, po poklicu arhitekta, in dveletnega sinka. Stalno živi v Frankfurtu, kjer tudi dela. »Se dve leti moram zdržati, da bo bajta pod streho, potem se bomo vsi trije vrnili domov. Dovolj bo. Veste, v tujini je človek sam, čeprav... Trikrat ali štirikrat sem se selil. Sem samostojni projektant za raziskave in razvoj. Prej sem računal statiko takole za vrednosti po 60 do 70 milijonov DM. Skozi moje roke gredo največji projekti. Gradimo po vsej Nemčiji. Zdaj se vse bolj zatika. Nekatera podjetja že gredo v konkurz. Novih naložb (investicij) ni več.«

»Kako je bilo doma?« se široko nasmeje. »Saj veste, povsod je lepo, doma je pa vendarle doma. Pri nas je težko zidati, ker ničesar ne dobiš, kar iščeš. Enkrat ni cementa, drugič ni opeke, tretjič ni oken itd. Po vsej Sloveniji nisem našel ene same litoželezne kadi za kopalnico. In: krediti (na prodajo deviz) za nas so zelo slabi in tudi nelogični. Hipoteka ni dovoljena, na drugi strani pa se banka zemljiško knjiži na parcelo, zraven zahteva še dva poroka, kar je popoln nesmisel. Res pa je, da je Ljubljanska banka, odkar je v Frankfurtu, fantastično aktivna in izredno solidna ter poslovna. Predvsem ima odličen servis: v tednu dni realizira vsako nakazilo v domovino.

Kar zadeva začetek krize v Nemčiji, naj povem samo, da je imela naša firma lani za 2,5 milijarde DM prometa, letos pa ga bo spravila skupaj komaj za 1,4 milijarde DM. V Frankfurtu je deset tisoč praznih stanovanj, zato jim cene padajo. V centru mesta plačujem za trisobno stanovanje s centralno kurjavo, plinom in garažo 500 DM mesečno. Nekateri mislijo, da je Nemčija raj, toda če hočemo tudi tu normalno živeti, denar skopni, preden ga v rokah dvakrat obrneš. Čeprav imam lepo plačo, moram pošteno stisniti, da kaj ostane, da se nabere

V letalu med poletom v domovino

V Bergisch Gladbachu v ZR Nemčiji poučuje v pripravljalnem oddelku za otroke tujih delavcev slovenska učiteljica Vida Sienčnik. V teh oddelkih, ki jim pravijo kar »mednarodna šola«, se otroci pripravljajo za vstop v redne nemške osnovne šole. Večji del pouka je v nemškem jeziku, del pa tudi v materinščini. Učiteljica Vida Sienčnik je pedagoško akademijo končala v Aachnu; s posebnim veseljem se, kot nam je zatrčila ob našem nedavnem srečanju v Ljubljani, posveča našim otrokom v »mednarodnem« razredu. Poleg jugoslovanskih ima v razredu še otroke italijanske, grške in turške narodnosti.

kupček, ki ga potrebujem za gradnjo hiše v Radovljici.«

Potem smo se z vlakom odpeljali s frankfurtskega letališča v mesto ter pri inženirju Janezu Plemlju popili kozarček ruske vodke in skodelico kave. Ljubezni gostitelj nas je pospremil in ljubezno povabil, naj ga še kdaj obiščemo, ker je najbolj vesel naših ljudi.

V sredo točno deset minut pred tretjo uro se je s frankfurtskega letališča spet dvignilo letalo IAA, skoraj polno rojakov, med katerimi je bilo tudi 15 dojenčkov in otrok z mamicami.

Na Karla Praprotnika, opernega pevca, ki poje v Frankfurtski operni hiši, doma pa je iz Senovega ali iz Brežic, bi skoraj pozabil. Nekaj se je hudoval, ker so mu pri prenašanju na letalo nekaj poškodovali kovček, ker ne ve, da jih v letalskem prometu vsako leto izgube nekaj sto ti-

soč. Šef za propagando IAA mu je obljubil, da bo dobil primerno odškodnino. Na krovu letala, ko smo leteli proti Beogradu, so bili tudi 18-mesečni Klemen, mati Sonja in oče Peter — Selanovi, doma z Grosupljega na Dolenjskem. Bili so na essenski očesni kliniki, kamor mora mali Klemen vsake štiri mesece na pregled. Dolga, naporna in predraga pot, ki družino vsakokrat velja okroglih 700 tisoč starih dinarjev. Zdaj so že štirikrat »premagali« to pot in Klemnu, ki so ga tam operirali na očesu, gre lepo na bolje. Zdravniki pravijo, da se bo moral oglašati na kliniki do sedmega leta starosti, sicer ne morejo jamčiti uspeha. Fantiček je imel maligni tumor na očesu kot dojenček. Mladi oče pestuje zlatolasega Klemna, ki zvedavo opazuje oblake v ostri sončni svetlobi. Eden dojenčkov v materinem naročju se

je užaljeno oglasil, češ kaj pa jaz. Drugi mu je s sedeža za nami neubrano pritegnil, kot da se popolnoma strinja z njim. Prvi se je prisel na materino dojko, drugi je z obema ročicama pograbil stekleničko in se hlastno lotil sladkega mleka.

Potem sem se pogovarjal z medicinsko sestro iz Düseldorfa, z jeklarjem iz Dortmundunda in delavcem iz Essna. Vsi so leteli domov na počitnice — v Bačko Palanko, Sombor in Tuzlo.

Ko je letalo zaokrožilo nad Novim Beogradom, sta motorja mogočno zagrmela v pozdrav domovini. Kot vojaki na paradi so se pod nami zarisale bele stolpnice novega mesta. Napeto tišino je na lepem presekala otroški glas: »Glej, Jugoslavija, Jugoslavija...«

Niko Lapajne

Borut Kokalj, učenec slovenskega dopolnilnega pouka v Ravensburgu, na gradbišču njihove hiše v Zalogu pri Ljubljani. Poleg njega je njegova mamica, stara mama in očka.

»Pridite v Zalog pogledat našo hišo!«

Imam prijatelja, ki mu je ime Borut. Enajst let mu je in rojen je bil v Nemčiji. Že dolgo se pozna »skozi« pisma, ki jih piše za objavo v Rodni grudi, saj je marljiv član našega Krožka mladih dopisnikov.

Tako marsikaj vem o njem. Vem, da je njegova mamica, ki jo ima nadvse rad, doma iz Sevnice, očka pa iz Zaloga pri Ljubljani. V Torkenveilerju pri Ravensburgu žive. Očka dela v avtomobilski industriji. Na delo odhaja zgodaj zjutraj in se vrača ob treh popoldne. Mama pa dopoldne pospravlja, pere, šiva in kuha, ob poldveh popoldne pa gre v tovarno delat, kamor jo pride očka ob desetih zvečer iskat. Borut hodi dopoldne v šolo, popoldne piše naloge, malo se tudi igra, če utegne. Malokdaj so vsi trije skupaj doma.

Borut hodi seveda v nemško šolo in sošolci so večidel Nemci. A enkrat tedensko hodi tudi v slovensko dopolnilno šolo v Ravensburg. Tam uči tovarišica Dragica, ki se zna tako lepo nasmehniti in je prijazna in potrpežljiva, zato pa jo ima posebej rad. Odkar hodi Borut v slovensko šolo, se je zelo izpopolnil v znanju slovenščine. Tudi piše lepo, brez napak.

Bravo, Borut, saj vem, da to ni lahko tam v Nemčiji, kjer hodiš v nemško šolo, imaš nemške sošolce, moraš hoditi v nemške trgovine in tako naprej.

A Borutovi starši ne mislijo ostati v Nemčiji, saj si v Zalogu gradijo hišo.

O tej hiši nam je Borut že večkrat pisal, saj jo vsako leto ob počitnicah gradijo kar sami. Največ seveda očka, ki je sam tudi načrte naredil. Letos je ta hiša že pod streho in prijatelj Borut me je povabil, da si jo ogledam. Kako bi mu mogla odreči?

Tako sem nek vroč avgustov dan obiskala Kokaljeve v Zalogu. Zalog je danes eno samo veliko gradbišče. Na vseh koncih in krajih so zrasle in še rasejo nove hiše. Kar precej sem morala iskati in nekajkrat povprašati, da sem končno našla Kokaljeve.

Moje prvo srečanje z Borutom pa mi bilo posebno veselo, kajti ležal je s precej hudo vročino. Povedali so mi, da jo je najbrž iztaknil pri preveč vnetem kopanju v vevškem bazenu. Pa sva se vseeno to in ono pogovorila. In potem je celo vstal in se z domačimi slikal tam pri njihovi novi hiši. Spoznala sem babico, Borutovega bratranca in strica in se seveda srečala z njegovim očkom in mamicco.

Očka Stane Kokalj se je ob pripovedi o novi hiši, ki jo gradi že četrto leto, razvnel in razgovoril, tu pa tam je besede podkrepil z gestami svojih močnih, delovnih rok. Vse od načrtov, izkopa za temelje, do zidanja je delal skoraj sam. Vsake počitnice je žrtvoval za zidanje, pa skoraj ves zaslužek in prihranke. Niso najemali kreditov in jim zdaj ni treba plačevati obrokov. Vse, kar se je sproti nakapljalo, so porabili.

O, seveda, ni bilo lahko! Letos je kupil okna, vrata, a za garažna vrata je zmanjkalo denarja. Vse je vedno dražje. Moral bo počakati. Pa bo! Saj je navajen.

Hodili smo po hiši, ki bo kmalu dom mlade Kokaljeve družine. Velika in prostorna bo s širokimi okni. Stane Kokalj je vse natančno premislil kje bo kaj, da bo praktično in prijetno. Spodaj v prizemlju bo imel mehanično delavnico. Tam bosta delala z Borutom. Da, rad bi, da bi bil sin avtomehaničar. Ali boš, Borut?

Še dve, tri leta bodo v Nemčiji, potem se vrnejo. Takrat bo lahko imel res prave počitnice. Doslej jih še ni imel. Ali jih bo sploh še znal in mogel uživati? Zaslužek v Nemčiji je res lep, a delovni tempo prav peklenski. Clovek je tam pravi suženj stroja, ki polagoma izsrka vse iz tebe, da ostane le bedna lupina. Zato pa se morajo pravočasno vrniti.

Borutova mama je pa s svojim delom bolj zadovoljna. Njeno delo v tekstilni tovarni ni prenaporno, seveda pa je odgovorno in zaslužek je kar lep. Pa vseeno, v Nemčiji ne bi ostala.

Govorili smo tudi o slovenski dopolnilni šoli v Nemčiji in Borutova mama je de-

jala, da ji je kar hudo, ko vidi, kako požrtvovalne so naše učiteljice, ki se vozijo iz kraja v kraj, da otroke poučujejo, na drugi strani pa tolikšno malomarnost slovenskih staršev, ki svojih otrok ne pošiljajo k pouku. Niti malo ne pomislijo, da je takšen pouk za njihove otroke tako zelo koristen in v kolikšno veselje je za otroke že samo srečanje s slovenskimi vrstniki pri tem pouku. Na območju Ravensburga je bilo lani 48 slovenskih šolarjev. Vsakega so obiskali na domu in obvestili starše o pouku, a vendar jih je le sedem prišlo k pouku. Ali bo letos kaj bolje?

Poslovila sem se od svojega malega prijatelja Boruta, mu zaželela, da se hitro in dobro pozdravi ter potem spet pridno uči v slovenski in nemški šoli. Poslovila sem se tudi od njegove babice, očka in mama pa sta me pospremila do avtobusne postaje. Sredi Zaloga je lep spomenik padlim borcem in aktivistom NOV. V dolgi vrsti imen je vklesano tudi ime Borutovega deda. Bil je železničar v Zalogu in znan aktivist med zadnjo vojno. Njegovo življenje je ugasnilo v internacijskem taborišču v Češki Kamenici. Ko je babica ovdovela, je imela dvaintrideset let in tri sinove. Trdo je morala poprijeti, da so odrasli in prišli do kruha.

Pozdravljeni, Kokaljevi, uspešno delo vam želim in kmalu na svidenje doma — za vselej!

Ina S.

Metka je bila »metla«

Včeraj zvečer smo se zbrali z ljubljanskimi pionirji pri tabornem ognju. Tudi mi smo se vključili v njihov spored s svojo točko. V tej točki smo vsi nastopali. Jaz sem morala povedati, da sem METKA, pa, sem se nalašč zmotila in rekla, da sem METLA. To pa zato, ker mi fantje nagajajo, da sem metla. Stavili so z mano, da si tega pri nastopu ne bom upala reči. Jaz pa sem korajžno povedala: »Veste, jaz sem pa metla. Oh, oprostite, Metka sem, samo fantje mi pravijo metla.«

Vsi so se smejali in mi po nastopu zaupali, da sem bila najbolj smešna.

Zato se bom tega tabornega ognja vedno rada spominjala.

Metka

Drugi list iz mojega dnevnika

Ob sedmih smo spet imeli telovadbo. Umili smo se in pozajtrkovali. Po zajtrku smo se posedli v senci brinovega grma in se, kot ponavadi, pogovarjali o tem in onem. Menili smo se tudi o tem, kaj bomo za prejšnji dan zapisali v naše dnevnike. Iz mnogih lepih, prijetnih vtisov je kar težko izbrati najbolj zanimivo, najbolj lepo. Vendar sem se odločila, o čem bom pisala. Odšla sem v svoj šotor in začela pisati.

Tako je nastal moj drugi list iz počitniškega dnevnika.

Silva

Počitnice s slovenščino

»Ob slovesu smo se z otroki vsi lepo po domače pozdravili in bilo je drugače kot ob srečanju,« mi je z očitnim zadovoljstvom dejal profesor slovenščine Ivo Zrimšek, ko je opisoval svoje vtise po vrnitvi z letovanja »z našimi inozemci« iz Švice v Premanturi pri Pulju. Ob srečanju s temi otroki je bil kar malce presenečen, ker so poskušali z njimi govoriti v glavnem nemško, slovenska beseda pa nekaterim ni tekla.

V letošnji poletni sezoni je Slovenska izseljenska matica organizirala letovanje dveh skupin otrok naših zdomcev in hkrati poseben tečaj slovenščine. Ena skupina otrok je prišla iz Göteborga na Švedskem, druga pa iz Švice. Tretja skupina je prišla iz ZR Nemčije, organiziral jo je SKUD »Triglav«, otroci pa so bili na letovanju v Savudriji. V glavnem so bili otroci v starosti od 7 do 14 let, mnogi med njimi pa so bili že rojeni v tujini. Vsaka skupina je imela posebnega vzgojitelja, ki je skrbel za otroke, predvsem pa je bila njegova poglobljena naloga, da je na nevsiljiv, prijeten način učil otroke materinega jezika. V bistvu ni bilo nobene razlike med temi »otroki-inozemci« in našimi, ki so bili na letovanju. Kot njihovi sovrstniki so se kopali v morju, se učili plavati, nabijali so žogo, sodelovali na večerih ob tabornem ognju, skratka, dnevni red je bil tak kot je pri otrocih, ki gredo organizirano na počitnice. Vendar pa je bila tudi razlika. Namreč, ti otroci so se poleg vsega tudi izpopolnjevali v materinščini.

V Premanturi pri Pulju so »Švicarji« vsak dan pisali dnevnik, profesor je njihove sestavke slovnično popravil, zatem so o tem še razpravljali in prečiščena besedila so potem objavili v »glasilu« slovenskih otrok v Švici »Valčku«. Vsi izvodi »Valčka« so spravljani na sedežu Slovenske izseljenske matice v Ljubljani in so zanimiv dnevnik o življenju in doživetjih na morju.

»Taki tečaji«, je poudaril profesor Ivo Zrimšek, »so izredno koristni in potrebni za otroke naših delavcev, začasno zaposlenih na tujem. In to, ne oziraje se, kakšni so načrti staršev, kdaj se mislijo vrniti in podobno.« Profesor Ivo Zrimšek je še posebej poudaril, da »kdor želi dobro svojim otrokom, naj poskrbi, da bodo poleg jezika dežele, kjer sedaj živijo, obvladali tudi materinščino.« Doraščajočemu otroku je to nujno potrebno, če hočemo, da se bo razvil v uravnoteženega človeka in ne bo imel v poznej-

šem življenju nepotrebnih zapletov in težav. To so ugotovili strokovnjaki-psihologi, ki so znanstveno raziskovali to vprašanje.

Že dosedanje izkušnje kažejo, koliko manj težav bi imeli naši izseljenci, če bi se lahko že takrat dosledno držali tega pravila. Vendar so bili takrat drugačni pogoji in možnosti. Sedaj pa je tak program za otroke naših zdomcev že možen. Na vprašanje, kaj bi predlagal na podlagi dosedanjih izkušenj v prihodnje, je profesor Ivo Zrimšek odgovoril, da bi bilo potrebno organizirati take tečaje — letovanja v večjem obsegu in načrtno. »Dnevni red« na takih letovanjih bi bilo treba obogatiti z raznimi zanimivimi predavanji o domovini s predvajanjem ustreznih filmov itd. Za tiste, ki bi pokazali posebno zanimanje in talent, bi bilo dobro, da bi jih naši strokovnjaki naučili nekaj folklornih plesov, zborovodja pa naj bi jih naučil zapeti nekaj slovenskih pesmi. Skratka, gre za jezikovno, glasbeno in telesno vzgojo. Seveda pa mora biti poglobljeni poudarek na izpopolnjevanju materinščine.

Pri nas imamo dovolj strokovnjakov za vprašanja v zvezi z začasno zaposlenimi delavci v tujini, ki bi lahko sestavili ustrezen in privlačen program za letovanje otrok v prihodnosti. S tem bi naredili spet korak naprej.

»Začetek je bil dober,« je poudaril profesor Ivo Zrimšek, »otroci so bili letos na letovanju, so napredovali v znanju slovenščine in navezali prijateljske stike s svojimi sovrstniki v domovini. Z otroki sem bil zelo zadovoljen in če so bili zadovoljni tudi otroci in starši, potem je vse v redu. In prihodnje leto nasvidenje!«

Stane Lenardič

Veselim se nedelje

V nedeljo 25. novembra bo za nas slovenske otroke v Nemčiji velik praznik. Postali bomo pionirji. Tudi jaz bom postala pionirka. V šoli radi pojemo pionirske pesmi. Veselim se svojega praznika. Obljubljam, da bom kot pionirka še bolj pridna in da bom rada čitala slovenske knjige.

Sabina Fujs

2. razred slov. šole v Calwu

Priredili smo razstavo

Stara sem deset let. Imam tudi bratca. Ime mu je Franci. Na Švedskem smo že 7 let. Tu se imam kar lepo. Oba s Francijem hodiva v plesno šolo, kjer nas pleše osem parov. Včasih nastopamo na slovenskih prireditvah. Z bratcem hodiva tudi v slovensko šolo, vsak torek po dve uri. Tam se učimo čitati in pisati slovensko. Zadnjič pa smo pisali, kaj smo delali med počitnicami. Mi smo bili doma v Rogaški Slatini in jaz sem narisala, kako sem pazila od botrice sinka. Risbe so bile potem na razstavi in za nagrado sem dobila veliko čokolado.

Marinka Zobec

učenka slovenskega pouka v Göteborgu

Srečanje z morskimi ježki

Danes smo bili pri svetilniku. Vedeli smo, da so tam ježki. Zato smo previdno zabredli v vodo. Zadrževali smo se bolj ob bregu. Ko je rdeči Milan hodil po obali, je naenkrat zagledal v plitvini kar 19 ježkov. Poklical me je in mi pokazal ježke. Začudil sem se — toliko ježkov skupaj še nikoli nisem videl!

Olga in Lidija pa nista dobro pazili. Nekaj črnih bodic sta v petah prinesli v šotor.

Rudi

Šotor se je podrl

Z Milanom sva pospravljala šotor. Tudi z metlo sva pometala. Naenkrat pa je Milanu tako nerodno spodrsnilo, da je z metlo zadel nosilno palico. Šotor se je skrivil in toliko, da se ni podrl na naju. Preplašena sva poklicala Vanja. Strokovno je ugotovil, da sva veliki nerodi, potem pa je postavil palico in šotor je spet dobil prejšnjo obliko.

Zvečer smo poslušali mornarsko godbo, ki nas je obiskala.

Robi

Sonce se je skrilo

Ko smo se zjutraj zbudili, nas je zeblo. Ves zaspam sem pogledal skozi lino v šotorskem krilu, kakšno je vreme. Povsod so bili temni oblaki. Pokril sem lino in se spet pokril z odejo. Spal sem do zajtrka. Pookusnem zajtrku smo igrali na avtomatu nogomet. Robi in jaz sva igrala proti Rudiju in rdečemu Milanu. Tekma se je končala neodločeno 2:2.

Milan (modri)

Ko sem stopila na ježka

Ko smo se šli zjutraj kopat, sem se šla najprej sončt. Naenkrat pa pride Olga in me povabi v vodo. No, šla sem tudi jaz. Olga mi je rekla: »Bi malo plavali?« »Ja, zakaj pa ne,« sem ji odgovorila. Ko sem hotela stopiti na dno, sem zakričala: »Aaaaa!« »Kaj pa je?« se je prestrašila Olga. Jaz pa od strahu sploh nisem mogla odgovoriti. Takoj ko sem pristopila na obalo, sem se ulegla. »A te močno boli?« je vprašala Olga. »Ne,« sem ji ježno odvrnila. Ko smo se vračali, nisem mogla dobro stopiti na levo nogo. Šele po kosilu sem lahko potegnila ven bodico. »Tistemu ježu bomo pa že zavili vrat!« je rekel Vanja, naš dobri plavalec.

Lidija Škof, Luzern

(iz počitniškega tabora v Premanturi)

Naš modri zaliv

Naše letovišče ni daleč od Pule. Zdaj, sredi sezone, letuje v njem nad 330 letoviščarjev. Pa ne samo otroci, veliko je tudi odraslih.

Z asfalta se odcepi ozka pot. Vodi nas pod borovci. Že po nekaj korakih se odpre pogled na šotore vseh barv, na ravnic in pa stoji večje poslopje s prostorno teraso. To je naša jedilnica, v kateri piha z vseh koncev.

Pod njo leži zelen travnik, ki se spušča v morje. Na obeh straneh ga obkroža gozd. S tega travnika je čudovit razgled po zalivu. To je naš zaliv, v katerem se tako radi kopamo! Ves dan opazujemo jadralce in motorne čolne, ki drsijo mimo nas. In ves dan nam pojejo škržati. Ko zatone sonce, opazujemo svetilnik, ki mežika na koncu rta.

Nisem vedela, da je lahko kje tako lepo! Še bi se rada vrnila sem.

Renata

**Izbor
iz domačega tiska**

Že 200 učiteljev v tujini

Pred leti v zahodnoevropskih državah ni bilo niti enega učitelja, ki bi skrbel za dopolnilno izobraževanje otrok naših zdomcev. Danes jih je v ZR Nemčiji, Avstriji, na Nizozemskem, Švedskem in v Švici že več kot 200.

Skoraj 150 se jih je udeležilo seminarja, ki so ga priredili na Plitvicah hrvaški sindikati, socialistična zveza in predstavniki diplomatsko konzularnih služb v evropskih državah. Na tem seminarju, ki bo postal tradicionalen, so se učitelji pogovorili predvsem o pomoči otrokom naših zdomcev, pa tudi o svojem položaju v tujini.

Pri učiteljih je še vedno prisotna dilema, kako delati, kako se obnašati v razmerah zelo obsežnega in odgovornega dela z našimi otroki v tujini. Posebej velja poudariti, da vzgajajo naši učitelji otroke zdomcev v domovinskem duhu, čeprav morajo največkrat sami, brez navodil ali učbenikov, odločati o metodah dela pri pouku. Pomoč iz domovine je namreč različna. Učbenikov ni dovolj, vrh tega so v posameznih razredih velikokrat tudi otroci, ki govorijo različne jugoslovanske jezike (slovensko, srbohrvaško, makedonsko, albansko itd.). Učitelji morajo te razlike in specifičnosti spoštovati. Na Plitvicah so ugotovili, da so pri tem že precej storili, čeprav morajo ob pripravi gradiva za pouk premagovati najrazličnejše težave in probleme, pravilno izbirati snov med raznimi učbeniki, ki jih izdajajo v posameznih republikah ali pokrajinah itd. Posebno vprašanje, ki mu morajo posvetiti zares veliko pozornost, je ustrezna priprava predavanj, saj se zbirajo v posameznih razredih v Avstriji, ZR Nemčiji ali na Švedskem otroci iz najrazličnejših kulturnih središč.

Naše učitelje, ki so odšli na delo v tujino, moramo zares pohvaliti, saj so odprli novo, pionirsko stran v jugoslovanski prosveti. Večina se jih je dobro znašla in potrdila pričakovanja naših prosvetnih služb. Zlasti razveseljivo je dejstvo, da so prepričali mnogo staršev, da so poslali v tujini svoje otroke v šolo. V Avstriji, ZR Nemčiji in drugih zahodnoevropskih državah je bilo precej šoloobveznih otrok, ki so ostajali doma, čeprav so pri nas že začeli šolanje. Razlogov za to je

več, med njimi tudi neobvladanje nemškega jezika in nemških navodil za šolanje naših otrok v materinščini, pa tudi strah pred zelo velikim prometom v nemških mestih. Starši si enostavno otrok niso upali pustiti na cesto.

Učitelji iz tujine so na Plitvicah opozorili tudi na več pomanjkljivosti, zlasti na to, da naše prosvetne oblasti (v republikah, pa tudi občinah) ne odgovarjajo na upravičene zahteve oziroma prošnje naših učiteljev v tujini. Predvsem je veliko nejasnosti okrog pošiljanja in izdelave učbenikov za dopolnilno šolanje v tujini. Velike težave so tudi pri izboru vsebine iz posameznih učbenikov. Ti niso enotni. Zaradi tega so prosvetni delavci predlagali, da bi naše šolske oblasti pripravile praktično navodilo.

Težave dopolnilnega izobraževanja naših otrok v tujini so tudi z različnimi oblikami tega šolanja v zahodnoevropskih državah. Ta različnost se seveda odraža tudi na uspehu otrok in delu posamezne šole. Na Švedskem so na primer šolske knjige brezplačne, v ZR Nemčiji je treba zanje plačati le nekaj mark, v drugih državah plačuje šolske knjige naša država itd. Zanimivo je, da dobivajo v nekaterih državah naši učitelji osebne dohodke od njihovih prosvetnih oziroma šolskih oblasti, v nekaterih državah le deloma, v nekaterih pa so naši učitelji na plačilnih spiskih jugoslovanskih občin ali republik. V nekaterih državah, zlasti v ZR Nemčiji in Švedski, tamkajšnje prosvetne in šolske oblasti zelo resno obravnavajo dopolnilno šolanje naših otrok, v drugih državah pa ne.

Posebno poglavje, o katerem so tudi govorili na Plitvicah, je vprašanje kvalitete naših učiteljev v tujini. Doslej nismo imeli enotne politike pri pošiljanju teh kadrov. Na Švedskem na primer so postavljali učitelje za naše otroke tamkajšnje oblasti. To sicer ni nič napačnega, vendar bi morali imeti ti ljudje več stikov z našimi šolskimi oblastmi. To je zlasti potrebno zaradi enotne politike pri uveljavljanju določil nove ustave. Rešiti bomo morali tudi vprašanje nagrajevanja naših učiteljev v tujini. Več je primerov, da dobivajo učitelji v tujini le akontacije, ne pa celotnih plač. Republike in pokrajini pa se bodo morale tudi pogovoriti o enotnih merilih za urejevanje delovnega staža naših učiteljev v tujini. Najbolje bi bilo, da bi ta določila imel zakon o medsebojnih odnosih delavcev v združenem delu, ki naj bi zagotovil vsem prosvetnim delavcem, ki odhajajo v tujino, da se bodo lahko po povratku v domovino znova vrnili na svoja stara delovna mesta.

M.

Zaščita tudi v tujini

Lahko smo ponosni na dejstvo, da je danes naša država edina v Evropi, ki je uspela z mednarodnimi konvencijami z zavarovalnimi organizacijami v evropskih državah zagotoviti akontiranje stroškov zdravstvenega zavarovanja za delavce, ki so zaposleni v tujini. Poleg tega so sklenjeni aranžmaji, ki zagotavljajo našim državljanom državljanske pravice in večjo socialno in zdravstveno gotovost med bivanjem v tujih državah.

Večletni naporii naših oblasti in služb so tako znova dali dobre rezultate.

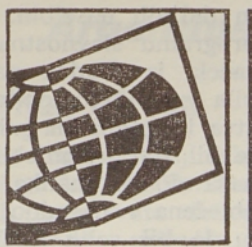
Treba je povedati, da dobiva naša država letno za stroške zdravljenja in zdravstvene zaščite družin naših delavcev, ki so na začasnem delu v tujini, okrog 250 milijonov dinarjev od zavarovalnih organizacij v ZR Nemčiji, Avstriji, Franciji, Nizozemski in drugih držav. Največ denarja dobi za stroške zdravljenja družin kmetovalcev, ki so v tujini. Pravice do zdravstvene zaščite jim dajejo zakoni posameznih držav, v katerih so zaposleni, ali pa mednarodni sporazumi.

Ugotavljamo, da mnogi kmetovalci, ki odhajajo na delo v tujino, niso seznanjeni s svojimi pravicami, zlasti ne s pogoji in možnostmi zdravstvenega zavarovanja. Zgodí se celo, da so v tujini zavarovani, kljub temu pa s svojim, večkrat zelo težko prisluženim denarjem, plačujejo pri nas zdravstveno zavarovanje. Večkrat delajo to njihove družine. Spomniti velja, da mora vsak kmetovalec, ki odhaja na delo v tujino, izpolniti pri nas posebne prijavnice in jih predati skupnosti zdravstvenega varstva in zavarovanja (bivšim komunalnim zavodom za socialno zavarovanje) in to tam, kjer živi družina. Tisti, ki tega doslej še niso napravili, lahko še sedaj, ko so na dopustu pri nas, oziroma takrat, ko bodo prišli domov. Prepozno še ni.

-m

Oddaja za naše delavce v Gradcu

Lokalni program avstrijske radio-televizijske mreže, radio Gradec (Graz) je začel 10. septembra enkrat tedensko oddajati tudi oddaji v slovenščini in srbohrvaščini, ki sta namenjeni našim delavcem, ki so zaposleni na avstrijskem Štajerskem. Slovenska oddaja je na sporedu vsak torek ob 18.50, srbohrvaška pa vsak četrtek ob istem času. V oddaji je pet minut poročil o aktualnih dogodkih v Jugoslaviji, pa tudi nasveti s področja avstrijske socialne zakonodaje ter o delovnih pravicah in dolžnostih. Urednik te oddaje je dr. Mario Engelsberger, tekste pa bereta študentki slavistike v Gradcu Edita Benko in Maja Zarfl.

Belgija

Mamicam za praznik

Eden najlepših praznikov v letu je za otroke dan mater. Koliko proslav in praznovanj je tisti dan posvečenih materam. Že veliko prej se otroci nanje pripravljajo po šolah, po društvih in seveda tudi doma. Tudi naša mladina pri Jugoslovanskem društvu sv. Barbare v Eisdnu je letos priredila lepo proslavo v počastitev svojih mamic. Oblečeni v naše lepe narodne noše so jim zapeli in recitali. Mamice so bile vesele, srečne. Otroci pa seveda nič manj. Le pogledjte jih na obeh slikah, ki ju objavljamo.

Mladinski pevski zbor Jugoslovanskega rudarskega društva sv. Barbare v Eisdnu

Dekliški kvartet na letošnji proslavi materinskega dne v Eisdnu. Zbor in tudi kvartet vodi zborovodkinja Majda Smrke

ZDA

Slovenski časopisi v težavah

O težavah, s katerimi se bori slovenski časopis Prosveta, glasilo Slovenske narodne podporne jednote, ki je nedavno praznovala 58-letnico izhajanja, smo v zadnjih mesecih že večkrat poročali. Le velika zavzetost njenih naročnikov in prijateljev (in seveda njihovi prostovoljni prispevki) so dnevniku Prosveti podaljšali življenje ob pogojih, da izhaja enkrat manj na teden in da so ji z majem kar občutno zvišali letno naročnino. Pa tudi ti ukrepi so začasni, ker bo o dokončni usodi Prosvete sklepala konvencija SNPJ sredi septembra. Ker je zdaj, ko to pišemo, še avgust, bomo o dokončni usodi Prosvete lahko povedali našim bralcem kaj več šele v prihodnji številki. Kakor beremo, pa imajo podobne težave tudi pri drugih slovenskih časopisih v Ameriki. Vzroki so enaki: umiranje naročnikov in razne podražitve — papirja in vseh drugih storitev. Tako so tudi pri Ameriški domovini, ki izhaja v Clevelandu že 76 let, morali s 1. avgustom zvišati naročnino, ki bo odslej veljala na leto za ZDA 23 dolarjev, za Kanado in ostale tuje države pa 25 dolarjev.

Zaradi velikih stroškov in težav s papirjem je moral tudi tednik Nova doba (New Era), glasilo Ameriške bratske zveze, ki izhaja v Clevelandu, kjer je lani slavila 50-letnico, zmanjšati obseg. Namesto na šestih straneh bo odslej izhajala le na štirih in bo objavljala zaradi pomanjkanja prostora, predvsem gradivo, ki je v zvezi z organizacijo — ABZ in njenim članstvom.

28. glavna konvencija Ameriško-slovenske katoliške jednote

To je bila prva in najstarejša slovenska bratska podporna organizacija v Ameriki. Ustanovljena je bila leta 1894, torej pred osmimi desetletji v Jolietu, Illinois, kot Kranjsko-slovenska katoliška jednota. Na sedanje ime se je preimenovala leta 1966. V letošnjem avgustu so se predstavniki in člani 153 društev, ki jih ima širom ZDA, zbrali v Pittsburghu na svoji 28. glavni konvenciji. V prvih dveh dnevih so bile na programu razne družabne prireditve in slavnostni banket, zadnji dan, v ponedeljek 19. avgusta, pa je prišel na vrsto poslovni del konvencije. Zborovalci so odobrili in sprejeli program dela za prihodnja 4 leta. Reorganizacija glavnega odbora je bila odklonjena. Glede uradnega glasila ostane vse pri starem. Članom glavnega odbora se zvišajo plače za 20%. Ponovno je bil izvoljen dosedanji glavni odbor s predsednikom J. Nemanichem na čelu.

V Clevelandu so po zaslugi Tony's Polka Village postale zelo popularne diatonične harmonike. V tej trgovini ima svojo glasbeno šolo tudi znani glasbenik Frank Novak. Pridno jo obiskuje tudi petnajstletna Kathy Hlad, ki tudi že pridno nastopa. Med drugim je nastopila tudi na proslavi 50-letnice Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. Čestitamo!

Umrla je plemenita slovenska žena

Dne 25. junija smo v Ely, Minn., pokopali plemenito slovensko ženo Francko Jenko. Pokojna je bila do zadnjega zelo aktivna v društvih. Bila je članica kluba upokojencev v Ely, Slovenske ženske zveze, Ameriške bratske zveze, Kluba katoliških žena in Poslovnega kluba.

Rojena je bila v Ljubljani in je kot osemletna deklica v aprilu 1893 prišla k nam na Ely, kjer je ostala vse življenje. Bila je iz znane Seliškarjeve družine. Tu se je poročila s Francem Jenkom, ki je že tudi umrl. Zapustila je hčerko edinko Dolly z družino in več nečakov. Jaz osebo no jo bom zelo pogrešala, ker je zelo rada govorila slovensko, čeprav se ji je včasih malo zataknilo. Res je bila plemenita, zavedna Slovenka. Naj ji bo lahka ameriška gruda!

Millie Skalar, Ely, Minn.

Umrli je Karel J. Samanich

CLEVELAND. Zaradi srčne kapi je 15. avgusta nenadoma umrl znani društveni in kulturni delavec med Slovenci v Clevelandu in okolici — Karel J. Samanich. S smrtjo Karla Samanicha je nastala velika vrzel med slovensko javnostjo v Clevelandu, posebno na zahodni strani (West Side), kjer je bil pokojni voditelj društvenega udejstvovanja. Njegova točnost pri delu, njegov pošten in stvarni značaj se je priljubil vsakemu. Bil je jasev v govoru in razlagi in iskren dru-

žabnik, zato je velika izguba družini in prijateljem.

Pokojni Karel je bil rojen pred 69 leti v Trstu. V Ameriko se je priselil leta 1920 in je ves čas živel v Clevelandu, dokler se ni preselil v predmestje Middleburg Heights, Oh.

Zaposlen je bil v več tovarnah, pred upokojitvijo leta 1972 je služboval kot inšpektor v Teledyne Hydraulic Valve Co. Večkrat je obiskal domovino, nazadnje s soprogo Ello leta 1973.

Bil je večletni predsednik društva št. 135 SNPJ in ob smrti njegov tajnik. Mnogo let je bil zapisnikar pri Clevelandski federaciji društev SNPJ in član glavnega odbora SNPJ 16 let. Prvič je bil izvoljen v glavni odbor kot distriktni podpredsednik leta 1950 na konvenciji v Detroitu, Michigan, ponovno izvoljen v ta urad leta 1954 na konvenciji v Johnstown, Pa.; leta 1958 na konvenciji v Clevelandu, Oh., pa je bil izvoljen za 2. podpredsednika SNPJ, za katero mesto je bil ponovno izvoljen leta 1962 v Detroitu, Mich. Leta 1966 ni več sprejel nominacije.

Karel je bil med ustanovitelji Slovenskega doma na Denison ave. (West Side), potem pevskega zbora Triglav, pri katerem je pel do zadnjega; bil je med prvimi organizatorji Slovenskega doma za ostarele na Neff rd. v Clevelandu ter Rekreatijskega taborišča SNPJ v Enon Valley, Pa.

Na večer pred pogrebom so v pogrebni kapeli ob navzočnosti mnogih, ki so se prišli posloviti od pokojnega, zapeli žalostinko mladi pevci krožka št. 77 SNPJ

pod vodstvom Marie Pivek in mešan pevski zbor Triglav pod vodstvom Franka Vautarja. Pri pogrebu je imel poslovljni govor v imenu glavnega odbora Joseph Fifolt, član gospodarskega odbora SNPJ, v imenu društva št. 135 pa Ray Luzar.

V Ameriki pokojni zapušča užaloščeno soprogo Ello, roj. Kaučič, mater Mary, staro 91 let, sestro Anno, poročeno Braund, brata John in Viktor sta umrla pred nekaj leti, nečake Viktorja, Johna in Toma ter nečakinjo Sandro Skidmore. Ob izgubi zaslužnega in dobrega soproga, brata in strica, izrekamo užaloščeni družini in sorodnikom naše globoko sožalje.

Louis Kaferle

Praznik naše nasebine

Naše društvo SNPJ št. 6 v Sygon Hillu je 19. maja letos praznovalo 70-letnico. Danes vam na kratko poročam o tem slavnostnem dnevu, ki ga naša nasebina z okolico ne bo nikoli pozabila. Sicer je dopis že precej pozen, a prej mi ni zdravje dopustilo pisanja. Saj če je človek že 80 let star, ne gre vse gladko.

Prelep dan je bil 19. maja. Slovenski dom je bil lepo okrašen. Naši mladi so pa plesno dvorano spremenili v jedilnico. Mize pogrnjene z rumenimi prtji so krasile vrtnice. V kuhinji smo se stare kuharice hitro sukale in pripravljale vse za banket. Točilnice za žejne smo pripravili kar na treh krajih. Vse je bilo dobro pripravljeno. Tudi program je bil prvovrsten. Obiskovalcev je bilo veliko: rojaki so nas prišli obiskat iz bližnjih

in daljnih nasebin. Najprej je bila na programu slavnostna povorka, ki se je začela iz Gladen nasebine. V njej je bila vrsta avtomobilov, štiri gasilna društva in godba na pihala. Prvi v povorki je bil star avtomobil. V njem je sedela naša dobra znanka Frances Vodopivec, oblečena v narodno nošo. Na avtomobilu je bil velik napis: Miss SNPJ leta 1904. Naša zastavna miss izpred sedemdesetih let je imela v roki zvonček, s katerim je od časa do časa pozvonila, da je še bolj opozorila nase. Seveda tudi današnja miss ni manjkala. Naša miss SNPJ za leto 1974, ljubka Michele Volk, se je peljala pa v novem modernem odprtem cadilacu. Povorka je bila nad miljo dolga. Skozi ob cestah jo je pozdravljaj gost špalir gledalcev. Res, tu smo spet videli, da se naš slovenski rod tu ne bo izgubil med tujci. Mladina je z nami in to veliko pomeni.

Takšne slovesnosti naš hribček še ni videl in naši mlajši si jo bodo dobro zapomnili. Ponosna sem na naše društvo št. 6 SNPJ, da je tako živo in krepko dočakalo svojo 70-letnico. Med članstvom nas je blizu 40, ki smo njegovi člani že pol stoletja.

Z balkona je pozdravil množico glavni predsednik SNPJ brat Joe Culkar iz Chicaga, ki je pohvalil dobro delo našega društva. Ob treh popoldne se je začel banket, ki se ga je udeležilo nad tristo gostov. Res, kar veliko dela smo imeli, a vse je šlo po sreči. Naše članice so pokazale, da je v slogi moč. Po banketu je bil lep program. Navzoče je pozdravil naš predsednik društva št. 6 SNPJ Ernest Kvartich z lepim govorom. Za njim je govoril tajnik Ed Ramovš, ki je predstavil nove 50-letne člane našega društva. Med programom nas je zabaval slovenski pevski zbor iz Pittsburgha ter kvartet iz Claridga. Dva mlada harmonikarja sta pa seveda vse še posebej navdušila. Govoril je tudi glavni predsednik SNPJ Joe Culkar, ki je pozval mladino, da naj nadaljuje naše delo, ker stari že omagujemo. Za njim je govoril tudi dobro znani Mike Kumer, predsednik angleške federacije društev SNPJ in član glavnega odbora ter John Urbas, predsednik slovenske federacije društev SNPJ. V svojem govoru je zajel zgodovino našega Sygonskega društva. Na govorniški oder je stopila tudi naša Miss SNPJ 1904 Frances Vodopivec, ki je bila tako imenitna kot članica SNPJ že 70 let. Pa tudi ljubka Miss SNPJ 1974 nas je iznenadila z lepim govorom.

Hvala vsem, posebej še starejšim članom, ki so pripomogli, da je praznovanje obletnice našega društva tako lepo uspelo. Lepe pozdrave rojakom po svetu, posebej še tistim, ki so iz Trbovelj doma.

Julia (Puntar) Kramžar
Bridgeville, Pa.

Petdesetletni člani društva št. 6 SNPJ iz Sygana. Od leve: Andy Poverk, Mary Usnik, Julka Kramzar, Angela Baroni, Amalija Horvat, Angela Selišnik, Margaret Lesjak, Jessie Prosen, George Prosen, Karolina Dolenc, August Okorn, John Wirant, Jack Pinter, Elisabeth Barnfoldi, glavni predsednik SNPJ Jože Culkar, predsednik društva št. 6 Ernest Kvartič, Vincenc Sorkan in John Vozel. Žal na sliki ni vseh 50-letnih članov tega društva. Skupno jih je 36

Argentina

»Triglav« v Buenos Airesu

Slovensko kulturno društvo »Ljudski oder« v Buenos Airesu, ki zelo živahno deluje, je imelo tudi letos vrsto dobro uspeh in lepo obiskanih prireditev. Dne 31. junija pa so na izrednem občnem zboru uresničili že dolgo pripravljano in od članstva soglasno odobreno združitev bratskih društev: »Ljudskega odra«, »Zarje« in »Našega doma« v skupno društvo, ki se imenuje »Asociacion Mutual Esloveno-Yugoslava Triglav«. Na tem izrednem občnem zboru je bilo navzočih nad sto članov imenovanih društev, ki so združitev v novo skupno društvo, imenovano po našem ponosnem gorskem velikanu Triglavu, navdušeno pozdravili. Ob tej priložnosti so se tudi posebej spomnili tistih rojakov, ki so bili pionirji pri organizaciji in razgibanem delovanju velikega slovenskega društva »Ljudski oder« in pri ostalih društvih, ki so se zdaj združila v eno močno društvo.

V odbor novega društva »Triglav« so izvolili: Rodolfa Štekarja za predsednika, Silvia Paulina za podpredsednika, Borisa Košuto za tajnika, Antona Tuliča za drugega tajnika, Branka Lična za blagajnika, Ricarda Mermoljo za drugega blagajnika. Pregledniki računov so Louis de Lisio, José Metlikovec in Alberto Misley. Člani častnega razsodišča: José Drašček, Metod Kralj in Stanislav Maurič. Ostali odborniki pa: Eduardo Mozetič, Zvonko Maglič, Rodolfo Subiotto, Guilermo Taučar, Carlos Pernaršič, Rodolfo Mozetič, Rodolfo Živec, Daniel Kogoj in Carlos Lojk.

Novice iz Rosaria

Jugoslovanski center je imel letos v marcu redni občni zbor, na katerem so v letošnji društveni odbor izvolili naslednje člane: Miroslava Medico za predsednika, Petra Jukića za podpredsednika, Štefana Malkovića za tajnika in Mata Miošića za blagajnika. Poleg navedenih so bili izvoljeni v odbor še: Veronika Šutej, Anton Prlaguzić, Josip Sigulin, Franc Moravac, Albin Plančič, Jure Kovačević, Štefan Zambrajlo, Felipe Duić in Anton Brišar. Za častnega predsednika pa je bil izvoljen Eugen Kurtin. Tudi ženski odsek pri centru zelo dobro deluje, za kar zaslužijo res vse priznanje.

Na občnem zboru smo soglasno sprejeli predlog za nakup kinoprojektorja, ki nam je res zelo potreben. Kar hitro smo med seboj zbrali tudi potrebna sredstva za nakup, kar nas je še posebej veselo presenetilo in seveda navdušilo. Za zaključek pa še žalostno vest: 25. aprila smo se žalostni za vselej poslovili od prijatelja Milka Gregorića, rojenega v Dekanih (Pasja vas) na Primorskem. Z

ženo Angelo sta se priselila v Argentino leta 1928. Oba sta bila zelo pridna in delavna, a sreča jima ni bila naklonjena. Posebej hudo ju je prizadelo, ko sta izgubila 20-letno hčerko. Na srečo jima je ostal še sin, ki je zdaj inženir.

Pokojni Milko je imel nadvse rad naše pesmi. Rad se je udeleževal naših prireditev. Ni bilo zabave, kjer ne bi bil zraven s svojimi orglicami. Koliko večerov smo skupaj prepevali domače pesmi. Vsi v našem društvu in tudi ostali se bodo s toplo mislijo spominjali našega dragega Milka. Ženi Angeli in sinu izrekamo iskreno sožalje! Tebi, dragi naš Milko, pa naj bo lahka argentinska zemlja!

Anton Brišar

Kanada

Slovenska šola v St. Catharines

Pred dvema letoma smo tudi v mestu St. Catharines ustanovili slovensko šolo, ki jo obiskujejo otroci iz Wellanda in St. Catharines. Vpisanih je okrog 30 učencev, ki jih učita dve učiteljici. Najmlajši so stari osem let, ostali pa več. Med učenci sta tudi dve kanadski mame, ki sta kar pridni pri učenju. Lani smo s poukom začeli sredi oktobra. Učence smo razdelili v dve skupini. V prvem razredu so bili začetniki, drugi razred pa je bil nadaljevalni.

V začetku smo imeli seveda težave. Najtežje je bilo prvo učno uro, ker so otroci govorili samo angleško. Nisem vedela, koliko so se naučili našega jezika v preteklem šolskem letu. Ko sem pozdravila

smo že pripravili in se naučili kratko igrice, na katero smo seveda povabili tudi starše.

Po novoletnih počitnicah smo poleg redne učne snovi začeli tudi s pripravami in učenjem za dan mater, ki ga v Kanadi praznujemo drugo nedeljo v maju. Pri učenju vlog za igrice, recitacijah in petju naših pesmic smo imeli največ težav s pravilno izgovorjavo. No, potrudili smo se vsi skupaj!

Dvorana »Lipa park« je bila tisti dan čisto polna. Pred začetkom programa so imeli otroci, ki so nastopili, precej tremе, a vseeno je prireditev odlično uspela. Zadnje šolsko uro pred počitnicami smo skupaj pisali, o čem vse smo se v zadnjem šolskem letu učili in kaj smo se naučili. Naslednjo soboto pa smo šolsko leto zaključili s piknikom, ki smo ga priredili pri učiteljici Olgi Bukovčevi.

Vreme je bilo ta dan sicer oblačno, a voda v bazenu je bila prijetno topla. Ko smo se naplavali in dovolj naigrali, smo si ogledali še nekaj filmov. Zatem je sledila razdelitev spričeval. Otroci so ogledovali prejete ocene, jih primerjali z ocenami drugih, bili veseli nekateri bolj, drugi pa nekaj manj, kakršne so pač bile ocene.

Tako smo pri nas v St. Catharinsu letos zaključili sobotno slovensko šolo, ki jo organizira slovensko društvo »Lipa park«. Učitelji si prizadevamo, da bi se otroci naučili materinščine ter se v tem svojem znanju čimbolj izpopolnili in ga utrdili. Vse to pa je seveda v veliki meri odvisno tudi od njihovih staršev in od tega, če tudi starši doma z otroki slovensko govorijo. Za vsakega zavednega Slovenca in Slovenko bi to moralo biti samo ob sebi umevno, ali ne?

Lojzka Ažman

Eden najbolj uspeh piknikov

Prekmursko slovensko društvo »Večerni zvon« v Torontu je 21. julija priredilo piknik, ki je bil izredno dobro obiskan. Poleg tukajšnjega ansambla »Veseli Pomurci« je v programu nastopil tudi znani ljubljanski pevec Stane Mancini, ki je navdušil prisotne rojake. Na programu je bila tudi tombola z bogatimi dobitki, med katerimi je bil tudi barvni televizor. Razumljivo, da je bilo za tombolo in dobitke veliko zanimanja. Tudi kuhinja je bila bogato založena. Na voljo so bile kranjske klobase z zeljem, svinjska pečenka in še marsikaj. Seveda tudi za žejne ni manjkalo dobrih pijač. Obiskovalci in tudi prireditelji pravijo, da je bil to eden najlepših in najbolj obiskanih piknikov društva »Večerni zvon«.

Otroci iz slovenske šole v St. Catharinesu v letu 1973/74, ki deluje pri Slovenskem narodnem domu — Lipa parku

»dober dan« in zatem vprašala: »Kako ti je ime?« jih je več polglasno vprašalo: »What?« Pa smo potrpežljivo drug drugemu pomagali in šlo je. Vsako nadaljnjo težjo našo besedo smo morali sproti dobro razvozlati in proučiti. Naslednje tedne je pouk vse bolj gladko tek. Pomagale so domače naloge, to, da smo veliko brali, pisali po nareku in proste spise ter se učili pesmice. Za Miklavža

Marija, Andrej, Marta in Belinda Oblesčak

OBLEŠČAKOVI IZ SYDNEYA

Minilo je že nekaj mesecev, odkar smo se srečali v Ljubljani. Bili so vsi navdušeni ob svojem prvem obisku Slovenije po sedemnajstih letih — to lahko posebej rečem za starša, hčerki pa sta bili predvsem radovedni bolj kot katerikoli običajni turist. To so bili Oblesčakovi — oče Andrej, mama Marta in hčerki Mary in Belinda, vsi prizadevni člani in sodelavci sydneyskega Triglava in Planice v Wollongongu.

Z njimi sem se pogovarjal v prostorni dvorani Tivoli v Ljubljani, kjer so se udeležili zaključnega svatovanja letošnje tradicionalne »Kmečke ohceti«. Tam je bila prava paša za oči, vsega je bilo dovolj — za sladokusce številne kuharske posebnosti, za turiste pisan folklorni program in za veseljake dovolj plesa. Oblesčakovi so vsi kar žareli od veselja, požirali vse z očmi in ušesi, snemali, fotografirali. Seveda so preskusili tudi ljubljanske kuharje.

Andrej Oblesčak je po rodu pravi Tolminec in tudi žena Marta je iz krajev ob Soči.

»Najbolj me je ves čas zanimalo,« mi je pripovedoval Andrej, »če je moja draga Soča še tako lepa. Pa je res še vedno taka, samo bolj plitva se mi je zdela, najbrž zato, ker sem jaz zrasel. Ko sem prišel v svoj dom, sem se razjokal. V starem delu Tolmina je še vse tako, kot je bilo, isti kamni še stojijo. Hudo bi mi bilo, če bi bilo drugače. Žal pa mi je, da se naša hiša podira. Nihče več ne skrbi zanjo. Mama pravi: 'Dokler bom jaz živa, bo že še, potem pa ne vem, kako bo.' Prvi večer, ki sem ga preživel doma po tolikih letih, so mi tolminski fantje zapeli podoknico. Bilo je nepozabno...«

Marta pa je o svojem prihodu domov pripovedovala:

»Vsa vas je bila zunaj. Začeli smo jokati, vsi vprek so vpili, mahali... Ob tem sprejemu sem bila resnično srečna. Tudi v domači hiši je bilo tako. Edino razočaranje je bilo, ko sem videla, da so podrli našo staro peč. Prve tri dni, ko prideš, samo plavaš, sploh se ne zavedaš, kje si. Vesela sem bila tudi, ko so mi vsi čestitali k mojemu pravemu tolminskemu narečju, ki sem ga ohranila.«

Hčerki Mary in Belinda sta pravi avstralski Slovenki. Zanima ju vse, kar je slovenskega, preverjata vse, kar sta jima prej o Sloveniji povedala oče in mama.

Mary je pripovedovala:

»Zame je tu vse novo, nekaj, česar nimaš možnosti videti nikjer drugje na svetu. Želela bi, da bi to lahko videli vsi moji prijatelji. Neverjetno je, koliko lepih slovenskih narodnih noš sem videla tukaj.«

Belinda pa jo je dopolnjevala:

»Vse je tako, kot smo vedele že prej, le da je vse veliko bolj moderno, lepše. Kamorkoli pridemo, doživimo nekaj novega. Ljudje tukaj so veliko bolj prijazni kot Avstralcji. Vse je kot slikanica, kot pravljica. Najlepša reka na svetu je Soča. Ko končava v Avstraliji šolo, bova zagotovo prišli nazaj. Še to moram reči, da so ljudje tukaj veliko bolj elegantni, veliko lepše oblečeni kot pa v Avstraliji.«

Vsi Oblesčakovi tudi niso mogli prehvaliti, kakšna lepa prireditev je Kmečka ohceta. »Želela bi, da bi vsak avstralski Slovenec doživel vsaj del tega, kar smo mi,« je rekla Marta in mi povedala, da nameravajo podobno folklorno prireditev, kot je ta, pripraviti prihodnjo pomlad tudi v Wollongongu.

J. P.

NEPOZABNI SPOMINI

Zdaj sta že nekaj mesecev nazaj v Avstraliji in se spoprijemata s trdim vsakdanjim življenjem, a prav gotovo še dolgo (ali sploh nikoli) ne bosta pozabila svojih medenih tednov v Sloveniji. Magda Mesar in Božidar Hribernik, slovenski par iz Avstralije, ki se je letos poročil (zares) na »Kmečki ohceti«, sta bila med najbolj simpatičnimi pari, ki so se prišli poročiti v Ljubljano. Magda je bila rojena že v Avstraliji in njena slovenska govorica je tako tekoča, da nam je sama pripovedovala, kako so ji ljudje v Sloveniji po govoru hoteli ugotoviti, od kod je doma. Seveda ni nihče niti pomislil, da bi bila čisto z drugega konca sveta. Za to gredo Magdi seveda še posebne čestitke. Upamo, da bodo tudi njeni otroci govorili tako gladko slovensko. »Zame je bila poroka na »Kmečki ohceti« nekaj najlepšega, kar v življenju lahko doživiš. Vse je bilo enkratno, ne morem dovolj prehvaliti. Ljudje v Sloveniji so tako strašno prijazni in vidim, da taki niso samo zaradi »Kmečke ohceti«, vedno so taki... V tem času, ko sem tukaj, sem čisto pozabila na Avstralijo. Počutim se kot doma, srečna sem...« Tako nam je svoje občutke opisala Magda, 21-letna avstralska učiteljica iz Melbourn.

In kako je vse to sprejemal ženin Božidar Hribernik. Dejal nam je, da se v vsem strinja z ženo in da je bila zanj najlepši dogodek na »Ohceti« fantovščina. Toliko zabavnih ljudskih običajev je spoznal in toliko izvrstne pijače je poskusil, da je vse to komaj sprejemal.

Mlademu slovenskoavstralskemu paru še enkrat želimo veliko sreče na skupni življenjski poti!

J. P.

Naša grča iz Holandije

»Eh, kaj bi, devetdeset let...«

Suh je ko trlica, pa čvrst in bister in vselej dobre volje. Če ga pogledaš in se pomenkuješ z njim, mu niti malo ne moreš verjeti, da je Franc Belinc iz Chevremonta, Kerkrade v Holandiji, letos zakoračil že v deseto desetletje svojega razgibanega življenja, ki je bilo zvrhano trdega dela, hudih preizkušenj, pa tudi veselja in dobre volje. Vsako leto prihaja v svojo rojstno Slovenijo, obišče domače, kolikor jih še ima, zatem pa jo mahne v te ali one toplice, da si okrepi moči. Letos je obiskal atomske toplice v Podčetrtku, da je preizkusil čudežno vodo, o kateri nekateri trdijo, da tiste, ki so tega potrebni, tudi pomladi. Tudi na izseljenskem pikniku v Škofji Loki je Franc Belinc kot naš izseljenski starosta letos pozdravil rojake. Ko pa smo se kmalu zatem srečali z njim v našem uredništvu, ga je kar nekam zjezilo, ko smo mimogrede omenili tudi njegova leta.

»Eh, kaj bi to, devetdeset let,« je zamahnil z roko in s ponosom pristavil: »Moj ded jih je učakal stopetnajst...« Belinci so najstarejši naseljenci vasice Belo pri Kozjem. Trdijo, da od tod izvira tudi njihov priimek, kar bo najbrž tudi držalo. Belinčev ded, tisti, ki je učakal stopetnajst let, se je boril v vojskah proti Turkom. Da je bil fant in pol dokazuje tudi to, da je Turke krepko namahal in zmagoval, saj sicer ne bi učakal takšne starosti.

Franc Belinc se je najprej šolal doma, zatem je tri leta živel pri sestri v Mariboru in obiskoval nemško šolo. V počitnicah je pomagal zidarjem, da je malo zaslužil. Ni bilo lahko, a šlo je.

Ko je dorasel, ga je potegnilo na tuje kakor toliko drugih. Zaposlil se je v nemških rudnikih. V njegov osebni dokument so zapisali, da je »weinbauer« ali po naše vinogradnik, zaradi tistega koščka vinograda, ki so ga imeli doma. Ta naziv se ga je potem držal, čeprav je že dolga leta rudaril in se v rudarstvu tudi še posebej šolal.

Franc je, kamorkoli je prišel in kjerkoli je bil, prinesel s seboj dobro voljo. Bil je dober pevec. Na kupe pesmi je znal in še sproti se jih je naučil. Znal je igrati na harmoniko. Prve denarce, ki si jih je spravil skupaj, je porabil za nakup harmonike — to je bila najboljša dunajska harmonika. Igral je našim fantom po gostilnah, pa tam, kjer so stanovali. Zatem se je dogovoril s fanti, da bi ustanovili ansambel. In tako se je leta 1908 v Essenu rodil slovenski ansambel »Alpska roža«, ki ga je vodil harmonikar Franc Belinc, z njim sta pa

Slovenski ansambel »Alpska roža«, ustanovljen leta 1908 v Essenu. V sredini, s harmoniko Franc Belinc

igrala še Šuštar na citre in Udovič na violino.

»Kaj pa dekleta?« ga pobaram.

»Oja, dekleta so me imela kar rada,« se Franc Belinc nasmiha, pa takoj doda, »jaz pa sem imel najraje Pavlo.«

Rojčeva Pavla je bila celih deset let mlajša od njega. Rojčevi so se v Nemčijo preselili iz Zalca. Dve hčeri sta bili pri hiši, Pavla je bila mlajša. Pri Rojčevih je bil Franc na hrani. Štirinajst let je imela Pavla, ko jo je spoznal.

Vse bolj všeč sta si bila s Pavlo in Franc se je že nekajkrat poskusil zaradi tega resno pomeniti z Rojčevim očetom, ki je bil knap kakor on. A ta ni hotel o tem nič slišati.

»Pusti smrklojo,« mu je rekel, »kaj ne vidiš, da ima še mleko krog ust?«

On pa je o tem čisto drugače mislil.

Pa je sklenil, da bo ukrepal po svoje.

Nič kaj dobro ni bilo takrat za delavce v Nemčiji, posebej po veliki stavki leta 1912. Naši so začeli odhajati v Holandijo. Pripovedovali so, da so tam delovni pogoji boljši. Delo v akordu vrže dober zaslužek. Družine dobe stanovanja.

Nekega dne je Franc dejal Pavli: »Greš z menoj v Holandijo? Zdajle, takoj, sicer pa me ne boš več videla,« ji je zagrozil.

Vsa je bila zbegana. Ni vedela, kaj in kako bi. On je to izrabil.

»Kar predpasnik si odveži in jopico obleci, pa z menoj.«

In sta šla ter se srečno znašla onstran meje v Holandiji. Takoj je dobil delo pri rudniku. S Pavlo sta preživljala sladke dneve, v katerih pa je bilo tudi precej grenkobe in malo strahu vsaj s Pavline strani. Starši so seveda Pavlo iskali in ko so zvedeli, kje je, mu je policija dala 14 dni odloga, da dekleta, ki je bilo mladoletno, pripelje nazaj. Res jo je pripeljal, a le za toliko, da so se sporazumeli s starši in da je bil njun zakon uradno sklenjen.

V Kerkrade je bilo takrat le osem Slovencev, vsi so bili rudarji. Franc Belinc je štirideset let kopal v jamah. Najprej v nemških, zatem v holandskih. Delo je

bilo od sile naporno in tudi nevarno, a zaslužek kar dober. To pa je tudi veliko pomenilo. Seveda je bil in ostal muzikant tudi potem, ko je imel svojo Pavlo in sta živela v Holandiji. Nekaj časa sta vodila v Herlerheide gostilno. A takrat se je začela prva svetovna vojna. Mladi fantje niso mislili, da bo tako hudo. V Karpatih je Franc doživel ognjeni krst, ki se je razpotegnil zatem na Srbijo, pa v soško dolino in Doberdob. Pavla mu je bila dolga leta zvesta družica. Od šestih otrok, sta jima dva umrla. Pavla pa se je za vselej poslovila od njega leta 1957. Od takrat je sam.

Franc Belinc (na desni) med razgovorom z urednico Rodne grude

Ne, ni sam prav nikoli. Z njim so spomini. Vanje se zapreda, mednje posega, pa ni nikoli sam. Vse od začetka je pel pri prvem slovenskem pevskem zboru, ki je bil v Kerkrade ustanovljen 10. julija leta 1928. Ob deseti obletnici ustanovitve so priredili veliko pevsko tekmovalje, na katerem se je zbralo nad tristo Slovencev.

Nasmehne se tudi ob spominu na začuden obraz zobozdravnika, ki ga je nedolgo tega obiskal, pa mu ta ni mogel verjeti, da je njegova rojstna letnica vpisana v zdravstveni knjižici, zares pravilna. Dolgo ga je moral prepričevati, da mu je končno le verjel.

Takšen je Franc Belinc, naša grča iz Holandije. Trideset let je zdaj že upokojen, prej pa je štiri desetletja rudaril.

Ina S.

Neizpolnjena pričakovanja

Kdo bi lahko preštel misli, ki so nas popeljale v domovino, v domači kraj. Kolikokrat smo bili v tistih redkih prostih uricah, ki smo jih lahko posvetili sebi, deležni čustev blaženosti, neke notranje topline, ko se je pred našimi očmi, čeprav le v domišljiji, razgrinjal naš domači kraj z vsemi značilnostmi; od znanih stezic, ki se jih spomnimo še iz otroških let, skrivnih kotičkov, v katerih smo doživljali prve urice ljubezni, obrazov naših domačih, prijateljev, znancev. Da, to je tisti film, ki ga nosi vsak v sebi, v katerem je glavni igralec, režiser in snemalec.

Ob tistem obnavljanju »svojega filma« navadno sklenemo: še enkrat ali pa takoj, ko bom imel denar za pot, bom obiskal svoj domači kraj, še enkrat vsrkal vase vse tisto, kar smo gledali, čutili, živeli dvajset, trideset let.

Bliža se uresničitev sklepa. Mrzlične priprave, saj vendar potujemo domov. Ne, nismo pozabili najrazličnejših daril — za očeta, mamo, sestro, brata, ženo, otroke, dedka, babico, pa prijatelja. Kdo lahko pozabi vso tisto pisanost čustev, ki nas zajame ob misli, da bomo kmalu doma. V svojih pričakovanjih smo navadno prepričani, da bo vse, prav vse tako, kot takrat, ko smo odšli. Že na poti domov se spet v duhu vidimo, kako korakamo proti staremu domu, k domačim ljudem, ki jih nismo videli leto, dve ali celo desetletja. To bo veselo, bučno in že vnaprej vemo, da bomo v svojem čustvovanju dosegli tisto stanje, ko bomo ob veselju hkrati točili solze, vidne ali nevidne. Saj si vsa čustvena stanja, ki nas bodo in nas že zajemajo, ne moremo in niti ne želimo razčleniti. Vemo le to: polni smo različnih in nasprotujočih si čustev!

Ta težko pričakovani trenutek je tu! Doma smo, na dvorišču, v sobi. Že se objemamo, poljubljamo. V tej zmešnjavi čustev skoraj da ne razlikujemo delov od celote, posameznikov od skupine. In ko prva čustva in vtisi uplahnejo, začnemo ugotavljati: »Saj to ni tako, kot sem si zamišljal! Ne, tisto drevo, ki stoji pred hišo, ni tako mogočno kot je bilo nekoč! Pa tisti hribi nimajo več tiste le-

pe zelene barve, kot so jo imeli. Saj hiša sploh ni tista hiša iz belega kamna, saj je navadna podrtija! Da, vse je drugače, spremenjeno. Spremenjena je narava, kaj šele ljudje. Razočarani smo, skoraj užaljeni, jezni, prepolni občutka, da vendar ne sodimo v ta kraj, med te ljudi, saj so drugačni.

Toda, preden se dokončno razjemo, razočarano nad okoljem, v katerega smo ponovno prišli, pomislimo na celoten psihični proces, ki nas privede do takšnih čustvenih stanj in čustveno obarvanih sklepov. In kar je najbolj pomembno — navadno tudi do napačnih sklepov. Doživljanja v otroštvu, obdobju dozorevanja otroka v odraslega človeka so izredno močno čustveno obarvana. Zato se nam vse tisto, kar smo zaznali v svojem okolju, kar smo doživeli, tako rado vtisne v spomin. In v času naše odsotnosti iz kraja, na katerega smo bili tako čustveno vezani, smo si v domišljiji ne le predstavljali sliko kraja, ampak zaradi domotožja ter prevelikega pričakovanja ponovnega srečanja z domačim okoljem čedalje bolj dodajali še tiste značilnosti, ki jih ta kraj sicer nima. V svojih mislih smo si ga ozaljšali tako, da ga ob ponovnem srečanju ne prepoznamo. Zato je nujna posledica prevelikih pričakovanj — razočaranje.

In ljudje? Naši domači, najbližji, prijatelji, naselje, kraj? Da, v en glas bomo po nekaj urah skupnega bivanja ugotovili: spremenili so se! Včasih so bili bolj prijazni, bomo trdili. Pogovor je brez težav tekkel, toliko se je bilo pogovoriti... Ali pa, ko smo že vse zvedeli, kaj se je zgodilo z našimi bližnjimi in daljnimi sorodniki, se začudimo, ko nam na vprašanja: »Kaj tista Marinčkova mama nič več ne pride na obisk?« Dobimo odgovor: »Ah, kdo pa danes ima čas, da bi se shajal s sosedi, saj ima vsak svojega dela in opravkov čez glavo!« In ponovna ugotovitev: »Da, tudi ljudje so se spremenili. Nič več niso tako prijazni, pristržni in odkriti kot so bili včasih!« Tudi razočaranju nad ljudmi botruje spomin nanje v tistem času, ko smo bili tukaj, ko je res vse bilo

drugače. V svoji domišljiji pa smo vse te človeške značilnosti naših domačih ljudi oplešali, v svoji domišljiji pretirali, pripisujoč jim še tiste značilnosti, ki jih morda niti niso imeli.

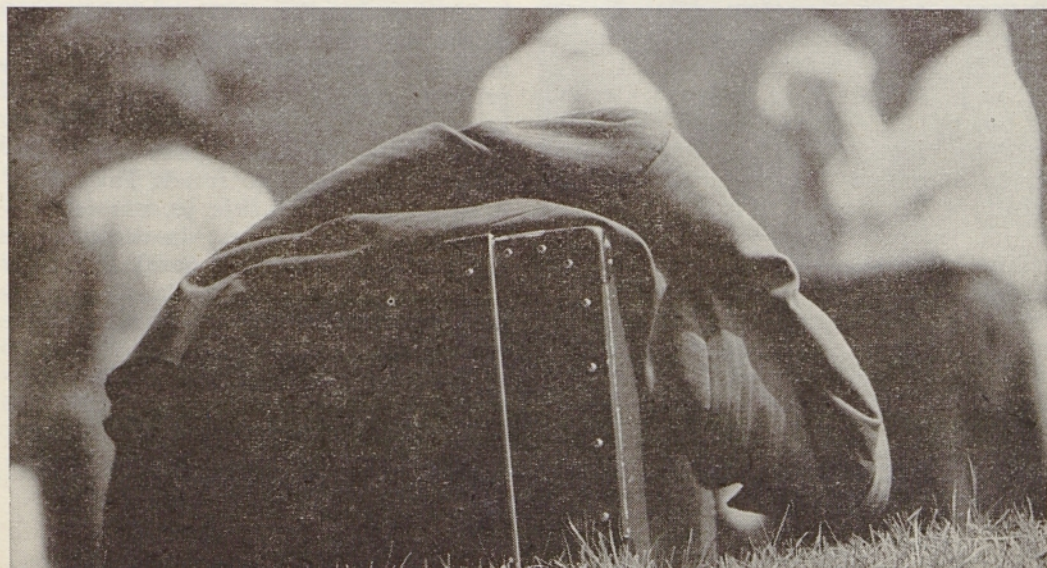
Ob vseh teh ugotovitvah pa pozabljamo, da je tudi čas, razvoj sveta in naše dežele prinesel spremembe. Spremembe, ki se poznajo na naših pokrajinah, domačih krajih in na naših ljudeh.

In vendar ne pozabimo: tudi mi smo se, živeč v tujih krajih, med tujimi ljudmi, spremenili. Doživljajoč trd boj, ko smo se spopadali z vsemi življenjskimi težavami, pa se hote ali ne hote vključevali v novo okolje, sprejemali navade ljudi okrog nas in prav zaradi tega še bolj globoko v sebi zaklepali lepe misli o domačih krajih in domačih ljudeh. Sebe je težko videti, spoznati in gledati z očmi drugih. Marsikdaj se ob srečanju s starim krajem in ljudmi pozabljamo vprašati: »Kakšni neki smo mi v očeh teh ljudi, od katerih smo se ločili pred petimi, desetimi ali več leti? Kako včasih zviška gledamo na te naše preproste ljudi, prepričani, da smo z veliko žlico pobrali vsa znanja in spoznanja tega sveta, če smo preživeli nekaj let v drugačnem okolju, v deželi z drugačnim standardom. Kako začudeno in nekam nerazumljivo nas gledajo, ko se namesto domače govorice postavljamo s kakšno tujo popačenko, prepričani, da bomo le tako pridobili na veljavi.

In ko se oddaljimo korak ali dva od svojih domačih in se popeljemo malo po svoji domovini, kako nekateri rojaki hitro pozabimo, da smo naše gore list. Kako se radi kot otroci postavljamo s tujo registrsko tablico avtomobila in uporabo tujega jezika. Kako se naenkrat nekateri naši rojaki iz tistih čustev, polnih pričakovanj, spremenijo v tujca, željnega malikovanja svojih sorojakov.

To pa je trenutek, da se vprašamo: ko ga želimo na ta način preslepiti?! Rojake v domovini!? Ne, samo sebe, svoj osebni občutek odtujenosti. Iz strahu pred izgubljenostjo identiteto si težko priznamo: »Da, spremenil sem se jaz in ne le moj domači kraj ter ljudje v njem!«

Milenko Pegan: Popotnikovo imetje

Babica iz starega kraja

Ko ji je ostal samo še grob, kamor je vsak dan prinašala rože in je izjokala vse solze za pokojnim možem, ji je vsevečkrat prihajalo na misel tisto, kar ji je mož rekel, pravzaprav naročil, nekaj dni pred smrtjo:

»Ko me ne bo več, pojdi k našim! Vnučki te potrebujejo. Koristna jim boš.« Odprla je album in gledala slike: sina, vnuke, snaho. Pavel, najstarejši vnuk, gre zdaj v deseto leto. Z njim sta se že srečala, a takrat je bil še majhen. Komaj tri leta je imel. May in Nikija pa pozna le po fotografijah. Naši ljudje zunaj se radi fotografirajo: pred svojimi lepimi majhnimi hišicami, ob avtomobilih, na piknikih, ob družinskih praznovanjih. V albumu je imela dosti teh slik. Tudi pisma so bila kar številna in prijazna. Zraven so bile otroške risbice. Niki in May sta z njimi pozdravljali svojo babico.

Oh, kako je imela te svoje ljube skratke rada! Pošljala jim je slikanice in knjige pravljič, da se bodo bolj domače počutili tam daleč sredi tujega sveta.

»Pojdi k našim! Vnučki te potrebujejo. Koristna jim boš.« Vse bolj in bolj so pozvanjale te besede v njej. Sredi noči se je prebujala in zdelo se ji je, da mož leži poleg nje in ji še in še to govori. Stegnila je roko. Zazeblo jo je. Postelja zraven je bila prazna, postlana, mrzla. Potem je sedla in pisala sinu: Prišla bi, če bi vam lahko kaj koristila, ko sta oba ves dan zaposlena, otroci pa še majhni. Tukaj sem zdaj tako zelo sama. Prejela je odgovor, vabilo, naj le pride. Pisal je sin in dodal, da tudi žena s tem soglaša. Vnučki pa so ji spet poslali pozdravčke, poljubčke in risbice.

Še in še je prebirala pismo. Še in še je tehtala v sebi. Šla je na možev grob in spraševala. A vse je bilo tako tiho. Rože so nihale v rahlem vetru, lučka v svetilki je brlela. Od nekod se je žalobno

oglašala grlica. Spet je gledala slike svoje mlade družine — sina, snaho, otroke. Najdalj se je ustavila pri snahi. Njen obraz je bil nekam mrzel, zaprt. Nasmeh narejen. Morda se ji to le zdi?

Še enkrat je pisala sinu in snahi: ali naj pride? Jim ne bo v napoto? Spet ji je odgovoril sin podobno kakor prej in vnuki so ji poslali pozdravčke in risbice. Odločila se je za dolgo pot, najdaljšo v njenem življenju, ki sicer ni dolgo trajala, ker jo je prek morja poneslo letalo, vendar jo je popeljala daleč v tujo deželo. Večino vezi za njo je bilo pretrganih. Stanovanje so zasedli drugi najemniki. V srcu so se oglašali dvomi, ki pa jih je hotela utišati z enim samim vedno ponavljajočim stavkom: Saj grem k svojim, k svojim, k svojim!!! To je bilo res. In prinašala jim je toliko ljubezni, zaupanja.

V začetku je bilo vse tako lepo. Vtisov toliko, da jih ni mogla razporediti. Vnučkov se ni mogla nagledati. Ne konca ne kraja ni bilo pomenkov. Sin in snaha sta trdo delala po ves dan. Treba je odplačevati obroke: za hišico, za avto, za to, za ono. Seveda, razumela je, saj tako je tudi doma. Zunaj pa je še bolj trdo. O, veliko bolj.

Bila je z vnučki, ko sta bila sin in snaha na delu. Pa kuhala je, pospravljala. Mislila pa je tudi na to, precej zagrenjeno, zakaj sin in snaha doma govorita angleško. Zakaj lomita tuj jezik, ko bi po domače tekoče lahko govorila. Otroci so lomili neko latovščino, ki ni bila slovenska in ne angleška. V pomenkih z babico se je to kmalu popravilo. Začudila pa se je, kje imajo slikanice in knjige pravljič, ki jim jih je poslala. Otroci niso nič vedeli o teh knjigah.

Ko je povprašala sina in snaho je zvedela, da so te knjige shranjene v — kleti. Zakaj, kako? Sin se je izgovarjal. Snaha pa je odkrito pojasnila: »Zato pač, ker se morajo otroci čimbolje naučiti angleščine. Saj bodo hodili oziroma Pavel že hodi, v angleške šole. Kaj bi jih mešali z materinščino.«

Babico je zazeblo, čeprav je zunaj svetlo in toplo sijalo sonce. Govorila je, ugovarjala, a se kasneje ni prav spomnila, kaj in kako.

Zdaj hodita May in Niki vsak dan k angleški »lady«, ki otrokoma pripoveduje tuje pravljice v tujem jeziku. Babica pa varuje otroke druge slovenske družine. Prav toliko let imata kakor Niki in May in prav tako bosta hodila v angleško šolo, le starša hočeta, da znata tudi materinščino in jo tudi ohranita. Babica jima pripoveduje slovenske pravljice in druge zgodbe. Včasih pa se glas zatakne, beseda ji zastane, zmede se, v oči ji pridejo solze... To je takrat, ko se spomni, da teh pravljič ne pripoveduje svojim vnučkom...

Kosilo po domače

Juha karmen
Ohrovtna musaka
Krompir v kosih
Solata

Juha karmen

Na maščobi zarumenimo žličko sladkorja, dodamo košček drobno sesekljane čebule, popražimo, zatem dodamo žlico moke in gladko zmešamo. Ko prežganje zarumeni, dodamo nekaj opranih, na kose zre-zanih zrelih paradižnikov (če teh ni, pa žlico paradižnikove mezge), premešamo ter zalijemo s toplo vodo in kuhamo. Ko paradižniki razpadejo, jih pretlačimo in juhi dodamo na rezance narezano svežo, do mehkega dušeno papriko in nekaj na rezance narezane šunke. Ko juha prevre, jo izboljšamo z žlico kisle smetane, curkom belega vina, po okusu popramo in dodamo nekaj nastrganega muškatnega oreščka. K juhi karmen ponudimo na posebnem krožniku nastrgan parmezan ali kakšen drug trdi sir.

Ohrovtova musaka

Pol do tričetrt kilograma zmlete svinjine ali mešane z govedino solimo in z drobno sesekljano čebulo dušimo na maščobi četrto ure. Vmes dolijemo zajemalko tople vode, da ni meso presuho. Posebej skuhamo na vodi skodelico riža. Ko je kuhan, ga dodamo mesu, dobro premešamo in popopramo. V ohlajeno zmes vmešamo dve raztepeni jajci. Lepo ohrovtovo glavico očistimo, razdelimo na liste in skuhamo. Zatem pa ga dobro odcedimo. Pekač namažemo z maščobo, posujemo z drobtinami in na to naložimo polovico ohrovtovih listov. Nanje damo mesni nadev, čezenj pa še drugo polovico ohrovtovih listov. V dva decilitra dobre kisle smetane vtepemo dve jajci in to polijemo po ohrovtu. Ohrovtovo musako pečemo v pečici pri srednje močni toploti tričetrt ure. Ohrovtova musaka je priljubljena specialiteta naše srbske kuhinje.

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

IS.

V avgustu sta nas v uredništvu obiskala tudi dva znana clevelandska rojaka Jakob Štrekal in Jože Gornik, ki sta nam pripovedovala o življenju clevelandskih Slovencev (zgoraj). Hallo, Mary in Helen iz Milwaukee! Objavljamo spominek na srečanje v Ljubljani. Sestrična Ina pa pozdravlja tudi ostali dve sestrični v Milwaukee — Martino Moertl in Uršulo Ruppe. Na svidenje! (slika zgoraj desno)

Naša dolgoletna naročnica Julija Sarajlič iz Alveste na Švedskem med obiskom v našem uredništvu (slika levo). Rojakinja Mary Matjažič iz Los Angelesa v Kaliforniji si je v letošnjem maju ogledala »Kmečko ohcet«, svoj letošnji izlet v domovino pa je povezala tudi s spominsko obletnico: izteklo se je 45 let, odkar se je preselila v Ameriko. Mary je še posebej ponosna na ovratno ruto, ki jo je podedovala od svoje mame. Ruta je stara že skoraj sto let (slika desno)

V hčerkin spomin

Tudi rojakinja Mary Lušinova iz San Jose v Kaliforniji nas je letos poleti obiskala. Za tiskovni sklad Rodne grude je poklonila 5 dolarjev v spomin hčerke Anne Bailey, ki je umrla 19. avgusta leta 1972. Z iskreno hvaležnostjo smo sprejeli prispevek in jo prosili za hčerkino sliko, da jo objavimo. Rojakinja Mary Lušinova je doma z Vrhnike, v Ameriki pa živi že 63 let. Najprej so Lušinovi 49 let živeli v Clevelandu. Na življenjsko jesen pa so kakor mnogi naši ljudje v Ameriki odšli v toplo Kalifornijo. Že 62 let je Mary članica Slovenske narodne podporne jednote, društva Lunder Adamič, ki

ima številko 28. Leta 1955 je izgubila soproga. Pred dvema letoma pa je prežgodaj ugasnilo življenje njene hčerke Anice, katere izgube ne more preboleti. Pokojna Ann Bailey je bila izučena bolničarka. Med drugo svetovno vojno je bila v vojaški službi, kasneje pa je delala kot instruktorka v raznih bolnišnicah. Nazadnje je bila zaposlena v okrevališču v Los Gatosu. Podlegla je hudi zahrbtni bolezni.

Gospe Mary Lušinovi, ki jo je težko preizkušalo življenje, smo iz srca zaželeli, da bi se ob svojem tretjem obisku v domačem kraju prijetno imela in razvedrila in se vrnila v Kalifornijo z mnogimi lepimi spomini.

Nekaj starih slovenskih modrosti

Ako hočeš veliko let šteti,
moraš od mladega zmerno živeti.

Boljša je domača gruda,
kot na tujem zlata ruda.

Poceni blago je zmeraj najdražje.

Če jezik molči,
glava ne boli.

Desetkrat obrni besedo na jeziku,
preden jo izrečeš.

En sam vol ne more delati.

Gnilo jabolko je treba odstraniti od
zdravih.

Hiti počasi.

Iskren in raven pogled
čisla ves svet.

Jezik ni iz jekla, ne iz kosti, ali more
zbsti.

Kakor pozdravljaš, tako ti
odzdravljajo.

Lažniku se ne verjame, četudi resnico
govori.

Modrost je boljša kakor srebro in
zlato.

Nikoli ne kupuj, česar ne potrebuješ.

Oči vse vidijo, same sebe pa ne vidijo.

Ptiča spoznamo po perju,
psa po kosminju,
človeka pa po prijatelju.

Resnični prijatelji so redko posejani.

Sam sebi je vsak mil sodnik.

Še pes ima rad pri jedi mir.

Tresk z vedrega neba ne pade.

Ura enkrat zamujena
je za vselej izgubljena.

Visoko glavo nosi prazen klas;
prazen sod ima velik glas.

Zgodaj v posteljo, zgodaj iz postelje.

Živemu človeku se vse pripeti,
mrtvemu jama.

*Tele stare slovenske modrosti so mi pri-
šle v glavo. Morda bi bile primerne za v
Rodno grudo. Vaša vdana*

**Jennie Troha
Barberton, Ohio**

Oktober — vinotoč

Slovenske vinske ceste

Medtem ko se v nekaterih deželah turisti že vozijo po »vinskih cestah«, smo pri nas pravzaprav šele na začetku. V Sloveniji se v zadnjem času precej govori o predvidenih vinskih cestah. Zamisli in predlogov je dovolj, saj imamo za to idealne naravne in druge možnosti. Kljub prizadevanjem pa doslej še nimamo nobene povsem zaključene in priznane vinske ceste, tako kot jih priznava mednarodni center za zvezo med organi za pridelovanje vin s sedežem v Parizu.

Še najdlje so na Vipavskem in Goriškem, kjer naj bi stekla prva vinska cesta v Jugoslaviji. Vipavsko-goriška vinska cesta bo imela dva vhoda. Prvi naj bi bil iz Postojne oziroma Razdrtega. Vinska cesta bi se začela v Podnanosu oziroma Mančah pred Vipavo. Od tam bi potekala po dolini Branice do Branika, dalje prek Dornberga in Prvačine v Volčjo Drago, nato mimo Bilj in Biljskih bričev skozi Šempeter, Novo Gorico in Solkan v Goriška Brda.

V obratni smeri pa bi potekala iz Brd proti Solkanu, po cesti proti Ajdovščini do Vipave, kjer bi bil krog zaključen. Drugi vhod naj bi bil prek Cola, Ajdovščine ter Nove Gorice v Brda, v obratni smeri pa nazaj do Vipave. Večina te trase je že asfaltirana. Za sedaj si turisti lahko ogledajo skoraj 100 let staro vinsko klet v Vipavi, kjer bodo naredili še vinski muzej z razstavo in pokušnjo vin s tega vinorodnega okoliša. Ob tej cesti je tudi več vzorno urejenih gostinskih lokalov in pomembnejših pridelovalcev vin, kulturni spomeniki itn. Tu so vsako leto turistične prireditve, kot so vipavska trgatev, goriška noč, dornberška trgatev, praznik češenj v Brdih in druge. Vinsko osmico, kot pravijo tej primorski vinski cesti, naj bi zaključili v Brdih, kjer so že asfaltirali večji del predvidene trase. V načrtu imajo obnovev starega gradu v Vipožah. Modernizirali in preuredili pa bodo še sedem domačih gostiln, ki bodo vsak čas pripravljene sprejeti pod streho tujega in domačega gosta ter postaviti predenj košček domačnosti, kaj dobrega za pod zob in ne nazadnje tudi kozarček pristne domače kapljice.

Na štajerskem so zgradili del vinske ceste na Kapeli pri Radencih, kjer je asfaltiran lep kos ceste po hribovskih medvinogradi, čeprav do sodobne vinske ceste še manjka marsikaj. Ta cesta naj bi turista popeljala iz Radenc med vinogradi prek Kapele in naprej mimo slatine v Očeslavih, kjer je zelo star vrelec in so včasih napolnili veliko steklenic, skozi Negovo, kjer sta znamenito jezero in grad, in še naprej do Zgornje Ščavnice.

Na tem območju je predvidenih več tras. Tudi glavni obrisi vinske ceste v ormoško-ljutomerskih gorica so se že pokazali. Na tej vinski cesti so v zadnjem času precej naredili. Turist lahko nanjo zapelje iz Ormoža ali Ljutomera. Iz Ormoža lahko prek Litmerka, Pavlovcev in Vinskega vrha pripelje do Jeruzalema in Železnih dveri in naprej do Ljutomera ter nato prek Gomile do Koga in Središča ob Dravi. To je najzanimivejši del vinske ceste. Velik del te je že asfaltiran. Pred kratkim so asfaltirali tudi del ceste od Ljutomera proti Kogu, medtem ko je cesta iz Ivanjkovec do Jeruzalema že dve leti asfaltirana. Jeruzalem je dobil tudi vodovod in prenovljen lokal, kjer so na voljo tudi sobe. Urediti pa nameravajo še sedem kmetij, ki bodo lahko sprejemale turiste. Zaradi izredne prizadevnosti vseh na tem območju kaže, da bo vinska cesta v ormoško-ljutomerskih gorica, ki že sedaj nudi gostu najnujnejše, kmalu povsem nared.

Tretjo vinsko cesto na štajerskem bi lahko uredili v Halozah. Ta naj bi tekla od Zavrča prek Borla, Cirkulan, Leskovca in Podlehnik na novo haloško magistralo.

Četrta vinska cesta pa naj bi bila na svečinskem območju. To vinogradniško območje je sicer najmanjše, a je najbližje avstrijski vinski cesti, ki je speljana blizu državne meje.

Dober načrt za vinsko cesto, v katerem so upoštevane naravne in kulturne znamenitosti ter propaganda za kakovostna vina, so pripravili v kmetijski zadrugi Metlika, in sicer za belokranjski vinogradniški okoliš. Začetek te ceste naj bi bil v Kostanjevici na Krki. Peljala pa bi prek Šentjerneja v Novo mesto ter naprej prek Gorjancev v Metliko.

Na ureditev vinske ceste se pripravljajo tudi na Krasu. Povezovala naj bi Sežano, Dutovlje, Komen, Štanjel in druge kraje, kjer raste poznani teran. Zaenkrat so šele pri načrtih, čeprav je velik del cest že asfaltiran, imajo pa tudi precej gostinskih lokalov.

To so zaenkrat predvidene vinske ceste. Turisti trase bodočih vinskih cest lahko obiščejo že sedaj, saj je videti marsikaj zanimivega, prijazni ljudje v vinskih gorica pa radi postrežejo, če je treba. Da pa bomo lahko govorili o pravih vinskih cestah — takih, ki jih zahtevajo pri mednarodnem centru za zvezo med organi pridelovanja vin v Parizu, bo treba še precej truda, dela in denarja, kar pa se nam bo zagotovo hitro in bogato obrestovalo, saj se turisti za tako vrsto turizma vedno bolj zanimajo.

Rajko Ocepek

Jože Snoj

VELIKA JESEN

Korenjaški
korén
jeseni je lén.
Ne gre iz zemljé,
ne gre, pa ne gre.
Prirožlja buldožer
in trije žerjavi
in traktorja dva
in vlečejo dan
in vlečejo dva,
pa s prvo,
pa z drugo,
pa vzvratno — HA HA
se smeje koren
in se jim ne da.
Še traktor
zakiha,
buldožerja razžre
slaba volja in
rja,
le žerjavi stoje.
Stoje in molče,
dokler ne zletijo.
Čez morje, sevé.

Marija Mijot

SUHA MIŠKA

Ti majcena miška!
Kje je tvoja hiška?
Gotovo pod podom v temi!
Uboga miška, kar vzemi
to skorjico kruha.
Joj, kako si suha!

KLOPOTEC

Klipe, klope, klipe, klop!
Hej, klopotec, brž v galop!
Grozdje v brajdi že zori,
sonce žarko se smeji.
Nič ne čakaj, klipe, klop!
Brž zavrti se, hop, hop;
veter v dir te naj spodi,
da nam čriček ne zaspi.

Se klopotec zavrti,
grozdek v brajdi se smeji —
Zdaj veselo je pri nas,
zdaj jesen je, zlati čas!

Ferdo Godina

Zmaj v oknu

Neko noč se je Ošlajeva kravica odvezala. Ker so bila vrata pri hlevu odprta, je šla na dvorišče. Čeprav je bila taka tema, da bi z rokami dalje segel, kakor z očmi videl, je kravica našla brajdo s trsovim listjem.

Brajda je stala ob koncu izbe, kjer je spala Ošlajeva mama s tremi otroki — s Tjašem, z Verono in s Štefom. Tu pri oknu je začela kravica z brajdo obirati listje. Šope listja je trgala s trsa, da se je tresla cela brajda.

To je zbudilo Ošlajevno mamo. Odkar ji je v vojni padel mož, je živela sama s svojimi otroki. Noči se je vedno bala. Ko je ponoči veter kje zaloputnil z vrati ali je prevrnil metlo, se je že zbudila. V strahu je prisluhnila, če ni k hiši prišel tat. V takem strahu so živeli tudi njeni otroci. Noči jim niso nikoli prinesle trdnega spanca.

Zato je Ošlajevno mamo tisto noč šum okrog okna še posebno prestrašil. Sedla je v postelji in poslušala, kaj se zunaj dogaja. Prepričana je bila, da namerava nekdo priti v hišo. Potihem je poklicala:

»Otroci, vstanite. Okrog hiše nekdo hodi.«

Otroci so se zbudili. Res, pod njihovim oknom je nekdo lomastil. »To so tatovi,« je dejal Tjaš mami.

Temna noč je še povečala njihov strah v izbi. Zdela se jim je, da je

okrog hiše polno mož, ki nameravajo priti k njim skozi okna in skozi streho.

Ošlajeva mama je vstala. Tudi otroci so vstali. V temi so se je oklenili. Vsi so bili sredi izbe in niso vedeli, kaj se bo z njimi zgodilo. Mali Štef je med jokom šepetal: »S hišo vred nas bodo odnesli.«

Tjaš si je v naglici mislil obleči suknjič, pa je potisnil roke v hlačnice. Ošlajeva mama je v temi segla po škatli za šivanje in med iglami iskala vžgalico. Zunaj pa se je brajda kar naprej tresla. Ošlajevim se je zdela, da razbojniki že rujejo drevje okrog hiše.

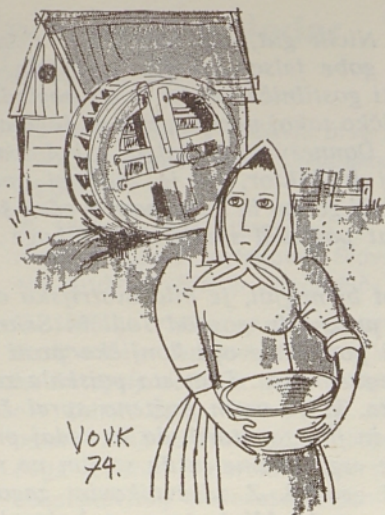
Mami je končno le uspelo, da je našla vžgalico. Ko je prižgala svečo, se je Tjaš prvi ozrl v okno. V oknu je zagledal strašnega zmaja, ki je imel velikanske roge, oči pa tako velike kakor dva klobuka.

Tjaš je zaklical: »Požrl nas bo.« Gotovo bi Ošlajevi pomrli od strahu, če se mami ne bi zdel ta zmaj v oknu znan. Gledala ga je in rekla otrokom, ki so se je v strahu držali: »Saj to je naša kravica.«

Utihnili so. V oknu res ni bil zmaj z dolgimi rogovi in velikanskimi očmi, tudi razbojniki ne. Bila je njihova kravica, ki je rinila glavo v okno in mulila trsovo listje.

M. VOVK
1974.

Narodna iz Solbice v Reziji

T I N A

Tina Brina
hodi okrog mlina,
ker ji manjka moka,
da bi skuhala si soka.

Jože Šmit

P S T !

Kaj je Polonca
naša odkrila,
da je na usta
prst položila?
Ptička je pravkar
v park priletela,
tiho vsi, tiho,
da bo zapela!

Draga Tarman

OB KRMILNICI

Zima, ki se je otroci tako veselijo,
je hud čas za mnoge živali. Izobilja,
ki jim ga ponuja jesen, ni več. Težko
je najti grizljaj. Mnoge ptice pevke,
drobne miši ali zajce je ugonobila
lakota in mraz.

Številne živali se pozimi približajo na-
šim domovom. Miši pritisnejo v list-
njake, hleve in kleti. Vrabci, ščinkav-
ci, velike in modre sinice in druge
ptice pa priletavajo na dvorišča, ka-
kor da pričakujejo naše pomoči. Saj
jim boš pomagal, ali ne?

Naredi krmilnico in jo obesi blizu
okna. Opazuj ptice, ki priletavajo. Ne-
katere izluščijo seme kar v krmilni-
ci, druge odletijo z njim na bližnje
drevo. Ene mirno pobirajo, luščijo in
jedo, druge se vedejo oblastno in
preganjajo ostale. In še marsikaj za-
nimivega boš opazil.

Krožek mladih dopisnikov

Pozdravi iz Kanade vsem slovenskim otrokom

Lepe pozdrave pošiljamo iz slovenske šole St. Catharines, Ontario, vsem otrokom slovenskih šol na tujem! V slovensko šolo smo hodili vsako soboto popoldne v naš Slovenski narodni dom »Lipa park«. Šola se je začela lani. Imeli smo dva razreda. Vseh učencev pa nas je bilo 28. Učili smo se pisati, brati in govoriti lep slovenski jezik. Za božič in za materinski dan pa smo priredili koncert za odrasle. Želimo, da se vsi slovenski otroci po svetu pridno uče materin jezik, ki je najlepši jezik sveta.

Učenci slov. dopolnilne šole
St. Catharines, Ontario, Kanada

Zakaj sem šel v slovensko šolo

V slovensko šolo sem šel z namenom in upanjem, da se bom toliko naučil slovenščine, da se bom lahko pogovarjal z ljudmi, ki govorijo samo slovensko. V zadnjem šolskem letu smo imeli zanimivo učenje. Potrudili smo se pri učenju. Upam, da smo tudi naše starše in učitelje zadovoljili. Hvala vam za vaš trud!

Peter Žugič,
slov. dopol. šola
St. Catharines, Ontario, Kanada

Doris Možic se takole spominja rodnega Bošanja

Hvala društvu za ustanovitev šole

Jaz hodim v Slovenski narodni dom »Lipa park« v St. Catharinsu v drugi razred slovenske šole. Društvo je ustanovilo šolo leta 1973. V njej se učimo brati, pisati in govoriti slovensko. Igramo slovenske igre in pojemo slovenske pesmi. Upam, da bo šola nadaljevala z delom in da nas bo v novem šolskem letu še več učencev. Hvala društvu za ustanovitev šole in vse delo za nas. Lepa hvala tudi učiteljicam, gospodični Ažmanovi in gospe Bukovčevi.

Helena Vrhovšek,
2. razred slov. dopol. šole
St. Catharines, Ontario, Kanada

Postali smo pionirji

Šolska vrata so se zaprla. Zaključno proslavo smo imeli 8. junija. Vse deklamacije in pesmi sem se dobro naučil. Tudi ostali so

se potrudili. Učiteljica nam je obljubila, da bomo postali pionirji, če se bomo dobro učili. Vse je šlo gladko. Tudi na vprašanja iz učne snovi smo dobro odgovarjali. Postali bomo pionirji.

Nestrpno smo čakali na točko programa — sprejem v pionirski odred. Zastopnik šolstva pri veleposlaništvu SFRJ v Stockholmu tov. Vinko Zidarič nam je razdelil pionirske značke in knjižice. Vsakemu je podaril tudi ploščo s pionirsko pesmijo. S ponosom smo pred pionirsko zastavo izrekli svečano zaobljubo. Izvoljen sem bil za predsednika pionirskega odreda, ki se imenuje pionirski odred Kekec. V imenu pionirjev sem se zahvalil vsem, ki so nam pomagali, da sedaj pripadamo Zvezi pionirjev Jugoslavije. S ponosom se bomo vedno in povsod zavedali, da smo del slovenskega naroda. Kekčeva pesem nas bo vzpodbujala: »Dobra volja je najbolja. To si piši za uho: mile jere, kisle cmere z nami vštric ne pojdejo.«

Slavko Arih,
Köping, Švedska

Dne 8. junija sem postal pionir. Tov. Vinko Zidarič mi je izročil pionirsko zastavo in rekel: »Ti boš zastavonoša vašega odreda.« Zelo sem bil ponosen. Naša zastava je zelo lepa. Barve je rdeče, v sredini sta pionir in pionirka, zgoraj pa pionirski pozdrav. Ko smo bili na obisku na naši ambasadi sem imel pionirsko zastavo s seboj. Zvesto jo bom varoval, saj sem ponosen na naš odred.

Jožek Meglič,
Köping, Švedska

Tudi jaz sem letos 8. junija postal pionir. Imel sem plave hlače, belo srajco, plavo pionirsko kapico in rdečo rutko. Na prsi mi je naša tovarišica pripela pionirsko značko, dobil sem tudi člansko knjižico. Tudi meni je čestital tov. Zidarič z naše ambasade in mi podaril ploščo. Na koncu smo se vsi skupaj slikali. Posebej smo se potem slikali še za članske knjižice.

Zvonko Breznik,
Köping, Švedska

Na izletu

Dne 15. junija sem bil s sošolci na izletu v Stockholmu. Bili smo tudi na naši ambasadi. Tam smo pozdravili tov. ambasadorja. Zatem smo peli in deklamirali slovenske pesmi ter zaplesali partizansko kolo. Od tov. ambasadorja smo dobili knjižice slovenskih pesmi. V vsako knjižico se je tov. ambasador podpisal. Jaz sem dobil pesmi slovenskega pesnika Josipa Murna. Zelo sem bil vesel. Knjižica mi bo v lep spomin na obisk v naši ambasadi. Z veseljem jo bom spet in spet prebiral.

Marjan Bestjak,
Köping, Švedska

Gobe

Gospod Hans Schmalzl je bil pravi mojster za gobe. Poznal je vse po vrsti: od rdečih mušnic, karželjnov, dežnikaric pa vse do čokoladnih jurčkov, rumenih lisičk in štorovk. Za vsako vrsto je imel različne metode nabiranja; strupene je s pravim nogometnim udarcem pošiljal v krtovo deželo, užitne pa je s pravo krščansko pobožnostjo previdno zlagal v košarico in mlaškalo z jezikom ob misli, kako dobre bodo z jajčki, med krompirčkom, ocvrte ali pohane, ali kako drugače napravljene. No, zato ni bilo nič čudnega, če so gospoda Hansa njegovi prijatelji poimenovali Rdeči goban, kar je sicer ustrezalo njegovemu zariplemu obrazu in bojlérčku, ki mu je že krepko visel čez pas, ni pa popolnoma ustrezalo njegovemu prepričanju, ki se je upiralo rdeči barvi, kajti Hans je bil pristen Avstrijec in povrh vsega še zasebni trgovec. Pa nič zato: ime Rdeči goban je sprejel kot pohvalo za svojo gobarsko podkovanost in bilo mu je celo všeč, da ga niso imenovali Jur, Karželj ali kaj podobnega.

In ko je tako gospod Schmalzl ali strokovno Rdeči goban za gobami oblezel že vso bližnjo in daljno okolico svojega domačega kraja, je od svojih slovenskih odjemalcev, ki so prihajali po kakšne malenkosti v njegovo trgovino, izvedel, da je na drugi strani meje prava gobarska poplava in da, kamorkoli pogledaš, vidiš ali pohodiš gobo. Kdo bi ob tej veseli novici še lahko krotil nepotešene gobarske strasti gospoda Rdečega gobana?! Nihče, prav nihče, niti njegova Frau, ki ni bila nič kaj preveč navdušena stikati po tujih gozdovih. Toda sla gospoda Rdečega gobana je bila prevelika in ni se ji dalo odtegniti; svojo gobarsko sposobnost je hotel poskusiti in potrditi tudi na tujih, neznanih terenih.

Neko nedeljo je že navsezgodaj naložil v svoj volkswagen vso družino in povabil s sabo še družino svojega najboljšega prijatelja Jodla in družno so jo mahčili na našo stran. Jodl, ki je bil specialist za vina in so mu bile gobe španska vas, se je ustavil v lepi, kmečki gostilni, gospod Schmalzl in ostali pa so se pohotno zagnali v bližnji gozd. In res: uspeh ni izostal, košare so se polnile in še preden je bila ura dvanajst, se je gospod Rdeči goban ves zasopel in nasmejan vrnil s svojo in Jodlovo družino v gostilno.

— Topro, topro, gut, — je govoril in vlekel iz svoje košare gobe različnih barv in velikosti. — In jetzt, mi napraviti prava pojedina, uf, prava goba, topra goba, viele goba...

Gospod Schmalzl je bil navdušen. Zbral je zvrhano kopico nekakšnih sivih gob, ki so postajale že nekolikanj črne in poprosil zajetno gostilničarko, če bi jim hotela napraviti gobje kosilo.

— Nak, diese gobe so falsch in vi biti tot, — je dejala gostilničarka, — jaz vam jih že ne bom napravila.

— Topre gobe, topre, — jo je začudeno prepričeval gospod Rdeči goban. Toda ko je videl, da ne bo uspel in da se gostilničarka izmika njegovi prošnji, jo je prosil, če bi gobe lahko pripravila njegova žena.

— To pa že, to, — je dejala gostilničarka in odpeljala gospo Schmalzlovo v kuhinjo, ji dala masti in jajc in se tako izognila kakršnekoli odgovornosti za njihovo početje.

Kmalu je iz kuhinje zadišalo, kot bi nebesa pripravljala ohcet in ni minilo niti pol ure, ko je gospa Schmalzlova prinesla na mizo sveže pražene gobe.

— Krasno, krasno, — se je oblikovalo omizje in seglo po krožnikih. Gobe so izginjale v lačnih želodcih in oba gospoda, Rdeči goban in Jodl, sta jih krepko zalivala s cvičkom. Tedaj pa je Jodlovi Grätchen padla na tla vilica s polnim zalogajem in kot bi mignil se je izpod mize prikazala črna glava gostilničarkine psičke, ki je v hipu pomlaskala gobe. Prizor se je vsem zdel čudovit, da so otroci kar vrisnili od veselja in ker so bili že precej siti, so prosili gostilničarko za pasjo posodico, da bi vanjo zmetali gobje ostanke. Psička pa je prijetno mahala z repom in mlaskala z jezikom.

— Hund pojedla vsa goba, topra goba. —

Toda nenadoma so mu vilice obvisle v zraku, kajti psička je začela neusmiljeno cviliti in se zvijati.

— Kaj Hund, goba nicht gut...? — se je začudil gospod Rdeči goban in

se zelenosivo zazrl v zvijajočo se psičko.

— Nicht gut, saj sem vam rekla, da so gobe falsch, — jih je začela oštevati gostilničarka, ki je ob pogledu na psičko takoj uganila, kaj se dogaja.

— Donnerwetter, takoj v bolnica, takoj h doktor, — je zagrmel gospod Rdeči goban in s strahom v očeh še enkrat pogledal steklene oči uboge psičke.

Kot bi mignil, je bilo avstrijsko omizje prazno in gospod Jodl in Schmalzl sta pognala svoja konjička proti bližnjemu mestu. Tam sta poiskala zdravnika, ki je vsem pošteno spral želodce in jim zagotovil, da so sedaj prazni kot vreče slame in da se jim ne more nič zgoditi. Z zdravnikovim zagotovitvijo, toda kljub temu z bojznijo v očeh, so se vrnili v gostilno, da bi poravnali račun za popito vino. Gostilničarka jih je vsa nasmejana pričakala na pragu in jim je od daleč vpila:

— Gobe gut, gobe nicht falsch, naša psička je povrgla dva lepa psička. Pridite, videli ju boste. Schöne Hund, kako srčkana Hund, ravnokar ju oblikuje in ne pusti nikogar k sebi.

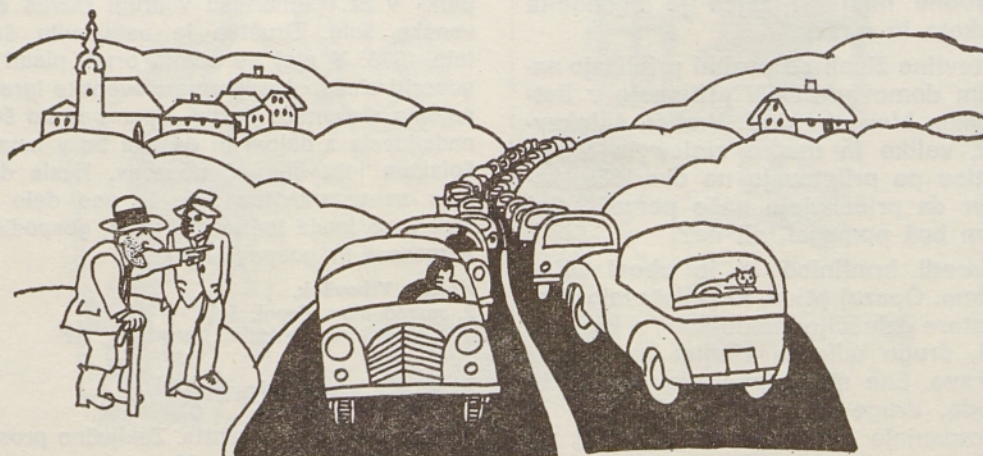
— Gromska strela, — je zagrmelo iz praznega želodca gospoda Rdečega gobana. Družba pa se je kljub pajčevinam v želodcih pričela krepko krohotati.

Miha Matè

Iz »Pavlihe«

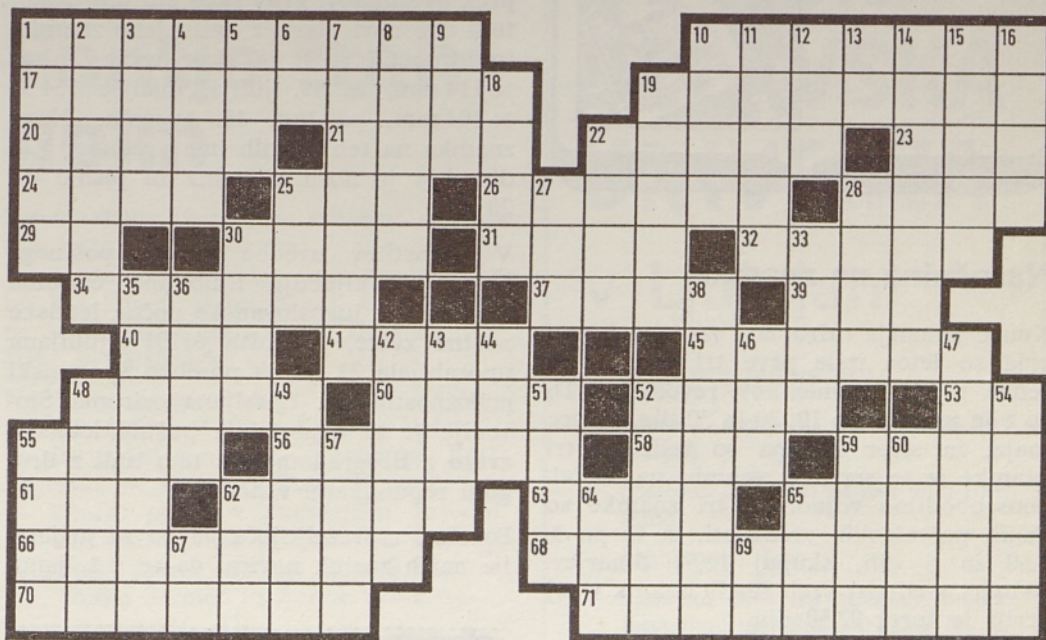
— Kako bi bil vesel, če bi bencina zmanjkalo, da bi se promet ustavil. Tako rad bi šel enkrat čez cesto sosedu obiskat.

Spominski koledar oktober 1974

1. **10. 1943** je bilo v Kočevju prvo zasedanje odposlancev slovenskega naroda.
 4. **10. 1959** so naši izseljenci v Torontu v Kanadi ustanovili Slovensko društvo »Simon Gregorčič«.
 7. **10. 1966** je v Buenos Airesu umrl društveni in kulturni delavec Vinco Batagelj, doma iz Gojč v Vipavski dolini. Leta 1935 je bil med ustanovitelji Slovenskega podpornega društva Simbron. Bil je tudi soustanovitelj slovenske knjižnice, organizator prvih tečajev slovenščine v Villa Devoto itd.
 9. **10. 1910** je bilo v Clevelandu ustanovljeno društvo »Napredne Slovenke«, ki je po priključitvi k SNPJ dobilo št. 137.
 10. **10. 1914** so Slovenci v Claridgeu, Pennsylvanija, slovesno odprli svoj Slovenski dom.
 10. **10. 1920** je bil na Koroškem izveden krivični plebiscit, ki je odtrgal slovensko Koroško od naše dežele.
 12. **10. 1492** je Krištof Kolumb odkril Ameriko.
 15. **10. 1844** je bil rojen v Vrsnem pod Krnom Simon Gregorčič, slovenski pesnik. Umrl je 24. novembra 1906 v Gorici.
 19. **10. 1942** so Nemci ustrelili v Mariboru 174 talcev.
 20. **10. 1944** je bil osvobojen Beograd.
 22. **10. 1941** so ustrelili Nemci v Kragujevcu sedem tisoč srbskih rodoljubov.
 23. **10. 1966** je bil v Torontu v Kanadi slovesno izročen namenu društveni dom Kanadsko-jugoslovenskega kulturnega združenja »Bratstvo in jedinstvo«.
 28. **10. 1935** je bilo ustanovljeno v Montevideu v Urugvaju Društvo prekmurskih Slovencev.
 29. **10. 1952** so jugoslovanski izseljenci v Sallauminesu v Franciji ustanovili društvo Posmrtninski sklad.
 30. **10. 1946** je umrl v Buenos Airesu v Argentini zaslužen slovenski pevovodja in skladatelj Franc Trebše. Vodil je več slovenskih pevskih zborov v Argentini, največ v Villa Devoto.
- V oktobru 1969 so ustanovili v Landskroni na Švedskem slovensko pevsko društvo »Triglav«.

Križanka

VODORAVNO: 1. čudaštvo, ekstravaganca, samosvojost, 10. predstavnik ali nosilec oligarhije, 17. bistroumnež, pameten človek, 19. nečlenarski zajedavec človeka in vretenčarjev, ki ima trakasto, ploščeno ter do 10 cm dolgo telo, 20. čokat kuškar severne Afrike in Arabije, ki rije po pesku, 21. glavna junakinja Pasternakovega romana »Dr. Živago«, 22. zraščenoost, združenost, 23. ustanovitelj komunistične partije Madžarske, ki je bil ustreljen v stalinskih čistkah (Bela, 1886 do 1939), 24. prebivalca evropske otočne države Irske, 25. nizko gozdno rastlinje, 26. vodilni prozaik in komediograf prve faze ruskega realizma (Nikolaj Vasiljevič, »Revizor«, »Mrtve duše«), 28. kip, tudi lesen steber, 29. kemijski znak za svinco (plumbum), 30. bela kristalasta snov, natrijev karbonat, 31. aleksandrijski verski odpadnik, utemeljitelj arianizma, 32. čas, s katerim se začne nov pomemben razvoj; večje razdobje, 34. slovenski družbenopolitični delavec, med vojno komisar IX. korpusa NOV (Viktor), 37. nadležna žuželka, brencelj, 39. naziv za Hercegovca, 40. ena največjih in najpomembnejših evropskih rek (nemško Rhein), 41. nprav, značaj, 45. pripomoček za vrtanje, 48. plod rastlin iz družine stročnic, 50. ime za boga pri muslimanih, 52. enoletna vzhodnoazijska kulturna rastlina, katere semena vsebujejo beljakovine in olja (njen plod je podoben fižolu), 53. kratica za »pleno titulo« (s polnim naslovom), 55. ljubka, plaha gozdna žival, 56. pot. krivulja, ki jo opiše nebesno telo v svojem gibanju, 58. boginja jeze v starorimski mitologiji, 59. osje gnezdo, osišče, 61. organ vida (množina), 62. metlica za ometanje, 63. ime beograjske pevke zabavnih melodij Novaković, 65. družina italijanskih graditeljev godal iz Cremona (16. do 17. stoletje), 66. gibanje za odcepitev južnih držav od ZDA, ki je pripeljalo leta 1861 do vojne med severnimi in južnimi državami, 68. spanje (otroško), 70. gozdnovnica, članica tabornikom podobne organizacije, 71. potapljaška in vesoljska oprava s pripravami za dihanje.

NAVPIČNO: 1. nanašanje peska na cesto, posipavanje, 2. nega, varstvo, 3. spoj, zveza, kontakt, 4. ime slovenske kraške pesnice Muserjeve, 5. leva oziroma desna bočna ploskev ladje, 6. petnajsta in dvaindvajseta

črka naše abecede, 7. mlado smrečje ali bukovje, mladovje, 8. sinova žena, 9. gosta, temnorjava tekočina, proizvod suhe destilacije premoga, katran, 10. stara ploskovna mera, 11. nitaste tvorbe kožne vrhnjice na glavi, 12. naglas, poudarek, 13. okrajšava za »gozdno upravo«, 14. žganje, 15. kos posteljnine, 16. ime že umrle češke drsalke Maškove, 18. orodje za žaganje, 19. prizorišče trojanske vojne pri Homerju (Ilion), 22. pregibna zveza za določeno funkcijo (križni, krogelni, kardanski...), 25. mehka tonovska lestvica, ki obsega malo terco in čisto kvinto, 27. makedonski ljudski ples, 28. desni pritok Save pri Medvodah, 30. pokošena in posušena trava, 33. zadnji del stopala, 35. okrasna vrtna rastlina z barvitimi, večinoma dišečimi cvetovi, roža, 36. kar je nabrano, zbirka, 38. velik pokrit prostor, namenjen raznim prireditvam, hala, 42. šolska plošča ali deska za pisanje, 43. vzdevek ameriškega komika nemega filma Olivera Hardya (Stan in...), 44. čebelja tvorba, 46. uničevalka železa, železov oksid, 48. črpalka krvnega obtoka (ljubkavalno), 49. igralec šaljivih, komičnih vlog, 51. holandski slikar posamičnih in skupinskih portretov ter žanrskih polfigur (Frans, 1580–1666), 52. močan, silen človek, 54. kmetijski stroj za čiščenje žita, vejalnik; tudi mesto v Zvezni republiki Nemčiji, rojstni kraj Karla Marxa, 55. eden najboljših slovenskih skladateljev zabavne glasbe, saksofonist (Ati), 57. gojitev živine, 59. šejkat na jugu Arabskega polotoka, 60. francoska pisateljica, prijateljica Alfreda de Musseta in Chopina (George), »Mala Fadet«, 62. bodica, konica, 64. boginja plodnosti v rimskem bajeslovju, 65. pristanišče na severu Izraela (Acco, Akon), 67. začetnici slovensken popevkarice Elde Viler, 69. četrta in sedma črka naše abecede.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE. Vodoravno: 1. spremstvo, 9. Kosmač, 15. kamra, 16. oreh, 18. gostota, 19. U Tant, 20. Stritar, 22. eter, 23. Tina, 24. Aci, 25. Šime, 26. bik, 27. AN, 28. Brač, 29. klanček, 31. asket, 34. Ra, 35. jarek, 37. kurirka, 40. špas, 42. ab, 44. koš, 45. čast, 46. tok, 47. loka, 49. Kurt, 50. omikron, 52. livar, 53. oljenka, 55. Aare, 56. ogenj, 57. starka, 58. bevskanje.

Naročnina na znamke

Konec januarja oziroma v začetku februarja so letos izšle prve tri znamke iz redne serije spomenikov revoluciji. To so bile znamke po 10, 20 in 50 din. Konec maja, in sicer 29., pa so izšle še tri znamke iz te serije v spomin na narodnoosvobodilno vojno. Te tri znamke so nižjih poštinskih vrednosti, in to po 3, 4,50 in 5 din, skupaj 12,50 dinarjev. Skupna vrednost vseh šestih znamk v tej seriji je torej 92,50 din.

Na znamki za 3 din, ki je črnoolivne barve, je spomenik iz Ljubljane, delo umetnika J. Bolke. Na škrlatnordeči znamki za 4,50 din je spomenik s Kozare v Bosni, kjer so bile hude borbe za tamkajšnje osvobodeno ozemlje. Na znamki za 5 din, ki je vijoličastomodra in delo makedonskega umetnika J. Grabulovskega, je spomenik iz Belčišta v Makedoniji v bližini Prilepa.

Tudi te znamke je natisnil beograjski zavod za izdelavo bankovcev v enobarvnem črtnem globokem tisku in v polah po 25 znamk.

V zvezi z novimi poštninami za pisma in dopisnice v domačem prometu je 15.

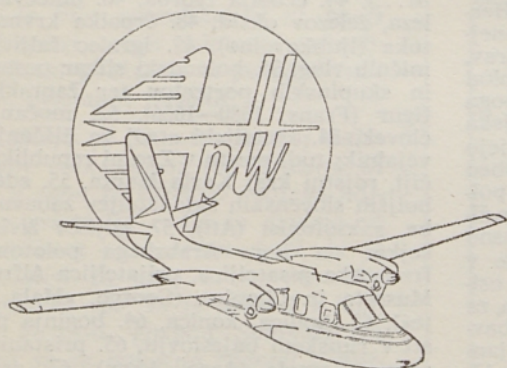
avgusta izšla nova dopisnica z znamko za 80 par. Na znamki je poštni rog kot pri avtomatskih znamkah za prodajo prek avtomatov. Prav tako sta bili izdani tudi dve novi pismi z natisnjeno znamko (tudi poštni rog), in sicer večje, 162 × 114 mm, že 19. julija, manjše 154 × 104 mm, pa tudi 15. avgusta. Nova znamka na teh pismih ima vrednost 1,20 din, kot je nova poštnina za pismo do 20 g.

V počastitev uvedbe prvega poštnega letala, ki vključuje Ljubljano oziroma Slovenijo v jugoslovanske nočne letalske poštne zveze, je pošta 61101 Ljubljana uporabljala 23. julija poseben spominski priložnostni žig. Ljubljana oziroma Slovenija je ta dan dobila poštno letalsko zvezo z Beogradom in s tem tudi z drugimi republikami v državi.

Posebno razveseljujejoča pa bo za prijatelje naših znamk novica, da se s 1. janu-

arjem 1975 uvaja po vsej državi naročniški sistem na naše znamke. Filatelisti in drugi ljubitelji naših znamk se bodo lahko stalno naročili na zeleno količino znamk. Zaradi količinsko omejenega števila celih serij je bilo danes na pošti težko dobiti, vsaj v Sloveniji, kjer je največ filatelistov, včasih tudi po eno serijo priložnostnih znamk.

PRVO POŠTNO LETALO IZ LJUBLJANE

27. 5. 1974
23. 07. 1974

FD PTT Slovenija št. 139

Hiša na Vrhniki

Prodam enonadstropno hišo, električna, voda, garaža, 540 m² zemljišča, odlično za vrt. Hiša zgrajena do tretje faze, na Vrhniki, 18 km od Ljubljane. Cena 350.000,00 dinarjev (petintrideset starih milijonov dinarjev).

Poizvedbe na naslov:

Cvetko BORDON
Cesta 13, št. 19
61260 NOVO POLJE — Ljubljana
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

...in v Krškem

V centru Krškega ugodno prodam polovico hiše v dvojčku. Lepa lega, urejena okolica z asfaltom, telefon v hiši.

Stane DROBNIČ
KRŠKO — Kvedrova 4
68270 KRŠKO

Popravki

V 9. številki Rodne grude se nam je zaradi naglice pri pisanju podpisov k slikam vrnilo nekaj neljubih napak. Tako bi se podpis k barvni sliki na strani 4 moral glasiti »Suhor v Beli krajini« in ne Juhorje. Tudi na strani 15 bi moralo biti namesto podpisa »Omizje na pikniku — Kanadčani« pravilno pisati »Žitnikovi iz Parme, Ohio — na pikniku v Kamniški Bistrici«. Prosimo, da te popravke upoštevate in se vam zanje opravičujemo.

Uredništvo

Narodne noše smo si sešili sami

V 9. številki Rodne grude, na strani 16, v članku, ki je popisoval turnejo holandskega pevskega zbora »Zvon« po Sloveniji, smo zapisali, da je narodne noše za slovensko folklorno skupino sešila Mici Michon-Cebin. Ko pa nas je rojakinja Čebinova pred odhodom v Holandijo obiskala na Matici, nam je povedala, da je ta podatek napačen in da so si vsi sešili narodne noše sami. To torej zdaj popravljamo in se vam opravičujemo.

**Predstavljamo vam slovenske
narodno-zabavne ansamble**

Fantje treh dolin

Letos slavi 10-letnico svojega obstoja znani štajerski ansambel Fantje treh dolin. Izbrali so si čudno ime, vendar nam bo kaj kmalu jasno, zakaj. Člani skupine so doma iz treh dolin: Dravske, Mežiške in Mislinjske doline.

No, ko pa že govorimo o članih, jih bom pa kar naštel. To so: Konrad Doler — klarinet, Adi Smolar — trobenta, Berti Zagernik — bobni in Pavle Štrumbergar — kitara, pevec v standardni zasedbi. Pri snemanju plošč in kaset pa sodeluje še pevski trio v sestavi: Ivan Štrumberger, Janko Strmec in Zorka Vrbič.

Ansambel Fantje treh dolin snema plošče in kasete ter arhivske posnetke pri RTV Ljubljana. Za našo radijsko hišo so posneli okoli šestdeset posnetkov, izdali dve mali in štiri velike plošče, na tržišču pa sta tudi dve magnetofonski kaseti.

Kariera ansambla Fantje treh dolin se je začela pred desetimi leti v okviru tekmovanja »Naše vasi«, nadaljevala pa se je v tekmovanju narodno-zabavnih ansamblov na Vinskem sejmu v Ljubljani, kjer so v izredno močni zasedbi osvojili tretje mesto strokovne žirije. Vrhunec svoje priljubljenosti so dosegli s skladbo Pesem treh dolin. Posneta je bila že pred leti, vendar pa tudi danes ne smemo govoriti o nazadovanju ansambla, saj so zelo delavni. Vsako leto posnamejo nekaj novih »komadov«, prav tako pa skušajo svoj slog igranja čimbolj »izpiliti« in ga pripeljati na raven trenutno najboljših skupin.

Skupina kar precej nastopa, tako doma kot v tujini. Na gostovanjih po Avstriji, Italiji, Nemčiji in Švici so poželi obilo priznanja in uspeha. Sicer pa so tudi v domovini priznani, saj prodajo zelo veliko plošč, na njihovih koncertih pa so dvorane nabite do zadnjih kotičkov.

Skladbe komponira vodja Konrad Doler sam, pri njihovih aranžmajih pa mu pomaga Berti Zagernik. Večino besedil napiše Lev Svetek, nekaj jih napišejo sami, nekaj besedil pa prispeva tudi Marjan Stare. Vsekakor pa ne smem pozabiti povedati, da se Konrad Doler uveljavlja tudi v svetu zabavne glasbe kot komponist. Tudi na letošnji »Veseli jeseni« je bila izvedena ena izmed njegovih zabavnih melodij.

Beba

DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA

v Ljubljani

VPISUJE V DOPISNE ŠOLE

- osnovno šolo (5., 6., 7. in 8. razred)
- poklicno administrativno šolo (dveletno)
- ekonomsko šolo
- tehniško šolo (za strojno, elektro-tehniško, lesnoindustrijsko in kemijsko stroko)
- delovodsko šolo (za strojno stroko)
- poklicno kovinarsko šolo

VPISUJE TUDI V DOPISNE TEČAJE

- nemškega in italijanskega jezika
- esperantskega jezika
- tehničnega risanja
- za skladiščnike
- za kontrolorje in predelavce v kovinarski stroki
- tečaj strojepisja (v drugem delu tečaja možnost specializacije za stavce na IBM strojih ali za fonodaktilografe)
- tečaj poslovne korespondence (za delovne organizacije po modernem programu)
- tečaj za družbeno izobraževanje

Vpisujemo vsak dan od 7. do 14.00 ure, ob torkih do 18.00 ure (od 1. septembra tudi drugo soboto v mesecu).

Podrobnosti o sistemu dopisnega izobraževanja, učnem programu in pogojih za vpis, boste lahko izvedeli iz prospekta za šolsko leto 1974/75, ki vam ga pošljemo na vašo zahtevo. Svoj naslov napišite s tiskanimi črkami

Za prospekt pošljite znamko v vrednosti 5.— din na naslov:
DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA,
61000 LJUBLJANA, Parmova 39
telefon: 312-141
poštni predal: 106

S. Pust

Zaselek stogov pred Studorjem

V Sloveniji ne poznam lepšega zaselka, pravzaprav kar prave »vasi« kozolcev kot pred Studorjem v Zgornji bohinjski dolini. Vsi kozolci — toplarji (Bohinjci jim pravijo stogi) te prikupne vasice so postavljene skupaj, na enem mestu, tam, kjer se od asfaltirane ceste Stara Fužina — Srednja vas makadamska pot odcepi lepo pod hrib Studor (980 m), kjer leži vas z istim imenom. Tam, na križišču, je prava »vasica« kozolcev, vseh studorskih kozolcev. Kot nekakšna straža pred vasjo so, postavljeni tam premišljejo: Studor je preveč pod hribom, preveč za vetrom in v senci, kozolci pa morajo biti na soncu in na prepihu, da se mrva suši v njih, sicer bi bili brez pomena. In tam, bolj na polju, ob njivah in travnikih, so še bolj pri roki kot v vasi, kjer se hiše stiskajo v breg, da je šlo za čim manj obdelovalne zemlje v nič.

Bohinjci poznajo dve vrsti stogov — toplarjev. Tistim, ki imajo po sredini zgornjega dela, kamor spravljajo seno, nekakšen hodnik, tistim rečejo »v dve drevesi vezan stog,« onim drugim, ki tega hodnika nimajo, pa »v eno drevo vezan stog.« Prvi so navadno večji, drugi manjši. V prve se da shraniti več krme, v druge manj. Prvi so širši, podnje se ob dežju lahko zapelje več voz, drugi so ožji in zato izgledajo višji, elegantnejši, čeprav niso višji. Najbrž je bilo včasih to, kakšen stog je imela kmetija, odvisno od velikosti kmetije: večji gruntni so imeli v dve drevesi vezan stog, manjši v eno drevo vezanega. Najbrž, pravim, čeprav za to nimam dokazov, to bi bilo treba preveriti. Nasploh je namreč včasih povsod po Sloveniji, kjer te priprave za sušenje poznajo, veljalo, da je bila velikost kozolca odvisna od velikosti kmetije. To so narekovala potrebe, razen tega pa je bil velik in lep kozolec tudi ponos gospodarja, pa naj je šlo za lepo izrezljane dolenske toplarje ali pa za dolge gorenjske stegnjene kozolce s po 20 in več štanti.

Ne vem, če so studorski kozolci spomeniško-varstveno zaščiteni. Če niso, bi bilo to treba urediti. Bohinjsko kmetijstvo sicer še ne propada tako kot njihovo planšarstvo, a zna se zgoditi da bi čez leta začel propadati tudi zdaj eden, drugič drugi stog v zaselku pred Studorjem. Takrat bi bilo na tak ali drugačen način treba poskrbeti, da bi ta zaselek stogov ostal tak, kot je. Nekje bi bilo treba dobiti denar za to, saj so ti kozolci prava arhitektonska in krajinska posebnost in kot taki tudi turistična privlačnost, ki sem jo zasledil tudi že v nekaterih propeklih Bohinja. Res so tako lepi, tako svojevrstni in enkratni, da bi bila velika škoda, če jih ne bi bilo več.

Tekst in fotografiji:
Andrej Triler

Prostorna notranjost »v dve drevesi vezanega stoga« pred Studorjem v Bohinju (zgoraj)

»V eno drevo vezani stogi« so manjši, a nič manj lepi (spodnja slika)

Kakšna je prava slovenska zastava

V našem slovenskem domu bi radi izobesili tudi slovensko zastavo. Imamo pa ljudi, ki slovenske zastave sploh ne poznajo; razlog temu je, da so nekateri naši rojaki živeli pod Italijo, Avstrijo in tudi pod Madžarsko. Naše vprašanje bi torej bilo: kakšne so barve slovenske zastave, kako so razvrščene, kaj katera barva pomeni? Ali ima slovenska zastava zvezdo? Kaj predstavlja zvezda? Zanimajo pa nas tudi zastave ostalih jugoslovanskih republik.

F. Z. Edmonton, Kanada

Podobnih vprašanj, kot nam jih je nazival rojak iz Kanade, smo v zadnjem času prejeli še več. Znale pa so nam tudi zadrege rojakov v nekaterih drugih krajih po svetu, ki ne vedo, katera je »prava slovenska zastava«. Zato smo naprosili za podroben odgovor na vsa zastavljena vprašanja višjega strokovnega sodelavca pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti profesorja Boža Otorepca, ki nam je na kratko, pa vendar podrobno, odgovoril z naslednjim sestavkom:

Nova ustava Socialistične republike Slovenije iz leta 1974 opisuje enako kot prejšnja iz leta 1963 v svojem 9. členu republiško zastavo takole:

»Zastava Socialistične republike Slovenije je belo-modro-rdeča z rdečo peterokrako zvezdo na sredi. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra, rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlatorumen rob. Središče zvezde je v presečišču diagonal zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice belega polja, tako da imata spodnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdečem polju zastave.«

Takšen je torej opis slovenske zastave. Kakšna pa je njena zgodovina? Slovenska narodna zastava ima za sabo že več kot 126-letno zgodovino. Slovenci jo namreč priznavajo kot svojo zastavo vse od marčne revolucije leta 1848 (»pomladi narodov«), ko je gibanje za združeno Slovenijo sprejelo kot slovensko zastavo zastavo tedanje vojvodine Kranjske, avstrijske dežele, v kateri je bivalo takrat največ Slovencev. V teh barvah so bile tudi barve slovenskih kokard, belo-modro-rdeče zastave so javno izobešali vsi narodno-zavedni Slovenci ne samo na Kranjskem, ampak tudi na Koroškem, Štajerskem in Goriškem.

Zastava SR Slovenije

Kako pa je nastala ta dotlej kranjska zastava? Zastave, kot predvsem bojna znamenja, so poznali že v antiki Egipčani in Asirci, pa Grki in Rimljani. Tudi v srednjem veku so poznali Germani in Slovani bojne zastave, fevdne zastave z grbom lastnika so bile znamenje fevdnega gospoda. Kot so iz prvotnih zastav prenesli z razvojem grbov barve bojnih znamenj na grbe, tako so od 17. stoletja dalje začeli s splošnejšo rabo zastav predvsem pri armadah. Barve državnih, deželnih, mestnih in drugih grbov so začeli prenašati v zastave. Barve današnjih zastav v Evropi gredo torej po pravilu nazaj na barve grbov. — Grb nekdanje vojvodine Kranjske je bil že v 13. stoletju enoglav orel, ki je dobil v prvi polovici 15. stoletja svojo dokončno obliko in barve: na srebrnem polju moder enoglav nekronani orel, kateremu se je, da bi se razlikoval od drugih orlov v grbih, npr. Tirolske ali Moravske, vilčez oprsje v obliki polmeseca srebrno-rdeče šahiran pas. Barve kranjskega grba, to je bela (ki se na zastavah uporablja namesto srebrne, enako kot rumena namesto zlate barve), modra kot barva orla in rdeča iz šahovnice, so predstavljale torej kranjske deželne barve in iz njih je bila sestavljena tudi kranjska zastava. Pri tem je prišla na vrh bela barva, ker je te največ v grbu, pod njo je prišla modra in spodaj rdeča, ki je bilo najmanj.

Kakšnega posebnega pomena te barve v zastavi nimajo, v poljudni razlagi pa se enači bela barva z mirom, plava s svobodo in rdeča s krvjo, ki naj teče, če bi sovražnik ogrožal prvi dve vrednoti. V 19. stoletju je postala rdeča zastava simbol socialističnega gibanja za osvoboditev delavskega razreda.

Med narodnoosvobodilno borbo je dobila leta 1941 slovenska narodna zastava na sredo še rdečo peterokrako zvezdo, znak socializma, in taka zastava je bila kasneje sprejeta tudi v slovensko ustavo. Tudi zastave ostalih jugoslovanskih narodov oz. republik so dobile rdeče peterokrake zvezde. Tako je zastava Socialistične republike Srbije rdeče-modro-bela z rdečo peterokrako zvezdo na sredi; zastava Socialistične republike Hrvaške rdeče-belo-modra z rdečo peterokrako zvezdo na sredi, zastava Socialistične republike Črne gore rdeče-plavo-bela z rdečo peterokrako zvezdo na sredi, na novo

Zastava SFR Jugoslavije

pa sta v socialistični Jugoslaviji nastali zastavi Socialistične republike Bosne in Hercegovine, ki jo predstavlja rdeča zastava, ki pa ima v levem zgornjem vogalu jugoslovansko državno zastavo z zvezdo in zastava Socialistične republike Makedonije, ki je tudi rdeča in ima v zgornjem levem vogalu rumeno peterokrako zvezdo.

Zastava Socialistične federativne republike Jugoslavije je modro-belo-rdeča z rdečo peterokrako zvezdo na sredi in je nastala s kombinacijo barv zastav vseh narodnosti Jugoslavije. Sedmi člen nove ustave SFR Jugoslavije iz leta 1974 jo opisuje takole: »Zastava Socialistične federativne republike Jugoslavije je sestavljena iz treh barv: modre, bele in rdeče, z rdečo peterokrako zvezdo na sredi. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: modra, bela in rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlat (rumen) rob. Središče zvezde se krije s točko, v kateri se sekata diagonal zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice v modro barvo zastave, tako da imata dolnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdeči barvi zastave.«

Vsak četrtek — DOLENJSKI LIST!

DOLENJSKI LIST —

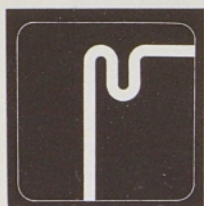
okno na Dolenjsko!

Vsak teden: vse o Dolenjski, Beli krajini in Spodnjem Posavju

v DOLENJSKEM LISTU

na vaše okno

lepo zaveso,
moderno zaveso,
praktično zaveso — diolen

velana
zaveso

**tegrad šmartinska c.
61000 ljubljana jugoslavija**

projektiranje in gradnja telekomunikacijskih omrežij

projektira:

— vse vrste telekomunikacijskih in datex zvez

izvaja:

- inženiring na področju telekomunikacijskih omrežij
- polaganje, montaža in električne meritve telekomunikacijskih omrežij
- antikorozijska katodna zaščita podzemnih kovinskih instalacij

svetuje:

- s področja telekomunikacijske tehnike

Obvestilo naročnikom SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975

Na željo številnih bralcev naših publikacij — revije RODNA GRUDA in zbornika SLOVENSKI KOLEDAR, bomo tokrat že v tretje priložili SLOVENSKEMU KOLEDARJU za leto 1975 barvni stenski koledar, ki se ga boste prav gotovo vsi veselili.

Na 12 listih stenskega koledarja, formata 23×16 cm, vam bomo predstavili slikovite ljudske noše, ki jih je narisal akademski slikar Saša Šantel (1883—1945), in sicer iz Gorenjske, Dolenjske, Bele krajine, Goriške, okolice Trsta, Režije in Koroške. Ob vsaki sliki in na zadnjem listu koledarja bo kratek opis značilnosti posamezne noše v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku.

Pri snovanju tega koledarja nas je vodila misel, da moramo bralcem naših publikacij v tujini dati nekaj vrednega iz slovenske narodne zakladnice — podobo izvirne ljudske noše, po kateri si bodo naša društva in posamezniki v tujini lahko izdelali svojo nošo, saj je po njih veliko povpraševanje. Vsi, ki bodo pravočasno naročili našo knjigo SLOVENSKI KOLEDAR 1975, bodo prejeli tudi opisani stenski koledar, ki bo dostojen okras vsaki slovenski hiši v svetu.

Komplet SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975 (knjiga z okrog 300 strani zanimivega branja in stenski koledar) bo zanimiva za vas pa tudi za vaše sorodnike, prijatelje in znance, ki jih želite obdarovati ob novem letu. Zato pohitite z naročili. Cena je: 60,00 dinarjev ali 4,00 US\$ oziroma enakovrednost v drugi valuti.

Pišite na naslov:

**SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II.
61001 LJUBLJANA
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA**

ALI SVOJEMU ZASTOPNIKU

Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka:
Glas v njegov spomin FLP 04-035
2. Ansambel bratov Avsenik:
Za tvoj praznik
Srebrne smučine 04-031/1-2
3. Ansambel bratov Avsenik:
Zlati zvoki 04-021/1-2
4. Ansambel Lojzeta Slaka:
Glas harmonike 04-027
5. Ansambel Lojzeta Slaka:
Pod Gorjanci je otoček 04-020
6. Ansambel Miha Dovžana:
Dimnikar 04-023
7. Ansambel Jožeta Burnika:
Obletnica poroke 04-029
8. Ansambel Maksa Kumra:
Na Vrhe 04-024
9. Slovenski oktet:
S pesmijo okrog sveta 09-012
10. Stanka Kovačič:
Moj fant pa ljubi drugo 04-028

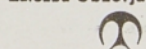
SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE:

1. Ansambel Lojzeta Slaka:
Sto obljub, sto želja FSP 4-030
2. Ansambel Štirje Kovači:
Sosedovo deklet 4-029
3. Janko Ropret:
Korakaj, korakaj 5-081
4. Majda Sepe:
Vagabund 5-075
5. Marjetka Falk:
Sama fanta našla si bom 5-073
6. Boter petelin 1-001
7. Mojca Pokrajculja 1-005
8. Erazem in potepuh 2-002
9. O junaškem kovaču 1-002
10. Marjana Deržaj:
Najin večer 5-079

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Tiskovni sklad

AVSTRALIJA: Gomboč Jože 1,05 Lstg, Slavko Prinčič 0,62 Lstg, Albert Korenčan 0,65 Lstg, Marica Podobnik 0,40 Lstg, Kristina Vujica 0,50 a\$, Lojze Kovačič 1.— a\$, Marijan Svetina 0,62 Lstg, Sonja Petek 1,87 Lstg, Franc Koprivec 0,58 Lstg, Ciril Ozbek 0,92 Lstg, Vinko Bogolin 1,09 Lstg, Bogomir Orter 1,33 Lstg, Lojze Drvodol 1,50 a\$, Rudi Varga 0,65 Lstg, Ludvik Sterle 30.— din, Jožef Mavrič 6,78 Lstg, Hermina Volk 1,15 Lstg, Ivana Buckovič 1,21 Lstg, Alfred Breznik 1,57 Lstg, Janez Klemenčič 2.— a\$, Gizela Sarkan 0,50 a\$, Mirko Litrop 2,50 a\$, Albert Serbinek 12,50 a\$, Martin Turk 0,50 a\$, Anica Smaila 0,90 Lstg, Jože Težak 1.— Lstg.

BELGIJA: Friderik Jošt 70.— Bfr, Viktor Oštir 90.— Bfr, Matevž Mihelač 100.— Bfr, August Baričič 120.— Bfr, Jožefa Globevnik 280.— Bfr, Jean Smrke 15.— Bfr.

FRANCIJA: Leopold Maguša 7.— FF, Albin Mejovšek 10.— FF, Franc Knaus 5.— FF, Irene Thery 10.— FF, Ivan Mlakar 2.— FF, Antoine Lavrič 12,50 FF, Jože Komljanec 7.— FF in 25.— din, Viktor Lapornik 20.— FF, Milka železnikar 5.— FF, Franc Jakič 9.— FF, Elizabet Sorn 9.— FF, Jean Jelen 5.— FF, Maria Grusser 20.— FF, Ferdinand Pinter 10.— FF, Anton Škruba 14.— FF, Antonija Kunej 7.— FF.

HOLANDIJA: Mici Michon-Čebin 1,50 Hfl, Franc Gril od skupine obiskovalcev iz Holandije 50.— DM, Franc Belinc 13.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Albin Zupančič 15.— din.

KANADA: Leopold Perdec 1.— can\$, Janez Gimpelj 5.— can\$, Maria Sluban 1.— can\$, Stan Vrhovšek 2.— can\$, Milka Zernel 3.— can\$, Leslie Hull 3.— can\$, Karlo Crepnjak 7.— can\$, Joško Jagodnik 5.— can\$, Ivanka, Stane Pajnič 5.— can\$, Rezka Mahne 1.— can\$, Cilka Kralj 1.— can\$, Jakob Kolarič 1.— can\$, Franc Stranščak 1.— can\$, Anica, Gabrijel Žen 90.— din, Joe Gornik 2.— can\$, Danny Kisel 2.— US \$, Lado Steržaj 10.— can\$, Ferdinanda Peitler 5.— can\$.

NEMCIJA: Justi, Janez Giosini 6.— DM, Josef Jaklic 70.— din, Vida Sienčnik 85.— din, Štefan Pirc 23.— DM, Lojzek Stebe 10.— DM, Franc Beras 2.— DM, Maria Stumberger 4.— DM, Štefka Klokow 3,75 DM, Martin Perc 2.— DM, Alojz Zupan 2.— DM, Ivan Centa 2.— DM.

ŠVEDSKA: Darinka Ringström 4.— Skr, Milan Meško 6.— Skr, Janes Slebič 8.— Skr, Stanislav Slak 6.— Skr, Ferdinand Urbančič 23.— din, Ivan Šebalj 6.— Skr.

ŠVICA: Marija Črešnar 1.— Sfr, Marija Hirt-Pleteršek 1.— Sfr, Marija Dayen 1.— Sfr, Miroslav Keber 13.— Sfr, Soni-

boj Blazi 6.— Sfr, Matilda Baumann 1.— Sfr, Bogomir Ježič 20.— Sfr in 15.— din, Janez Laknar 15.— din.

ZDA (USA): John Shine 3.— US \$, Tončka Sershen 1.— US \$, Stanley Trauner 2.— US \$, Jacob Gorup 1.— US \$, Valentina Burnside 1.— US \$, Mary Kozel 5.— US \$, Edward Razoršek 1.— US \$, John Tancek 1.— US \$, Konrad Novak 3.— US \$, Josephine Brezovec 1.— US \$, Jennie Strumbel 15.— US \$, Angela Zaitz 1.— US \$, Barbara Slanovec 1.— US \$, Rose, John Krainik 1.— US \$, Elica Madison in Jakob Zupan v spomin ob 85-letnici rojstva in 7-letnici smrti Katke Zupančič 10.— US \$, Mary Tursich 4.— US \$, Mary A. Smith 2.— US \$, Jennie, Luis Smith 1.— US \$, Louis, Frances Bartol 5.— US \$, Louis Rebol 3.— US \$, Mary Kukar 3.— US \$, Pauline Starc 2.— US \$, Raymond Kladnik 5.— US \$, Ann Celesnik 1.— US \$, Agnes Gosar 2.— US \$, Rose Merlak 15.— din, Ana Blazek 3.— US \$, Jennie, Frank Fatur 5.— US \$, Frank Modic 2.— US \$, Rudolf Potočnik 10.— din, Mary Lusin v spomin pok. hčerke Anne Bailey, roj. Lusin 5.— US \$, Bernardine Johnson 2.— US \$, Elsie, Joseph Culkar 10.— US \$, Ema Janc 1.— US \$.

Vsem se iskreno zahvaljujemo!

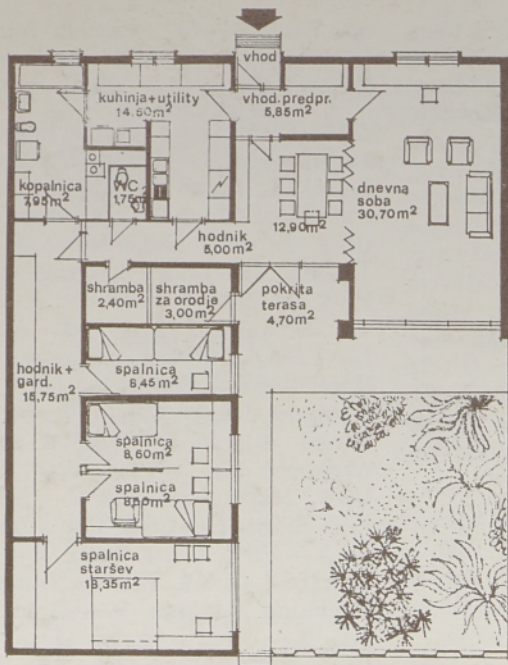
Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

ATRIJSKE HIŠE

stanovanjske površine 150 in 168 m², zgrajene do 3. gradbene faze (do strehe, toda brez notranjih del)

prodajamo

v komunalno urejenem naselju NOVE DRAVLJE, ki leži na severozahodnem robu Ljubljane, tik ob podutiškem gozdu.

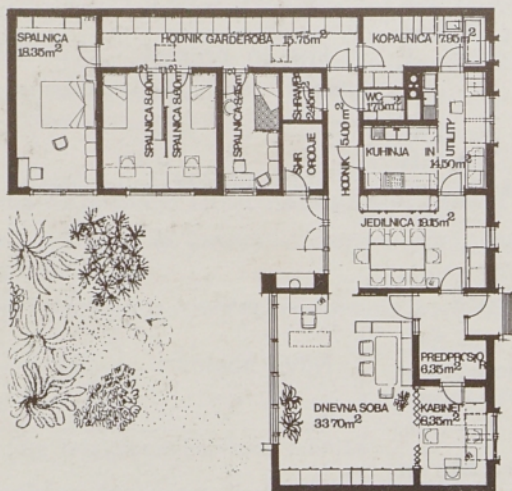
V objekte so speljani priključki vodovoda, elektrike, plina, telefona in kanalizacije.

Cesta in poti v naselju so asfaltirane in razsvetljene. Do mestnega središča Ljubljane je 20 minut vožnje z mestnim avtobusom, ki ima postajo ob naselju.

Garaže v bližini hiš.

Cena 530.000 in 570.000 din.

Vse informacije daje **STANDARD-INVEST**, Ljubljana, Celovška cesta 89, telefon 57-477.

Zaradi izrednega zanimanja za knjigo **ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA**, ki je bila z vsakim ponatisom razprodana, vam pripravljamo novo, obsežnejšo, boljšo in lepšo izdajo z enakim naslovom **ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA**.

ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA, to je izbor napotkov, modrosti in izrekov velikih mož sveta, ki so s svojimi razmišljanji skušali omogočiti človeštvu boljše in srečnejše življenje, človeku pa olajšati borbo za njegov danes in jutri in ga spodbujati za pošteno in resnicoljubno doživljanje sveta okrog sebe.

Knjiga bo priročnik za stare in mlade, polna napotkov za življenje, skritih misli in razmišljanj, ki so kdaj pa kdaj potrebni vsakomur.

Priporočamo jo vsem, ki jim je pri srcu svet razmišljanja, kajti vse kar je kdajkoli prišlo izpod peresa modrijanov, je bilo posvečeno človeku z namenom, kako pošteno in modro živeti.

Vse to in še mnogo več boste našli v knjigi

ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA

**ZLATA PRAVILA SO PRIJATELJ,
KI NIKDAR NE RAZOČARA.**

Cena knjige za inozemstvo je 160.— din. Priporočamo, da knjigo naročite čimprej na naslov:

Kulturni atelje Slovenije, p.p. 179 Ljubljana

NAROČILNICA

Podpisani

Natančen naslov

Naročam obvezno

ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA

Naročnino bom poravnal po prejemu računa.

Datum:

Podpis:

english section 19-25

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

oktober 1974

številka 10

slovenija

Na letošnjem kiparskem simpoziju »Forma Viva« v Kostanjevici na Krki, ki so se ga udeležili kiparji z raznih strani sveta, je zastopal Slovenijo oziroma Jugoslavijo slovenski kipar Janez Zorko, ki stalno živi v Parizu. Po poklicu je mehanik in je dolga leta delal v tovarni avtomobilov Renault, vmes pa se je izobraževal. Zdaj je že dve leti svobodni umetnik z lastnim ateljejem na Mont Parnassu, poučuje pa tudi na sloviti univerzi Sorbonna. Njegova dela so bila ugodno sprejeta tudi pri kritikih, zato je Janez Zorko že postal znano umetniško ime. Na sliki: Janez Zorko je v Kostanjevici izdelal tri lesene plastike, od katerih bo največja ostala na razstavi na prostem, druga je namenjena Gorjupovi galeriji, tretja pa za nagrado najboljšemu slovenskemu gledališču na letošnjem Borštnikovem srečanju v Mariboru: Foto: Jože Prešeren

Grozdje je dozorelo, vinogradniki nestrpnost pričakujejo sadove svojega trdega dela. Na sliki: pridelovalec terana. Foto: Andrej Triler

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
Šport	7
Do zime — vsi Kozjanci pod streho	9
Kelih s kačo — simbol terana	11
Sonce in sence Haloz	12
Bogastvo »Betinih« modelov	14
Nepozabni »vagabundi«	16
Plečnikova mojstrovina v Bogojini	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Obleščakovi iz Sydneya	30
»Eh, kaj bi, devetdeset let ...«	31
Neizpolnjena pričakovanja	33
Slovenske vinske ceste	35
Otroci berite	36
Krožek mladih dopisnikov	37
Humor — Gobe	38
Križanka	39
Filatelija	40
Zaselek stogov pred Studorjem	42
Kakšna je prava slovenska zastava	43

V počastitev 500-letnice slovenskih kmečkih puntov in 400-letnice velikega slovensko-hrvaškega kmečkega punta so letos na ljubljanskem gradu postavili veličasten spomenik, ki je posvečen hrabrim upornikom. Izdelal ga je akademski kipar Stojan Batič.

Foto: Marjan Garbajs

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija

Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega izvoda 5.— din; Argentina 5.— am. dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija 220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija 2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica 19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg, U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575

pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočnem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Jože Prešeren
odgovorni urednik

iz vaših pisem

Slovenska kmečka noša

V Rodni grudi opisujete slovensko kmetško nošo, pa žal ni več takšna, kakršno sem jaz nosila na Gorenjskem, na Brniku. Nosila sem rdečo čiklo, bel ušpekel, bel fertoh in čizme na rinčase. Lase smo si spletale v kite. Ko so fantje hodili dekleta klicat pod okna, je fant rekel: »Micka, oglasi se! Če se ne boš ogvasiva, me ne boš dobiva za moža in bom tako zaklev, da se ti bode ušpekel odpev!« Kdo bi si takrat mislil, da bo Brnik še tako slaven in da bodo tam, kjer sem jaz krave pasla, še letala pristajala.

Takrat smo tam še čisto po gorenjsko govorili, zdaj pa ni več tako. Zdaj berejo časopise in sem zelo proti temu, da bi v slovenski jezik vrinjali tiste angleške spake.

Brala sem, da se Rajmund Musar boji, da bi pozabil slovenščino. Jaz že 62 let več govorim angleško kot slovensko, pa materinega jezika ne morem pozabiti.

Barbara Slanovec
San Bernardino, Calif., ZDA

Ameriško-slovenski novinar

Moje ime je Franc Gostisha (slovensko Gostiša). Prosim za vašo revijo, rad pa bi se tudi dopisoval s kakim rojakom, ki zna slovensko in angleško. Slovensko se učim še kar naprej pisati in brati. Rojen sem bil v Združenih državah. Moji starši so prišli v Ameriko leta 1906. Oče je bil doma iz Bevk, mati pa iz Borovnice. Moja prva šolska leta so bila v katoliški šoli, kjer so nas učili slovensko. Zdaj vem, da po slovensko »stokam«, ampak nimam veliko priložnosti, da bi z drugimi govoril po slovensko. Imam prijatelje in znance, a vsi hitro obrnejo pogovor na angleško.

Star sem 65 let in ni mi treba več hoditi na delo. Z ženo živiva precej udobno. Šolal sem se tukaj vse do univerze, zdaj pa se še naprej učim — in to slikati. Upam, da bom prišel v nekaj letih tudi na obisk v Jugoslavijo. Imam diplomu v »journalism« in sem delal za majhen časopis, nekaj let pa sem delal tudi za velike časopise v San Franciscu. Danes hodim trikrat na teden na univerzo v Santa Rosa in se učim slikati.

Franc Gostisha
Healdsburg, Calif., ZDA

Čestitka ženi

Moja žena slavi letos 60-letnico rojstva. Rojena je bila 30. avgusta leta 1914 v Ziljah pri Vinici. V Kanado je prišla leta 1967 k svoji družini. V domovini je preživela nad 50 let ob težkem in napornem delu na žuglovi kmetiji in šele zdaj v novi domovini si lahko privoščijo malo oddiha, ki si ga je z zlatom zaslužila. Mamo je izgubila, ko je bila stara 14 let, od tega časa pa je morala voditi gospodinjstvo ter z očetom in mlajšo sestro obdelovati 16 hektarov pasivne kmetije. Kot dobri in marljivi hčeri ji je oče zapustil posestvo. Mlada sva se tudi poročila — njej je bilo 16 let, meni pa 17. Odlično sva se razumela in tudi kar dobro gospodarila. Po enem letu sva dobila sinčka, dali smo mu ime Joško. Potem so prišle na svet tri hčerke — Angelca, Anica in Ivanka. Veseli smo bili vseh otrok, ker so bili vsi tako pridni in marljivi. Po drugi svetovni vojni pa smo se vsi razkropili po svetu: sin Joško je romal v Kanado, Angelca na Švedsko, jaz v Nemčijo in potem na Švedsko, danes pa smo vsi skupaj v naši novi domovini Kanadi in še vedno se vsi spominjamo prelepe rojstne domovine.

Moji ženi in naši mami Barbari ob njenem jubileju vsi iz srca čestitamo in ji želimo še mnogo let!

Stanislav Čemas
Downsview, Ont., Kanada

Spomenik letalcu

Med mojim kratkim dopustom v domovini sem obiskal tudi Novo Gorico. Že večkrat sem imel namen slikati spomenik prvemu jugoslovanskemu letalcu Edvardu Rusjanu. Na sliki sem tudi jaz.

Emil Zorzut ob spomeniku prvemu jugoslovanskemu letalcu Edvardu Rusjanu v Novi Gorici

Med našimi ljudmi v zahodnoevropskih državah se je v preteklih letih že ustalila navada, da na kakršenkoli način proslavijo naš, jugoslovanski, največji državni praznik — dan republike. Seveda je nemogoče, da bi bile njihove proslave vedno na sam dan 29. novembra, zato je v marsikaterem društvu prazničen ves mesec.

Na tem mestu je tokrat obvestilo o turneji, ki jo skoraj vsako leto v počastitev dneva republike prireja Slovenska izseljenska matica.

Lani nas je pot popeljala na Švedsko, žal pa so zaradi tega ostale brez obiska iz domovine nekatere naše izseljenske naselbine v Franciji in drugod. Proslave in druge prireditve brez gostov iz domovine pa, pravijo, nikoli ne pritegnejo vseh naših ljudi. Zato smo se letos odločili, da mora naša letošnja turneja spet obiskati naše stare izseljenske naselbine v Franciji, Belgiji in Holandiji, seveda pa tudi vsaj nekatere nove — v Nemčiji. Lani so bili naši rojaki na Švedskem zelo zadovoljni, da jih je obiskal ansambel Mihe Dovžana, zato smo se zanj odločili tudi letos. Miha Dovžan bo s svojim ansamblom torej letos prvič obiskal tudi naše rojake v zahodni Evropi.

Pa si pogledjmo, kod bo potekala turneja! Vse rojake v omenjenih krajih prosim, da jemljejo ta sestanek tudi kot obvestilo, vse podrobnosti pa bodo zvedeli pri posameznih slovenskih društvih v teh krajih. Prvi nastop bo imel ansambel Mihe Dovžana

- 15. novembra v Aumetzu, nato pa:
- 16. novembra v Merlebachu,
- 17. novembra v Sallauminesu, Pas-de-Calais,
- 22. novembra v Genku, Belgija,
- 23. novembra v Heerlerheide, Holandija,
- 24. novembra v Eisdnu, Belgija,
- 26. novembra v Heerlerheide,
- 29. novembra v Essnu, ZR Nemčija in
- 30. novembra v Frankfurtu.

Se enkrat vabimo vse rojake v teh krajih, da v kar največjem številu obiščejo gostovanje tega znanega slovenskega ansambla v njegovih krajih. Preživeli boste lep večer.

Če boste sliko objavili, mislim, da se je bodo razveselili tudi številni Primorci, ki živijo po svetu.

Na Primorskem sem bil spet po 15 mesecih. Ugotovil sem, da se je med tem časom kar veliko spremenilo. Povsod, kamor se človek obrne, rastejo nove hiše in v bližini občinske skupščine sem opazil, da gradijo nov, modern hotel.

Moja sestra, ki živi v Vetlandi na južnem Švedskem, je letos prvikrat po 12 letih obiskala domovino. Prepričan sem, da je od same sreče ob srečanjih s sorodniki in nekdanjimi prijatelji pretočila veliko solza, solza v rojstnem kraju.

Že večkrat sem vas mislil nekaj vprašati, kajti radovednost mi sploh ne da miru. Rodna gruda je zelo znana in priljubljena med Slovenci na vseh kontinentih. Mene je že veliko Nemcev vprašalo, kako se imenuje ta časopis po nemško. Objasnil sem jim, želim pa izvedeti še vaše mnenje, kako bi besedici »rodna gruda« raztolmačili po nemško, da bom vedel, če sem pravilno odgovoril.

Emil Zorzut
Ettlingen, ZR Nemčija

Zaradi poštenja na cesti

Res je, kot je napisala neka rojakinja, da si pogosto ne upamo povedati tistega, kar je res, čeprav vsi doživljamo krivice, ki nam jih povzročajo tujci. Tudi jaz sem jo doživela.

Pred letom dni nas je gospodar z enotedensko odpovedjo izgnal iz stanovanja, ki mu tako skoraj ne bi mogli reči. Mož je veliko na terenu, odsoten z doma in gospodar je hotel to izkoristiti in me je začel nagovarjati. Energično sem ga odbijala. Nekoč mi je celo dejal, da se mu je do takrat vdala še vsaka Jugoslovanka. Od takrat sem ga še bolj sovražila. Moža sem vedno nagovarjala, da si poiščemo drugo stanovanje, le vzroka mu nisem hotela povedati. Resnico sem mu povedala šele kasneje. Gospodar se mi je maščeval tako, da nas je izgnal iz stanovanja. Dal nam je pismeno odpoved, in čeprav je bilo stanovanje plačano do konca meseca, smo ga morali zapustiti že v prvi polovici. Takrat sem si zaželela nazaj, domov k svojim ljudem. Kmalu, še tisti teden smo se znašli in dobili stanovanje, kjer živimo še danes. Čeprav sem se zaradi poštenja znašla na cesti, sem mu dokazala, da nismo vse Jugoslovanke enake.

Kati Golič
Ravensburg, ZR Nemčija

Ižanka piše

Letos ne bom videla moje rojstne vasi Ig. Vedno pa mislim, kako je bilo lepo vsako poletje, ko sem videla mojo ma-

mico. In kako lepo je bilo 4. julija na pikniku v Škofji Loki.

Upam, da boste tisti, ki vam je bilo mogoče iti letos v Slovenijo, malo popisali svoje potovanje. Berem rada, saj to je še edino, kar imamo tukaj v novi domovini.

Rodna gruda nam pove in pokaže slike vasic, Karavank in Alp. Mogoče mi bo sreča mila, da bom drugo leto spet obiskala mojo mamo na Igu. Pošiljam tudi naročnino za mojo svakinjo Ivanko Repar, ki živi v Indiji. Še vedno žaluje za svojim možem, mojim bratom.

Mary Turšič
New York City, ZDA

Vnukinja v »starem kraju«

Moja vnukinja Alin Cvetnik je bila skupaj z dvema svojima prijateljicama na izletu v Jugoslaviji. Dva dneva so bile tudi na Vrhniki, kjer so obiskale naše sorodnike in si ogledale naše lepe kraje, od koder sem doma. Videle so tudi Postojnsko jamo, bile so na Bledu in drugod, mimogrede pa še v sosednih državah Italiji in Avstriji. Vesela sem bila, ko so mi rekle, da je bilo najlepše v Jugoslaviji. Moram jih tudi pohvaliti, da so si same privarčevale za vožnjo z letalom. Vse so stare po 18 let in delajo pri telefonski družbi.

Še to vam moram sporočiti: Marta Žnidaršič, ki sem jo jaz naučila klekljati, je dobila prvo nagrado, tu rečemo blue ribbon, na tukajšnjem ženskem tekmovanju. Čestitam ji! V Ameriki kaj takega še niso videli.

Mary Kink
Waukegan, Ill., ZDA

Hvala za prijatelje

Revijo z veseljem preberem, sploh pa imam najraje fotografije lepih slovenskih krajev, ki jih objavljate v reviji, in me spominjajo na moj rodni kraj. Hvala vam za vse prijatelje, ki sem jih spoznala prek vaše revije.

Viktorija Vertačnik
North Bellmont, New York, ZDA

Pozdravi iz Sygana

Najlepše se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Vedno jo težko pričakujem in jo z veseljem prebiram. V maju je bila na obisku velika skupina Slovencev iz Pennsylvanije, ki je potovala prek agencije K-M iz Pittsburgha. Med izletniki je bila tudi gospa Frances Kozel, njena hči Mary in njen sin Frank z ženo Gin. Zelo so bili srečni, da so lahko potovali v Slovenijo. Tudi jaz bi šla rada z njimi, vendar pa se zaradi rahlega zdravlja nisem upala podati na pot.

Naša dopisnica Julija Kramžar iz Sygana v Pennsylvaniji

Rojaka Frank in Wildred Virant iz Pennsylvanije: kljub nesreči med počitnicami v Sloveniji imata nanjo vedno lepe spomine

Kljub osemdesetim letom še vedno delam v krožku št. 6 SNPJ v Syganu, Penna. Naš krožek je v maju praznoval 70-letnico obstoja. Ustanovljen je bil leta 1904. Takrat je štel 19 članov, danes pa jih ima kar 991. Kljub nekaterim težavam smo zelo ponosni na naše društvo. Vsem sodelavcem in bralcem Rodne grude pošiljam pristrčne pozdrave in želim, da bi bila še naprej tako uspešna. Pozdravom se pridružujeta tudi moja nečakinja Mildred in njen mož Frank Wirant.

Julie Kramžar
Sygan, Pa., ZDA

Delegacija Bundestaga v Jugoslaviji

V prvi polovici septembra je bila v Jugoslaviji na večdnevem obisku delegacija zunanjepolitičnega odbora zahodnonemškega Bundestaga, ki jo je vodil predsednik odbora Gerhard Schroeder. V razgovorih z delegati zunanjepolitičnega odbora zvezne skupščine so izmenjali mnenja o aktualnih mednarodnih vprašanjih, pa tudi o gospodarskem sodelovanju med ZR Nemčijo in SFR Jugoslavijo. Ti razgovori so bili pomemben prispevek k medsebojnemu spoznavanju in razvoju prijateljskih odnosov med ZR Nemčijo in Jugoslavijo.

Šestčlansko delegacijo Bundestaga, ki jo je vodil dr. Gerhard Schroeder, je na Brdu pri Kranju sprejel tudi predsednik republike Josip Broz Tito, v Ljubljani pa jih je zadržal na kosilu predsednik skupščine SR Slovenije dr. Marjan Breclj.

Pšenice več kot kdajkoli

Po dokončnih podatkih smo letos v Jugoslaviji pridelali 6.271.000 ton pšenice, kar je za 32 odstotkov več kot lani in za 12 odstotkov več kot leta 1971, ki je bilo doslej naše rekordno leto. Neprivedeno dobra letina je povzročila tudi nove skrbi, saj v vsej Jugoslaviji nimamo dovolj skladišč za spravilo tako obilnega pridelka. V naših največjih žitornih krajih — v Slavoniji, Mačvi, Sremu in Pomoravju so za skladišča uporabili celo šolske telovadnice in vse druge razpoložljive prostore.

Zbor vinskih strokovnjakov

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani se je v prvih dneh septembra končal 20. mednarodni vinski sejem, na katerem je sodelovalo okrog 300 razstavljalcev iz 16 držav. Sejem si je ogledalo in okušalo žlahtno kapljico nad 80.000 ljudi, med katerimi je bilo veliko strokovnjakov za vinogradništvo, vinarstvo in kletarstvo. Ob sejmu je bilo tudi več strokovnih zborovanj.

Tako je na mednarodnem simpoziju o obrezovanju trte sodelovalo 170 strokovnjakov in znanstvenikov iz sedmih evropskih držav. Najboljša vina ter žgane in brezalkoholne pijače so dobile ustrezna priznanja.

Nesreča v Zagrebu

V noči od 30. na 31. avgust se je na železniški postaji v Zagrebu pripetila najhujša železniška nesreča v Jugoslaviji in ena največjih na svetu — mrtvih je bilo 122 ljudi, ranjenih pa blizu 100. Ob vstopu na zagrebški kolodvor je smrt zastavila pot izrednemu vlaku na progi Beograd—ZR Nemčija, s tem vlakom pa je okrog 400 naših ljudi potovalo na delo v ZR Nemčijo. Nesrečo je po vsej verjetnosti zakrivila prevelika hitrost (ob rekonstrukciji je bilo ugotovljeno, da je ob vstopu na postajo vlak vozil s hitrostjo 102 kilometra na uro). Preiskovalni sodnik je dal zapreti strojevodjo tega vlaka Nikolo Kneževića in njegovega pomočnika Stjepana Vargo.

Zagrebška nesreča je zelo prizadela vso Jugoslavijo in številni naši ljudje so takoj priskočili na pomoč bodisi v obliki krvi ali skrbi za sirote oziroma ponesrečence.

Sožalne brzojavke ob tej hudi nesreči so poslali tudi številni klubi in društva naših rojakov po svetu.

Štirideset let »Ljudske pravice«

Blizu 10.000 ljudi iz vsega Pomurja in drugih krajev Slovenije se je v nedeljo 20. septembra udeležilo zborovanja v Veliki Polani, na katerem so proslavili 40-letnico začetka izhajanja »Ljudske pravice«, glasila komunistične partije Slovenije, ki jo je urejal domačin, prisatelj Miško Kranjec. Ob tem jubileju so imeli v Veliki Polani in v nekaterih drugih pomurskih vaseh več kulturnih prireditev, odprli pa so tudi novo asfaltirano cesto od Hotize do Velike Polane.

Nova elektrarna v Šoštanju

Predstavniki zahodnonemške firme Kraft Werke Union, švicarske firme Sulzer, celjske Kovinotehne kot uvoznika in Rudarsko-energetskega kombinata Šoštanj so pred nedavnim podpisali pogodbo o dobavi opreme za novo termoelektrarno Šoštanj IV. Gradnja nove termoelektrarne bo stala 2,4 milijarde dinarjev, domača podjetja pa bodo pri njej sodelovala s 46-odstotno udeležbo. To bo drugi naj-

večji energetski objekt, ki bo v Sloveniji zgrajen do leta 1980. Na prvem mestu je jedrska elektrarna v Krškem.

Dve tretjini za hrano

Kljub podatkom o izredno ugodni letini je presenetljiva ugotovitev, da so se v Jugoslaviji v zadnjih letih izredno povišali izdatki za hrano. Podobno pa je tudi drugod v Evropi. V posamičnih jugoslovanskih družinah potrošijo za hrano celo dve tretjini svojih osebnih dohodkov. Še pred desetimi leti je bil položaj ravno nasproten. Množična proizvodnja industrijskega blaga je posredno vplivala na ustalitev cen tega blaga, osebni mesečni prejemki pa so zmerno naraščali. Ob počasnejši rasti realnih osebnih dohodkov pa zdaj naraščajo cene osnovnim živilom.

Slovenske cestne povezave

V soboto, 14. septembra, so izročili namenu nov odsek slovenske avtomobilske ceste od Postojne do Razdrtega. Tako ima zdaj Slovenija skupno 41 kilometrov avtomobilskih cest, prihodnjo jesen pa bo nared še 50 km ceste med Hočami pri Mariboru in Arjo vasjo. Po programu republiške skupnosti za ceste bi morala imeti Slovenija čez tri leta že 342 km avtomobilskih cest. To naj bi bila cesta »Slovenika«, ki bi povezovala šentilj pri Mariboru in Koper na morju, ter cesto »Ilirika«, ki naj bi od karavanškega predora tekla mimo Ljubljane do Bregane pri Zagrebu. Predvideno je tudi podaljšanje že obstoječe avtomobilske ceste od Razdrtega do Nove Gorice. Štajerski del »Slovenike« je tudi že pravo gradbišče, kjer so dokončani že vsi viadukti, dela pa tečejo še v predoru Pletovarje, ki bo dolg 708 metrov.

Velika škoda na Kozjanskem

Skupna škoda, ki jo je 20. julija povzročil potres na območju občin Šmarje, Šentjur, Celje in Slovenske Konjice, znaša 681 milijonov, 399 tisoč dinarjev. Največja škoda je na zasebnih objektih. V solidarnostni akciji za zbiranje pomoči ogroženemu območju se je zbralo na skupnem računu 55 milijonov dinarjev, kar pa bo daleč premalo, zato se zbiranje pomoči še nadaljuje.

Švicarski kapital pri nas

Švicarski gospodarski strokovnjaki so ugodno ocenili jugoslovanske predpise o uvozu tujega kapitala, zato se

Švica zelo zanima za razširjeno sodelovanje z Jugoslavijo. Dala nam je kredite za tovarno Pliva v Zagrebu in za aluminijски kombinat pri Šibeniku, kaže pa, da je Švica pripravljena odobriti nova posojila za gradnjo gospodarskih objektov v Jugoslaviji.

Priznanje Plesničarjem v Ptuj

Na tradicionalnem festivalu domače zabavne glasbe v Ptuj je izseljenski ansambel bratov Plesničar iz Melbourne v Avstraliji, ki je vse poletje gostoval v Sloveniji, prejel drugo nagrado občinstva, prvo nagrado v tej konkurenci pa je dobil ansambel Jožeta Krežeta iz Maribora. Po oceni strokovne žirije je bil najboljši ansambel na tem festivalu ansambel Valterja Skoka iz Maribora, drugi pa ansambel Dan in noč iz Maribora.

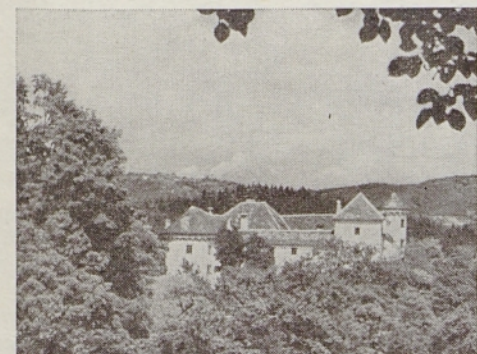
Šesti festival domače glasbe je tudi letos organiziral radio Ptuj.

Spomenik konju v Prlekiji

Ob stoletnici konjeniškega športa v Prlekiji so v Lukavcih — tam so pred 100 leti prleški kmetje prvič tekmovali s konji — odkrili spomenik, ki je posvečen konju. Spomenik, ki je prvi te vrste v Jugoslaviji, je izklesal kipar samouk Peter Jovanovič iz Žetin nad Škofjo Loko.

Tuji slavisti v Jugoslaviji

V Ljubljani se je v juliju končal deseti, jubilejni seminar slovenskega jezika, kulture in literature, ki se ga je udeležilo veliko število tujih slavistov in ljubiteljev naše kulture skoraj z vsega sveta. Podobne seminarje za tuje slaviste prirejajo skoraj vsa naša republiška oziroma univerzitetna središča.

Grad Bogenšperk pri Litiji

Slavje v Stuttgartu

»Naj to naše srečanje postane tradicionalno, naj postane pravi pregled naše kulturno-prosvetne dejavnosti, naj bo spodbuda in pomoč našemu društvenemu delu v tujini,« je v svojih pozdravnih besedah zbranim udeležencem 3. srečanja slovenskih društev na tujem v Stuttgartu dejal predsednik Slovenskega planinskega društva »Triglav« v Švici rojak Avgust Teropšič. Te besede so bile izrečene iz resnične želje po tovrstni slovenski družabnosti, hkrati pa tudi iz potrebe, da si slovenska društva na tujem izmenjujejo izkušnje glede organizacije svojih prireditev. V Stuttgartu se je v športni dvorani na Killesbergu zbralo blizu dva tisoč naših rojakov iz skoraj vse Nemčije, s posebnimi avtobusi in osebnimi avtomobili pa so se pripeljali tudi iz skoraj vseh sosednjih držav: iz Švice je izlet organiziralo omenjeno društvo »Triglav«, iz Francije, kjer sta bili prvi dve tovrstni srečanja, so prišli rojaki iz Aumetza in kar tri društva iz merlebaškega rudarskega bazena — »Triglav«, »Jadran« in »Sv. Barbara« iz Jeanne d'Arc, iz Holandije se je z osebnim avtomobilom pripeljal le predsednik slovenskega pevskega zbora »Zvon« Franc Jančič z družino ter izrazil obžalovanje, da mu ni bilo mogoče pripeljati vsega zbora, iz Belgije pa se je pripeljala skupina članov kulturno-prosvetnega društva »Jugoslavija« iz Serainga. Razumljivo je, da je prišlo v Stuttgart največ rojakov in tudi slovenskih kulturno-umetniških skupin iz ZR Nemčije — »Bled« iz Essna, »Sava« iz Frankfurta, »Triglav« iz Münchna, jugoslovanska šolska folklorna skupina »Mladost« iz Stuttgarta. Skoraj vsa društva so sodelovala pri izvajanju programa, zanimivo pa je, da v programu niso sodelovali gostitelji — SKUD »Triglav« iz Stuttgarta, razen s pionirsko folklorno skupino. Vzrok za ta izostanek pa nam je bil kmalu očiten — prav vsi odborniki in člani društvenih sekcij so sodelovali pri organizaciji prireditve, saj so nase prevzeli celo kuhinjo in postrežbo.

Vse skupine, ki so se pojavile na lepo okrašenem odru z jugoslovansko, slovensko in nemško zastavo, so se najprej predstavile s kratkim opisom svojega delovanja, nato pa predstavile najzanimivejši del svoje kulturne dejavnosti. Pri Münchenčanih in Essenčanih je bila to folklor, pri naših Francozih so bili to pevski zbori z bogato tradicijo, švicarji so bili skromni — s harmonikarjem, na odru pa smo videli tudi celo vrsto narodnozabavnih ansamblov — iz Merlebacha, iz Münchna, iz Frankfurta in morda

V Štepanji vasi, ki je danes že del Ljubljane, gradijo novo stanovanjsko naselje, katerega največja značilnost je v tem, da bo tod tudi precej najemniških stanovanj za družine, ki si stanovanja same ne morejo kupiti. Prvi stanovalci so se že vselili

še od kod. Seveda so poslušalce najbolj ogreli najmlajši — sekstet »Bambinos« iz Münchna, ki ga vodi mladi Darko Soršak, doma iz Maribora. Ob njihovih Avsenikovih vižah so že marsikoga zasrbele pete. Ob zaključku pisanega programa so nastopili še gostje iz Ljubljane, operni solisti Ladko Korošec, Sonja Hočevarjeva, Milka Evtimova in Rajko Koritnik, ki so ob spremljavi pianista Andreja Jarca zapeli nekaj popularnih opernih arij. Kljub temu, da je bilo takrat razpoloženje v dvorani že na višku, so poželi viharne aplavze. Do druge ure zjutraj je potem igral ansambel Francija Puharja s pevko Marjano Deržaj ter z Branko Stergarjevo in Stojanom Venetom.

Tretje srečanje slovenskih društev v Zahodni Evropi, ki je bilo letos v sklopu »Jugoslovanskega tedna«, je obiskal tudi jugoslovanski ambasador v Bonnu Budimir Lončar, ki je spregovoril tudi nekaj prirčnih pozdravnih besed, v imenu pokrovitelja — Republiške konference SZDL Slovenije in številnih drugih gostov iz domovine pa je srečanje pozdravila podpredsednica RK SZDL Tina Tomljetova. S srečanja so poslali tudi pozdravni brzojavki predsedniku republike Josipu Brozu Titu in predsedniku predsedstva SR Slovenije Sergeju Kraigherju. Reportažni zapis s tega velikega slovenskega srečanja bomo objavili v naši prihodnji številki.

J. P.

V Kostanjevici so konec avgusta zaključili mednarodno srečanje kiparjev »Forma viva — Kostanjevica 74«. Na sklepnih slovesnostih je nastopil Slovenski oktet s komornim koncertom. Zelena jasa, ki obdaja mogočno stavbo starega kostanjeviškega samostana, je posejana že z 90 različnimi lesenimi skulpturami, ki so jih ustvarili kiparji iz raznih dežel. Letos so se kostanjeviške Forme vive udeležili po en kipar iz Avstrije, Japonske, Anglije in slovenski kipar Janez Zorko, ki živi v Parizu. V minulih letih je doslej na deloviščih Forme vive v Kostanjevici, na Seči, na Ravnah in v Mariboru oblikovalo svoje umetnine 145 kiparjev iz 23 dežel, ki so izdelali skupaj 175 plastik iz lesa, marmorja, železa in betona.

V Šentjurju pri Celju so s slovesno povorko in drugimi prireditvami proslavili stoletnico domačega gasilskega društva. Povorke se je udeležilo nad šeststo gasilcev iz občine in širšega celjskega območja.

V Celju so imeli veliko vrtnarsko razstavo, že tretjo po vrsti, ki je bila zelo lepo urejena in je privabila stotine obiskovalcev od vsepovsod. Najbolj uspeli razstavljalci so prejeli diplome in nagrade. Prvo nagrado je strokovna komisija prisodila vrtnarju Jožetu Skornšku iz Mozirja, ki je izredno domiselno prikazal, kako naj bo urejen sodoben kmečki vrt.

V Koprivnici na obronkih Kozjanskega so v nedeljo 1. septembra doživeli pomemben dogodek. Odprli so prostorno moderno novo šolo. Za njeno gradnjo so nekaj prispevali prebivalci krajevne skupnosti, ostalo pa so krili iz občinskih in drugih virov. Na otvoritveni slovesnosti so imeli bogat kulturni program, v katerem so sodelovali šolarji, godbeniki iz Senovega, pevski zbor iz Brestanice in folklorna skupina »France Marolt« iz Ljubljane.

V Novem mestu so 5. septembra v Dolenjski galeriji, kot prvo prireditev letošnjega kulturnega tedna, odprli razstavo portretov kulturnih delavcev, ki jih je upodobil slovenski akademski slikar Božidar Jakac. Razstavo so priredili tudi kot vezilo in priznanje

velikemu Novomeščanu, častnemu občanu in umetniku Božidarju Jakcu ob njegovi 75-letnici. Božidar Jakac je v svojem skoraj 60-letnem umetniškem ustvarjanju upodobil dolgo vrsto naših pomembnih ljudi. Njegovi portreti, kakor tudi druge njegove slike in grafike, so danes raztreseni po mnogih deželah in so bili razstavljeni že v številnih galerijah. Največ od teh jih je v zasebnih zbirkah, ali v lasti portretirancev. Za razstavo v Dolenjski galeriji je umetnik dal na razpolago portrete kulturnih delavcev iz svoje zasebne zbirke ter jih dopolnil z nekaj slikami, ki so v lasti nekaterih ustanov v Novem mestu. Pred tem je imel Jakac razstavo svojih lastnih portretov v Lamutovem salonu v Kostanjevici.

Sadna letina je bila v Sloveniji letos kar obilna, tudi pridelek krompirja je lep in ga bo zadosti za gospodinjstva in za predelavo, pa še ga bo ostalo. Da bi naši ljudje čim ceneje prišli do sadja brez raznih prekupčevalcev, ki to znatno podražijo, so nekatera uredništva slovenskih časopisov ter razna društva organizirala »sadne izlete«. Uredništvo »Dnevnika« iz Ljubljane je organiziralo »breskvine izlete v Novo Gorico«, ki so nadvse zadovoljili pridelovalce in kupce. Udeležencev z avtobusi in osebnimi avtomobili je bilo toliko, da so v dveh dneh kupili 3,5 tone breskev. Vsak izletnik z avtobusom je plačal za prevoz, kosilo in 5 kg breskev, ki se jih je povrh

lahko še tudi do sitedga zastonj naje-del, 100 dinarjev. V ta znesek vračunano kosilo pa je bilo tudi dobrota in zanimivost zase — saj je bila poleg drugega na jedilniku tudi »pijana klobasa«, to je na vinu kuhana klobasa, ki je znana briška specialiteta. Slovensko avtobusno podjetje Viator in ženski tednik »Jana« pa so priredili »hruškov izlet« v Slovenske gorice. V ceni 150 dinarjev je vračunana avtobusna vožnja, 5 kg prvovrstnih hrušk viljamovk, katerih se je lahko vsak tudi po volji do sitedga najedel, kosilo in vstopnina na folklorno prireditve »prleška bratev«. Izletniki so si lahko nakupili tudi hruške za domačo zimsko zalogo, ki so jim jih zatem s kamioni pripeljali v Ljubljano.

V Vuzenici in Predddvoru pri Kranju sta bili letos v poletnih mesecih dve umetniški koloniji — v Vuzenici je bila slikarska, v Predddvoru pa folklorna. Posebej pomembni pa sta bili tudi zato, ker so se obeh udeležili tudi otroci s slovenske Koroške. Likovne kolonije v Vuzenici se je poleg domačinov udeležilo 18 mladih koroških Slovencev ter 6 dijakov iz Smederevske Palanke v Srbiji. Vsa ta pisana družčina mladih umetnikov se je v času od 18. do 24. avgusta vneto risala in slikala vmes pa so hodili tudi na prijetne izlete, igrali so igre itd. Folklorno kolonijo v Predddvoru pri Kranju so letos obiskali otroci članov Slovenskega kulturnega društva iz

Orač

Foto: Ante Kornič

Nogomet: veliko mladih igralcev

Nogometno prvenstvo Jugoslavije, ki se je začelo, ko se še ni popolnoma utišal odmev velikih dogodkov na svetovnem prvenstvu v Zvezni republiki Nemčiji, je tako, kot smo tudi pričakovali: zanimivo in zagrizeno. Kaže, da ne bo jasnega odgovora o novem prvaku Jugoslavije, vse dokler prihodnje leto ne bomo zaslišali zadnjega sodnikovega žvižga. Najbrž pa se bo uresničila tudi domneva, ki je imela močno veljavo še pred štartom v novo prvenstvo, da tokrat tekmovalje najboljših jugoslovanskih enajsteric vendarle ne bo tako kvalitetno, kot je bilo prejšnje. Zakaj? Med igralci moštva prve zvezne nogometne lige ni proslavljenih igralcev — Ačimovića in Marića, ki sta to jesen oblekla vojaško suknjo, domačim gledalcem pa se tudi niso pokazali reprezentanti Hadžiabdić, Karasi, Pavlović in Santrač, ki so jih vabljive ponudbe bogatih klubov zvabile v tujino.

Resda so jugoslovanski klubi okrepili svoje vrste z mladimi močmi, toda še neizkušeni igralci ne bodo mogli kar

spočetka zadovoljiti izostrenega okusa starih nogometnih sladokuscev.

Če je v začetku trdno veljalo, da se bodo v najboljšem primeru le trije klubi — Hajduk, Crvena zvezda in Velež — lahko potegovali za naslov 29. prvaka Jugoslavije, pa je Vojvodina v prvih dejanjih napovedovalce spravila v nemajhno zadrego, saj je odločno napovedala kandidaturo za prvo mesto.

Kazalo je, da bo svetovno nogometno prvenstvo, na katerem so sodniki trdno držali na vajetih preveč vročerkvne igralce in jih brzdale s piščalkami ter rumenimi in rdečimi kartoni, vplivalo tudi na disciplino na jugoslovanskih igriščih. A ostalo je pri starem. Še huje: nogometna jesen je bila v znamenju grobsti, nenehnih opominov pa tudi izključitev.

Tako se je začelo, ostaja pa upanje, da se bo spomladi končalo boljše.

Jože Dekleva

Tri kolajne za Jugoslavijo v Rimu

Na evropskem prvenstvu v atletiki, ki je bilo v začetku septembra v Rimu, so Jugoslovani osvojili tri medalje, kar je eden izmed največjih naših uspehov na teh prvenstvih. Najbolj smo veseli zlate medalje Luciana Sušnja v teku na 800 metrov, ne veliko manj pa srebrne medalje Nenada Stekića v skoku v daljino in bronaste medalje Celjanke Nataše Urbančič v metu kopja. To so bili res izvrstni uspehi naših atletov v času, ko pravijo, da jugoslovanska atletika nazaduje.

Globasnice na Koroškem. Naši mladi koroški Slovenci so se v kratkem času bivanja med nami naučili v Predvoru dveh slovenskih narodnih plesov in se razen tega precej seznanili s kulturno zgodovino matičnega naroda in njegovim jezikom.

V Ljutomeru so letos praznovali stoletnico kasaškega športa. Dolenjci so zelo ponosni, da je na jubilejnih tekmah zmagal njihov ožji rojak, 27-letni Jože Antončič iz Praproč pri Šentjerneju, ki je popolnoma opravičil vlogo favorita, saj je tudi po tej dirki ostal neporažen. Njegova kobilica Peli je vodila takoj po startu in zatem progo pretekla v izredno dobrem času. Peli je kupil v Ljutomeru staro 4 mesece. Seveda je z njo zelo zadovoljen. Precej domačih in tujih kupcev se zanima za iskro kobilico, a Jože pravi, da je ne da za noben denar.

Novomeška industrija motornih vozil je letos pred počitnicami na široko propagirala nakup svojih avtomobilskih prikolic za počitniška letovanja. Odmev pri delovnih organizacijah je bil zelo lep. Nad štiristo sindikalnih organizacij iz vse Slovenije je odkupilo za letovanja svojih delavcev blizu tisoč prikolic Adria. Te prikolicice so v letošnjih počitniških mesecih že praktično uporabili v raznih krajih naše obale. Pri IMV računajo, da bodo v prihodnje prodali še več prikolic, saj odslej tovrstne nakupe tudi kreditirajo. Za svoje delavce in uslužbence pri IMV seveda tudi niso pozabili. Zanje so namenili 60 prikolic. Postavili so jih v Pakoštanah, kjer je letos v njih letovalo blizu tisoč delavcev in njihovih družin.

Ljubljana bo v akciji za Kozjansko, ki je bilo hudo prizadeto po potresu, zgradila tudi šolo v Ponikvi v šentjurski občini. Trinpetdeset največjih delovnih organizacij iz ljubljanskih občin bo zbralo za šolo v Ponikvi 3,140.000 dinarjev, ljubljanska mestna skupščina pa bo prispevala 70.000 dinarjev. Razliko do polne cene pa bodo krili iz presežkov redno zbrane pomoči, ki so jo delovni kolektivi iz vse Slovenije namenili za Kozjansko.

Na Matajurju so prvo septembrsko nedeljo odkrili spomenik na grobnici 17 borcev, ki so padli 9. novembra 1943 na Matajurju. Med njimi je 13 Jugoslovancev, trije Italijani in neznan zavezniški vojak. Med drugo svetovno vojno je padlo na Matajurju nad 250 naših borcev, ki jim nameravajo v kratkem postaviti spominsko obeležje. Ob odkritju spomenika na grobnici je v spominskem kulturnem programu zapel Briški oktet, Kobariški pevski zbor, nastopili pa so tudi slovenski in italijanski recitatorji.

Na nogometni tekmi v Ljubljani — Olimpija : Zagreb

Poškodovani olimski samostan, v katerem je slovita lekarna, morda najstarejša v Evropi

Stara šola v Zibiki je neuporabna. Novo so domačim šolarjem postavili Velenjčani

Do zime – vsi Kozjanci pod streho

Dan se je nagibal k večeru. Bilo je so-parno, živina je odganjala nadležen mrčes, kakor je vedela in znala. Tišina je ležala kot težka mora nad Šmarjem in okoliškimi kraji.

Ob 18.08 je vzdrtela zemlja. Bil je četrtek, 30. junija, dan, ki ga šmarski občani ne bodo nikoli pozabili. V Zibiki, vasici nedaleč od Šmarja pri Jelšah, skriti med gorami, je zapel zvon, tako se je premaknila podružnična cerkev in njen zvonik. Blizu Podčetrka so od groze mukale krave, pod Rudnico je vzvalovilo jezero in se z velikimi valovi penilo prek obale, na Rudnici pa so tulili srnjaki in lisice. Prek vse šmarske pokrajine je valovilo žito kot še nikoli doslej. Na Šmarskem so prvič v zgodovini občutili potres.

Cutili so ga tudi v Celju in v okoliških občinah: Konjicah, Šentjurju in Laškem

pa tudi drugod. Seizmološki zavod iz Ljubljane je kmalu sporočil, da je bil na Šmarskem potres sedme stopnje in še malo čez (za ilustracijo naj povemo, da je potres v Skopju pred leti dosegel deveto stopnjo). Epicenter potresa je bil nekje med Grobelnim in Zibiko, ki je bila najhuje poškodovana.

Zmeda in obup

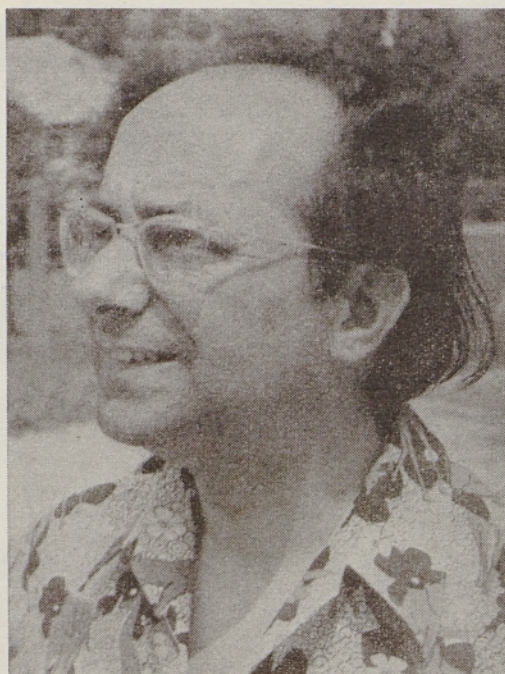
Dan po potresu, povedati je treba, da so se sunki ponavljali še kar naprej in da tudi danes v šmarski občini ni čisto mirno, smo obiskali najbolj prizadete kraje v občini. V Šmarju pri Jelšah ta dan niso delali. Vse je bilo na cestah, na katerih so ležali omet, bruna in opeke. Na nekaterih hišah so se odtrgale kar cele stene. Dom počitka Jelšingrad je bil tako poru-

šen, da so morali prebivalce — upokojence in socialne podpirance — takoj izseliti. Močno poškodovane so bile domala vse stavbe, kjer imajo svoje sedeže razne organizacije. Že tako kritični prostori šmarskih osnovnih šol so docela neuporabni. Povsod smo lahko opazili prestrašenost, strah pred jutrišnjim dnem. Seizmološki zavod iz Ljubljane je napovedal nov potres, ki je dan pozneje tudi prišel in porušil ter prizadel še tisto, kar je bilo kolikor toliko uporabno.

Šmarska pa tudi šentjurska občina imata pretežno stare hiše, katerih starost presega sto let in zato je razumljivo, da so bile te najbolj poškodovane. Seveda so bila najhuje prizadeta prav šolska poslopja, ki skoraj vsa presegajo starost sto let. Porušene in neuporabne so šole v Zibiki, ki jo je dobesedno podrlo, na Kristan vrhu, Loki pri Žusmu, Šmarju pri Jelšah, Šentvidu in drugje, vsega skupaj je devet šol neuporabnih za pouk. Močno prizadeta so bila tudi kmečka poslopja, ki so prav tako stara. Kmalu po potresu so prišle v obe občini strokovne komisije, ki so ocenile vrednost škode, nastale po potresu. Ugotovili so, da je samo v šmarski občini močno prizadetih okoli tri tisoč objektov, razvrščenih v štiri kategorije in da bo treba vsaj četrtnino objektov porušiti. Končna ugotovitev: okoli 40 milijard dinarjev škode. Znano je, da je šmarska občina, delno pa tudi šentjurska, ki pa ni bila toliko prizadeta, izredno bogata s kulturnimi spomeniki, ki izhajajo pretežno iz zgodnjega pa tudi iz poznega srednjega veka. Žal je potres prizadejal veliko škodo tudi njim. Precejšnje število pomembnih cerkva je delno poškodovano, znani olimski grad z drugo najstarejšo apoteko v Evropi, o kateri smo pred leti v naši reviji že pisali, pa je tako močno razmajan, da nastaja vprašanje, kaj bo z njim. Potres ni prizanesel niti freskam v lekarni, ki so brez dvoma ena največ-

Vinko Stiplovšek: Človek nikoli ne pride iz zagat ...

Profesor Modic iz Šmarja meni, da je treba najprej obnoviti šole

Takšno je bilo razdejanje v Šmarju pri Jelšah

V Grobelnem žive ljudje pod šotori in v počitniških prikolicah

jih znamenitosti v šmarski občini. Poškodovani so tudi gradovi Podsreda in Podčetrtek. Z obeh gradov se je v dneh potresa valilo kamenje... Kamorkoli je popotnik obrnil pogled, povsod je bilo razdejanje, povsod groza in obup, v zraku pa je topo lebdelo vprašanje: Kaj bo z nami?

V hišah ni varno živeti

Potresni sunki so se ponavljali kar naprej. Ljudje so se selili iz porušenih hiš na kozolce, v avtomobile, spali so pod drevesi, še sreča, da je bilo toplo, prišli so prvi šotori, tovarna motornih vozil iz Novega mesta je poslala vikend prikolice. Otroci so odšli na počitnice v mesto, začelo se je pravo preseljevanje. Vsak si je pomagal, kakor je vedel in znal.

Dan po potresu smo v Šmarju pri Jelšah srečali Vinka Stiplovška iz Belega pri Šmarju. Bil je ves nemočen, v Šmarje je prišel povprašat, kaj naj stori. Hiša mu je popolnoma razpokala. Očeta je zbudil omet, ki je padal po postelji. Vso noč niso spali.

Cirilu Počivavšku iz Olimja je hišo popolnoma uničilo. Ves strt nam je pripovedoval, da jo je končno, po dolgih letih, le uredil, da je vanjo vložil težke milijone, da je bil ves srečen, da je najhujše za njim. Čakali smo, kdaj mu bo iz očesa spolzela solza...

Nič drugače ni bilo po drugih vaseh: Mestinju, Podčetrtku, Kristan vrhu, Sodni vasi, Zibiki, Virštanju, Pilštanju, Prevorju, Imenem, Šmarju pri Jelšah... Kmalu po potresu je začela prihajati pomoč iz vse Slovenije. Prvi so se odzvali klicu na pomoč v Novem mestu. Poslali so prikolice. Banja Luka je poslala šotore in odeje, posamezniki so pošiljali denar, gradbeni material, nekaj tednov po potresu pa je republiški štab za odpravo posledic potresa na Kozjanskem in v šmarski ter šentjurski občini organiziral široko akcijo: vsa slovenska podjetja naj 13. julija žrtvujejo en delovni dan za občane na potresnem območju. Akcija

»13. julij« je uspela in slovenski ljudje so znova dokazali, kako znajo pomagati človeku v nesreči. Kljub vsemu denarja še vedno ni dovolj in ga najbrž še dolgo ne bo.

Najbolj kritična so šolska poslopja

Klicu Kozjancev, prebivalcev pokrajine, ki je vse doslej veljala za najrevnejše območje v slovenskem prostoru, se je odzvala tudi Ljubljanska banka. Takoj so odobrili tri milijarde kredita za potresno območje, še vedno pa ni bilo jasno, kaj bo s šolami. Bodo Šmarski in šentjurski otroci lahko nemoteno obiskovali pouk v jeseni ali ne? To je bilo vprašanje, ki je vznemirjalo Kozjance vseskozi.

Čisto na svoj način je problem rešilo Velenje. Občani Velenja so se odločili, da popolnoma sami zgradijo šolsko poslopje v Zibiki, da ga opremijo in ga 8. oktobra izroče zibiškimi šolarjem. Velenjskemu zgledu je sledil Maribor, po najnovejših vesteh pa bodo šole v šmarski občini gradila tudi druga slovenska mesta. Pospesena je tudi gradnja novega šolskega poslopja v Šmarju pri Jelšah, šole pa, ki ne bodo urejene do jeseni, bodo probleme reševale drugače: šolski razredi se bodo, vsaj zaenkrat, preselili v gasilske in kulturne domove, sejne dvorane, krajevne urade in podobne prostore. Otrokom bo torej omogočeno, da bodo brezskrbno sedli v svoje klopi zraven svojih prijateljev in prijateljic in poslušali učitelje, kot da ni bilo ničesar.

Zbiralna akcija še vedno teče. Šmarski stiski so prislunili po vsej Sloveniji pa tudi zunaj nje. Stanovanjski problem bo pomagala reševati republiška stanovanjska skupnost, kulturne spomenike republiška kulturna skupnost in druge institucije, kmečka gospodarstva pa bodo reševali s krediti z minimalnimi obrestmi in dolgoročnim odplačevanjem. Precej podjetij v Sloveniji ter vsa v obeh občinah se je odločilo, da bodo za Kozjansko delali še en dan ter tako po-

skusili rešiti, kar je mogoče. Jasno je, da se vsega ne bo dalo rešiti, da je odprto še mnogo vprašanj, predvsem vprašanje gradbene operative in da denarja še zdaleč ne bo dovolj. Kozjanci to dobro vedo in se s strahom ozirajo v prihodnost. Zima je pred vrati, mnogo Šmarčanov pa še vedno spi v šotorih, vikend hišicah, prikolicah, skednjih, nekateri celo na prostem.

Ne dopustimo, da bi revni postali še bolj revni

Ko smo v dneh po potresu obiskovali potresno območje in tu in tam tudi sami čutili potres na šmarskih tleh, smo se pogovarjali z občani, poslušali njihove tegobe in z njimi vred sočustvovali, nam je vselej ostal v spominu stavek tistih, ki si niti posojil ne bodo mogli najeti: »Kaj bomo pa mi?« V občinah so se odločili, da bodo najhujše prizadetim pomagali brezplačno, dobili bodo tudi denar, ki ga ne bo treba vračati. Mnogokaj je tem revežem v pravem pomenu besede postorila tudi mladinska delovna brigada Kozjansko 1974, ki je tudi letos pomagala Kozjancem, da se čimprej rešijo svoje tradicionalne revščine. Mladi iz vse Slovenije so pomagali odstranjevati ruševine, domači mladinci pa pravkar zidajo nove stavbe najhujše prizadetim. Vsi se namreč dobro zavedajo, da bodo morali tudi sami krepko pljuniti v dlani in postoriti, kar se pač največ da.

Odpraviti posledice potresa na Kozjanskem, Šmarskem in Obsotelju ni samo stvar tistih, ki jih je najbolj prizadelo, temveč tudi naša. Potresno območje je že prej bilo eno najmanj razvitih v Sloveniji in ko smo si najbolj prizadevali, da bi to nerazvitost čimprej odpravili, je prišel potres in porušil še tisto, kar je bilo. Sedaj vemo, da je bolj kot kdajkoli naša dolžnost pomagati tem ljudem, ki se stiskajo brez strehe nad glavo v strahu, kdaj bo nov potresni sunek stresel domačijo, kjer so živeli ded, praded in vrsta rodov nazaj.

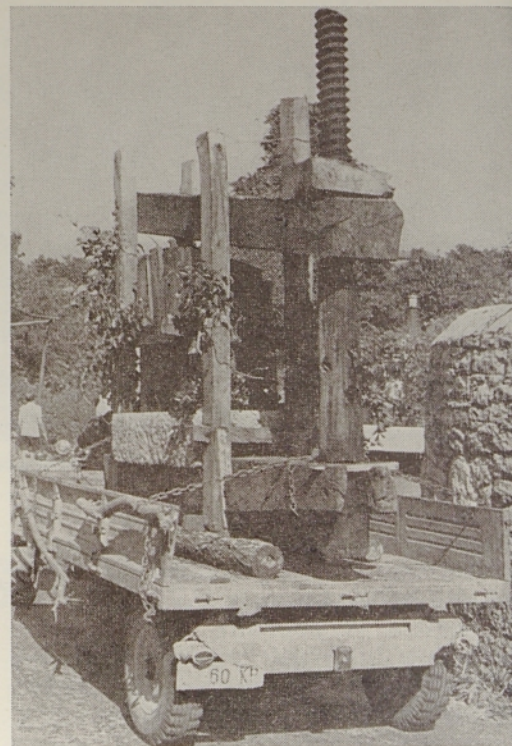
Milenko Strašek

Veselite ob dobri kapljici

Vinogradnice ob značilnem kraškem portalu

Stara, a še vedno koristna preša

Kelih s kačo - tradicionalni simbol kraškega terana

Sredi julija letos je bil v Dutovljah pri Sežani že peti praznik terana in pršuta. Prireditev, ki že sicer ni zgolj veselica, je bila letos še pomembnejša zaradi dobro obiskanega zbora kraških vinogradnikov, na katerem so sprejeli srednjeročni program razvoja vinogradništva oz. obnove vinogradniških kmetij, nadalje program razvoja kleti pri podjetju »Kras« Sežana, zavzeli pa so se tudi za zaščito slovesa kraškega terana. Prav glede tega poslednjega so kraški vinogradniki sprejeli sklep, da predlagajo republiškem sekretariatu za kmetijstvo in gozdarstvo, naj v pravilnik o rajonizaciji vin vnese naslednji člen:

»Kraški teran se označuje kot temno rdeče vino, sorte refošk, pridelano na področju kraškega vinorodnega okoliša SRS, ima značilne lastnosti kraškega terana in ga neguje, daje v promet in skrbi za zaščito vinske klet v Sežani.«

V vsaki kleti drugačen teran

Z vsakim vinom, tudi s teranom, je namreč tako, da je dobro ali slabo, da je boljše ali slabše ne zgolj zato, ker raste grozdje na tej ali oni zemlji, ker je sorta ta ali druga, ker je pridelek večji ali manjši. Veliko, zelo veliko je pri vinu odvisno tudi od tega, kje in kako se ga »delajo«, v kakšnih kletih, kakšen je postopek zorenja ipd. Prav glede tega si

Kraševci prizadevajo, da bi bil v prihodnje teran čimboljše, da bi bil enoten. Glede tega je na posvetovanju v Dutovljah inž. agronomije Stane Renčelj, direktor TOZD kmetijska proizvodnja in kooperacija podjetja Kras Sežana, rekel tole:

»Pot do proizvodnje terana vrhunske kvalitete je tesno povezana z enotno tehnologijo predelave in kletarjenja. Danes je še vedno toliko teranov, kolikor je proizvajalcev, in vsak proizvajalec ima spet toliko različnih kvalit, kolikor ima sodov v kleti. Če želimo obdržati sloves terana, potem moramo pred potrošnika z enim in enotnim tipom terana — samo tak teran bo imel svoje pravo mesto na tržišču. Pot do takega vina pa je samo v organizirani proizvodnji, v kateri imata proizvajalec-vinogradnik in klet en cilj.«

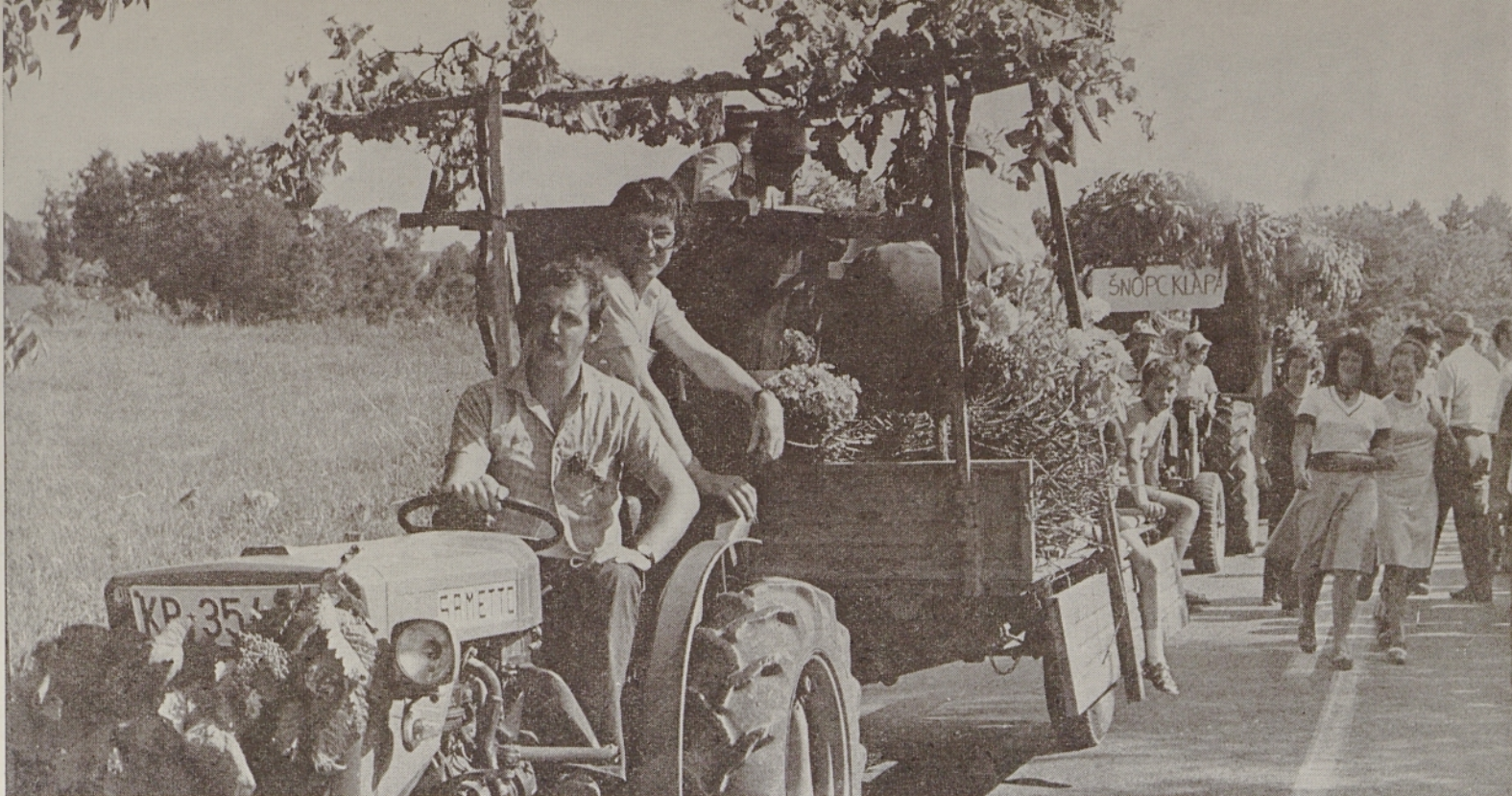
Večja vinska klet v Sežani

Vinska klet v Sežani, kjer že zdaj »delajo« teran, vendar ga zdaj »delajo« tudi še kmetje, vsak zase in vsak v svojih vinskih posodah, to klet bo torej treba povečati in modernizirati, da bo sposobna predelati vse grozdje s celotnega področja Krasa, šele potem bo zagotovljena enotna, vrhunska kvaliteta. Postopoma bodo torej odkupovali le grozdje, ne pa vina, za kar se vinogradniki tudi vse bolj zanimajo. Prva faza programa predelave

in modernizacije kleti bo končana že letos, obljubljali so, da že do trgatve, naslednja pa do leta 1976/77. Nekaj več grozdja od kmetov bodo lahko odkupili in predelali že letos, ne pa seveda še vsega. Šele tja do leta 1978 je predvideno povečanje zmogljivosti kleti na 240 vagonov (sedanja zmogljivost je le 80 vagonov) in šele potem bodo res lahko predelali vse grozdje s Krasa.

Zadnjih pet let so se strokovnjaki veliko ukvarjali s problemom tehnologije predelave grozdja za kraški teran. V ta delo je bilo vloženi veliko naporov in veliko denarja in po besedah dipl. inž. agronomije enologa Mirana Vodopivca so zdaj našli najboljšo rešitev, tako, kakršno zahteva grozdje, ki daje vino teran, in predvsem tako, ki ne bo spremenila osnovnih karakteristik kraškega terana, temveč bo le izboljšala njegovo kvaliteto.

Ne bi se spuščal v strokovne podrobnosti, a vseeno naj povem, da bo nov način predelave in uskladiščenja moderen, sodoben. Vino ne bo več zorelo v lesenih sodih, ampak v železnih cisternah. Eden od vinogradnikov je na posvetovanju v Dutovljah precej skeptično vprašal, kako bo železo vplivalo na okus terana, na njegovo kvaliteto. Podvomil je v ta material, obremenjen seveda s tradicionalnim načinom dosedanjega pridelovanja,

Sodobni kraški vinogradniki v sprevedu. Vse slike: Andrej Triler

saj je rekel, da so stari ljudje pravili in da kmetje še danes pravijo, da mora biti vino v lesenih posodah, v sodih, da se zrači. Že sam sem ugotovil, je pristavil, da teran v flaškonih ni tak, kot bi moral biti. Za teran so le sodovi!

Preveč ali premalo zraka?

Enolog inž. Vodopivec mu je pritrdil, da vino seveda potrebuje zrak za zorenje, vendar, je rekel, v železnih cisternah, ki se dajo hermetično zapreti, zrak vsak trenutek lahko umetno dodajamo, toliko, kolikor ga je pač potrebno. Če pa ima vino enkrat preveč zraka, se mu pa tega ne da odvzeti. Poglejte, je rekel, teran rabi v lesenih sodih približno dva meseca za zorenje, ne več, to smo ugotovili. Če je zraka preveč, je vino kmalu preveč zrelo, barva se začne razkrajati, teran dobi trpki okus. Mi smo skozi govorili, je nadaljeval, da je teran enoletno, največ dvoletno vino. Zakaj? Zato, ker je imel preveč zraka. In mi smo zdaj ugotovili, da ostane teran enakega okusa in enake kvalitete tudi dve, tri ali štiri leta, če ga hermetično zapremo, pa naj si bo to v steklenice, železne cisterne ali betonske bunkerje. Nekaj smo ga zaradi poskusa dali celo v Postojnsko jamo, hermetično zaprtega, in ostal je svež in nespremenjen pet let. Teran v lesenih sodih je bil, smo večkrat ugotavljali, decembra in januarja pogosto že tako trpek, da skoraj ni bil več užiten, v betonskih cisternah pa je ostal svež in nespremenjenega okusa do naslednje trgatve. Torej je strah, da se bo v razširjeni in modernizirani kleti v Sežani z zamenjavo sodov z železnimi cisternami teran pokvaril, povsem odveč.

Doma pridelati — doma popiti!

Z uveljavitvijo nove tehnologije predelave grozdja in uskladiščenja bo prav gotovo odpadel še marsikateri pomislek, ki je še danes zakoreninjen med kmeti — vinogradniki, čeprav marsikateri pridelovalec danes že ne ve več, ali naj bi verjel »stari« ljudem, tradiciji, ali pa »mladim« strokovnjakom. Takole je vprašal eden na posvetovanju:

»Včasih so rekli, da je teran, pridelan na Krasu, najboljši, če se ga na Krasu tudi popije. Že če ga prenesete v Vipavo, so trdili, je že slabši. Kaj je na tem, je kaj resnice?«

To ne bo držalo, takšna mnenja so zgrešena, mu je odgovoril strokovnjak, enolog. Treba pa je, je dejal, vino čimprej ustekleničiti, ga hermetično zapreti, da ne pride zrak zraven, potem ga lahko pošljete tudi na Antarktiko, pa bo ostalo enako. Predstavniki vinske kleti iz Sežane je potem povedal, da nekaj terana vsako leto izvozijo celo v Ameriko, ne veliko, a nekaj le, in da ga najbrž še toliko ne bi, če bi se v drugem kraju tako hitro pokvarilo, kot se govori.

Specializirane vinogradniške kmetije

Iz vsega, kar sem na letošnjem zboru vinogradnikov v Dutovljah slišal, iz vsega zveni velika skrb in veliko prizadevanje za boljšo kvaliteto tega svojstvenega vina. Za boljšo kvaliteto in seveda tudi za večje količine, saj Kraševcem prav teran daje največji kos kruha. Že doslej so prizadevanja kmetov in kmetijskih strokovnjakov dala vidne uspehe: danes je na Krasu že okrog 60 specializiranih vinogradniških kmetij s sodobno proiz-

vodnjo, ki pridelajo letno tudi po sto ali dvesto ali celo več hektolitrov terana. Načrt, ki so ga prav letos sprejeli, pa predvideva, da bodo v naslednjih petih letih obnovili 77 hektarov zasebnih in 31 hektarov družbenih vinogradov, kar za ta predel, ki je majhen in kjer je zemlje pravzaprav malo, niso mačje solze. Kaže, da bo teran čez nekaj let precej spremenil podobo Krasa. Za načrtovano obnovo bodo potrebovali milijardo in 400 milijonov starih dinarjev. Ker so površine, kot sem že zapisal, na Krasu skromne, bo obnovo treba voditi racionalno: vsako ped zemlje, ki je primerna za vinogradništvo, bo treba spremeniti v vinograde, pri tem pa ni važno, čigava je ta zemlja, privatna ali družbena.

Cenjeno in zdravilno vino

Tradicionalni simbol terana je kelih s kačo. Simbol torej, v katerem prav kača govori, da ima to vino nekaj opraviiti z zdravilstvom. In res je enolog inž. Miran Vodopivec na posvetovanju v Dutovljah povedal tudi tole:

»Kraški teran je bil že v daljni preteklosti cenjen kot zdravilno vino s svojimi specifičnimi karakteristikami, iskano na tržišču in tudi primerno plačano. Ne bi smeli slovesa tega vina zapraviti in njegove kakovosti degradirati, zato Kraševci smatramo, da bi ga bilo treba zaščititi, da bi še nadalje užival tisti sloves, ki ga je imel v preteklosti.«

Risba keliha s kačo bo tudi v prihodnje varovala kvaliteto kraškega terana. Da bo še kvalitetnejši kot doslej, v to sem po posvetovanju v Dutovljah v okviru letošnjega praznika terana in pršuta prepričan.

Andrej Triler

Značilen haloški motiv — kar je nekaterim revščina, še marsikomu pomeni bogastvo

Sonce in sence Haloz

Kdorkoli bi kdajkoli in kjerkoli govoril o Halozah in pri tem ne omenjal vina, bi grešil. Brez zamere, celo lagal. Kajti Haloze so, takšne kot so, zrasle ob trti. Že od nekdaj so živele od nje in za njo. Če je bolezen ali ujma prizadela trto, je osiromašila tudi Haloze. In to ni bilo redko. Najstarejši Haložani še dobro pomnijo katastrofo pred iztekom stoletja, ko je tedaj neznana plesen morila trs. To je bila zadnja katastrofa. In koliko jih je bilo pred tem v vseh dva tisoč letih, kolikor je znano, da je na Halozah bila zasajena trta? Tega ne ve nihče. Zdajšnji Haložani pa so žive priče, da so si Haloze po vseh nesrečah vedno opomogle. Včasih je to trajalo desetletja in več, toda opomogle so si.

Neverjetno, vendar je res, da vam bo še tako leskov zgodovinar iz ust zdrdral nekatera za Haloze pomembna dejstva, kot je med drugim tudi to, da so odkrili ostanke nekdanjih maselbin, stare okrog 7 000 let, ki izpričujejo življenje in kulturo takratnih prebivalcev. Sem sodi tudi podatek, da je na območju Ptuja in Haloz že 13 stoletij pred našim štetjem cvetela ilirska in za njo keltska kultura. Tudi to dokazujejo številne izkopanine. Zgodovina prav tako dokazuje, da so na tem območju živeli rimski trgovci že pred prihodom rimskih legij, kar daje slutiti, da je bila tod trgovina

Klopotci, brente in preše. Trije simboli, ki še od pamtiveka temu svetlu med Ptujem, Majšperkom, Poljčanami, Rogaško Slatino, Rogatcem, Macljem, Ravno goro, Zavrčem in Borlom kroje usodo. Trije simboli, ki so v Halozah prisotni zdaj bolj kot kdajkoli. Ne zato, ker je pred durmi jesen. Zato, ker so haloška vina tako dobra, da jih poznavalci ne morejo prehvaliti.

že takrat pomembna pridobitvena dejavnost. In če vam bodo Ptujčani ponosno, vendar zaradi skromnosti mimogrede povedali, da že od nekdaj niso kar tako, sprejmite to kot sveto resnico! Ptuj je namreč star vsaj 1905 let, če njegovo starost odštevamo od 69. leta, ko je rimski zgodovinar Tacit v svojih zapiskih omenil »Petovio, prezimovališče XIII. legije«. V rimski zgodovini se Petovio zadnjič omenja ob žalostnem koncu leta 476, ker je bila mati zadnjega rimskega cesarja Romula Augustusa — Ptujčanka! Toda o tem še vedno tli spor s Haložani, ki trdijo, da je bil vedno cvet deklet v Ptuj — s Haloz. Toda še tako zgovoren zgodovinar vam ne bo razločno povedal,

kdaj je bila semkaj prinešena in zasajena trta. Tudi polne kupice laškega rizlinga, sovinjona ali šipona iz završkih goric, najboljšega vina med najboljšimi, vina, ki so Halozam in Sloveniji prinesla svetovno slavo, vam pri tem ne bodo pomagala.

Kakorkoli že, Rimljani so si s haloškimi vini sladili bogate pojedine in vardevali svojo moškost v dolgih nočeh zabave. Potem je o tem v zgodovini majhna vrzel, ki pa pomeni dolga stoletja, dokler zopet od vrlih zapisničarjev ne zvemo, da so podložniki plačevali svoje dajatve z — vinom. Točneje z vinom in moštom, dvakrat na leto. Za časa lastništva nad Zgornjimi Halozami, te so bile od 13. stoletja naprej pod dominikanci in minoriti, so morali podložniki dajatev ali t. im. »gornino« poravnati v Majšperku in Podlehniku. Gornina se je merila z vedri, eno vedro pa je predstavljalo 26 litrov. Glede na to, da sta oba urada zbrala 561 veder iz 419 vinogradov in da je gornina predstavljala v bistvu od 10 do 15 odstotkov pridelka, je moč predvidevati, kolikšen obseg je že takrat imelo vinogradništvo v Halozah.

Ta podatek pa izsiljuje tudi dejstvo, da vso to gornino duhovščina ni mogla sama popiti, torej, da ga je morala spraviti v kleti. Potemtakem je ptujsko kletarstvo staro vsaj 700 let, čeprav ni

točnih podatkov o tem. Znano pa je, da so bili v 13. stoletju lastniki ptujskega gradu solnograški škofje, ki so ta vina izvažali na Solnograško in naprej na Bavarsko. Ker so v sosednjem Mariboru takrat vladali Habsburžani, ptujska vina pa so bila kvalitetnejša od mariborskih, se je vnel spor, vinska vojna, ki je trajala do sredine 18. stoletja. Medtem pa so iznajdljivi Ptujčani vino izvažali mimo Maribora skozi Konjice, Vitanje, Slovenj Gradec na Koroško in naprej. Pri tem naj povemo še to, da so Ptujčani že takrat vino tudi — uvažali. In sicer iz Benetk ter ga prodajali naprej v Avstrijo.

Kakorkoli že, Ptujčani se lahko mirne vesti pohvalijo, da imajo najstarejšo klet v državi. Gre za nekdanjo minoritsko klet, v kateri so ob nedavnem popravilu odkrili v tleh elemente iz pohorskega granita, ki je bil enako obdelan, kot je bila grajena rimska kanalizacija in druge stavbe drevne Petovie. Mogoče so bili to celo temelji prastare kleti, ki so jo zgradili že Stari Rimljani. Pa pustimo to. Zaradi trgovine, ki se je razbohotila v Ptuj, ta je bil že od nekdaj pomembno trgovsko in cestno križišče na prehodu iz Panonske nižine v gorat svet, so Ptujčani zgradili še več kleti. Trenutno imajo tri, ki skupaj sprejmejo okrog 400 vagonov vina.

Prijazni kletarji, nobeden izmed njih v kleti ni dočakal penzije, ne zaradi vina, temveč nenehne vlage, vam s ponosom pokažejo še eno znamenitost. V posebnem delu minoritske kleti imajo spravljena najstarejša arhivska vina v državi. Sicer ne vem, kaj bi jim morali ponuditi, da bi vam odprodali letnik 1917, ki je najstarejši in ga je najmanj. »Mlajša« vina prodajo.

»Leta 1971 smo doživeli letino, ki jo vinogradnik dočaka na vsakih 50 let,« ponosno pripoveduje sedanji direktor kleti Jani Gorenc. »To je vino, ki pobira medalje na vseh svetovnih razstavah vin, če se z njim pojavimo. Zato smo ga arhivirali kar 30.000 butelj in ga bomo začeli prodajati čez nekaj let.«

Štajerska, predvsem pa haloška vina z vinogradov okoli Zavrča, Žetal, Podlehnik in Majšperka so še samo utrdila svetovni sloves slovenskih vin. O tem nedvomno pričajo priznanja in medalje, ki imajo zvečine zlati blesk.

Žal so Haloze že pred prvo, predvsem pa med drugo in po drugi vojni doživele svojo tragedijo. Nekdanji lastniki so iz trsa poskušali iztisniti čimveč, v obnovo pa je bilo vloženega malo denarja. K temu je mnogo doprinesla tudi industrializacija, ki je vsrkala mlado delovno silo, katera je v dolini segala po lažje zasluženem, predvsem pa večjem kosu kruha. Haloze so tako kot še nekatera območja v Sloveniji doživele svoj socio-loški in ekonomski propad, ki so ga še

pospeševale gospodarske krize na svetovnem trgu.

K sreči so nekdanje velike vinograde in posestva, ki so bila v lasti domačih ali tujih trgovcev in industrialcev, po drugi vojni združili v kmetijske in vinogradniške kombinat, ki so končno zajezili nekaj desetletij trajajoč počasen propad Haloz in tamkajšnjega vinogradništva. To je bila namreč na tej ilovnati, z vodo borni zemlji osnovna gospodarska panoga, ki je dajala pridnemu, vendar vedno odvisnemu Haložanu skromen kos kruha. Zato ni noben čudež, da je danes mnogo Haložanov raztepenih po svetu, na skoraj vseh kontinentih. Medtem ko se tisti, ki so to skopo zemljo zapustili pred prvo vojno ali takoj po njej, redko vračajo k opustelim ognjiščem, se mladi, ki so pred leti krenili v svet, vračajo in v Haloze vnašajo nov utrip življenja. Haloze doživljajo svojo počasno, vendar vse učinkovitejšo preobrazbo. Celotne Haloze so danes že obkrožene z asfaltno cesto. Nova cesta med Mariborom in Krapino, ki povezuje ta del Slovenije z Zagrebom, je Haloze presekala. Poleg asfaltnih cest so Haloze danes že prepredene z novimi cestami. Po drugi vojni so Haložani dobili elektriko in z njo enega izmed osnovnih virov energije. Za elektriko prihaja voda. Letos gradi že več vasi vodovode, to osnovno potreščino, ki je doslej najbolj pestila prebivalstvo.

Desetletja se je s Haloz neusmiljeno odtekala mlada delovna sila; mladi so se zaposlovali v industriji, ki meji na Haloze, v Ptuj, Kidričevem, Mariboru, Poljčanah, Majšperku, Celju, nekaj pa se jih je s skromnim kapitalom le vrnilo. Nove ceste so približale Haloze industrijskim centrom in tudi industrijski centri so se približali Halozam. Zato se v Haloze vrača vse več ljudi, ki si tukaj gradijo svoje vikende ali obnavljajo zapuščene domačije. Največja radost Haložanov je v dejstvu, da vse več vinogradnikov obnavlja vinograde in do nedavna zanemarjene sadovnjake. K temu jih v veliki meri spodbuja kmetijski kombinat, ki je s pametno kreditno politiko pridnim in sposobnim kmetovalcem omogočil perspektiven razvoj. Medtem ko se domači in tuji strokovnjaki še vedno ubadajo s tem, kaj s Halozami storiti, ali dovoliti, da najbolj odmaknjena področja povsem opuste, ali spodbuditi ovčerejo in živinorejo, se žilavi Haložani oprijemajo vsega, kar jim izboljšuje življenje. Pred leti je bil na Haložanovem dvorišču avtomobil redkost. Danes so že tudi haloški kolovozi preozki za avtomobile in nekaj sto traktorjev, ki nadomeščajo dragoceno živino. Nove ceste vnašajo v Haloze tudi nov vir zaslužka — turizem. Ob novi cesti Maribor—Krapina, ki je enako kot nekoč južna železnica obšla Ptuj, gradijo pri Podlehniku velik trgovsko-turistični

center, katerega osnovo bo tvoril motel in umetno jezero z nekdanjimi zidanica-mi, ki jih spreminjajo v gostišča. Tujec, ki nekaj let ni bil v Halozah in mu je ostal v spominu le tisti neslavni del v zvezi s pijačo, pretepi in grobstvo, bo presenečen. Nekaj sto novih hiš ob robu doline je last Haložanov, ki so se nekoliko bliže primaknili svetu, vendar obdržali globače in breg, ki jih je rodil in odhranil. Primaknili so se k cesti, ki jim pomeni boljšo in hitrejšo prodajo, tesnejši stik z življenjem. Zgoraj, v hribih, do katerih si še pred letom ali dvema moral uro in več gristi kolena, pa so obnovljene kleti in vinogradi. Moderne terase, novi nasadi, ki poleg nekaj sto hektarov kombinatove lastnine predstavljajo Haložanu jutrišnjo osnovo.

Danes haloški kmet točno ve, da mu bije plat zvona, če nima vsaj dobra dva, tri hektare vinogradov. Torej površine, ki omogoča rentabilno naložbo v mehanizacijo, moderen živinski hlev ali novo hišo. Prav zato tujec ne more razumeti, da stoji v stari kolarnici traktor, pred razpadajočo stanovanjsko hišo kosilnica ali druga kmetijska mehanizacija. Iz nekdanje, za borno prgišče preskope zemlje, na kateri je bilo spočetih kup otrok, se v Haloze vračajo mladi iz šol, ki pospešujejo ta razvoj. Že nekaj let nazaj klopotci in brentarji glasneje odmevali. Če je rekorden pridelek ali muhasto vreme, Haložanu na trsu več ne segnijo pridelek. Prihitijo mu na pomoč od drugod. Tako, kot lani, ko so po dravski dolini pozaprlji nekaj šol, da so šolarji skupaj z vojsko pomagali obirati grozdje.

Res je, da zdaj v Halozah ni več tiste romantike, ko so dekleta s podrečnimi krili bosonoga mlela v kadeh grozdje, vendar s tem ni rečeno, da domača dekleta zdaj niso enako lepa ali še lepša. Eno pa je res: v licih imajo več krvi, čeprav jih po bedrih ne ščipa več mestna gospoda. Danes si Haložanke tudi ne zavijajo kril, ker jih enostavno ne morejo, saj imajo prekratke. In če danes gledaš Haložanko s katerekoli strani, ni tako upognjena k zemlji, kot je bila v njeni starosti njena mati. Vendar ljubi to skopo ilovnato ali lapornato zemljo z enako ihto: ne odpove se ji. Naceja jo z znojem in žulji skoraj enako kot pokolenja pred njo. Zagnano, v srdu, v pričakovanju. In ko rodi, se ji na široko razpro oči. Kajti rodi zanjo, čeprav ve, da nikoli več ne bo uspela vzravhati sesedajoče se bajte in koč v oni, zdaj že skoraj zarasli globači, vdihniti življenja v zibel, ki prašna razpada na odkritem ostrešju nekdanj z otroškim jokom prepolne domačije. Tega niti ne poskuša, ker je to tisti del, ki bi ga radi Haložani čimprej iztisnili iz sebe. Pozabili.

Vhod v tovarno »Beti« v Metliki. Na levi strani srednja tehniška tekstilna šola

Bogastvo »Betinih« modelov

Večina dolenjskih občin se v slovenskem merilu uvršča v skupino gospodarsko manj razvitih, vendar pa, če sodimo po podatkih republiškega zavoda za statistiko, si vse občine na vse načine prizadevajo, da bi dohitele razvitejše ali pa jih celo prehitele. V tem tekmovanju morda še najbolj preseneča Metlika, ki v rasti narodnega dohodka na prebivalca vsako leto prehiti nekaj slovenskih občin. Lani je bila Metlika na tej lestvici med šestdesetimi slovenskimi občinami na 19. mestu — pred Novim mestom, Kočevjem in drugimi občinami širše Dolenjske. Metlika je tako že prestopila mejo nerazvitosti, vsi uspehi zadnjih let pa so predvsem plod pridnosti, pametnega gospodarjenja in požrtvovalnosti vseh prebivalcev metliške občine. Pri tem je zanimiv tudi podatek, da je metliška občina s svojimi nekaj prek 7.300 prebivalci najmanjša v Sloveniji.

Največje in tudi doma in po svetu najbolj znano metliško podjetje je Belokranjska trikotajna industrija

Obisk v največji belokranjski tovarni

BETI, ki skupno zaposluje okrog 1460 delavk in delavcev. Svoje obrate, temeljne organizacije združenega dela, imajo razen v Metliki še v Črnomlju, Mirni peči in v Dobovi pri Brežicah. Tovarna iz leta v leto povečuje proizvodnjo, zato so upravičeno lahko nanjo ponosni vsi zaposleni, saj njihovi izdelki slovijo doma in v tujini. Izdelki »Beti« resnično lahko zadovoljijo vse okuse.

V zadnjem času je »Beti« vložila veliko denarja v razširitev proizvodnih obratov v Mirni peči, Dobovi in Črnomlju, kjer je našlo zaposlitev skoraj 300 novih delavcev in delavk. V vseh teh obratih in tudi v Metliki so zgradili ali preuredili obrate družbene prehrane, skladiščne prostore in drugo. Predvidevajo, da bo letošnji skupni dohodek približno 25 odstotkov večji kot v lanskem letu.

»Beti«, danes največja tovarna v vsej Beli krajini, je zrasla iz majhne obrtniške delavnice, danes pa lahko tr-

dimo, da je zadržala doma, v Beli krajini in v drugih krajih, kjer so njihovi obrati, poldrugi tisoč ljudi. Razveseljivo je, da zaposluje v glavnem žensko delovno silo, za katero je sicer še najtežje zagotoviti delo. Tovarna »Beti« vsako leto zagotovi precej stanovanj svojim delavcem v neposredni bližini tovarne, seveda pa se jih precej vozi na delo tudi iz okoliških krajev. Pridnih delavk pa to ne moti, da bi pri delu ne bile z vsem srcem in da bi ne sodelovale tudi v organih upravljanja podjetja ali se ne izobraževale še naprej. Samo pogledimo primer delavke Jožice Vukšinič iz Božakovega. Vsak dan prehodi na delo šest kilometrov in toliko spet nazaj domov. Kaj pravi sama o svojem delu v »Beti«:

»Končala sem poklicno šolo in zdaj že poldrugo leto delam kot kvalificirana šivilja, popoldne pa obiskujem srednjo tehnično tekstilno šolo — drugi letnik. Šolanje je brezplačno, kar nam omogoča podjetje. To šolo, ki je v tovarniških prostorih, obiskuje letos okrog 180 učencev, obenem

pa dobivamo redni osebni dohodek, saj smo skoraj vsi zaposleni v Beti.« Šola, ki jo je omenila delavka Jožica, je tudi »Betina« posebnost. V tovarni so dobro vedeli, da si lahko le malo mladih iz Bele krajine privoščijo šolanje na srednji šoli. Zato so pred leti ustanovili v prostorih tovarne poklicno šolo, kjer si mladi delavci pridobivajo teoretično znanje, ki ga potem s pridom uporabljajo pri delu v tovarni. Pozneje so ustanovili tudi srednjo tehnično tekstilno šolo, ki je oddelek tekstilne šole iz Kranja. To šolo obiskujejo tudi učenci iz drugih krajev — predvsem iz Novega mesta in Črnomlja.

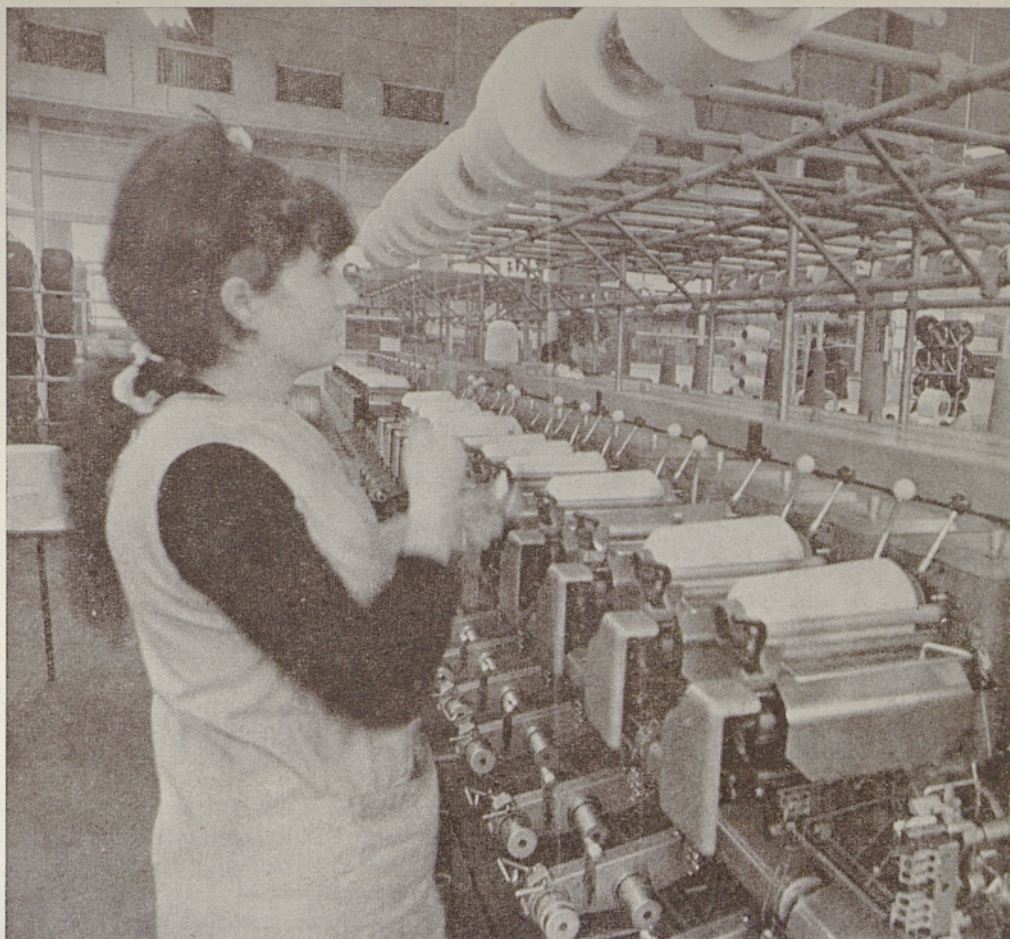
Tovarna »Beti« ima v Seči pri Portorožu velik počitniški dom, kjer se lahko zvrsti prek poletja precejšnje število delavcev, potrebnih morja in počitka.

Zdaj pa si oglejmo še, kaj vse delajo v »Beti«. Ime »Beti« predstavlja pri nas že pojem ženske, moške in otroške trikotaže, kopalnih oblek, bluz, trenirk itd. V poletnem času, razumljivo, so v trgovinah eden izmed najbolj iskanih artiklov kopalke. Letošnja »Betina« ženska kolekcija kopalk je štela kar trideset različnih modelov, ki so se med seboj razlikovali ne le po krojih, temveč tudi po barvi in vzorcih. »Beti« ima zaposlene lastne kreatorki. O svojem delu pravi Andreja Vodnik in Bojana Petrič, »Betini« kreatorki, naslednje:

»Pri kreiranju kateregakoli modela moramo predvsem upoštevati material in po njem izdelati kraj. Le del predloženih modelov se realizira, vedno pa skušamo kreirati nekaj svojega, kar je pri kopalkah precej težko. Ne glede na vse težave pa naj povemo, da želimo kupca vedno presenetiti, seveda pa želimo pri tem upoštevati njihove želje in tudi možnosti.«

Ko listamo po »Betinem« katalogu letošnje poletne kolekcije, najdemo v njem pravo bogastvo ženskih spalnih srajc, kombinež, hlačk, moških, ženskih in otroških kopalk, majic, bluz, otroških hlačk in drugega. Za novo, jesensko-zimsko sezono pripravljajo že nekaj novega in zdaj tudi že načrtujejo, kaj in kako bodo delali v prihodnjem letu. Kreatorki imajo vedno polne roke dela.

Zanimivo je, da »Betine« izdelke lahko kupite tudi v številnih tujih državah, predvsem pa v Avstriji, ZR Nemčiji, Franciji, Holandiji, ČSSR, Poljski, Madžarski, Sovjetski zvezi, v Združenih državah Amerike in še kje. »Beti« svoj sloves razširja torej skoraj po vsem svetu ...

Slovenski pevec zabavne glasbe Lado Leskovar

Popevke

Nepozabni »vagabundi«

Če bi prebrali vse, kar je bilo o letošnjem 13. festivalu slovenske popevke napisane v revijah in časopisih in bi ocene primerjali med seboj, bi si ustvarili kaj nejasno podobo. Popevko, ki jo hvali prvi, bo drugi skritiziral, tisto, ki je vseh drugemu, bo prvi ocenil za slabo.

Sploh pa so bili tuji predstavniki — producenti in pevci, ki so peli drugo izvedbo popevk, bolj radodarni s pohvalami kot pogosto preveč samokritični domači ocenjevalci. Vsi po vrsti so obljubljali, da bodo v svoji domovini posneli naše skladbe; glasbeni urednik radia Dublin Kevin Rache, nestor tujih predstavnikov ter član mednarodne žirije je med drugim dejal: »Vaša slovenska popevka je na visoki ravni. Imate vrsto dobrih pevcev in še zlasti pevk, imate nadarjene skladatelje, med njimi vrsto mladih, ki pišejo slovensko glasbo, a tako občuteno in raznoliko, da bi bila vseh tudi izbirčnemu okusu zahodnih poslušalcev.«

Mlada generacija slovenskih glasbenikov je na letošnjem festivalu res pobrala vrsto lovorik. Tu naj najprej omenimo Janeza Bončino, ki je za svojo skladbo »Maj, zlati maj« dobil drugo nagrado mednarodne žirije, izkazal pa se je tudi kot pevec; pesmi, ki jo je pel — Robežnikova »Maja z biseri« — je mednarodna žirija podelila tretjo nagrado.

Nagrado za najuspešnejšega skladatelja — debitanta je dobil Zoran Crnkovič za popevko »Gremo na morje«, ki jo je tudi sam zapel. Od mladih naj omenimo še Vaska Repinca, ki sicer pridno študira arhitekturo, a s svojimi skladbami uspešno nastopa na festivalih. Njegov letošnji »Potepuh« si s popevko Atija Sossa »Ta svet« deli tretjo nagrado poslušalcev.

Tako so mladi na letošnjem festivalu slovenske popevke dokazali, da je pri nas poskrbljeno za glasbeni podmladek, ki bo z vztrajnostjo in z delom sčasoma prevzel dediščino uspešne skladateljske generacije: Kovačiča, Privška, Robežnika, Sepeta, Sossa, ki so, kot je tradicija, tudi letos pobrali smetano nagrad. Poleg nagrajencev Robežnika in Sossa, ki smo ju že omenili, je dobil Boris Kovačič drugo nagrado poslušalcev za svojo popevko »Za ljubezen hvala ti«, Jože Privšek pa je bil nagrajen za najboljšo priredbo svoje popevke »Zelena leta«.

Največje priznanje je požel Mojmir Sepe za popevko »Uspavanka za mrtve vagabunde«, ki je osvojila — kar se na takih festivalih zelo redko zgodi — 1. nagrado mednarodne žirije in 1. nagrado poslušalcev. Po navadi se namreč okus poslušalcev in okus strokovnjakov zelo razhajata. Melodija se je — tudi to je pri komponiranju popevk izjema — skladatelju zapela na besedilo Franeta Milčinskega-Ježka, in ne, kot je pri popevkah običaj, da skladatelj najprej ustvari melodijo in šele potem, kot predpisujejo note, nastanejo verzi. Oba avtorja sta na podoben način uspela že lani s popevko »Zakaj«, ki je bila vse leto med najbolj priljubljenimi domačimi popevkami; dokaz, da ima pri popevki tudi tekst svojo vlogo in da dobro besedilo lahko navdahne skladatelja, da ustvari melodijo, ki se s tekstom spoji v enkratno celoto.

Da popevka uspe, pa seveda nista važna le skladatelj in pisec teksta, zelo važno je tudi kdo in kako popevko zapoje. Na zadnjih naših festivalih je že običaj, da poberejo nagrade popevke, ki jih pojeta Oto Pestner in Elda Viler. Letošnjo zma-

govito uspavanko pa je zapela Majda Sepe, ki je na zaključni slovesnosti kar žarela od sreče. Rekla je: »Mislim, da je to ena največjih nagrad, kar sem jih zasluzila v svoji pevski karieri. Mislim pa tudi, da še nikoli nisem imela takšne treme kot na finalnem nastopu, ko sem morala s svojim petjem dokazati, da je »Uspavanka« po pravici zasluzila tri najvišje festivalske nagrade.«

Nagrajeno popevko so pohvalili tudi vsi ocenjevalci. Ne zdi pa se mi prav, da so jo primerjali s francoskim šansonom (čeprav jo je v drugi izvedbi uspešno zapel Francoz Michel Orso). Če ste jo slišali — ali ne spominja tudi vas na slovensko narodno pesem? Saj premnoge naše stare narodne pesmi pojejo o zelenem grobu pa o rožah in o solzah? In tudi Sepetova melodija — vsaj meni — seže v srce tako kot na primer naša lepa stara »Pojdem v Rute« in še marsikatera podobna. In zdi se mi, da bi, če bi nastala v času naših dedov, prav tako ponarodela in bi šla od ust do ust, kot gre danes, v času radia, gramofonov in magnetofonov, od ušes do ušes.

Da boste lahko sami presodili, ponatiskujemo besedilo skupaj s kratkim uvodom, ki ga je, nalašč za bralce Rodne grude, napisal avtor Frane Milčinski:

Ta pasem je nastala ob spominih na resnične ljudi, ki sem jih srečaval na cestah, ko sem v mladih dneh vandrall križemsvet. Vendar pa ne bi rad, da bi veljala samo za te moje ranjke vagabunde, ampak naj velja za vse mrtve trampe sveta, pa naj trohnijo pod hladnim nočnim sijem Velikega voza ali pod daljnimi zvezdami Južnega križa. Naj ta pesem velja za vse. Saj so tako potrebni blagega spomina, ti nesrečni mrličii.

J. M.

Uspavanka za mrtve vagabunde

Kam usipajo cvetove
bele rože daljnih zvezd?
Med konfine, kjer trohnijo
mrtvi kralji živih cest.

Cesta vam je kri izpila,
grapa je azil za vas.
Dobra zemlja pa je skrila
pred žandarji vaš obraz.

To tvoj je grob,
vagabund,
pozabljen grob,
vagabund,
žival po njem se pase.

V grobu tam,
vagabund,
še zdaj si sam,
vagabund,
kot bil si svoje čase.

A ta tvoj grob,
vagabund,
je dober grob,
vagabund,
saj solz ne terja zase.

Zdravje in oddih v naravnem okolju

Radenska zdravilišče Radenci je znano po:

- mineralni vodi Tri srca
- sodobnem centru za rehabilitacijo srčnih in ledvičnih bolnikov
- turistično rekreativnem centru Pomurja

Hotel »Radin«, A kategorija, v Radencih

Odpri plavalni bazen

Daleč stran od mestnega hrupa, na skrajnem severo-vzhodu Slovenije, v bližini avstrijske meje se je ob bogatih vrelih mineralne vode pričelo pred več kot 100 leti razvijati sodobno zdravilišče. V letih razvoja je s svojimi sodobnimi koncepti doseglo mednarodni sloves.

Kaj privablja goste v zdravilišče Radenska?

V zdravilišču zdravijo s pomočjo mineralne vode, bogate z minerali in naravnim ogljikovim dioksidom:

- s kopalnimi kurami bolezni srca in ožilja,
- s pitnimi kurami bolezni ledvic, sečnih poti in prostate, managerske bolezni, bolezni presnavljanja ter živčne bolezni,
- z ustnimi kopelmi bolezni ustne votline.

Naravno zdravilno sredstvo, sodobna diagnostika in moderno urejena terapija s pokritim bazenom ter teamom zdravnikov-specialistov nudijo uspešno preventivo in zdravljenje.

V treh dneh bivanja v Radencih lahko opravite kompletni specialistični pregled, kar v današnjem hitrem tempu življenja veliko pomeni, saj postavljamo preventivno zdravljenje danes na prvo mesto, da preprečimo bolezni modernega časa.

Zdravljenje in oddih človeka je povezan z ugodnim bivanjem v komfortno urejenem hotelu Radin, A kategorije, z 242 ležišči, ki nudi poleg sodobne postrežbe, odlične normalne hrane tudi možnosti dietne prehrane. Poleg hotela Radin so gostom na razpolago hoteli Zdraviliški dom, Terapija in Vila Elimana ter urejene privatne sobe v neposredni bližini zdravilišča. Hotelski objekti so povezani s terapijo in pokritim bazenom, kar je izredno ugodno za goste s kopalnimi kurami.

V Radencih pa lahko združite prijetno s koristnim, saj vedno več ljudi išče ne samo zdravljenje, temveč tudi oddih v mirnih krajih. Prav za takšne goste so Radenci idealni. Sprehodi po sončnih in senčnih parkih, z urejenimi cvetličnimi nasadi, negovano travo nudijo človeku pravi užitek sprostitve. Odličen intermezzo iz hrupnega mestnega vrveža je vožnja s kočijo v bližnjo okolico med vinorodne griče. Gostom je na razpolago bogata knjižnica in urejene čitalnice v hotelih. Za goste, ki žele v času oddiha rekreacijo, so na voljo kegljišče, mini golf, roko-met, odbojka, šah na prostem, trim steza ter letni in pokriti bazen. Prijatelji lova najdejo v okoliških gozdovih idealno priložnost za lov na srnjad in malo divjad, rokavi Mure in okoliški ribniki ter jezera so mali raj za ribiče, na svoj račun pa pridejo tudi gobarji.

Z naravnim okoljem pa je povezano tudi bogato kulturno, športno in zabavno življenje. Številni koncerti zborov, solistov, umetniške razstave in športni dogodki poživljajo bivanje gostov v Radencih. Zvoki ciganske glasbe v Radinu, zabavno glasbeni večeri v kavarni in občasne zabavne prireditve s plesi vabijo goste v Radence.

Mineralna voda tri srca pomeni tudi osvežilno pijačo in je letno skupaj z brezalkoholno pijačo deit napolnijo v Radencih okrog 250 milijonov. Mineralna voda potuje po vsej Jugoslaviji, izvažajo pa jo tudi v Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Švedsko, Švico, Kanado, ZDA in Avstralijo.

Bogojinčani so zelo ponosni na Plečnikovo mojstrovino v svojem kraju

Oltar iz hrastovega lesa

Strop v cerkvi je okrašen s prekmurskimi lončarskimi izdelki

Plečnikova mojstrovina v Bogojini

Glavna cestna povezava med Lendavo in Mursko Soboto je stoletja tekla pod goricami Goriškega, kjer je bila med obema vojnama uvedena tudi prva poštna in avtobusna zveza v Prekmurju. Šele po zadnji vojni je prevladala južna smer, bližja Muri, ki je danes najbolj obremenjena prometna pot v severozahodni Sloveniji. Če je cesta pod goricami začasno manj pomembna, je to zaradi prašnega dela med Moravci in Dobrovnikom, ki ga bodo dokončno prevlekli z asfaltom prihodnje leto.

Bogojina je skoraj sredi poti, oddaljena 15 kilometrov od Murske Sobote in 20 kilometrov od Lendave. Obiskujejo jo zlasti številni gostje iz Moravskih toplic, od koder je le eno uro hoje. Naselje se razteza od glavne ceste v rahlo vzpeto pobočje pod goricami. Tu je še kanec tipične panonske idilike v starih cimpranih hišah, v razlivajočih se mlakah in goseh čez poti. Od daleč se je vas že bistveno prerodila: nova prostorna šola zakriva pravo zahodno podobo, na obrobju pa so zrasle številne nove hiše, ki so prekinile stoletno kmečko tradicijo.

Čeprav je Bogojina v listinah prvič omenjena leta 1208 in je bila zaradi močno razvite domače obrti tkalstva in lončarstva v letu 1688 proglašena za trg — oppidum s potrjenimi cehovskimi pravili, je danes v mrtvem pasu, od koder se odvečna delovna sila izseljuje v bližnja mesta in tudi v tujino. Pred sto leti je živel v Bogojini 608 ljudi, do danes pa je komaj poraslo na 732 prebivalcev. Skoraj ena desetina je na začasnem delu v tujini, mnogi pa se dnevno vozijo na delo v Mursko Soboto in v bližnje Moravske toplice.

Bogojina bi bila danes zanimiva le toliko kakor večina prekmurskih vasi, če ji ne bi dal svojskega pečata Plečnik z mogočno cerkvijo, ki je postavljena na vzpetini nad vasjo. Na mestu, današnje cerkve se omenja prvotno gotska cerkev že v 14. stoletju, ki je bila v zadnjih stoletjih nekajkrat prenovljena. V letih 1927 do 1929 je arhitekt Plečnik vključil staro v novo, ki je danes ponos ne le Bogojine, ampak tudi širše pokrajine.

Denar za novo cerkev so Bogojinčani zbrali že pred prvo vojno, z vojno pa so propadla tudi vsa prizadevanja, ker so morali denar odvesti za vojno posojilo. Po prvi vojni so začeli s široko zasnovano nabiralno akcijo v vasi in okolici. Deset nabiralnih pol so poslali celo rojakom v Ameriko, vendar od tam ni bilo nobene odziva.

Po priporočilih rojakov, ki so študirali arhitekturo v Ljubljani, so domačemu

župniku Baši svetovali, da napravi načrte tedaj že znani arhitekt Plečnik. Sprva je arh. Plečnik zasnoval cerkev z dvema stolpoma, vendar je lokacijska komisija po ogledu stare gotske cerkve zavrnila tako zamisel. Novi načrt je staro cerkev smiselno vključil v novo in tako je nastala prava mojstrovina, po mnenju strokovnjakov najkvalitetnejša sakralna stvaritev velikega umetnika.

Nova cerkev je enoladijska s pravokotnim prezbiterijem, medtem ko je stara cerkev ostala podhodna lopa s korom.

Ravni stolp se naslanja na masivni stebel s štirimi loki, ki simbolično predstavljajo Kristusa s štirimi evangelisti, ki so ponesli Kristusov nauk v svet. Nad cerkvijo se poganja v nebo okrogli stolp z razglediščem, ki se na koncu še enkrat ponovi.

Vrednost cerkve se kaže predvsem v čudovitem sozvočju marmorja, lesa, keramike in kovine in v oblikovnosti posameznih elementov, ki vsak zase predstavlja delo za sebe. Samo v glavni oltar je vgrajeno okrog 20 m³ hrastovine, za postavitev mogočnega baldahina pa je bilo potrebnih 50 ljudi. Tudi prižnica je svojstveno oblikovana, krstilnik je brez ključavnice in vendar zaklenjen, gong za slovesne priložnosti pa je zopet mojstrovina zase. Ravni leseni strop in glavni oltar krasijo prekmurski lončarski izdelki. Na zunanji ima cerkvena stavba značilne elemente pokrajinske arhitekture.

Poleg cerkve v Bogojini je Plečnik preuredil tudi cerkev pri Gradu, ki je bila njegovo zadnje večje delo.

B. Sever

Obnova bolnice Franje — Partizanska bolnišnica Franja v soteski Pasice pri Novakih je pomemben kulturno-zgodovinski spomenik iz narodnoosvobodilne vojne, vendar pa jo je že močno načel zob časa. Sneg in vlaga sta vsako leto napravila veliko škode, Mestni muzej v Idriji, ki skrbi zanjo, pa ni imel na voljo dovolj denarja za obnavljanje.

Za ta partizanski spomenik se je zavzela tudi širša slovenska javnost in v letošnjem poletju so pod pokroviteljstvom zdravniškega društva v Novi Gorici začeli z večjimi obnovitvenimi deli. Pri teh delih so pomagali tudi vojaki, dijaki srednje medicinske šole v Šempetru pri Gorici, študentje medicinske fakultete v Ljubljani in seveda muzejski delavci.

Letters to the Editor

Words cannot express our love for Slovenia

Dear Editor,

A dream of our life came true on July 29, 1974, when my husband Frank and myself celebrated our 25th wedding anniversary in most beautiful Slovenia. The thrill of my life was when I found my beautiful relatives, waiting for me many hours at the hotel Union Ljubljana. Need I say I was so shocked that my aunt gospa Pina Lah, who came from Maribor to greet us. My cousins came from Trieste, Italy, another cousin came from Koper, another right there from Ljubljana. How beautiful that was!

To think with such a crowd of people at hotel Union, my darling aunt Pina, picked up my husband Frank Prevesk, which she never saw him before.

It made me very, very happy that my husband and I had them »escorted« to the main dining room at hotel Union. How lucky for me, they must have known my favorite was »vampi«, that was a special welcome to Slovenia from start.

It's a trip that will long linger in our hearts. When looking back at the pictures, makes us feel we're back in Slo-

This summer ones again visited Yugoslavia the Vadnal's orchestra who brought with them more than 170 passengers. The whole group made the tour around the Slovenia and to Dubrovnik. All the members of the orchestra and their wives were satisfied and promised, that they will visit us also next year. Welcome!

venia. We will cherish this 25th wedding anniversary forever.

Both my husband and I are very proud of our native language. We were able to speak it and also understood, the way we spoke. What a thrill and happiness it brought us, that we saw where our parents lived and went in their homes. It made us feel we belonged there. And knowing we »communicated« in Slovenian and had no problems. People really thought we were born in Europe.

My parents came from Gradišče near Trieste I did just what my late father requested me to say in the event I ever got to Gradišče. I knocked on the door. A little old lady came, she looked and looked at us. Of course, my cousins Neva and Joško Lukeš drove us there.

I thought of my late father and I swallowed real hard. »Eto,« I said, »teta Ivana, I came home!« Those were the chosen words of my late father.

She hugged me held so tight and cried, and cried. She said, I thought you would never come. As poor as they are — but came the drinks, bread and smoked ham.

May I add, we owe this trip to my husband's father's town, to gospod Beno Valant, who lives in Ljubljana. He surprised my husband, and a complete surprise that was. He drove us all the way to Travnik. What beautiful scenery it was driving to Travnik. Never did I see beauty, that will remain in our hearts. Of course my husband being a »Štajerc«. He was so proud that what

Hermina and Frank Prevesk — playing beautiful Slovenian tunes...

old folks are left up at Travnik, looked at my husband and they yelled, »Stajrc is here!« One lady said all you need to wear is a moustache and you would be perfect to your late father.

Our deepest thanks to Mr. Hank Sinkovic, retired general postmaster, who also was with us on this beautiful trip to Slovenia. Mr. Sinkovic, who lives here in Cleveland, Ohio, made his second trip to Slovenia, planning another. God bless him. Mr. Sinkovic's relatives, Slavko and Steffie Žitko had many beautiful dinners planned for us, picnics, treated us like one of their own. Like royalty, send us home with beautiful hand-made gifts. I remember them always.

As for gospod and gospa Valant. Enough could have been done for us. We had such beautiful meals with them, took us to Mr. Sinkovic's father farm — had a big, gala picnic.

Last of all Mrs. Marija Prizem of Euclid, Ohio, who also was on our trip — this wonderful woman rented a gostilna, we had soup, meat of all kinds, party, drinks, cannot being to mention all. This was a farewell party for all the relatives, but she included my husband and me.

Yes, my husband and I would love to return to Slovenia and make it our home. We love it so. Hoping to return soon. The most happiest 25th anniversary spent in Slovenia — Na svidenje,

Mr. & Mrs. Frank Prevesk
Euclid, Ohio, U. S. A.

My First Trip Home

When I think back now I was rather unbelieving that we should actually be going. It seemed that after so many years of waiting, I expected something to surely go wrong. Anyway, we did leave eventually & when I boarded the plane I felt it was like stepping into an elevator that was taking me to a new floor, holding the most wonderful experiences of my life...

My parents had always told us stories of Slovenia, especially their homefront... The Soča Valley. They described it as a setting of a fairy story. When I saw it first, coming around a hill, my eyes were confronted with a different image... more like a... paradise!...

The river Soča, it's hue unique, so blue, so green, and it's crystal water reflecting a tall mountain, towering protectively over it's domain- a small village. Mummy's Modrej, nestled in the fold's of it's lap. I gazed with awe at the hinterland, and it struck me that I could

have been there 20 years before, maybe more and it would have been the same paradise, A Paradise under Krn.

Not too far away, up the meandering path of the Soča, a few turns, is a peculiar little hill called Bučenica. It lies between the fork of two rivers, The Soča & the Tolminka. On it's crest is a ruined castle and lying between its hem & the intersection of the rivers is a town, Tata's Tolmin.

This is where their story was set. Now my story, a book of magnificent memories imprinted in my mind recalls all the characters we had met: — the people's faces moist with tears of welcome, our dear Nona, the only grandparent living, taking us under her protective wing with an air of authority, our aunts — uncles, cousins relatives endless streams of old friends and new, who are really so close to us and yet before were just names or faces in pictures or letters, coming from this world so far away. They have now become real live people to us.

We arrived at this haven, finding it immediately our home. We walked into a large family that said „you are home, and you belong“. We claimed a heritage that had patiently waited for us to reclaim. And we were HOME. And the branches of our little, independent tree here in Australia, reached up and finally touched the security of the old mother tree of home, again.

All through our holiday back home, you could see that while Mummy & Tata were rereading their book of glorious old memories, Belinda & I were eagerly living our own new one's. Ironically, instead of that fact building a barrier between us, it built a bridge that helped us share & enjoy all experiences together.

I know, that far away, my Paradise Valley lives quietly while time sleeps, until an alarm called modernization will wake the sleep of peace & nature in the people's hearts, into a fury of man's 'progress' and the cultivation of my Paradise will become the rabble of a modern jungle.

I hope that the glorious memories that I have of my paradise back home, will remain intact, so that others as well as myself may enjoy it's natural beauty, making it such a worthy homeland that I am proud to be part of!

Mary Oblesčak
Sydney, Australia

6,500 Exhibitors at the Zagreb Grand Fair

This year's international autumn fair in Zagreb will be held from September 21th till September 22nd. It will include 6,500 exhibitors from 60 countries who will display 300 thousand exhibits. The exhibition grounds occupy 500 thousand square meters on which there are 40 pavilions. The following branches of industry will be represented: machine construction, the iron and steel industry, the non-ferrous metal industries, ship building, the electrical industry, fine mechanics and optics, the chemical industry, the automobile industry, wood processing, building, the textile and food industries, the manufacture of equipment for tourism and the catering business, and others.

One of the characteristics of the Zagreb fair is its long, 64-year tradition. During this time over a hundred various fairs and exhibitions have been held at the Zagreb exhibition grounds; these fairs have encouraged foreign trade exchange a great deal and have made Zagreb a well-known name in the international business world. Every autumn fair in Zagreb offers an opportunity for the establishing of new business connections between, on the one hand, the countries of all five continents, Europe, Africa, Asia, America and Australia, and Yugoslavia on the other. About 100 thousand businessmen from 85 countries, including several delegations from the under-developed countries of Africa, Asia and South America, visit the fair every year.

The autumn fair is the main fair event in Zagreb; during the post-war years it has grown to be one of the largest and most important fairs in Europe. We are justified in saying that the Zagreb fair now occupies third place on the scale of general European fairs, immediately following those of Leipzig and Milan. Members of both Western and Eastern economic groupings, such as EEC, SEV and GATT, regularly take part in the Zagreb fair.

The autumn fair in Zagreb is particularly important for trade exchange between Yugoslavia and Italy, which is developing quite satisfactorily. Every year, during the fair, the members of the Yugoslav-Italian Economic Council (of Belgrade) and those of the Italian-Yugoslav Economic Council (of Milan) meet in order to review the results of previous economic co-operation between the two countries, to discuss any difficulties, and to set up conditions for improvement. The Italian Institute for Foreign Trade (ICE) has its own branch office in Zagreb.

Jurij Vega — The Most Read Slovene

Jurij Vega, the world famous mathematician, is apparently the most widely read Slovene. He was born 220 years ago at Zagorica near Moravče, and was drowned in the Danube under unexplained circumstances. This year the Slovene Academy of Science and Arts has published »The Bibliography of Jurij Vega«. This most carefully compiled work, on which all later studies of the great Slovene scientist are based, shows that Vega's handbook of logarithms and trigonometry alone has gone through as many as 268 reprints. The large ten-decimal logarithm tables served as the basis for many other tables, and brought Vega well-deserved recognition already during his own lifetime; over two million five hundred thousand copies have been sold so far.

The Bibliography, compiled by Jože Pavšič and edited by Academic Professor Ivan Vidav, includes the 330 titles of Jurij Vega's original works and translations. The Bibliography is richly illustrated.

New Zagreb—Belgrade Motorway

The construction works for a new motorway leading from Zagreb to Belgrade are to be started next spring. The new motorway will have four lanes and tolls will be charged for travel along it. Near Zagreb and outside Belgrade there will be complex road junctions which will link the motorway with roads in all other important directions.

At present a new over-pass is being built not far from Slavonski Brod. This is one of the first structures for the future Zagreb-Belgrade motorway.

A new Zagreb-Belgrade motorway is badly needed. On the present road about 20,000 vehicles pass daily, sometimes even more. If we consider the fact that 50 % of all vehicles are lorries and that the average length of a vehicle is 7 meters then we can see that the queue of vehicles is as long as two-thirds of the length of the entire road. Owing to the poor condition of the road and frequent reconstruction works on several sections the maximum speed possible is only 60 km/h. The urgent need for a new motorway is thus constantly present but, as yet, it is not clear when this big project will be accomplished. Between Zagreb and Belgrade 13 motorway junctions are planned. The first phase of construction will include the Sesvet—Okučani section (109 km long). The building of this section will cost about 2,000 million new

Ljubljana — the quart of Šiška

dinars. With the present traffic and a 30 dinars toll per vehicle from Sesvet to Okučani 220 million dinars could be collected annually from tolls.

Quadruplets in Zagreb

In the »Dr. Ozren Novosel« hospital in Zagreb Marija Mijatović, 26, a worker in the »Šubičevac« restaurant, has given birth to four healthy boys. The mother and the new-born quadruplets are doing well. Marija Mijatović has already chosen the names for her four boys. They are to be called Ante, Danijel, Franjo and Ivica. Ante was born first, at 8.10 p.m. He weighed 1850 grams and was 41 centimeters long. Daniel (1550 gm, 39 cm) was born ten minutes later than Ante. At 8.30 p.m. followed Franjo (1800 gm, 41 cm) and at 8.35 p.m. Ivica (1200 gm, 38 cm). Marija Mijatović already has a young daughter.

American Loans to Yugoslav Firms

The American Export-Import Bank has granted a ten million one hundred thousand dollar loan for the Yugoslav Copper Mines in Macedonia. The technical aid will be provided by the Arthur G. McKee Company of Cleveland. The purchase of machine equipment will cost 22.5 million dollars.

In addition, the Export-Import Bank guarantees for another loan of 10 million and 100 thousand dollars which will be provided by private financial institutions. The interest will be 6.6 % per annum. The same bank has also decided to finance the Yugoslav purchase of five used Fair-Child FH 227-B Turboprop airplanes

from Alleghery Airlines. The total price to be paid for these airplanes is 3 million and 200 thousand dollars. The Export-Import Bank has granted the Pan Adria company of Zagreb a direct loan at an annual interest rate of 7.0 %. Pan Adria deals with home airway services and charter flights abroad.

French-Yugoslav Bank To Start Operating in 1975

There can be no further doubt as to the need for the setting up of a special mixed French-Yugoslav bank. The founding of such a bank, which would have its head-office in Paris, is justified by the development of existing forms of co-operation between Yugoslavia and France and by the development of new forms, as well as by simultaneous improvements in economic and financial relations with third countries.

Recently the representatives of »Beograjska banka«, »Ljubljanska banka«, »Jugobanka«, »Jugoslavanska investicijska banka« and »Gospodarska banka Sarajevo« visited France for talks with the representatives of numerous national banks, known for their financial strength, among them the »Banque Nationale de Paris«, »Credit Lyon« and »Société Generale«.

Starting capital is to be provided by the interested Yugoslav and French banking houses. It is expected that other Yugoslav banks, apart from the ones mentioned above, will take part in the venture with their own capital.

The old town Buje in Istria

Božidar Jakac — 75th Birthday

Božidar Jakac, the well-known Slovene painter, celebrated his 75th birthday this year. On this occasion he received numerous congratulations and acknowledgements. In honour of his jubilee the Dolenjsko Cultural Festival organized a retrospective exhibition of his self-portraits. The opening of this exhibition was attended by numerous admirers of Jakac's art, including several prominent personages from political and cultural circles of Slovenia as well as from the other Yugoslav republics. On this occasion a very fine cultural program, in which the best artists of the Zagreb Opera took part, was given.

The artistic work of Božidar Jakac is very extensive; it involves almost all painting techniques. His pictures include landscapes, still-lives and portraits. The latter dominate in his work; he has made an enormous number of portraits and has proved to be a great master in this field. He has portrayed practically all the prominent personages of Yugoslavia. Jakac's works have been exhibited in numerous galleries all over the world, and have been highly praised and admired time and time again.

In spite of his age Božidar Jakac is still full of creative zest. He is still enriching Slovene art with his works; at numerous exhibitions over the past few years he has put on show his latest landscapes, portraits and other kinds of painting. We hope very much that he will continue in this way for many years to come, radiating his rich artistry for a long time.

The Bay of Science at Strunjan

The Mediterranean School for Marine Science, which has been organized by the Biological Institute of Ljubljana University every summer for the last five years, has given an opportunity for scientific research and specialization to some 800 undergraduate and graduate students, young scientists and other researchers from Yugoslavia and from numerous foreign countries. Last year a three-year cycle of advanced courses, attended mainly by young scientists from the under-developed countries, came to an end. This year there is no such organized way of specialization; the work at the School is largely being carried out individually.

Four groups have so far worked at Strunjan this year. In May the Zoological Institute of Munich University organized a course during which students studied the behaviour of sea fauna and their reactions to artificially induced impulses. The second course was organized by the University of Bochum, West Germany. In July there was a Youth Research Camp, the fifth of its kind, organized by the Republic's Coordinative Committee of the »Science for Youth« movement. Thirty-two young people from all over Slovenia joined the Camp and carried out research in the following fields: geography, geology and sea-biology. The fourth group which worked within the Mediterranean School for Sea Sciences consisted of students from Bonn. In the middle of August they were followed by students of the Biological Department of the Bio-Technical Faculty in Ljubljana.

The activities of the School will be finished in September by a course in experimental sea-ecology, organized by the Zoological Institute of Vienna University.

The director of the Mediterranean School for Sea Science, Assistant Professor Andrej Avčin, hopes that in the future it will be possible to extend the activities of the School to the spring and autumn months. An attempt will also be made to organize courses during the term break in winter.

Haludovo Livening Up

At Haludovo the roulette wheel is to start spinning again. When leaving Yugoslavia Ted Kenow, Director of the International Casino in New York City took with him a contract and promised to sign it. The attempt to arrange a casino at Haludovo on the Island of Krk in co-operation with one of the owners of »Playboy« had failed. A connection with another American financier similarly brought no success. However, the propaganda made by »Playboy« on the American tourist market paid off in the end. Businessmen from all over the world began to show an interest in the so far unknown town of Haludovo.

Thus the co-operation with the New York businessman Ted Kenow was brought about. The contract is based on the new regulations for casinos and on the contract about joint investments according to which the home partner gets a 51% share and the foreign partner a 49% share. Altogether the new casino would need a starting capital of 306 thousand dollars.

If the American partner keeps his promise and signs the contract then the first group of Americans keen on gambling will arrive at Malinska on November 27th. Each group would stay at Haludovo for a week and would include 150 to 170 people.

»Iskra« and »Gorenje« Join Forces

In Slovenia a new industrial giant »The United Enterprise of the Electro-Metal Industry«, has been formed recently. This new organization of associated work arose when »Iskra« of Kranj and »Gorenje« of Velenje united. The newly formed united enterprise employs a total of 35 thousand workers. The main advantage of such association of work and means for production lies in a faster exploitation of new scientific achievements in production.

Developments At The Atomic Thermal Baths At Podčetrtek

The thermal baths centre at Podčetrtek is starting to look more like a real health-spa. Recently a new hospital building was opened, and in the autumn preparatory work for the construction of a hotel will begin.

There are a total of 20 beds for patients in the new hospital building. These patients are under constant medical care. There are twenty baths with rest cabins and 16 baths for arms and legs. These baths are filled with warm mineral water, at a temperature of between 35 and 37° C. The medical service and rests are run by the Clinical Hospitals of Ljubljana.

There are also two covered swimming-baths filled with thermal water, heated in wintertime. There is also a tap-room for mineral-water, a self-service restaurant and a restaurant in the holiday village at Podčetrtek, where there are beds for 90. There are also caravans with another 20 beds. Besides this there is room for another 420 health-spa guests in local accommodation.

The head of tourism in »Atomske toplice«, Inž. Franc Renier, from Podčetrtek himself, showed us round the buildings which have been set up in the fields because of the source of healing »atomic« water.

»We're satisfied with the present level of visitors,« Inž. Renier told us. »On the basis of the record number of visitors we had last year, a total of 258,000, we decided to start the construction of a hotel here. We estimate that demand will increase significantly when we are able to satisfy the needs of even somewhat more demanding guests.«

Slovenes and Yugoslavs have known about the Atomic Springs for quite a number of years. Treatment with the Atomic water is recommended for rheumatic diseases, diseases of the veins, degeneration and old-age diseases, diseases of the metabolism, nervous diseases and skin diseases. The Italians, Germans and Austrians also know about the Atomic Springs and have been coming there for quite a number of years now. The Swedes arrived first this year. A special group of patients, members of a 200,000 strong Swedish society for people with chronic eczema, arrived there recently. As there is a good chance of success with the »atomic-water« treatment of this disease, it is hoped that a record number of visitors may be achieved.

Kamnik and the Alps

The new hotel, the construction of which will start in September, will be of »B« category, and will have 200 beds, a restaurant, an indoor swimming-pool with thermal water and an aperitif bar. It should be ready by Spring 1976. The investment is worth 25 million new dinars.

Full board in the Podčetrtek holiday centre costs around 75 dinars. Full board in the new hospital building costs from 120 to 150 dinars. One liter of health-spa water costs only one dinar in the tap-room.

»Atomske toplice« are a bit less than 40 kilometers distant from Celje. The road is good and asphalted.

Highest Chimney in Europe

A 360 meter high industrial chimney is to be built for the thermo-electric power-station at Trbovlje; it will be the highest in Europe and second highest in the world. The representatives of the Trbovlje power-station have signed a contract with the firm of Vatrostalna, Zenica, about the construction of this the European giant among chimneys.

Vatrostalna's director-general told us that his firm is already getting ready for the demanding work. The construction will cost about 35 million dinars. The chimney has to be built in eight months. Every day six meters of the chimney will be built.

American Loan for the Krško Nuclear Power-Station

The American Export-Import Bank will provide 176 million dollars' worth of loan for the construction of Yugoslavia's first nuclear power-station. As we have already reported this power-station will be built near Krško by the American company, the Westinghouse Electric Corporation. The investors for the new power-station are the Electricity Boards of Slovenia and Croatia.

Trade Exchange Between The U.S.A. And Yugoslavia Is Increasing

In 1968, the value of Yugoslav exports to the United States was 89.2 million dollars; in 1973 it reached the figure of 232.5 million dollars. Our exports during the first five months of this year (118.7 million dollars) suggest that even last year's figure will be surpassed. In 1973 our Trade Balance of Payments with the United States was active; so far this year, however, our imports have been greater than our exports. Yugoslavia's exports to the United States include mainly copper, furniture, pork, lead, tobacco, ready-made clothes and hops. We import wheat, soya oil, planes, computers and chemical products.

Fish Farm in Portorož Bay

The experts of the Sea Biological Station at Portorož are dealing with a project which might give revolutionary results; it would solve the problem of sea pollution and, at the same time, would make available large quantities of fish fit for human consumption.

The method is basically quite simple; the polluted sea-water containing enough nutrients matter is consumed by algae which are then consumed by sea-shells; the latter are eaten by fish which are excellent food for people.

The biologists of the Sea Biological Station at Portorož have been carrying out experiments for two years under the guidance of University Assistant Igor Keržan.

Sea-pollution caused by sewage has already seriously affected the Slovene sea with its coast which is only a few kilometers long. By means of filters it is possible to clean the sewage water so that it is apparently clean when it reaches the sea. However, the filtered water still contains considerable quantities of nutritious matter, nitrates and phosphates in particular, which are something the world is getting shorter and shorter of. These nutritious ingredients make excellent food for algae, which need them badly for their growth.

»For about two years we have been conducting experiments which should show in what kind of water the algae from our sea flourish best,« Igor Keržan told us. »We have found out that they grow best in a mixture consisting of 80 % clean sea-water and 20 % sewage water. This mixture is ideal for the growth of algae, even better than the artificially prepared mixture used so far for growing algae.« However, not all kinds of our algae flourish in the mixture of clean sea-water and sewage-water equally well. Therefore the next task was to find out which kinds of algae would grow best and fastest in this mixture.

When these algae were discovered a lagoon was built in Portorož Bay and planted with »dagnja« sea-shells which feed on the algae. Experiments have shown that these sea-shells when fed »artificially« prosper much better and faster than in their entirely natural environment on the bottom of the sea. Weighing of the sea-shells has proved that the »artificial« food suits them extremely well.

All that was left to be done after this was to make a lagoon for fish, crush the sea-shells grown by the method described above and feed the fish with them. Experiments have again shown that the »artificially« fed fish grow much faster than those living in the open sea.

If the industrial breeding of fish was started then the lagoon would be a sort of plantation containing fish which would be collected when they are sufficiently big. In this way the market would be well supplied with fish of which, at present, it frequently runs short of.

At such sea-farms sea-shells for human consumption could be bred as well if they didn't collect in themselves all the harmful ingredients of the sea. Therefore sea-shells are very dangerous if they are bred in dirty water; when consumed they carry into the human body ingredients which damage health. (For this reason the specialists of the Sea Biological Station have been trying for a long time to make the fishermen bring the sea-shells they catch into the »quarantine station« and leave them there in clean water for a few days before they sell them for human consumption.)

However, if the »artificially« bred sea-shells were put in quarantine they would lose too much weight during the few days and therefore the breeding of sea-shells for human consumption would not pay.

»Cvetje v jeseni« Meets With Success

»Cvetje v jeseni« (»Blossoms in Autumn«), the Slovene full-length film in colour is being shown at some of the Slovene settlements in Canada and Australia, where the performances sometimes have to be repeated several times. This film successfully asserts itself in the »general« cultural world as well. »Cvetje v jeseni« has recently been shown at the opening of the Yugoslav Film Festival in Mexico where it was extremely well received; talks on the purchasing of this film for the whole of South America are in process. »Cvetje v jeseni« has been sold to several other countries already.

Saving Oil in Yugoslavia

The Federal Executive Council has recently discussed the measures to be taken with regard to saving oil and oil derivatives. The speed of motor vehicles is planned to be limited to 50—90 km/h. Special devices regulating the proportion of fuel and air should be installed in vehicles. In this way 10—12 % of fuel can be saved. The use of planes for short distances should be forbidden. In addition, the Federal Executive Council will encourage the wider exploitation of our own oil. The Council was forced to take these measures because the use of oil and its derivatives has been increasing excessively although the price of oil has gone up very considerably.

Monument To The Revolution To Be Erected In Ljubljana

On the new Square of the Revolution in Ljubljana a monument to the Revolution will be erected, as was decided already fifteen years ago. The design for the monument was chosen by open competition; it is the work of the Academic Sculptor Drago Tršar and architect Braco Mušič. The monument is to be unveiled on May 9th next year, when the 30th anniversary of the Liberation of Ljubljana is to be celebrated.

Ljubljana's Traffic Problem

In Ljubljana there are about 80 thousand motor vehicles, which means 1 car per 4.8 inhabitants. 80 % of all traffic runs in the town area, whereas only 20 % is transit traffic. The Town Assembly of Ljubljana has accepted a 10-year plan for the construction of a new road-network, which includes the construction of the Ljubljana—Vrhnika motorway, the Northern and the Southern By-Passes and some other roads in the area of Ljubljana, altogether 200 kilometers of road. The first construction works will start in 1976 provided a loan from the International Bank can be obtained.

Success In Wheat Production

Dragoljub Popović, a farmer from Marinci near Vinkovci, has beaten all records in wheat growing in our country. He has produced 101 metric hundred-weight of wheat per hectare. He sowed a Yugoslav sort of wheat, the so-called »slavonka«. With his crop he holds the absolute Yugoslav and perhaps even the world's record.

More Cars from Novo Mesto

In July Pierre Dreyfus, the President of the French automobile company »Renault« paid an official visit to Slovenia. He had been invited by the Executive Council of the S.R. of Slovenia. During the talks which he held with the representatives of the Industry of Motor Vehicles (IMV) of Novo mesto a mutual wish for the extension of the co-operation which had so far been very successful was expressed. In co-operation with »Renault«, IMV has been manufacturing the R-4 and R-12 cars, and more recently also the R-16. The demand for all these cars in Yugoslavia is very high.

Help for the Earthquake-Hit Region of Kozjansko

The earthquake at Kozjansko, a hilly region between the Zasavje Hills and Sentjur near Celje, has been mentioned also in the foreign press. This earthquake was the strongest in Slovenia since the one which destroyed a large part of Ljubljana at the turn of the last century.

The total damage is much greater than was first estimated. Now it is estimated that it will reach over 680 million new dinars. Most affected by the earthquake were old buildings, among which there are several schools, churches and vicarages. 30% of all buildings were damaged. This means over 2000 buildings, including 27 schools, 6 parish churches, 3 vicarages and several branch churches including some culturally and historically important churches. These buildings and farm houses belong to the economically most under-developed area in Slovenia. A short while ago this area received special aid from the whole of Slovenia known as the »Action for Kozjansko«.

Only a few really badly damaged buildings can be spotted at first sight. Inside the houses, however, the extent of the destruction becomes much more obvious; ceilings have given way and the walls are cracked. The buildings are badly shaken; 12% of houses will have to be rebuilt. A hundred homes had to be evacuated immediately after the earthquake, and a great number of others soon afterwards. Thus, 300 families are now living in tents and caravans which were hurriedly brought in straight after the earthquake. Some of the local people sought shelter under hay-racks, carts and farm buildings.

Since the earthquake damaged schools 2000 pupils have been left without regular classes. Six schools will have to be pulled down; prefabricated schools will be built instead of them. These will be mainly branch schools; only one complete eight-year elementary school is planned to be built. Fortunately, the school buildings built in the past few years survived the earthquake well and school-children were on their summer holidays during the critical time.

Religious activities face more serious difficulties. In four churches masses have been forbidden for safety reasons and are therefore held either in the open air or in temporarily arranged premises. The Bishopric of Maribor has appealed to church-goers to collect money in church. The other two Slovene bishoprics have promised some help as well. Since several churches are important

cultural and historical monuments the wider Slovene public, too, will undoubtedly offer its help.

Workers all over Slovenia worked on Saturday, July 13th and gave their day's earnings to aid the area afflicted by the earthquake. Workers of the two districts hit by the earthquake, Šmarje and Sentjur, will work still one more Saturday, in September. »Ljubljanska banka« immediately offered at least 10 million dinars' worth of loan, which would meet the most urgent needs until more finances are collected from the Solidarity Housing Funds of all Slovene districts. In the case of a natural disaster every district is obliged to contribute 5% from this Fund to which every employed Slovene has to give his share. In spite of all help, however, funds raised in this solidarity action will not be large enough. Therefore all other Yugoslav republics will help as they did after the Skopje earthquake in 1963.

All farmers on the afflicted area will be freed from income tax, as well as from the health and old-age insurance taxes. Even before the earthquake the modernization of farms had been started; farmers were encouraged to take up cattle-breeding and fruit-growing.

No Tourism Records This Year

Apart from the fact that the World Football Championship was held in June of this year the main blame for the non-repeating of last year's tourist records must lie in the economic difficulties caused by the oil crisis in many countries of the West. Also to blame are the late start of summer holidays in West Germany, the self-imposed currency restrictions in Italy and, of course, rain.

In comparison with the same period in 1972, when we had the smallpox breakout, tourist trade rose by 47% in the first half of this year. A comparison of this year's results with those from the same period in 1973 provides a picture which is more pessimistic than is strictly necessary.

It is interesting that when mentioning the too small tourist trade hardly anyone ever suggests that we might have forgotten to do something ourselves about the situation. The results is that our own tourist workers appear to be just the victims of circumstance, the trouble being due to some higher power. Our workers try to use the opportunity to use the reduction in inflow of foreign tourists to highlight the heavy taxes being paid by the tourist economy. The latter is losing money because it has to sell its services at prices agreed last year,

whereas food, fuel, and other items have to be paid for at higher prices than ever, so that a loss considerable larger than last year's (80 million dinars) can be expected this year in the seasonal hotel-keeping and catering industry. In other words the business non-success is to be justified by a higher power alone; a demand for foreign capital investments in the development of tourism could then be made, this tourism having been unable to create an income not through its own fault (rain, football, oil etc.).

For instance there was the case of the superluxury hotel built for the Americans. Because of poor advertising the Americans didn't come, so the call went out for Yugoslav tourists, who, of course, couldn't come either since they couldn't afford to pay such high prices. Why was there such a delay in the issue of petrol coupons when there has been so much talk about giving further encouragement to tourists from the Eastern European countries, who, with their limited amount of foreign currency, can't get far at all without petrol coupons?

As far as full-board prices are concerned Yugoslavia is certainly the cheapest country in Europe. However this is frequently not the case as far as other goods and services are concerned. Prices for goods and services not included in full-board are like a valve for many catering and hotel enterprises, who, for example, sell a bottle of wine at a price four times higher than the shop purchase price. The first people to react to such phenomena are the individual tourists, who don't come in charter-travel groups, and who spend a lot more than the tourists in the latter. It has been reported from Dubrovnik that there has been a drop in the number of individual tourists visiting that town.

Other troubles lie in the non-answering of letters asking if rooms are available and in the fact that although the proportion of staff to the number of hotel beds (and to the number of seats in restaurants, bars and nightclubs) is among the highest in the world the service is no better.

However, there are signs that things are changing. The Yugoslav business associations of hotels and travel-agencies have decided to set up together their own advertising service and to put on a uniform front to foreign partners, instead of robbing each other of business by offering lower prices to the tourist. This is now being agreed upon, and will be a big improvement on the old-fashioned propaganda, which was limited to answering questions from behind counters and placing advertisements in the foreign press.

Eslovenia y su progreso

Por nada ha conquistado Eslovenia el seudónimo «El Norte Industrial Yugoslavo». Su desarrollo, tanto industrial como comercial, ha señalado en estos últimos diez años la capacidad del pueblo norteño. El desarrollo mencionado no es sólo el producto de un plan económico. Debe agregársele además otros elementos importantes como son: las costumbres y amor al trabajo, el nivel de vida, capacidad técnica, etc. El secreto del progreso señalado se debe en gran parte a la reforma que sufrió la industria eslovena. Reforma que los economistas supieron aplicar en la práctica. Como primera medida se comenzó con un exhaustivo examen del mercado existente hasta entonces. Luego se modernizó el parque de mantenimiento y máquinas. Una vez que se estudiaron las necesidades del mercado yugoslavo se comenzó recién con la producción propiamente dicha. Es así que en diez de labor puede Eslovenia colocarse a la cabeza de la industria yugoslava. Debemos aclarar que en especial se ha dedicado a la industria elaborativa. Bajo este espíritu fueron naciendo fábricas como ser Peko, Alpina, Planika y otras. Estas no solamente demostraron capacidad de producción sino además un gran adelanto técnico en sus ya tradicionales modelos. De esta manera fueron surgiendo nuevos centros de trabajo. Ya no solo se fueron haciendo famosos los establecimientos con larga tradición industrial, sino que fueron naciendo otros lugares hasta entonces desconocidos como centros industriales. Tal el caso de los nuevos establecimientos y fábricas en Velenje, Novo Mesto, Nova Gorica y otros. Celje, Maribor y otras ciudades netamente industriales no pasaron a segundo plano sino que fueron aumentando su capacidad de trabajo y producción. La ya conocida y vieja fábrica de Ljubljana «Litostroj» renovó sus cuadros de trabajo y amplió sus talleres. Esta fábrica hace 25 años atrás no pudo cumplir con su cometido emprendido. Pero ahora, con sus 3.500 obreros puede alcanzar más de 50 millares de dólares anuales.

Gorenje es otro de los milagros de la industria eslovena. Tiene aproximadamente 10.000 obreros y una producción anual (bruto) de 300 millares de dinares. Se calcula para los años entrantes una producción del casi el doble!

Se ha conseguido con esto una serie de adelantos y de beneficios. Entre ellos, nos dice el Director de la Fábrica TOMOS, el que los obreros trabajen 42 horas semanales y tengan anualmente 140 días libres. Esto permite que el trabajador pueda en sus ratos libres también disfrutar del descanso merecido y dedicarse a su vez a otras cosas, deporte, cultura, estudio, distracción, etc.

Entre estos colosos industriales figuran además de Tomos, Elan. Esta fábrica de Begunje ha conquistado en pocos años una fama que ha sobrepasado los límites europeos. Es así que se la considera en estos momentos como una de las fábricas de mayor calidad. Sus esquíes, botes, elementos de gimnasia, etc. son conocidos en los mejores clubes de Europa y de EEUU de América.

También Toper ha conquistado varios laureles por sus ropas de trabajo y su confección única para el deporte de invierno. Lo interesante del caso es que esta fábrica al principio sólo confeccionaba camisas y ropa blanca. La firma CARDIN — Francia — le confió la elaboración y confección de sus famosas camisas. Otra fábrica que ha llenado un gran vacío es la famosa ALPINA. Sus zapatos de esquiar son famosos. Para que tengamos una visión panorámica de todo lo dicho iremos dando a continuación algunas cifras estadísticas. Por ejemplo: en el año 1961 Eslovenia tenía 467 empresas industriales, en el 1966 ya 416. Después de la reforma se vio que la integración de trabajo era un hecho. Es así que en el año 1970 ya tiene 426 y en el 1974 ya 500 empresas industriales. Sin embargo Croacia en el mismo lapso tiene 593 y Serbia 533. Pero si comparamos el número de habitantes de las tres repúblicas llegamos a comprender porqué Eslovenia está a la cabeza de la industrialización racionalizada.

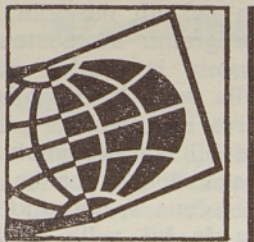
Otros datos: Eslovenia participó en la producción industrial con el 54,9 % en el año 1960. En el 1965 con el 47,2 %. En el 1970 con 43,4 %, un año más tarde con el 43 %. Esto trajo aparejado el desarrollo comercial. Es así que se amplió el radio de las ciudades y pueblos. La urbanización comenzó a infiltrarse en la producción agrícologanadera. Por lo tanto vemos que mientras en Yugoslavia todavía vive de la tierra el 36 % de la población toda, sólo en Eslovenia lo hace el 18 %. Entre los años 1953—1971 el número de campesinos se redujo al 28,5 % en Yugoslavia, en Eslovenia el 48,4 %! Esto lo demuestra el enorme cinturón urbano alrededor de Ljubljana y de las ciudades del interior.

Todo lo anterior debemos entenderlo bajo el punto de vista de la industrialización racional. No olvidemos que aún hoy día en Eslovenia hay fábricas que tienen sólo 125 hasta 500 obreros. Mientras que hay com-

plejos industriales con 2000 o más obreros. Es decir este tipo de disociación industrial es una forma de ir empleando a todos según su capacidad de trabajo y zona ambiente. Los eslovenos han logrado así centralizar sus pequeñas y grandes industrias allá donde realmente los elementos de trabajo está dados.

La visión futura de Eslovenia es lograr para el año 1985 una ganancia »per cápita« de 3.000 dólares anuales. Hoy tienen cerca de 1050 dól. El promedio yugoslavo es 750 dól. por habitante. Cómo se ha llegado a producir todo este milagro esloveno? Bueno, una de las causas es la nueva fórmula que está empleando el estado: PROGRESO POLICENTRICO. En este caso progreso policéntrico de la república. Es un plan a largos plazos. Se da preferencia a la industria. Es decir que se logrará el progreso constante de las industrias a formarse y no de las industrias ya existentes. Este sería uno de los progresos policéntricos de la república. Por ej. las industrias ya existentes continuarán desarrollando y ampliando su labor. Es decir son direccionales, van todas hacia la dirección ya comenzada. Entre ellas figuran las industrias de Jese-nice, Kranj, Celje, Maribor, etc.

Estas a su vez dirigen sus productos, elaboración o ayuda hacia los nuevos centros industriales formados. Es decir en forma direccional van dando por un lado ayuda a los recién formados y por otro lado a los que están por formarse. Por ej. por una parte irá un tentáculo hacia Koper y Nova Gorica y otro hacia Novo Mesto. Desde ya esta fórmula no brinda al principio ningún tipo de garantías, pero con el tiempo se irán viendo las posibilidades, errores, etc. Pues nadie tiene seguridad de lo que puede pasar con una industria »recién nacida«. Pero la cuestión es probar, es decir facilitar la posibilidad y ayuda a toda ciudad o pueblo que quiera comenzar a trabajar de esta forma. Se tendrán en cuenta, claro está, las capacidades de trabajo, materiales, conocimiento, desenvolvimiento de la zona y todo aquello que a su vez ayude a esa ciudad pueda incluirse en la corriente industrial deseada. Resumiendo: la fórmula será ideal siempre y cuando se cumplan con los requisitos señalados.

Belgija

Mamicam za praznik

Eden najlepših praznikov v letu je za otroke dan mater. Koliko proslav in praznovanj je tisti dan posvečenih materam. Že veliko prej se otroci nanje pripravljajo po šolah, po društvi in seveda tudi doma. Tudi naša mladina pri Jugoslovanskem društvu sv. Barbare v Eisdnu je letos priredila lepo proslavo v počastitev svojih mamic. Obblečeni v naše lepe narodne noše so jim zapeli in recitali. Mamice so bile vesele, srečne. Otroci pa seveda nič manj. Le poglejte jih na obeh slikah, ki ju objavljamo.

Mladinski pevski zbor Jugoslovanskega rudarskega društva sv. Barbare v Eisdnu

Dekliški kvartet na letošnji proslavi materinskega dne v Eisdnu. Zbor in tudi kvartet vodi zborovodkinja Majda Smrke

ZDA

Slovenski časopisi v težavah

O težavah, s katerimi se bori slovenski časopis Prosveta, glasilo Slovenske narodne podporne jednote, ki je nedavno praznovala 58-letnico izhajanja, smo v zadnjih mesecih že večkrat poročali. Le velika zavzetost njenih naročnikov in prijateljev (in seveda njihovi prostovoljni prispevki) so dnevniku Prosveti podaljšali življenje ob pogojih, da izhaja enkrat manj na teden in da so ji z majem kar občutno zvišali letno naročnino. Pa tudi ti ukrepi so začasni, ker bo o dokončni usodi Prosvete sklepala konvencija SNPJ sredi septembra. Ker je zdaj, ko to pišemo, še avgust, bomo o dokončni usodi Prosvete lahko povedali našim bralcem kaj več šele v prihodnji številki. Kakor beremo, pa imajo podobne težave tudi pri drugih slovenskih časopisih v Ameriki. Vzroki so enaki: umiranje naročnikov in razne podražitve — papirja in vseh drugih storitev. Tako so tudi pri Ameriški domovini, ki izhaja v Clevelandu že 76 let, morali s 1. avgustom zvišati naročnino, ki bo odslej veljala na leto za ZDA 23 dolarjev, za Kanado in ostale tuje države pa 25 dolarjev.

Zaradi velikih stroškov in težav s papirjem je moral tudi tednik Nova doba (New Era), glasilo Ameriške bratske zveze, ki izhaja v Clevelandu, kjer je lani slavila 50-letnico, zmanjšati obseg. Namesto na šestih straneh bo odslej izhajala le na štirih in bo objavljala zaradi pomanjkanja prostora, predvsem gradivo, ki je v zvezi z organizacijo — ABZ in njenim članstvom.

28. glavna konvencija Ameriško-slovenske katoliške jednote

To je bila prva in najstarejša slovenska bratska podpora organizacija v Ameriki. Ustanovljena je bila leta 1894, torej pred osmimi desetletji v Jolietu, Illinois, kot Kranjsko-slovenska katoliška jednota. Na sedanje ime se je preimenovala leta 1966. V letošnjem avgustu so se predstavniki in člani 153 društev, ki jih ima širom ZDA, zbrali v Pittsburghu na svoji 28. glavni konvenciji. V prvih dveh dneh so bile na programu razne družabne prireditve in slavnostni banket, zadnji dan, v ponedeljek 19. avgusta, pa je prišel na vrsto poslovni del konvencije. Zborovalci so odobrili in sprejeli program dela za prihodnja 4 leta. Reorganizacija glavnega odbora je bila odklonjena. Glede uradnega glasila ostane vse pri starem. Članom glavnega odbora se zvišajo plače za 20 %. Ponovno je bil izvoljen dosedanji glavni odbor s predsednikom J. Nemanichem na čelu.

V Clevelandu so po zaslugi Tony's Polka Village postale zelo popularne diatonične harmonike. V tej trgovini ima svojo glasbeno šolo tudi znani glasbenik Frank Novak. Pridno jo obiskuje tudi petnajstletna Kathy Hlad, ki tudi že pridno nastopa. Med drugim je nastopila tudi na proslavi 50-letnice Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. Čestitamo!

Umrla je plemenita slovenska žena

Dne 25. junija smo v Ely, Minn., pokopali plemenito slovensko ženo Francko Jenko. Pokojna je bila do zadnjega zelo aktivna v društvi. Bila je članica kluba upokojencev v Ely, Slovenske ženske zveze, Ameriške bratske zveze, Kluba katoliških žena in Poslovnega kluba.

Rojena je bila v Ljubljani in je kot osemletna deklica v aprilu 1893 prišla k nam na Ely, kjer je ostala vse življenje. Bila je iz znane Seliškarjeve družine. Tu se je poročila s Francem Jenkom, ki je že tudi umrl. Zapustila je hčerko edinko Dolly z družino in več nečakov. Jaz osebnostno jo bom zelo pogrešala, ker je zelo rada govorila slovensko, čeprav se ji je včasih malo zataknilo. Res je bila plemenita, zavedna Slovenka. Naj ji bo lahka ameriška gruda!

Millie Skalar, Ely, Minn.

Umrli je Karel J. Samanich

CLEVELAND. Zaradi srčne kapi je 15. avgusta nenadoma umrl znani društveni in kulturni delavec med Slovenci v Clevelandu in okolici — Karel J. Samanich. S smrtjo Karla Samanicha je nastala velika vrzel med slovensko javnostjo v Clevelandu, posebno na zahodni strani (West Side), kjer je bil pokojni voditelj društvenega udejstvovanja. Njegova točnost pri delu, njegov pošten in stvarni značaj se je priljubil vsakemu. Bil je jasev v govoru in razlagi in iskren dru-

žabnik, zato je velika izguba družini in prijateljem.

Pokojni Karel je bil rojen pred 69 leti v Trstu. V Ameriko se je priselil leta 1920 in je ves čas živel v Clevelandu, dokler se ni preselil v predmestje Middleburg Heights, Oh.

Zaposlen je bil v več tovarnah, pred upokojitvijo leta 1972 je služboval kot inšpektor v Teledyne Hydraulic Valve Co. Večkrat je obiskal domovino, nazadnje s soprogo Ello leta 1973.

Bil je večletni predsednik društva št. 135 SNPJ in ob smrti njegov tajnik. Mnogo let je bil zapisnikar pri Clevelandski federaciji društev SNPJ in član glavnega odbora SNPJ 16 let. Prvič je bil izvoljen v glavni odbor kot distriktni podpredsednik leta 1950 na konvenciji v Detroitu, Michigan, ponovno izvoljen v ta urad leta 1954 na konvenciji v Johnstown, Pa.; leta 1958 na konvenciji v Clevelandu, Oh., pa je bil izvoljen za 2. podpredsednika SNPJ, za katero mesto je bil ponovno izvoljen leta 1962 v Detroitu, Mich. Leta 1966 ni več sprejel nominacije.

Karel je bil med ustanovitelji Slovenskega doma na Denison ave. (West Side), potem pevskega zbora Triglav, pri katerem je pel do zadnjega; bil je med prvimi organizatorji Slovenskega doma za ostarele na Neff rd. v Clevelandu ter Rekreatijskega taborišča SNPJ v Enon Valley, Pa.

Na večer pred pogrebom so v pogrebni kapeli ob navzočnosti mnogih, ki so se prišli posloviti od pokojnega, zapeli žalostinko mladi pevci krožka št. 77 SNPJ

pod vodstvom Marie Pivek in mešan pevski zbor Triglav pod vodstvom Franka Vautarja. Pri pogrebu je imel poslovljni govor v imenu glavnega odbora Joseph Fifolt, član gospodarskega odbora SNPJ, v imenu društva št. 135 pa Ray Luzar.

V Ameriki pokojni zapušča užaloščeno soprogo Ello, roj. Kaučič, mater Mary, staro 91 let, sestro Anno, poročeno Braund, brata John in Viktor sta umrla pred nekaj leti, nečake Viktorja, Johna in Toma ter nečakinjo Sandro Skidmore. Ob izgubi zaslužnega in dobrega soproga, brata in strica, izrekamo užaloščeni družini in sorodnikom naše globoko sožalje.

Louis Kaferle

Praznik naše nasebine

Naše društvo SNPJ št. 6 v Sygon Hillu je 19. maja letos praznovalo 70-letnico. Danes vam na kratko poročam o tem slavnostnem dnevu, ki ga naša nasebina z okolico ne bo nikoli pozabila. Sicer je dopis že precej pozen, a prej mi ni zdravje dopustilo pisanja. Saj če je človek že 80 let star, ne gre vse gladko.

Prelep dan je bil 19. maja. Slovenski dom je bil lepo okrašen. Naši mladi so pa plesno dvorano spremenili v jedilnico. Mize pogrnjene z rumenimi prtji so krasile vrtnice. V kuhinji smo se stare kuharice hitro sukale in pripravljale vse za banket. Točilnice za žejne smo pripravili kar na treh krajih. Vse je bilo dobro pripravljeno. Tudi program je bil prvovrsten. Obiskovalcev je bilo veliko: rojaki so nas prišli obiskat iz bližnjih

in daljnih nasebin. Najprej je bila na programu slavnostna povorka, ki se je začela iz Gladen nasebine. V njej je bila vrsta avtomobilov, štiri gasilna društva in godba na pihala. Prvi v povorki je bil star avtomobil. V njem je sedela naša dobra znanka Frances Vodopivec, oblečena v narodno nošo. Na avtomobilu je bil velik napis: Miss SNPJ leta 1904. Naša zastavna miss izpred sedemdesetih let je imela v roki zvonček, s katerim je od časa do časa pozvonila, da je še bolj opozorila nase. Seveda tudi današnja miss ni manjkala. Naša miss SNPJ za leto 1974, ljubka Michele Volk, se je peljala pa v novem modernem odprtem cadilacu. Povorka je bila nad miljo dolga. Skozi ob cestah jo je pozdravljala gost špalir gledalcev. Res, tu smo spet videli, da se naš slovenski rod tu ne bo izgubil med tujci. Mladina je z nami in to veliko pomeni.

Takšne slovesnosti naš hribček še ni videl in naši mlajši si jo bodo dobro zapomnili. Ponosna sem na naše društvo št. 6 SNPJ, da je tako živo in krepko dočakalo svojo 70-letnico. Med članstvom nas je blizu 40, ki smo njegovi člani že pol stoletja.

Z balkona je pozdravil množico glavni predsednik SNPJ brat Joe Culkar iz Chicaga, ki je pohvalil dobro delo našega društva. Ob treh popoldne se je začel banket, ki se ga je udeležilo nad tristo gostov. Res, kar veliko dela smo imeli, a vse je šlo po sreči. Naše članice so pokazale, da je v slogi moč. Po banketu je bil lep program. Navzoče je pozdravil naš predsednik društva št. 6 SNPJ Ernest Kvartich z lepim govorom. Za njim je govoril tajnik Ed Ramovš, ki je predstavil nove 50-letne člane našega društva. Med programom nas je zabaval slovenski pevski zbor iz Pittsburgha ter kvartet iz Claridga. Dva mlada harmonikarja sta pa seveda vse še posebej navdušila. Govoril je tudi glavni predsednik SNPJ Joe Culkar, ki je pozval mladino, da naj nadaljuje naše delo, ker stari že omagujemo. Za njim je govoril tudi dobro znani Mike Kumer, predsednik angleške federacije društev SNPJ in član glavnega odbora ter John Urbas, predsednik slovenske federacije društev SNPJ. V svojem govoru je zajel zgodovino našega Sygonskega društva. Na govorniški oder je stopila tudi naša Miss SNPJ 1904 Frances Vodopivec, ki je bila tako imenitna kot članica SNPJ že 70 let. Pa tudi ljubka Miss SNPJ 1974 nas je iznenadila z lepim govorom.

Hvala vsem, posebej še starejšim članom, ki so pripomogli, da je praznovanje obletnice našega društva tako lepo uspelo. Lepe pozdrave rojakom po svetu, posebej še tistim, ki so iz Trbovelj doma.

Julia (Puntar) Kramžar
Bridgeville, Pa.

Petdesetletni člani društva št. 6 SNPJ iz Sygana. Od leve: Andy Poverk, Mary Usnik, Julka Kramžar, Angela Baroni, Amalija Horvat, Angela Selišnik, Margaret Lesjak, Jessie Prosen, George Prosen, Karolina Dolenc, August Okorn, John Wirant, Jack Pinter, Elisabeth Barnfoldi, glavni predsednik SNPJ Jože Culkar, predsednik društva št. 6 Ernest Kvartich, Vincenc Sorkan in John Vozel. Žal na sliki ni vseh 50-letnih članov tega društva. Skupno jih je 36

Argentina

»Triglav« v Buenos Airesu

Slovensko kulturno društvo »Ljudski oder« v Buenos Airesu, ki zelo živahno deluje, je imelo tudi letos vrsto dobro uspeh in lepo obiskanih prireditev. Dne 31. junija pa so na izrednem občnem zboru uresničili že dolgo pripravljano in od članstva soglasno odobreno združitev bratskih društev: »Ljudskega odra«, »Zarje« in »Našega doma« v skupno društvo, ki se imenuje »Asociacion Mutual Esloveno-Yugoslava Triglav«. Na tem izrednem občnem zboru je bilo navzočih nad sto članov imenovanih društev, ki so združitev v novo skupno društvo, imenovano po našem ponosnem gorskem velikanu Triglavu, navdušeno pozdravili. Ob tej priložnosti so se tudi posebej spomnili tistih rojakov, ki so bili pionirji pri organizaciji in razgibanem delovanju velikega slovenskega društva »Ljudski oder« in pri ostalih društvih, ki so se zdaj združila v eno močno društvo.

V odbor novega društva »Triglav« so izvolili: Rodolfa Štekarja za predsednika, Silvia Paulina za podpredsednika, Borisa Košuto za tajnika, Antona Tuliča za drugega tajnika, Branka Lična za blagajnika, Ricarda Mermolja za drugega blagajnika. Pregledniki računov so Louis de Lisio, José Metlikovec in Alberto Misley. Člani častnega razsodišča: José Drašček, Metod Kralj in Stanislav Maurič. Ostali odborniki pa: Eduardo Mozetič, Zvonko Maglič, Rodolfo Subiotto, Guilermo Taučar, Carlos Pernaršič, Rodolfo Mozetič, Rodolfo Živec, Daniel Kogoj in Carlos Lojk.

Novice iz Rosaria

Jugoslovanski center je imel letos v marcu redni občni zbor, na katerem so v letošnji društveni odbor izvolili naslednje člane: Miroslava Medico za predsednika, Petra Jukića za podpredsednika, Štefana Malkovića za tajnika in Mata Miošića za blagajnika. Poleg navedenih so bili izvoljeni v odbor še: Veronika Šutej, Anton Prlaguzić, Josip Sigulin, Franc Moravac, Albin Plančič, Jure Kovačević, Štefan Zambrajlo, Felipe Duić in Anton Brišar. Za častnega predsednika pa je bil izvoljen Eugen Kurtin. Tudi ženski odsek pri centru zelo dobro deluje, za kar zaslužijo res vse priznanje.

Na občnem zboru smo soglasno sprejeli predlog za nakup kinoprojektorja, ki nam je res zelo potreben. Kar hitro smo med seboj zbrali tudi potrebna sredstva za nakup, kar nas je še posebej veselo presenetilo in seveda navdušilo.

Za zaključek pa še žalostno vest: 25. aprila smo se žalostni za vselej poslovili od prijatelja Milka Gregorića, rojenega v Dekanih (Pasja vas) na Primorskem. Z

ženo Angelo sta se priselila v Argentino leta 1928. Oba sta bila zelo pridna in delavna, a sreča jima ni bila naklonjena. Posebej hudo ju je prizadelo, ko sta izgubila 20-letno hčerko. Na srečo jima je ostal še sin, ki je zdaj inženir.

Pokojni Milko je imel nadvse rad naše pesmi. Rad se je udeleževal naših prireditev. Ni bilo zabave, kjer ne bi bil zraven s svojimi orglicami. Koliko večerov smo skupaj prepevali domače pesmi. Vsi v našem društvu in tudi ostali se bodo s toplo mislijo spominjali našega dragega Milka. Ženi Angeli in sinu izrekanto iskreno sožalje! Tebi, dragi naš Milko, pa naj bo lahka argentinska zemlja!

Anton Brišar

Kanada

Slovenska šola v St. Catharines

Pred dvema letoma smo tudi v mestu St. Catharines ustanovili slovensko šolo, ki jo obiskujejo otroci iz Wellanda in St. Catharines. Vpisanih je okrog 30 učenec, ki jih učita dve učiteljici. Najmlajši so stari osem let, ostali pa več. Med učenci sta tudi dve kanadski mame, ki sta kar pridni pri učenju. Lani smo s poukom začeli sredi oktobra. Učence smo razdelili v dve skupini. V prvem razredu so bili začetniki, drugi razred pa je bil nadaljevalni.

V začetku smo imeli seveda težave. Najtežje je bilo prvo učno uro, ker so otroci govorili samo angleško. Nisem vedela, koliko so se naučili našega jezika v preteklem šolskem letu. Ko sem pozdravila

smo že pripravili in se naučili kratko igrice, na katero smo seveda povabili tudi starše.

Po novoletnih počitnicah smo poleg redne učne snovi začeli tudi s pripravami in učenjem za dan mater, ki ga v Kanadi praznujemo drugo nedeljo v maju. Pri učenju vlog za igrice, recitacijah in petju naših pesmic smo imeli največ težav s pravilno izgovorjavo. No, potrudili smo se vsi skupaj!

Dvorana »Lipa park« je bila tisti dan čisto polna. Pred začetkom programa so imeli otroci, ki so nastopili, precej tremе, a vseeno je prireditev odlično uspela. Zadnje šolsko uro pred počitnicami smo skupaj pisali, o čem vse smo se v zadnjem šolskem letu učili in kaj smo se naučili. Naslednjo soboto pa smo šolsko leto zaključili s piknikom, ki smo ga priredili pri učiteljici Olgi Bukovčevi.

Vreme je bilo ta dan sicer oblačno, a voda v bazenu je bila prijetno topla. Ko smo se naplavali in dovolj naigrali, smo si ogledali še nekaj filmov. Zatem je sledila razdelitev spričeval. Otroci so ogledovali prejete ocene, jih primerjali z ocenami drugih, bili veseli nekateri bolj, drugi pa nekaj manj, kakršne so pač bile ocene.

Tako smo pri nas v St. Catharinsu letos zaključili sobotno slovensko šolo, ki jo organizira slovensko društvo »Lipa park«. Učitelji si prizadevamo, da bi se otroci naučili materinščine ter se v tem svojem znanju čimbolj izpopolnili in ga utrdili. Vse to pa je seveda v veliki meri odvisno tudi od njihovih staršev in od tega, če tudi starši doma z otroki slovensko govorijo. Za vsakega zavednega Slovenca in Slovenko bi to moralo biti samo ob sebi umevno, ali ne?

Lojzka Ažman

Otroci iz slovenske šole v St. Catharinesu v letu 1973/74, ki deluje pri Slovenskem narodnem domu — Lipa parku

»dober dan« in zatem vprašala: »Kako ti je ime?« jih je več polglasno vprašalo: »What?« Pa smo potrpežljivo drug drugemu pomagali in šlo je. Vsako nadaljnjo težjo našo besedo smo morali sproti dobro razvozlati in proučiti. Naslednje tedne je pouk vse bolj gladko tek. Pomagale so domače naloge, to, da smo veliko brali, pisali po mareku in proste spise ter se učili pesmice. Za Miklavža

Eden najbolj uspeh piknikov

Prekmursko slovensko društvo »Večerni zvon« v Torontu je 21. julija priredilo piknik, ki je bil izredno dobro obiskan. Poleg tukajšnjega ansambla »Veseli Pomurci« je v programu nastopil tudi znani ljubljanski pevec Stane Mancini, ki je navdušil prisotne rojake. Na programu je bila tudi tombola z bogatimi dobitki, med katerimi je bil tudi barvni televizor. Razumljivo, da je bilo za tombolo in dobitke veliko zanimanja. Tudi kuhinja je bila bogato založena. Na voljo so bile kranjske klobase z zeljem, svinjska pečenka in še marsikaj. Seveda tudi zažejne ni manjkalo dobrih pijač. Obiskovalci in tudi prireditelji pravijo, da je bil to eden najlepših in najbolje obiskanih piknikov društva »Večerni zvon«.

Marija, Andrej, Marta in Belinda Obležčak

OBLEŽČAKOVI IZ SYDNEYA

Minilo je že nekaj mesecev, odkar smo se srečali v Ljubljani. Bili so vsi navdušeni ob svojem prvem obisku Slovenije po sedemnajstih letih — to lahko posebej rečem za starša, hčerki pa sta bili predvsem radovedni bolj kot katerikoli običajni turist. To so bili Obležčakovi — oče Andrej, mama Marta in hčerki Mary in Belinda, vsi prizadevni člani in sodelavci sydneyjskega Triglava in Planice v Wollongongu.

Z njimi sem se pogovarjal v prostorni dvorani Tivoli v Ljubljani, kjer so se udeležili zaključnega svatovanja letošnje tradicionalne »Kmečke ohceti«. Tam je bila prava paša za oči, vsega je bilo dovolj — za sladokusce številne kuharske posebnosti, za turiste pisan folklorni program in za veseljake dovolj plesa. Obležčakovi so vsi kar žareli od veselja, požirali vse z očmi in ušesi, snemali, fotografirali. Seveda so preskusili tudi ljubljanske kuharje.

Andrej Obležčak je po rodu pravi Tolminec in tudi žena Marta je iz krajev ob Soči.

»Najbolj me je ves čas zanimalo,« mi je pripovedoval Andrej, »če je moja draga Soča še tako lepa. Pa je res še vedno taka, samo bolj plitva se mi je zdela, najbrž zato, ker sem jaz zrasel. Ko sem prišel v svoj dom, sem se razjokal. V starem delu Tolmina je še vse tako, kot je bilo, isti kamni še stojijo. Hudo bi mi bilo, če bi bilo drugače. Žal pa mi je, da se naša hiša podira. Nihče več ne skrbi zanjo. Mama pravi: 'Dokler bom jaz živa, bo že še, potem pa ne vem, kako bo.' Prvi večer, ki sem ga preživel doma po tolikih letih, so mi tolminski fantje zapeli podoknico. Bilo je nepozabno...«

Marta pa je o svojem prihodu domov pripovedovala:

»Vsa vas je bila zunaj. Začeli smo jokati, vsi vprek so vpili, mahali... Ob tem sprejemu sem bila resnično srečna. Tudi v domači hiši je bilo tako. Edino razočaranje je bilo, ko sem videla, da so podrli našo staro peč. Prve tri dni, ko prideš, samo plavaš, sploh se ne zavedaš, kje si. Vesela sem bila tudi, ko so mi vsi čestitali k mojemu pravemu tolminskemu narečju, ki sem ga ohranila.«

Hčerki Mary in Belinda sta pravi avstralski Slovenki. Zanima ju vse, kar je slovenskega, preverjata vse, kar sta jima prej o Sloveniji povedala oče in mama.

Mary je pripovedovala:

»Zame je tu vse novo, nekaj, česar nimaš možnosti videti nikjer drugje na svetu. Želela bi, da bi to lahko videli vsi moji prijatelji. Neverjetno je, koliko lepih slovenskih narodnih noš sem videla tukaj.«

Belinda pa jo je dopolnjevala:

»Vse je tako, kot smo vedele že prej, le da je vse veliko bolj moderno, lepše. Kamorkoli pridemo, doživimo nekaj novega. Ljudje tukaj so veliko bolj prijazni kot Avstralcji. Vse je kot slikanica, kot pravljica. Najlepša reka na svetu je Soča. Ko končava v Avstraliji šolo, bova zagotovo prišli nazaj. Še to moram reči, da so ljudje tukaj veliko bolj elegantni, veliko lepše oblečeni kot pa v Avstraliji.«

Vsi Obležčakovi tudi niso mogli prehvaliti, kakšna lepa prireditev je Kmečka ohceta. »Želela bi, da bi vsak avstralski Slovenec doživel vsaj del tega, kar smo mi,« je rekla Marta in mi povedala, da nameravajo podobno folklorno prireditev, kot je ta, pripraviti prihodnjo pomlad tudi v Wollongongu.

J. P.

NEPOZABNI SPOMINI

Zdaj sta že nekaj mesecev nazaj v Avstraliji in se spoprijemata s trdim vsakdanjim življenjem, a prav gotovo še dolgo (ali sploh nikoli) ne bosta pozabila svojih medenih tednov v Sloveniji. Magda Mesar in Božidar Hribernik, slovenski par iz Avstralije, ki se je letos poročil (zares) na »Kmečki ohceti«, sta bila med najbolj simpatičnimi pari, ki so se prišli poročiti v Ljubljano. Magda je bila rojena že v Avstraliji in njena slovenska govorica je tako tekoča, da nam je sama pripovedovala, kako so ji ljudje v Sloveniji po govoru hoteli ugotoviti, od kod je doma. Seveda ni nihče niti pomislil, da bi bila čisto z drugega konca sveta. Za to gredu Magdi seveda še posebne čestitke. Upamo, da bodo tudi njeni otroci govorili tako gladko slovensko. »Zame je bila poroka na »Kmečki ohceti« nekaj najlepšega, kar v življenju lahko doživiš. Vse je bilo enkratno, ne morem dovolj prehvaliti. Ljudje v Sloveniji so tako strašno prijazni in vidim, da taki niso samo zaradi »Kmečke ohceti«, vedno so taki... V tem času, ko sem tukaj, sem čisto pozabila na Avstralijo. Počutim se kot doma, srečna sem...« Tako nam je svoje občutke opisala Magda, 21-letna avstralska učiteljica iz Melbournea.

In kako je vse to sprejemal ženin Božidar Hribernik. Dejal nam je, da se v vsem strinja z ženo in da je bila zanj najlepši dogodek na »Ohceti« fantovščina. Toliko zabavnih ljudskih običajev je spoznal in toliko izvrstne pijače je poskusil, da je vse to komaj sprejemal.

Mlademu slovenskoavstralskemu paru še enkrat želimo veliko sreče na skupni življenjski poti!

J. P.

Naša grča iz Holandije

»Eh, kaj bi, devetdeset let...«

Suh je ko trlica, pa čvrst in bister in vselej dobre volje. Če ga pogledaš in se pomenkuješ z njim, mu niti malo ne moreš verjeti, da je Franc Belinc iz Chevremonta, Kerkrade v Holandiji, letos zakoračil že v deseto desetletje svojega razgibanega življenja, ki je bilo zvrhano trdega dela, hudih preizkušenj, pa tudi veselja in dobre volje. Vsako leto prihaja v svojo rojstno Slovenijo, obišče domače, kolikor jih še ima, zatem pa jo mahne v te ali one toplice, da si okrepi moči. Letos je obiskal atomske toplice v Podčetrtku, da je preizkusil čudežno vodo, o kateri nekateri trdijo, da tiste, ki so tega potrebni, tudi pomladi. Tudi na izseljenskem pikniku v Škofji Loki je Franc Belinc kot naš izseljenski starosta letos pozdravil rojake. Ko pa smo se kmalu zatem srečali z njim v našem uredništvu, ga je kar nekam zvezilo, ko smo mimogrede omenili tudi njegova leta.

»Eh, kaj bi to, devetdeset let,« je zamahnil z roko in s ponosom pristavil: »Moj ded jih je učakal stopetnajst...« Belinci so najstarejši naseljenci vasice Belo pri Kozjem. Trdijo, da od tod izvirajo tudi njihov priimek, kar bo najbrž tudi držalo. Belinčev ded, tisti, ki je učakal stopetnajst let, se je boril v vojskah proti Turkom. Da je bil fant in pol dokazuje tudi to, da je Turke krepko narahal in zmagoval, saj sicer ne bi učakal takšne starosti.

Franc Belinc se je najprej šolal doma, zatem je tri leta živel pri sestri v Mariboru in obiskoval nemško šolo. V počitnicah je pomagal zidarjem, da je malo zaslužil. Ni bilo lahko, a šlo je.

Ko je dorasel, ga je potegnilo na tuje kakor toliko drugih. Zaposlil se je v nemških rudnikih. V njegov osebni dokument so zapisali, da je »weinbauer« ali po naše vinogradnik, zaradi tistega koščka vinograda, ki so ga imeli doma. Ta naziv se ga je potem držal, čeprav je že dolga leta rudaril in se v rudarstvu tudi še posebej šolal.

Franc je, kamorkoli je prišel in kjerkoli je bil, prinesel s seboj dobro voljo. Bil je dober pevec. Na kupe pesmi je znal in še sproti se jih je naučil. Znal je igrati na harmoniko. Prve denarce, ki si jih je spravil skupaj, je porabil za nakup harmonike — to je bila najboljša dunajska harmonika. Igral je našim fantom po gostilnah, pa tam, kjer so stanovali. Zatem se je dogovoril s fanti, da bi ustanovili ansambel. In tako se je leta 1908 v Essenu rodil slovenski ansambel »Alpska roža«, ki ga je vodil harmonikar Franc Belinc, z njim sta pa

Slovenski ansambel »Alpska roža«, ustanovljen leta 1908 v Essenu. V sredini, s harmoniko Franc Belinc

igrala še Šuštar na citre in Udovič na violino.

»Kaj pa dekleta?« ga pobaram.

»Oja, dekleta so me imela kar rada,« se Franc Belinc nasmeha, pa takoj doda, »jaz pa sem imel najraje Pavlo.«

Rojčeva Pavla je bila celih deset let mlajša od njega. Rojčevi so se v Nemčijo preselili iz Žalca. Dve hčeri sta bili pri hiši, Pavla je bila mlajša. Pri Rojčevih je bil Franc na hrani. Štirinajst let je imela Pavla, ko jo je spoznal.

Vse bolj všeč sta si bila s Pavlo in Franc se je že nekajkrat poskusil zaradi tega resno pomeniti z Rojčevim očetom, ki je bil knap kakor on. A ta ni hotel o tem nič slišati.

»Pusti smrklo,« mu je rekel, »kaj ne vidiš, da ima še mleko krog ust?« On pa je o tem čisto drugače mislil.

Pa je sklenil, da bo ukrepal po svoje.

Nič kaj dobro ni bilo takrat za delavce v Nemčiji, posebej po veliki stavki leta 1912. Naši so začeli odhajati v Holandijo. Pripovedovali so, da so tam delovni pogoji boljši. Delo v akordu vrže dober zaslužek. Družine dobe stanovanja.

Nekega dne je Franc dejal Pavli: »Greš z menoj v Holandijo? Zdajle, takoj, sicer pa me ne boš več videla,« ji je zagrozil.

Vsa je bila zbegana. Ni vedela, kaj in kako bi. On je to izrabil.

»Kar predpasnik si odveži in jopico obleci, pa z menoj.«

In sta šla ter se srečno znašla onstran meje v Holandijo. Takoj je dobil delo pri rudniku. S Pavlo sta preživljala sladke dneve, v katerih pa je bilo tudi precej grenkobe in malo strahu vsaj s Pavline strani. Starši so seveda Pavlo iskali in ko so zvedeli, kje je, mu je policija dala 14 dni odloga, da dekle, ki je bilo mladoletno, pripelje nazaj. Res jo je pripeljal, a le za toliko, da so se sporazumeli s starši in da je bil njun zakon uradno sklenjen.

V Kerkrade je bilo takrat le osem Slovencev, vsi so bili rudarji. Franc Belinc je štirideset let kopal v jamah. Najprej v nemških, zatem v holandskih. Delo je

bilo od sile naporno in tudi nevarno, a zaslužek kar dober. To pa je tudi veliko pomenilo. Seveda je bil in ostal muzikant tudi potem, ko je imel svojo Pavlo in sta živela v Holandiji. Nekaj časa sta vodila v Herlerheide gostilno. A takrat se je začela prva svetovna vojna. Mladi fantje niso mislili, da bo tako hudo. V Karpatih je Franc doživel ognjeni krst, ki se je razpotegnil zatem na Srbijo, pa v soško dolino in Doberdob

Pavla mu je bila dolga leta zvesta družica. Od šestih otrok, sta jima dva umrla. Pavla pa se je za vselej poslovila od njega leta 1957. Od takrat je sam.

Franc Belinc (na desni) med razgovorom z urednico Rodne grude

Ne, ni sam prav nikoli. Z njim so spomini. Vanje se zapreda, mednje posega, pa ni nikoli sam. Vse od začetka je pel pri prvem slovenskem pevskem zboru, ki je bil v Kerkrade ustanovljen 10. julija leta 1928. Ob deseti obletnici ustanovitve so priredili veliko pevsko tekmovanje, na katerem se je zbralo nad tristo Slovencev.

Nasmehne se tudi ob spominu na začuden obraz zobozdravnika, ki ga je nedolgo tega obiskal, pa mu ta ni mogel verjeti, da je njegova rojstna letnica vpisana v zdravstveni knjižici, zares pravilna. Dolgo ga je moral prepričevati, da mu je končno le verjel.

Takšen je Franc Belinc, naša grča iz Holandije. Trideset let je zdaj že upokojen, prej pa je štiri desetletja rudaril.

Ina S.

Neizpolnjena pričakovanja

Kdo bi lahko preštel misli, ki so nas popeljale v domovino, v domači kraj. Kolikokrat smo bili v tistih redkih prostih uricah, ki smo jih lahko posvetili sebi, deležni čustev blaženosti, neke notranje topline, ko se je pred našimi očmi, čeprav le v domišljiji, razgrinjal naš domači kraj z vsemi značilnostmi; od znanih stezic, ki se jih spominimo še iz otroških let, skrivnih koticov, v katerih smo doživljali prve urice ljubezni, obrazov naših domačih, prijateljev, znancev. Da, to je tisti film, ki ga nosi vsak v sebi, v katerem je glavni igralec, režiser in snemalec.

Ob tihem obnavljanju »svojega filma« navadno sklenemo: še enkrat ali pa takoj, ko bom imel denar za pot, bom obiskal svoj domači kraj, še enkrat vsrkal vase vse tisto, kar smo gledali, čutili, živeli dvajset, trideset let.

Bliža se uresničitev sklepa. Mrzlične priprave, saj vendar potujemo domov. Ne, nismo pozabili najrazličnejših daril — za očeta, mamo, sestro, brata, ženo, otroke, dedka, babico, pa prijatelja. Kdo lahko pozabi vso tisto pisanost čustev, ki nas zajame ob misli, da bomo kmalu doma. V svojih pričakovanjih smo navadno prepričani, da bo vse, prav vse tako, kot takrat, ko smo odšli. Že na poti domov se spet v duhu vidimo, kako korakamo proti staremu domu, k domačim ljudem, ki jih nismo videli leto, dve ali celo desetletja. To bo veselo, bučno in že vnaprej vemo, da bomo v svojem čustvovanju dosegli tisto stanje, ko bomo ob veselju hkrati točili solze, vidne ali nevidne. Saj si vsa čustvena stanja, ki nas bodo in nas že zajemajo, ne moremo in niti ne želimo razčleniti. Vemo le to: polni smo različnih in nasprotujočih si čustev!

Ta težko pričakovani trenutek je tu! Doma smo, na dvorišču, v sobi. Že se objemamo, poljublamo. V tej zmešnjava čustev skoraj da ne razlikujemo delov od celote, posameznikov od skupine. In ko prva čustva in vtisi uplahnejo, začnemo ugotavljati: »Saj to ni tako, kot sem si zamišljal! Ne, tisto drevo, ki stoji pred hišo, ni tako mogočno kot je bilo nekoč! Pa tisti hribi nimajo več tiste le-

pe zelene barve, kot so jo imeli. Saj hiša sploh ni tista hiša iz belega kamna, saj je navadna podrtija! Da, vse je drugače, spremenjeno. Spremenjena je narava, kaj šele ljudje. Razočarani smo, skoraj užaljeni, jezni, prepolni občutka, da vendar ne sodimo v ta kraj, med te ljudi, saj so drugačni.

Toda, preden se dokončno razjezimo, razočarano nad okoljem, v katerega smo ponovno prišli, pomislimo na celoten psihični proces, ki nas privede do takšnih čustvenih stanj in čustveno obarvanih sklepov. In kar je najbolj pomembno — navadno tudi do napačnih sklepov. Doživljanja v otroštvu, obdobju dozorevanja otroka v odraslega človeka so izredno močno čustveno obarvana. Zato se nam vse tisto, kar smo zaznali v svojem okolju, kar smo doživeli, tako rado vtisne v spomin. In v času naše odsotnosti iz kraja, na katerega smo bili tako čustveno vezani, smo si v domišljiji ne le predstavljali sliko kraja, ampak zaradi domotožja ter prevelikega pričakovanja ponovnega srečanja z domačim okoljem čedalje bolj dodajali še tiste značilnosti, ki jih ta kraj sicer nima. V svojih mislih smo si ga ozaljšali tako, da ga ob ponovnem srečanju ne prepoznamo. Zato je nujna posledica prevelikih pričakovanj — razočaranje.

In ljudje? Naši domači, najbližji, prijatelji, naselje, kraj? Da, v en glas bomo po nekaj urah skupnega bivanja ugotovili: spremenili so se! Včasih so bili bolj prijazni, bomo trdili. Pogovor je brez težav tekkel, toliko se je bilo pogovoriti... Ali pa, ko smo že vse zvedeli, kaj se je zgodilo z našimi bližnjimi in daljnimi sorodniki, se začudimo, ko nam na vprašanja: »Kaj tista Marinčkova mama nič več ne pride na obisk?« Dobimo odgovor: »Ah, kdo pa danes ima čas, da bi se shajal s sosedi, saj ima vsak svojega dela in opravkov čez glavo!« In ponovna ugotovitev: »Da, tudi ljudje so se spremenili. Nič več niso tako prijazni, pristrčni in odkriti kot so bili včasih!« Tudi razočaranju nad ljudmi botruje spomin nanje v tistem času, ko smo bili tukaj, ko je res vse bilo

drugače. V svoji domišljiji pa smo vse te človeške značilnosti naših domačih ljudi olepšali, v svoji domišljiji pretirali, pripisujoč jim še tiste značilnosti, ki jih morda niti niso imeli.

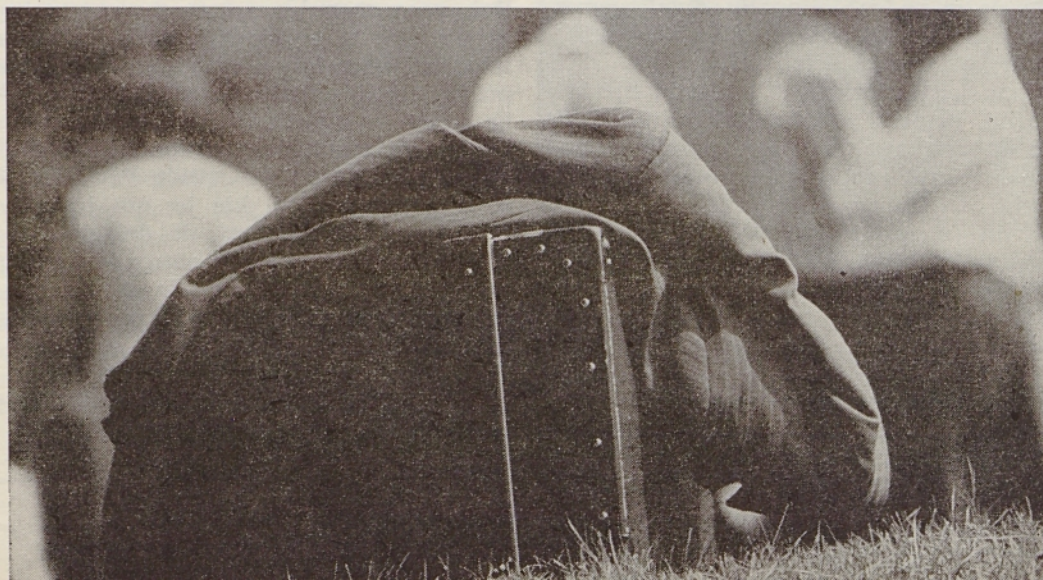
Ob vseh teh ugotovitvah pa pozabljamo, da je tudi čas, razvoj sveta in naše dežele prinesel spremembe. Spremembe, ki se poznajo na naših pokrajinah, domačih krajih in na naših ljudeh.

In vendar ne pozabimo: tudi mi smo se, živeli v tujih krajih, med tujimi ljudmi, spremenili. Doživljajoč trd boj, ko smo se spopadali z vsemi življenjskimi težavami, pa se hote ali ne hote vključevali v novo okolje, sprejemali navade ljudi okrog nas in prav zaradi tega še bolj globoko v sebi zaklepali lepe misli o domačih krajih in domačih ljudeh. Sebe je težko videti, spoznati in gledati z očmi drugih. Marsikdaj se ob srečanju s starim krajem in ljudmi pozabljamo vprašati: »Kakšni neki smo mi v očeh teh ljudi, od katerih smo se ločili pred petimi, desetimi ali več leti? Kako včasih zviška gledamo na te naše preproste ljudi, prepričani, da smo z veliko žlico pobrali vsa znanja in spoznanja tega sveta, če smo preživeli nekaj let v drugačnem okolju, v deželi z drugačnim standardom. Kako začudeno in nekam nerazumljivo nas gledajo, ko se namesto domače govorice postavljamo s kakšno tujo popačenko, prepričani, da bomo le tako pridobili na veljavi.

In ko se oddaljimo korak ali dva od svojih domačih in se popeljemo malo po svoji domovini, kako nekateri rojaki hitro pozabimo, da smo naše gore list. Kako se radi kot otroci postavljamo s tujo registrsko tablico avtomobila in uporabo tujega jezika. Kako se naenkrat nekateri naši rojaki iz tistih čustev, polnih pričakovanj, spremenijo v tujca, željnega malikovanja svojih sorojakov.

To pa je trenutek, da se vprašamo: koga želimo na ta način preslepiti?! Rojake v domovini!? Ne, samo sebe, svoj osebni občutek odtujenosti. Iz strahu pred izgubljenostjo identiteto si težko priznamo: »Da, spremenil sem se jaz in ne le moj domači kraj ter ljudje v njem!«

Milenko Pegan: Popotnikovo imetje

Babica iz starega kraja

Ko ji je ostal samo še grob, kamor je vsak dan prinašala rože in je izjokala vse solze za pokojnim možem, ji je vsevečkrat prihajalo na misel tisto, kar ji je mož rekel, pravzaprav naročil, nekaj dni pred smrtjo:

»Ko me ne bo več, pojdi k našim! Vnuki te potrebujejo. Koristna jim boš.« Odprla je album in gledala slike: sina, vnuke, snaho. Pavel, najstarejši vnuk, gre zdaj v deseto leto. Z njim sta se že srečala, a takrat je bil še majhen. Komaj tri leta je imel. May in Niki pa pozna le po fotografijah. Naši ljudje zunaj se radi fotografirajo: pred svojimi lepimi majhnimi hišicami, ob avtomobilih, na piknikih, ob družinskih praznovanjih. V albumu je imela dosti teh slik. Tudi pisma so bila kar številna in prijazna. Zraven so bile otroške risbice. Niki in May sta z njimi pozdravljali svojo babico.

Oh, kako je imela te svoje ljube škratke rada! Pošiljala jim je slikanice in knjige pravljič, da se bodo bolj domače počutili tam daleč sredi tujega sveta.

»Pojdi k našim! Vnuki te potrebujejo. Koristna jim boš.« Vse bolj in bolj so pozvanjale te besede v njej. Sredi noči se je prebujala in zdelo se ji je, da mož leži poleg nje in ji še in še to govori. Stegnila je roko. Zazeblo jo je. Postelja zraven je bila prazna, postlana, mrzla. Potem je sedla in pisala sinu: Prišla bi, če bi vam lahko kaj koristila, ko sta oba ves dan zaposlena, otroci pa še majhni. Tukaj sem zdaj tako zelo sama. Prejela je odgovor, vabilo, naj le pride. Pisal je sin in dodal, da tudi žena s tem soglaša. Vnučki pa so ji spet poslali pozdravčke, poljubčke in risbice.

Še in še je prebirala pismo. Še in še je tehtala v sebi. Šla je na možev grob in spraševala. A vse je bilo tako tiho. Rože so nihale v rahlem vetru, lučka v svetilki je brlela. Od nekod se je žalobno

oglašala grlica. Spet je gledala slike svoje mlade družine — sina, snaho, otroke. Najdalj se je ustavila pri snahi. Njen obraz je bil nekam mrzel, zaprt. Nasmeh narejen. Morda se ji to le zdi?

Še enkrat je pisala sinu in snahi: ali naj pride? Jim ne bo v napoto? Spet ji je odgovoril sin podobno kakor prej in vnuki so ji poslali pozdravčke in risbice. Odločila se je za dolgo pot, najdaljšo v njenem življenju, ki sicer ni dolgo trajala, ker jo je prek morja poneslo letalo, vendar jo je popeljala daleč v tujo deželo. Večino vezi za njo je bilo pretrganih. Stanovanje so zasedli drugi najemniki. V srcu so se oglašali dvomi, ki pa jih je hotela utišati z enim samim vedno ponavljajočim stavkom: Saj grem k svojim, k svojim, k svojim!!! To je bilo res. In prinašala jim je toliko ljubezni, zaupanja.

V začetku je bilo vse tako lepo. Vtisov toliko, da jih ni mogla razporediti. Vnučkov se ni mogla nagledati. Ne konca ne kraja ni bilo pomenkov. Sin in snaha sta trdo delala po ves dan. Treba je odplačevati obroke: za hišico, za avto, za to, za ono. Seveda, razumela je, saj tako je tudi doma. Zunaj pa je še bolj trdo. O, veliko bolj.

Bila je z vnučki, ko sta bila sin in snaha na delu. Pa kuhala je, pospravljala. Mislila pa je tudi na to, precej zagrenjeno, zakaj sin in snaha doma govorita angleško. Zakaj lomita tuj jezik, ko bi po domače tekoče lahko govorila. Otroci so lomili neko latovščino, ki ni bila slovenska in ne angleška. V pomenkih z babico se je to kmalu popravilo. Začudila pa se je, kje imajo slikanice in knjige pravljič, ki jim jih je poslala. Otroci niso nič vedeli o teh knjigah.

Ko je povprašala sina in snaho je zvedela, da so te knjige shranjene v — kleti. Zakaj, kako? Sin se je izgovarjal. Snaha pa je odkrito pojasnila: »Zato pač, ker se morajo otroci čimbolje naučiti angleščine. Saj bodo hodili oziroma Pavel že hodi, v angleške šole. Kaj bi jih mešali z materinščino.«

Babico je zazeblo, čeprav je zunaj svetlo in toplo sijalo sonce. Govorila je, ugovarjala, a se kasneje ni prav spomnila, kaj in kako.

Zdaj hodita May in Niki vsak dan k angleški »lady«, ki otrokoma pripoveduje tuje pravljičice v tujem jeziku. Babica pa varuje otroke druge slovenske družine. Prav toliko let imata kakor Niki in May in prav tako bosta hodila v angleško šolo, le starša hočeta, da znata tudi materinščino in jo tudi ohranita. Babica jima pripoveduje slovenske pravljičice in druge zgodbice. Včasih pa se glas zatakne, beseda ji zastane, zmede se, v oči ji pridejo solze... To je takrat, ko se spomni, da teh pravljič ne pripoveduje svojim vnučkom...

Kosilo po domače

Juha karmen
Ohrovtna musaka
Krompir v kosih
Solata

Juha karmen

Na maščobi zarumenimo žličko sladkorja, dodamo košček drobno se-sekljane čebule, popražimo, zatem dodamo žlico moke in gladko zmešamo. Ko prežganje zarumeni, dodamo nekaj opranih, na kose rezanih zrelih paradižnikov (če teh ni, pa žlico paradižnikove mezge), premešamo ter zalijemo s toplo vodo in kuhamo. Ko paradižniki razpadejo, jih pretlačimo in juhi dodamo na rezance narezano svežo, do mehkega dušeno papriko in nekaj na rezance narezane šunke. Ko juha prevre, jo izboljšamo z žlico kisle smetane, curkom belega vina, po okusu popramo in dodamo nekaj nastrganega muškarnega oreščka. K juhi karmen ponudimo na posebnem krožniku nastrgan parmezan ali kakšen drug trdi sir.

Ohrovtova musaka

Pol do tričetrt kilograma zmlete svinjine ali mešane z govedino solimo in z drobno sesekljano čebulo dušimo na maščobi četrto ure. Vmes dolijemo zajemalko tople vode, da ni meso presuho. Posebej skuhamo na vodi skodelico riža. Ko je kuhan, ga dodamo mesu, dobro premešamo in popopramo. V ohlajeno zmes vmešamo dve raztepeni jajci. Lepo ohrovtovo glavico očistimo, razdelimo na liste in skuhamo. Zatem pa ga dobro odcedimo. Pekač namažemo z maščobo, posujemo z drobtinami in na to naložimo polovico ohrovtovih listov. Nanje damo mesni nadev, čezenj pa še drugo polovico ohrovtovih listov. V dva decilitra dobre kisle smetane vtepemo dve jajci in to polijemo po ohrovtu. Ohrovtovo musako pečemo v pečici pri srednje močni toploti tričetrt ure. Ohrovtova musaka je priljubljena specialiteta naše srbske kuhinje.

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

IS.

V avgustu sta nas v uredništvu obiskala tudi dva znana clevelandska rojaka Jakob Štrekal in Jože Gornik, ki sta nam pripovedovala o življenju clevelandskih Slovencev (zgoraj). Halo, Mary in Helen iz Milwaukee! Objavljamo spominek na srečanje v Ljubljani. Sestrična Ina pa pozdravlja tudi ostali dve sestrični v Milwaukee — Martino Moertl in Uršulo Ruppe. Na svidenje! (slika zgoraj desno)

Naša dolgoletna naročnica Julija Sarajlič iz Alveste na Švedskem med obiskom v našem uredništvu (slika levo). Rojakinja Mary Matjažič iz Los Angelesa v Kaliforniji si je v letošnjem maju ogledala »Kmečko oh-cet«, svoj letošnji izlet v domovino pa je povezala tudi s spominsko obletnico: izteklo se je 45 let, odkar se je preselila v Ameriko. Mary je še posebej ponosna na ovratno ruto, ki jo je podedovala od svoje mame. Ruta je stara že skoraj sto let (slika desno)

V hčerkin spomin

Tudi rojakinja Mary Lušinova iz San Jose v Kaliforniji nas je letos poleti obiskala. Za tiskovni sklad Rodne grude je poklonila 5 dolarjev v spomin hčerke Anne Bailey, ki je umrla 19. avgusta leta 1972. Z iskreno hvaležnostjo smo sprejeli prispevek in jo prosili za hčerkino sliko, da jo objavimo. Rojakinja Mary Lušinova je doma z Vrhnike, v Ameriki pa živi že 63 let. Najprej so Lušini 49 let živeli v Clevelandu. Na življenjsko jesen pa so kakor mnogi naši ljudje v Ameriki odšli v toplo Kalifornijo. Že 62 let je Mary članica Slovenske narodne podporne jednote, društva Lunder Adamič, ki

ima številko 28. Leta 1955 je izgubila soproga. Pred dvema letoma pa je prežgodaj ugasnilo življenje njene hčerke Anice, katere izgube ne more preboleti. Pokojna Ann Bailey je bila izučena bolničarka. Med drugo svetovno vojno je bila v vojaški službi, kasneje pa je delala kot instruktorica v raznih bolnišnicah. Nazadnje je bila zaposlena v okrevališču v Los Gatosu. Podlegla je hudi zahrbtni bolezni.

Gospe Mary Lušinovi, ki jo je težko preizkušalo življenje, smo iz srca zaželeli, da bi se ob svojem tretjem obisku v domačem kraju prijetno imela in razvedrila in se vrnila v Kalifornijo z mnogimi lepimi spomini.

Nekaj starih slovenskih modrosti

Ako hočeš veliko let šteti,
moraš od mladega zmerno živeti.

Boljša je domača gruda,
kot na tujem zlata ruda.

Poceni blago je zmeraj najdražje.

Če jezik molči,
glava ne boli.

Desetkrat obrni besedo na jeziku,
preden jo izrečeš.

En sam vol ne more delati.

Gnilo jabolko je treba odstraniti od
zdravih.

Hiti počasi.

Iskren in raven pogled
čisla ves svet.

Jezik ni iz jekla, ne iz kosti, ali more
zbsti.

Kakor pozdravljaš, tako ti
odzdravljajo.

Lažniku se ne verjame, četudi resnico
govori.

Modrost je boljša kakor srebro in
zlato.

Nikoli ne kupuj, česar ne potrebuješ.

Oči vse vidijo, same sebe pa ne vidijo.

Ptiča spoznamo po perju,
psa po kosminju,
človeka pa po prijatelju.

Resnični prijatelji so redko posejani.

Sam sebi je vsak mil sodnik.

Še pes ima rad pri jedi mir.

Tresk z vedrega neba ne pade.

Ura enkrat zamujena
je za vselej izgubljena.

Visoko glavo nosi prazen klas;
prazen sod ima velik glas.

Zgodaj v posteljo, zgodaj iz postelje.

Živemu človeku se vse pripeti,
mrtvemu jama.

*Tele stare slovenske modrosti so mi pri-
šle v glavo. Morda bi bile primerne za v
Rodno grudo. Vaša vdana*

Jennie Troha
Barberton, Ohio

Oktober — vinotoč

Slovenske vinske ceste

Medtem ko se v nekaterih deželah turisti že vozijo po »vinskih cestah«, smo pri nas pravzaprav šele na začetku. V Sloveniji se v zadnjem času precej govori o predvidenih vinskih cestah. Zamisli in predlogov je dovolj, saj imamo za to idealne naravne in druge možnosti. Kljub prizadevanjem pa doslej še nimamo nobene povsem zaključene in priznane vinske ceste, tako kot jih priznava mednarodni center za zvezo med organi za pridelovanje vin s sedežem v Parizu. Še najdlje so na Vipavskem in Goriškem, kjer naj bi stekla prva vinska cesta v Jugoslaviji. Vipavsko-goriška vinska cesta bo imela dva vhoda. Prvi naj bi bil iz Postojne oziroma Razdrtega. Vinska cesta bi se začela v Podnanosu oziroma Mančah pred Vipavo. Od tam bi potekala po dolini Branice do Branika, dalje prek Dornberga in Prvačine v Volčjo Drago, nato mimo Bilj in Biljskih brijev skozi Šempeter, Novo Gorico in Solkan v Goriška Brda.

V obratni smeri pa bi potekala iz Brd proti Solkanu, po cesti proti Ajdovščini do Vipave, kjer bi bil krog zaključen. Drugi vhod naj bi bil prek Cola, Ajdovščine ter Nove Gorice v Brda, v obratni smeri pa nazaj do Vipave. Večina te trase je že asfaltirana. Za sedaj si turisti lahko ogledajo skoraj 100 let staro vinsko klet v Vipavi, kjer bodo naredili še vinski muzej z razstavo in pokušnjo vin s tega vinorodnega okoliša. Ob tej cesti je tudi več vzorno urejenih gostinskih lokalov in pomembnejših pridelovalcev vin, kulturni spomeniki itn. Tu so vsako leto turistične prireditve, kot so vipavska trgatev, goriška noč, dornberška trgatev, praznik češenj v Brdih in druge. Vinsko osmico, kot pravijo tej primorski vinski cesti, naj bi zaključili v Brdih, kjer so že asfaltirali večji del predvidene trase. V načrtu imajo obnovev starega gradu v Vipožah. Modernizirali in preuredili pa bodo še sedem domačih gostiln, ki bodo vsak čas pripravljene sprejeti pod streho tujega in domačega gosta ter postaviti predenj košček domačnosti, kaj dobrega za pod zob in ne nazadnje tudi kozarček pristne domače kapljice.

Na štajerskem so zgradili del vinske ceste na Kapeli pri Radencih, kjer je asfaltiran lep kos ceste po hribovskih medvinogradi, čeprav do sodobne vinske ceste še manjka marsikaj. Ta cesta naj bi turista popeljala iz Radenc med vinogradi prek Kapele in naprej mimo slatine v Očeslavcih, kjer je zelo star vrelec in so včasih napolnili veliko steklenic, skozi Negovo, kjer sta znamenito jezero in grad, in še naprej do Zgornje Ščavnice.

Na tem območju je predvidenih več tras. Tudi glavni obrisi vinske ceste v ormoško-ljutomerskih gorica so se že pokazali. Na tej vinski cesti so v zadnjem času precej naredili. Turist lahko nanjo zapelje iz Ormoža ali Ljutomera. Iz Ormoža lahko prek Litmerka, Pavlovcev in Vinskega vrha pripelje do Jeruzalema in železnih dveri in naprej do Ljutomera ter nato prek Gomile do Koga in Središča ob Dravi. To je najzanimivejši del vinske ceste. Velik del te je že asfaltiran. Pred kratkim so asfaltirali tudi del ceste od Ljutomera proti Kogu, medtem ko je cesta iz Ivanjkovec do Jeruzalema že dve leti asfaltirana. Jeruzalem je dobil tudi vodovod in prenovljen lokal, kjer so na voljo tudi sobe. Urediti pa nameravajo še sedem kmetij, ki bodo lahko sprejemale turiste. Zaradi izredne prizadevnosti vseh na tem območju kaže, da bo vinska cesta v ormoško-ljutomerskih gorica, ki že sedaj nudi gostu najnужnejše, kmalu povsem nared.

Tretjo vinsko cesto na Štajerskem bi lahko uredili v Halozah. Ta naj bi tekla od Zavrča prek Borla, Cirkulan, Leskovca in Podlehnik na novo haloško magistralo.

Četrta vinska cesta pa naj bi bila na svečinskem območju. To vinogradniško območje je sicer najmanjše, a je najbližje avstrijski vinski cesti, ki je speljana blizu državne meje.

Dober načrt za vinsko cesto, v katerem so upoštevane naravne in kulturne znamenitosti ter propaganda za kakovostna vina, so pripravili v kmetijski zadrugi Metlika, in sicer za belokranjski vinogradniški okoliš. Začetek te ceste naj bi bil v Kostanjevici na Krki. Peljala pa bi prek Šentjerneja v Novo mesto ter naprej prek Gorjancev v Metliko.

Na ureditev vinske ceste se pripravljajo tudi na Krasu. Povezovala naj bi Sežano, Dutovlje, Komen, Stanjel in druge kraje, kjer raste poznani teran. Zaenkrat so šele pri načrtih, čeprav je velik del cest že asfaltiran, imajo pa tudi precej gostinskih lokalov.

To so zaenkrat predvidene vinske ceste. Turisti trase bodočih vinskih cest lahko obiščejo že sedaj, saj je videti marsikaj zanimivega, prijazni ljudje v vinskih gorica pa radi postrežejo, če je treba.

Da pa bomo lahko govorili o pravih vinskih cestah — takih, ki jih zahtevajo pri mednarodnem centru za zvezo med organi pridelovanja vin v Parizu, bo treba še precej truda, dela in denarja, kar pa se nam bo zagotovo hitro in bogato obrestovalo, saj se turisti za tako vrsto turizma vedno bolj zanimajo.

Rajko Ocepek

Jože Snoj

VELIKA JESEN

Korenjaški
korén
jeseni je lén.
Ne gre iz zemljé,
ne gre, pa ne gre.
Prirožlja buldožer
in trije žerjavi
in traktorja dva
in vlečejo dan
in vlečejo dva,
pa s prvo,
pa z drugo,
pa vzvratno — HA HA
se smeje koren
in se jim ne da.
Še traktor
zakiha,
buldožerja razžre
slaba volja in
rja,
le žerjavi stoje.
Stoje in molče,
dokler ne zletijo.
Čez morje, sevė.

Marija Mijot
SUHA MIŠKA

Ti majcena miška!
Kje je tvoja hiška?
Gotovo pod podom v temi!
Uboga miška, kar vzemi
to skorjico kruha.
Joj, kako si suha!

KLOPOTEC

Klipe, klope, klipe, klop!
Hej, klopotec, brž v galop!
Grozdje v brajdi že zori,
sonce žarko se smeji.
Nič ne čakaj, klipe, klop!
Brž zavrti se, hop, hop;
veter v dir te naj spodi,
da nam čriček ne zaspi.

Se klopotec zavrti,
grozdek v brajdi se smeji —
Zdaj veselo je pri nas,
zdaj jesen je, zlati čas!

Ferdo Godina

Zmaj v oknu

Neko noč se je Ošlajeva kravica odvezala. Ker so bila vrata pri hlevu odprta, je šla na dvorišče. Čeprav je bila taka tema, da bi z rokami dalje segel, kakor z očmi videl, je kravica našla brajdo s trsovim listjem.

Brajda je stala ob koncu izbe, kjer je spala Ošlajeva mama s tremi otroki — s Tjašem, z Verono in s Štefom. Tu pri oknu je začela kravica z brajdo obirati listje. Šope listja je trgala s trsa, da se je tresla cela brajda.

To je zbudilo Ošlajevo mamo. Odkar ji je v vojni padel mož, je živel sama s svojimi otroki. Noči se je vedno bala. Ko je ponoči veter kje zaloputnil z vrati ali je prevrnil metlo, se je že zbudila. V strahu je prisluhnila, če ni k hiši prišel tat. V takem strahu so živeli tudi njeni otroci. Noči jim niso nikoli prinesle trdnega spanca.

Zato je Ošlajevo mamo tisto noč šum okrog okna še posebno prestrašil. Sedla je v postelji in poslušala, kaj se zunaj dogaja. Prepričana je bila, da namerava nekdo priti v hišo. Potihem je poklicala:

»Otroci, vstanite. Okrog hiše nekdo hodi.«

Otroci so se zbudili. Res, pod njihovim oknom je nekdo lomastil. »To so tatovi,« je dejal Tjaš mami.

Temna noč je še povečala njihov strah v izbi. Zdelo se jim je, da je

okrog hiše polno mož, ki nameravajo priti k njim skozi okna in skozi streho.

Ošlajeva mama je vstala. Tudi otroci so vstali. V temi so se je oklenili. Vsi so bili sredi izbe in niso vedeli, kaj se bo z njimi zgodilo. Mali Štef je med jokom šepetal: »S hišo vred nas bodo odnesli.«

Tjaš si je v naglici mislil obleči suk-njič, pa je potisnil roke v hlačnice. Ošlajeva mama je v temi segla po škatli za šivanje in med iglami iskala vžigalico. Zunaj pa se je brajda kar naprej tresla. Ošlajevim se je zdelo, da razbojniki že rujejo drevje okrog hiše.

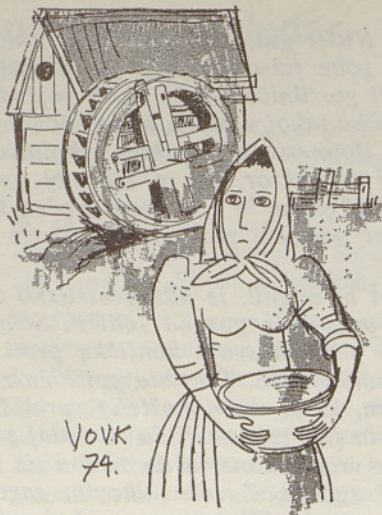
Mami je končno le uspelo, da je našla vžigalico. Ko je prižgala svečo, se je Tjaš prvi ozrl v okno. V oknu je zagledal strašnega zmaja, ki je imel velikanske roge, oči pa tako velike kakor dva klobuka.

Tjaš je zaklical: »Požrl nas bo.« Gotovo bi Ošlajevi pomrli od strahu, če se mami ne bi zdel ta zmaj v oknu znan. Gledala ga je in rekla otrokom, ki so se je v strahu držali: »Saj to je naša kravica.«

Utihnili so. V oknu res ni bil zmaj z dolgimi rogovi in velikanskimi očmi, tudi razbojniki ne. Bila je njihova kravica, ki je rinila glavo v okno in mulila trsovo listje.

M. VOVK
1974.

Narodna iz Solbice v Reziji

T I N A

Tina Brina
hodi okrog mlina,
ker ji manjka moka,
da bi skuhala si soka.

Jože Šmit

P S T I

Kaj je Polonca
naša odkrila,
da je na usta
prst položila?
Ptička je pravkar
v park priletela,
tiho vsi, tiho,
da bo zapela!

Draga Tarman

OB KRMILNICI

Zima, ki se je otroci tako veselijo,
je hud čas za mnoge živali. Izobilja,
ki jim ga ponuja jesen, ni več. Težko
je najti grizljaj. Mnoge ptice pevke,
drobne miši ali zajce je ugonobila
lakota in mraz.

Številne živali se pozimi približajo na-
šim domovom. Miši pritisnejo v list-
njake, hleve in kleti. Vrabci, ščinkav-
ci, velike in modre sinice in druge
ptice pa priletavajo na dvorišča, ka-
kor da pričakujejo naše pomoči. Saj
jim boš pomagal, ali ne?

Naredi krmilnico in jo obesi blizu
okna. Opazuj ptice, ki priletavajo. Ne-
katere izluščijo seme kar v krmilni-
ci, druge odletijo z njim na bližnje
drevo. Ene mirno pobirajo, luščijo in
jedo, druge se vedejo oblastno in
preganjajo ostale. In še marsikaj za-
nimivega boš opazil.

Krožek mladih dopisnikov

Pozdravi iz Kanade vsem slovenskim otrokom

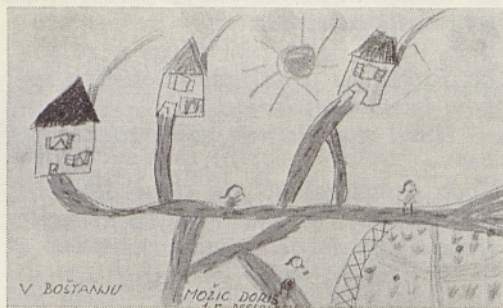
Lepe pozdrave pošiljamo iz slovenske šole St. Catharines, Ontario, vsem otrokom slovenskih šol na tujem! V slovensko šolo smo hodili vsako soboto popoldne v naš Slovenski narodni dom »Lipa park«. Šola se je začela lani. Imeli smo dva razreda. Vseh učencev pa nas je bilo 28. Učili smo se pisati, brati in govoriti lep slovenski jezik. Za božič in za materinski dan pa smo priredili koncert za odrasle. Želimo, da se vsi slovenski otroci po svetu pridno uče materin jezik, ki je najlepši jezik sveta.

Učenci slov. dopolnilne šole
St. Catharines, Ontario, Kanada

Zakaj sem šel v slovensko šolo

V slovensko šolo sem šel z namenom in upanjem, da se bom toliko naučil slovenščine, da se bom lahko pogovarjal z ljudmi, ki govorijo samo slovensko. V zadnjem šolskem letu smo imeli zanimivo učenje. Potrudili smo se pri učenju. Upam, da smo tudi naše starše in učitelje zadovoljili. Hvala vam za vaš trud!

Peter Žugič,
slov. dopol. šola
St. Catharines, Ontario, Kanada

Doris Možic se takole spominja rodnega Boštanja

Hvala društvu za ustanovitev šole

Jaz hodim v Slovenski narodni dom »Lipa park« v St. Catharinsu v drugi razred slovenske šole. Društvo je ustanovilo šolo leta 1973. V njej se učimo brati, pisati in govoriti slovensko. Igramo slovenske igre in pojemo slovenske pesmi. Upam, da bo šola nadaljevala z delom in da nas bo v novem šolskem letu še več učencev. Hvala društvu za ustanovitev šole in vse delo za nas. Lepa hvala tudi učiteljicam, gospodični Ažmanovi in gospe Bukovčevi.

Helena Vrhovšek,
2. razred slov. dopol. šole
St. Catharines, Ontario, Kanada

Postali smo pionirji

Šolska vrata so se zaprla. Zaključno proslavo smo imeli 8. junija. Vse deklamacije in pesmi sem se dobro naučil. Tudi ostali so

se potrudili. Učiteljica nam je obljubila, da bomo postali pionirji, če se bomo dobro učili. Vse je šlo gladko. Tudi na vprašanja iz učne snovi smo dobro odgovarjali. Postali bomo pionirji.

Nestrpno smo čakali na točko programa — sprejem v pionirski odred. Zastopnik šolstva pri veleposlaništvu SFRJ v Stockholmu tov. Vinko Zidarič nam je razdelil pionirske značke in knjižice. Vsakemu je podaril tudi ploščo s pionirsko pesmijo. S ponosom smo pred pionirsko zastavo izrekli svečano zaobljubo. Izvoljen sem bil za predsednika pionirskega odreda, ki se imenuje pionirski odred Kekec. V imenu pionirjev sem se zahvalil vsem, ki so nam pomagali, da sedaj pripadamo Zvezi pionirjev Jugoslavije. S ponosom se bomo vedno in povsod zavedali, da smo del slovenskega naroda. Kekčeva pesem nas bo vzpodbujala: »Dobra volja je najboljša. To si piši za uho: mile jere, kisle cmere z nami vštric ne pojdejo.«

Slavko Arih,
Köping, Švedska

Dne 8. junija sem postal pionir. Tov. Vinko Zidarič mi je izročil pionirsko zastavo in rekel: »Ti boš zastavonoša vašega odreda.« Zelo sem bil ponosen. Naša zastava je zelo lepa. Barve je rdeče, v sredini sta pionir in pionirka, zgoraj pa pionirski pozdrav. Ko smo bili na obisku na naši ambasadi sem imel pionirsko zastavo s seboj. Zvesto jo bom varoval, saj sem ponosen na naš odred.

Jožek Meglič,
Köping, Švedska

Tudi jaz sem letos 8. junija postal pionir. Imel sem plave hlače, belo srajco, plavo pionirsko kapico in rdečo rutko. Na prsi mi je naša tovarišica pripela pionirsko značko, dobil sem tudi člansko knjižico. Tudi meni je čestital tov. Zidarič z naše ambasade in mi podaril ploščo. Na koncu smo se vsi skupaj slikali. Posebej smo se potem slikali še za članske knjižice.

Zvonko Breznik,
Köping, Švedska

Na izletu

Dne 15. junija sem bil s sošolci na izletu v Stockholmu. Bili smo tudi na naši ambasadi. Tam smo pozdravili tov. ambasadorja. Zatem smo peli in deklamirali slovenske pesmi ter zaplesali partizansko kolo. Od tov. ambasadorja smo dobili knjižice slovenskih pesmi. V vsako knjižico se je tov. ambasador podpisal. Jaz sem dobil pesmi slovenskega pesnika Josipa Murna. Zelo sem bil vesel. Knjižica mi bo v lep spomin na obisk v naši ambasadi. Z veseljem jo bom spet in spet prebiral.

Marjan Bestjak,
Köping, Švedska

Gobe

Gospod Hans Schmalzl je bil pravi mojster za gobe. Poznal je vse po vrsti: od rdečih mušnic, karželjnov, dežnikaric pa vse do čokoladnih jurčkov, rumenih lisičk in štorovk. Za vsako vrsto je imel različne metode nabiranja; strupene je s pravim nogometnim udarcem pošiljal v krtovo deželo, užitne pa je s pravo krščansko pobožnostjo previdno zlagal v košarico in mlskal z jezikom ob misli, kako dobre bodo z jajčki, med krompirčkom, ocvrte ali pohane, ali kako drugače napravljene. No, zato ni bilo nič čudnega, če so gospoda Hansa njegovi prijatelji poimenovali Rdeči goban, kar je sicer ustrezalo njegovemu zariplemu obrazu in bojlerčku, ki mu je že krepko visel čez pas, ni pa popolnoma ustrezalo njegovemu prepričanju, ki se je upiralo rdeči barvi, kajti Hans je bil pristen Avstrijec in povrh vsega še zasebni trgovec. Pa nič zato: ime Rdeči goban je sprejel kot pohvalo za svojo gobarsko podkovanost in bilo mu je celo všeč, da ga niso imenovali Jur, Karželj ali kaj podobnega.

In ko je tako gospod Schmalzl ali strokovno Rdeči goban za gobami oblezel že vso bližnjo in daljno okolico svojega domačega kraja, je od svojih slovenskih odjemalcev, ki so prihajali po kakšne malenkosti v njegovo trgovino, izvedel, da je na drugi strani meje prava gobarska poplava in da, kamorkoli pogledaš, vidiš ali pohodiš gobo. Kdo bi ob tej veseli novici še lahko krotil nepotešene gobarske strasti gospoda Rdečega gobana?! Nihče, prav nihče, niti njegova Frau, ki ni bila nič kaj preveč navdušena stikati po tujih gozdovih. Toda sla gospoda Rdečega gobana je bila prevelika in ni se ji dalo odtegniti: svojo gobarsko sposobnost je hotel poskusiti in potrditi tudi na tujih, neznanih terenih.

Neko nedeljo je že navsezgodaj naložil v svoj volkswagen vso družino in povabil s sabo še družino svojega najboljšega prijatelja Jodla in družno so jo mahnili na našo stran. Jodl, ki je bil specialist za vina in so mu bile gobe španska vas, se je ustavil v lepi, kmečki gostilni, gospod Schmalzl in ostali pa so se pohotno zagnali v bližnji gozd. In res: uspeh ni izostal, košare so se polnile in še preden je bila ura dvanajst, se je gospod Rdeči goban ves zasopel in nasmejan vrnil s svojo in Jodlovo družino v gostilno.

— Topro, topro, gut, — je govoril in vlekel iz svoje košare gobe različnih barv in velikosti. — In jetzt, mi napraviti prava pojedina, uf, prava goba, topra goba, viele goba...

Gospod Schmalzl je bil navdušen. Zbral je zvrhano kopico nekakšnih sivih gob, ki so postajale že nekolikanj črne in poprosil zajetno gostilničarko, če bi jim hotela napraviti gobje kosilo.

— Nak, diese gobe so falsch in vi biti tot, — je dejala gostilničarka, — jaz vam jih že ne bom napravila.

— Topre gobe, topre, — jo je začudeno prepričeval gospod Rdeči goban. Toda ko je videl, da ne bo uspel in da se gostilničarka izmika njegovi prošnji, jo je prosil, če bi gobe lahko pripravila njegova žena.

— To pa že, to, — je dejala gostilničarka in odpeljala gospo Schmalzlovo v kuhinjo, ji dala masti in jajc in se tako izognila kakršnekoli odgovornosti za njihovo početje.

Kmalu je iz kuhinje zadišalo, kot bi nebesa pripravljala ohcet in ni minilo niti pol ure, ko je gospa Schmalzlova prinesla na mizo sveže pražene gobe.

— Krasno, krasno, — se je oblizovalo omizje in seglo po krožnikih. Gobe so izginjale v lačnih želodcih in oba gospoda, Rdeči goban in Jodl, sta jih krepko zalivala s cvičkom. Tedaj pa je Jodlovi Grätchen padla na tla vilica s polnim zalogajem in kot bi mignil se je izpod mize prikazala črna glava gostilničarkine psičke, ki je v hipu pomlaskala gobe. Prizor se je vsem zdel čudovit, da so otroci kar vrisnili od veselja in ker so bili že precej siti, so prosili gostilničarko za pasjo posodico, da bi vanjo zmetali gobje ostanke. Psička pa je prijetno mahala z repom in mlaskala z jezikom.

— Hund pojedla vsa goba, topra goba. —

Toda nenadoma so mu vilice obvisle v zraku, kajti psička je začela neusmiljeno cviliti in se zvijati.

— Kaj Hund, goba nicht gut...? — se je začudil gospod Rdeči goban in

se zelenosivo zazrl v zvijajočo se psičko.

— Nicht gut, saj sem vam rekla, da so gobe falsch, — jih je začela oštevati gostilničarka, ki je ob pogledu na psičko takoj uganila, kaj se dogaja.

— Donnerwetter, takoj v bolnica, takoj h doktor, — je zagrmel gospod Rdeči goban in s strahom v očeh še enkrat pogledal steklene oči uboge psičke.

Kot bi mignil, je bilo avstrijsko omizje prazno in gospod Jodl in Schmalzl sta pognala svoja konjička proti bližnjemu mestu. Tam sta poiskala zdravnika, ki je vsem pošteno spral želodce in jim zagotovil, da so sedaj prazni kot vreče slame in da se jim ne more nič zgoditi. Z zdravnikovim zagotovitvijo, toda kljub temu z bojznijo v očeh, so se vrnili v gostilno, da bi poravnali račun za popito vino. Gostilničarka jih je vsa nasmejana pričakala na pragu in jim je od daleč vpila:

— Gobe gut, gobe nicht falsch, naša psička je povrgla dva lepa psička. Pride, videli ju boste. Schöne Hund, kako srčkana Hund, ravnokar ju oblizuje in ne pusti nikogar k sebi.

— Gromska strela, — je zagrmelo iz praznega želodca gospoda Rdečega gobana. Družba pa se je kljub pajčevinam v želodcih pričela krepko krohotati.

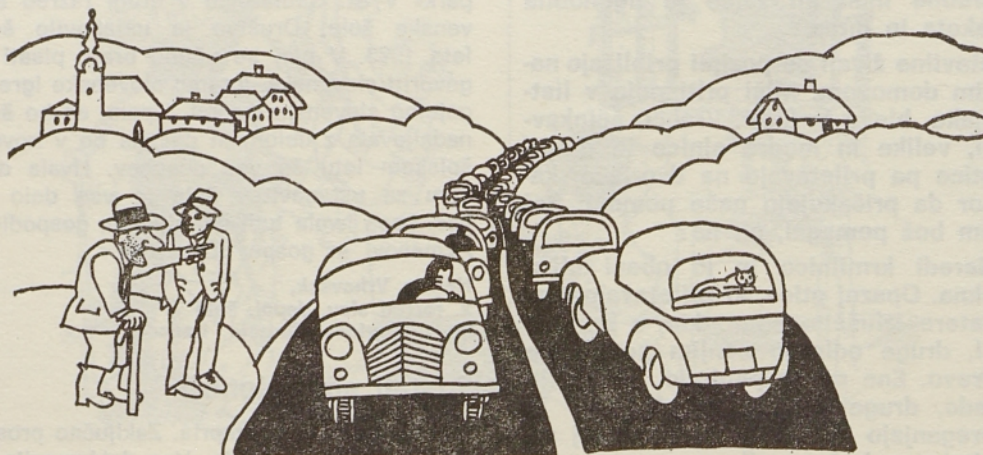
Miha Matè

— Kako čudovit razgled! Nikjer ne vidim svojega šefa!

Iz »Pavlihe«

— Kako bi bil vesel, če bi bencina zmanjkalo, da bi se promet ustavil. Tako rad bi šel enkrat čez cesto sosed obiskat.

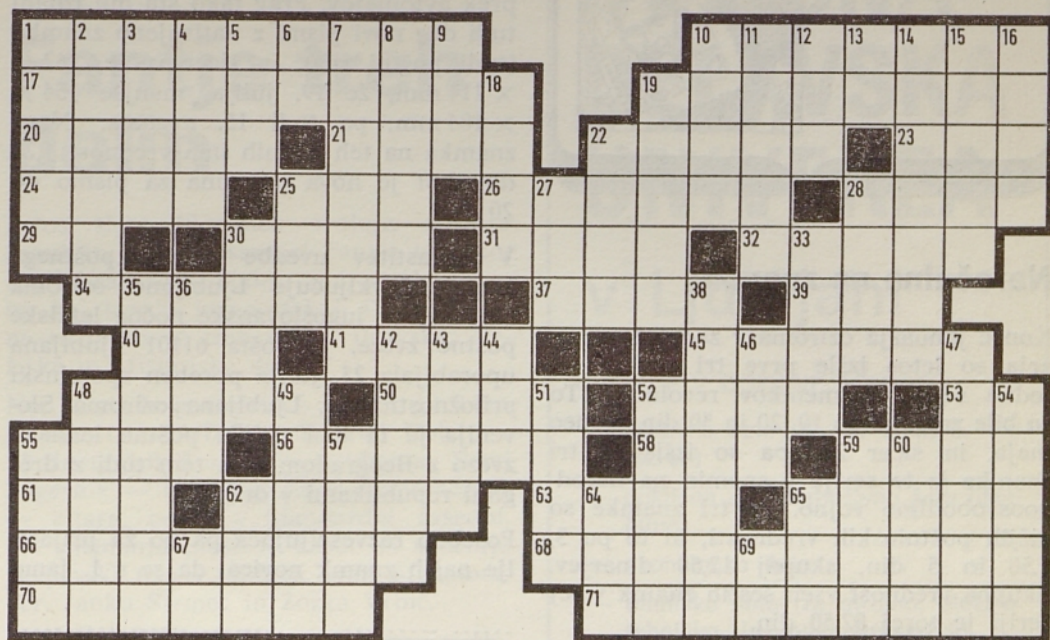

Spominski koledar oktober 1974

1. **10. 1943** je bilo v Kočevju prvo zasedanje odposlancev slovenskega naroda.
4. **10. 1959** so naši izseljenci v Torontu v Kanadi ustanovili Slovensko društvo »Simon Gregorčič«.
7. **10. 1966** je v Buenos Airesu umrl društveni in kulturni delavec Vinco Batagelj, doma iz Gojč v Vipavski dolini. Leta 1935 je bil med ustanovitelji Slovenskega podpornega društva Simbron. Bil je tudi soustanovitelj slovenske knjižnice, organizator prvih tečajev slovenščine v Villa Devoto itd.
9. **10. 1910** je bilo v Clevelandu ustanovljeno društvo »Napredne Slovenke«, ki je po priključitvi k SNPJ dobilo št. 137.
10. **10. 1914** so Slovenci v Claridgeu, Pennsylvanija, slovesno odprli svoj Slovenski dom.
10. **10. 1920** je bil na Koroškem izveden krivični plebiscit, ki je odtrgal slovensko Koroško od naše dežele.
12. **10. 1492** je Krištof Kolumb odkril Ameriko.
15. **10. 1844** je bil rojen v Vrsnem pod Krnom Simon Gregorčič, slovenski pesnik. Umrl je 24. novembra 1906 v Gorici.
19. **10. 1942** so Nemci ustrelili v Mariboru 174 talcev.
20. **10. 1944** je bil osvobojen Beograd.
22. **10. 1941** so ustrelili Nemci v Kragujevcu sedem tisoč srbskih rodoljubov.
23. **10. 1966** je bil v Torontu v Kanadi slovesno izročen namenu društveni dom Kanadsko-jugoslovanskega kulturnega združenja »Bratstvo in jedinstvo«.
28. **10. 1935** je bilo ustanovljeno v Montevideu v Urugvaju Društvo prekmurskih Slovencev.
29. **10. 1952** so jugoslovanski izseljenci v Sallauminesu v Franciji ustanovili društvo Posmrtninski sklad.
30. **10. 1946** je umrl v Buenos Airesu v Argentini zaslužen slovenski pe-vodovdja in skladatelj Franc Trebše. Vodil je več slovenskih pevskih zborov v Argentini, največ v Villa Devoto.

— V oktobru 1969 so ustanovili v Landskroni na Švedskem slovensko pevsko društvo »Triglav«.

Križanka

VODORAVNO: 1. čudaštvo, ekstravaganca, samosvojost, 10. predstavnik ali nosilec oligarhije, 17. bistrournjež, pameten človek, 19. nečlenarski zajedavec človeka in vretenčarjev, ki ima trakasto, ploščeno ter do 10 cm dolgo telo, 20. čokat kuščar severne Afrike in Arabije, ki rije po pesku, 21. glavna junakinja Pasternakovega romana »Dr. Živago«, 22. zračenost, združenost, 23. ustanovitelj komunistične partije Madžarske, ki je bil ustreljen v stalinskih čistkah (Bela, 1886 do 1939), 24. prebivalca evropske otočne države Irske, 25. nizko gozdno rastlinje, 26. vodilni prozaik in komediograf prve faze ruskega realizma (Nikolaj Vasiljevič, »Revi-zor«, »Mrtve duše«), 28. kip, tudi lesen sterber, 29. kemijski znak za svinco (plumbum), 30. bela kristalasta snov, natrijev karbonat, 31. aleksandrijski verski odpadnik, utemeljitelj arianizma, 32. čas, s katerim se začne nov pomemben razvoj; večje razdobje, 34. slovenski družbenopolitični delavec, med vojno komisar IX. korpusa NOV (Viktor), 37. nadležna žuželka, brencelj, 39. naziv za Hercegovca, 40. ena največjih in najpomembnejših evropskih rek (nemško Rhein), 41. nrv, značaj, 45. pripomoček za vrtnanje, 48. plod rastlin iz družine stročnic, 50. ime za boga pri muslimanih, 52. enoletna vzhodnoazijska kulturna rastlina, katere semena vsebujejo beljakovine in olja (njen plod je podoben fižolu), 53. kratica za »pleno titulo« (s polnim naslovom), 55. ljubka, plaha gozdna žival, 56. pot. krivulja, ki jo opiše nebesno telo v svojem gibanju, 58. boginja jeze v starorimski mitologiji, 59. osje gnezdo, osišče, 61. organ vida (množina), 62. metlica za ometanje, 63. ime beogradske pevke zabavnih melodij Novaković, 65. družina italijanskih graditeljev godal iz Cremona (16. do 17. stoletje), 66. gibanje za odcepitev južnih držav od ZDA, ki je pripeljalo leta 1861 do vojne med severnimi in južnimi državami, 68. spanje (otroško), 70. gozdoznica, članica tabornikom podobne organizacije, 71. potapljaška in vesoljska oprava s pripravami za dihanje.

NAVPIČNO: 1. nanašanje peska na cesto, posipavanje, 2. nega, varstvo, 3. spoj, zveza, kontakt, 4. ime slovenske kraške pesnice Muserjeve, 5. leva oziroma desna bočna ploškev ladje, 6. petnajsta in dvaindvajseta

črka naše abecede, 7. mlado smrečje ali bukovje, mladovje, 8. sinova žena, 9. gosta, temnorjava tekočina, proizvod suhe destilacije premoga, katran, 10. stara ploskovna mera, 11. nitaste tvorbe kožne vrhnjice na glavi, 12. naglas, poudarek, 13. okrajšava za »gozdno upravo«, 14. žganje, 15. kos posteljnine, 16. ime že umrle češke drsalke Maškove, 18. orodje za žaganje, 19. prizorišče trojanske vojne pri Homerju (Ilion), 22. pregibna zveza za določeno funkcijo (križni, krogelni, kardanski...), 25. mehka tonovska lestvica, ki obsega malo terco in čisto kvinto, 27. makedonski ljudski ples, 28. desni pritok Save pri Medvodah, 30. pokošena in posušena trava, 33. zadnji del stopala, 35. okrasna vrtna rastlina z barvitimi, večinoma dišečimi cvetovi, roža, 36. kar je nabrano, zbirka, 38. velik pokrit prostor, namenjen raznim prireditvam, hala, 42. šolska plošča ali deska za pisanje, 43. vzdevek ameriškega komika nemega filma Olivera Hardya (Stan in...), 44. čebelja tvorba, 46. uničevalka železa, železov oksid, 48. črpalka krvnega obtoka (ljubkovalno), 49. igralec šaljivih, komičnih vlog, 51. holandski slikar posamičnih in skupinskih portretov ter žanrskih polfigur (Frans, 1580—1666), 52. močan, silen človek, 54. kmetijski stroj za čiščenje žita, vejalnik; tudi mesto v Zvezni republiki Nemčiji, rojstni kraj Karla Marxa, 55. eden najboljših slovenskih skladateljev zabavne glasbe, saksofonist (Ati), 57. gojitev živine, 59. šejkat na jugu Arabskega polotoka, 60. francoska pisateljica, prijateljica Alfreda de Musseta in Chopina (George, »Mala Fadet«), 62. bodica, konica, 64. boginja plodnosti v rimskem bajeslovju, 65. pristanišče na severu Izraela (Acco, Akon), 67. začetnici slovensken popevkarice Elde Viler, 69. četrta in sedma črka naše abecede.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE. Vodoravno: 1. spremstvo, 9. Kosmač, 15. kamra, 16. oreh, 18. gostota, 19. U Tant, 20. Stritar, 22. eter, 23. Tina, 24. Aci, 25. Sime, 26. bik, 27. AN, 28. Brač, 29. klanček, 31. asket, 34. Ra, 35. jarek, 37. kurirka, 40. špas, 42. ab, 44. koš, 45. čast, 46. tok, 47. loka, 49. Kurt, 50. omikron, 52. livar, 53. oljenka, 55. Aare, 56. ogenj, 57. starka, 58. bevskanje.

Naročnina na znamke

Konec januarja oziroma v začetku februarja so letos izšle prve tri znamke iz redne serije spomenikov revoluciji. To so bile znamke po 10, 20 in 50 din. Konec maja, in sicer 29., pa so izšle še tri znamke iz te serije v spomin na narodnoosvobodilno vojno. Te tri znamke so nižjih poštinskih vrednosti, in to po 3, 4,50 in 5 din, skupaj 12,50 dinarjev. Skupna vrednost vseh šestih znamk v tej seriji je torej 92,50 din.

Na znamki za 3 din, ki je črnoolivne barve, je spomenik iz Ljubljane, delo umetnika J. Bolke. Na škrlatnordeči znamki za 4,50 din je spomenik s Kozare v Bosni, kjer so bile hude borbe za tamkajšnje osvobodeno ozemlje. Na znamki za 5 din, ki je vijoličastomodra in delo makedonskega umetnika J. Grabulovskega, je spomenik iz Belčišta v Makedoniji v bližini Prilepa.

Tudi te znamke je natisnil beograjski zavod za izdelavo bankovcev v enobarvnem črtnem globokem tisku in v polah po 25 znamk.

V zvezi z novimi poštninami za pisma in dopisnice v domačem prometu je 15.

avgusta izšla nova dopisnica z znamko za 80 par. Na znamki je poštni rog kot pri avtomatskih znamkah za prodajo prek avtomatov. Prav tako sta bili izdani tudi dve novi pismi z natisnjeno znamko (tudi poštni rog), in sicer večje, 162 × 114 mm, že 19. julija, manjše 154 × 104 mm, pa tudi 15. avgusta. Nova znamka na teh pismih ima vrednost 1,20 din, kot je nova poštnina za pismo do 20 g.

V počastitev uvedbe prvega poštne letala, ki vključuje Ljubljano oziroma Slovenijo v jugoslovanske nočne letalske poštne zveze, je pošta 61101 Ljubljana uporabljala 23. julija poseben spominski priložnostni žig. Ljubljana oziroma Slovenija je ta dan dobila poštno letalsko zvezo z Beogradom in s tem tudi z drugimi republikami v državi.

Posebno razveseljujoča pa bo za prijatelje naših znamk novica, da se s 1. janu-

arjem 1975 uvaja po vsej državi naročniški sistem na naše znamke. Filatelisti in drugi ljubitelji naših znamk se bodo lahko stalno naročili na zeleno količino znamk. Zaradi količinsko omejenega števila celih serij je bilo danes na pošti težko dobiti, vsaj v Sloveniji, kjer je največ filatelistov, včasih tudi po eno serijo priložnostnih znamk.

Hiša na Vrhniki

Prodam enonadstropno hišo, elektrika, voda, garaža, 540 m² zemljišča, odlično za vrt. Hiša zgrajena do tretje faze, na Vrhniki, 18 km od Ljubljane. Cena 350.000,00 dinarjev (petintrideset starih milijonov dinarjev).

Poizvedbe na naslov:

Cvetko BORDON
Cesta 13, št. 19
61260 NOVO POLJE — Ljubljana
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

... in v Krškem

V centru Krškega ugodno prodam polovico hiše v dvojčku. Lepa lega, urejena okolica z asfaltom, telefon v hiši.

Stane DROBNIČ
KRŠKO — Kvedrova 4
68270 KRŠKO

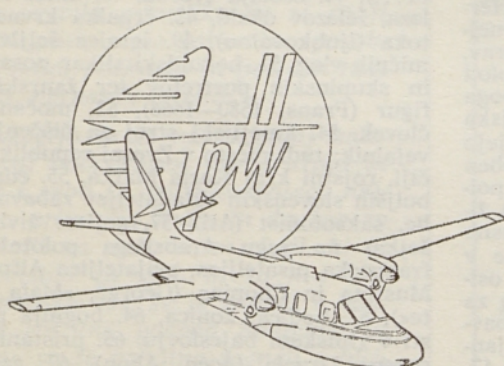
Popravki

V 9. številki Rodne grude se nam je zaradi naglice pri pisanju podpisov k slikam vrnilo nekaj neljubih napak. Tako bi se podpis k barvni sliki na strani 4 moral glasiti »Suhor v Beli krajini« in ne Juhorje. Tudi na strani 15 bi moralo biti namesto podpisa »Omizje na pikniku — Kanadčani« pravilno pisati »Žitnikovi iz Parme, Ohio — na pikniku v Kamniški Bistrici«. Prosimo, da te popravke upoštevate in se vam zanje opravičujemo.

Uredništvo

Narodne noše smo si sešili sami

V 9. številki Rodne grude, na strani 16, v članku, ki je popisoval turnejo holandskega pevskega zbora »Zvon« po Sloveniji, smo zapisali, da je narodne noše za slovensko folklorno skupino sešila Mici Michon-Čebin. Ko pa nas je rojakinja Čebinova pred odhodom v Holandijo obiskala na Matici, nam je povedala, da je ta podatek napačen in da so si vsi sešili narodne noše sami. To torej zdaj popravljamo in se vam opravičujemo.

PRVO POŠTNO LETALO IZ LJUBLJANE

27. 5. 1974
23. 07. 1974

Predstavljamo vam slovenske
narodno-zabavne ansamble

Fantje treh dolin

Letos slavi 10-letnico svojega obstoja znani štajerski ansambel Fantje treh dolin. Izbrali so si čudno ime, vendar nam bo kaj kmalu jasno, zakaj. Člani skupine so doma iz treh dolin: Dravske, Mežiške in Mislinjske doline.

No, ko pa že govorimo o članih, jih bom pa kar naštel. To so: Konrad Doler — klarinet, Adi Smolar — trobenta, Berti Zagernik — bobni in Pavle Štrumbergar — kitara, pevec v standardniasedbi. Pri snemanju plošč in kaset pa sodeluje še pevski trio v sestavi: Ivan Štrumberger, Janko Strmec in Zorka Vrbič.

Ansambel Fantje treh dolin snema plošče in kasete ter arhivske posnetke pri RTV Ljubljana. Za našo radijsko hišo so posneli okoli šestdeset posnetkov, izdali dve mali in štiri velike plošče, na tržišču pa sta tudi dve magnetofonski kaseti.

Kariera ansambla Fantje treh dolin se je začela pred desetimi leti v okviru tekmovanja »Naše vasi«, nadaljevala pa se je v tekmovanju narodno-zabavnih ansamblov na Vinskem sejmu v Ljubljani, kjer so v izredno močni zasedbi osvojili tretje mesto strokovne žirije. Vrhunec svoje priljubljenosti so dosegli s skladbo Pesem treh dolin. Posneta je bila že pred leti, vendar pa tudi danes ne smemo govoriti o nazadovanju ansambla, saj so zelo delavni. Vsako leto posnamejo nekaj novih »komadov«, prav tako pa skušajo svoj slog igranja čimbolj »izpiliti« in ga pripeljati na raven trenutno najboljših skupin.

Skupina kar precej nastopa, tako doma kot v tujini. Na gostovanjih po Avstriji, Italiji, Nemčiji in Svici so poželi obilo priznanja in uspeha. Sicer pa so tudi v domovini priznani, saj prodajo zelo veliko plošč, na njihovih koncertih pa so dvorane nabite do zadnjih kotičkov.

Skladbe komponira vodja Konrad Doler sam, pri njihovih aranžmajih pa mu pomaga Berti Zagernik. Večino besedil napiše Lev Svetek, nekaj jih napišejo sami, nekaj besedil pa prispeva tudi Marjan Stare. Vsekakor pa ne smemo pozabiti povedati, da se Konrad Doler uveljavlja tudi v svetu zabavne glasbe kot komponist. Tudi na letošnji »Veseli jeseni« je bila izvedena ena izmed njegovih zabavnih melodij.

Beba

S. Pust

DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA

v Ljubljani

VPISUJE V DOPISNE ŠOLE

- osnovno šolo (5., 6., 7. in 8. razred)
- poklicno administrativno šolo (dveletno)
- ekonomsko šolo
- tehniško šolo (za strojno, elektrotehniško, lesnoindustrijsko in kemijsko stroko)
- delovodsko šolo (za strojno stroko)
- poklicno kovinarsko šolo

VPISUJE TUDI V DOPISNE TEČAJE

- nemškega in italijanskega jezika
- esperantskega jezika
- tehničnega risanja
- za skladiščnike
- za kontrolorje in predelavce v kovinarski stroki
- tečaj strojepisja (v drugem delu tečaja možnost specializacije za stavce na IBM strojih ali za fonodaktilografe)
- tečaj poslovne korespondence (za delovne organizacije po modernem programu)
- tečaj za družbeno izobraževanje

Vpisujemo vsak dan od 7. do 14.00 ure, ob torkih do 18.00 ure (od 1. septembra tudi drugo soboto v mesecu).

Podrobnosti o sistemu dopisnega izobraževanja, učnem programu in pogojih za vpis, boste lahko izvedeli iz prospekta za šolsko leto 1974/75, ki vam ga pošljemo na vašo zahtevo. Svoj naslov napišite s tiskanimi črkami

Za prospekt pošljite znamko v vrednosti 5.— din na naslov:
DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA,
61000 LJUBLJANA, Parmova 39
telefon: 312-141
poštni predal: 106

Zaselek stogov pred Studorjem

V Sloveniji ne poznam lepšega zaselka, pravzaprav kar prave »vasi« kozolcev kot pred Studorjem v Zgornji bohinjski dolini. Vsi kozolci — toplarji (Bohinjci jim pravijo stogi) te prikupne vasice so postavljene skupaj, na enem mestu, tam, kjer se od asfaltirane ceste Stara Fužina — Srednja vas makadamska pot odcepi lepo pod hrib Studor (980 m), kjer leži vas z istim imenom. Tam, na križišču, je prava »vasica« kozolcev, vseh studorskih kozolcev. Kot nekakšna straža pred vasjo so, postavljeni tam premišljeno: Studor je preveč pod hribom, preveč za vetrom in v senci, kozolci pa morajo biti na soncu in na prepihu, da se mrva suši v njih, sicer bi bili brez pomena. In tam, bolj na polju, ob njivah in travnikih, so še bolj pri roki kot v vasi, kjer se hiše stiskajo v breg, da je šlo ja čim manj obdelovalne zemlje v nič.

Bohinjci poznajo dve vrsti stogov — toplarjev. Tistim, ki imajo po sredini zgornjega dela, kamor spravljajo seno, nekakšen hodnik, tistim rečejo »v dve drevesi vezan stog,« onim drugim, ki tega hodnika nimajo, pa »v eno drevo vezan stog,« Prvi so navadno večji, drugi manjši. V prve se da shraniti več krme, v druge manj. Prvi so širši, podnje se ob dežju lahko zapelje več voz, drugi so ožji in zato izgledajo višji, elegantnejši, čeprav niso višji. Najbrž je bilo včasih to, kakšen stog je imela kmetija, odvisno od velikosti kmetije: večji grunti so imeli v dve drevesi vezan stog, manjši v eno drevo vezanega. Najbrž, pravim, čeprav za to nimam dokazov, to bi bilo treba preveriti. Nasploh je namreč včasih povsod po Sloveniji, kjer te priprave za sušenje poznajo, veljalo, da je bila velikost kozolca odvisna od velikosti kmetije. To so narekovale potrebe, razen tega pa je bil velik in lep kozolec tudi ponos gospodarja, pa naj je šlo za lepo izrezljane dolenske toplarje ali pa za dolge gorenjske stegnjene kozolce s po 20 in več štanti.

Ne vem, če so studorski kozolci spomeniško-varstveno zaščiteni. Če niso, bi bilo to treba urediti. Bohinjsko kmetijstvo sicer še ne propada tako kot njihovo planšarstvo, a zna se zgoditi da bi čez leta začel propadati tudi zdaj eden, drugič drugi stog v zaselku pred Studorjem. Takrat bi bilo na tak ali drugačen način treba poskrbeti, da bi ta zaselek stogov ostal tak, kot je. Nekje bi bilo treba dobiti denar za to, saj so ti kozolci prava arhitektonska in krajinska posebnost in kot taki tudi turistična privlačnost, ki sem jo zasledil tudi že v nekaterih perspektivah Bohinja. Res so tako lepi, tako svojevrstni in enkratni, da bi bila velika škoda, če jih ne bi bilo več.

Tekst in fotografiji:
Andrej Triler

Prostorna notranjost »v dve drevesi vezanega stoga« pred Studorjem v Bohinju (zgoraj)

»V eno drevo vezani stogi« so manjši, a nič manj lepi (spodnja slika)

Kakšna je prava slovenska zastava

V našem slovenskem domu bi radi izobesili tudi slovensko zastavo. Imamo pa ljudi, ki slovenske zastave sploh ne poznajo; razlog temu je, da so nekateri naši rojaki živeli pod Italijo, Avstrijo in tudi pod Madžarsko. Naše vprašanje bi torej bilo: kakšne so barve slovenske zastave, kako so razvrščene, kaj katera barva pomeni? Ali ima slovenska zastava zvezdo? Kaj predstavlja zvezda? Zanimajo pa nas tudi zastave ostalih jugoslovanskih republik.

F. Z. Edmonton, Kanada

Podobnih vprašanj, kot nam jih je nazival rojak iz Kanade, smo v zadnjem času prejeli še več. Znale pa so nam tudi zadrege rojakov v nekaterih drugih krajih po svetu, ki ne vedo, katera je »prava slovenska zastava«. Zato smo naprosili za podroben odgovor na vsa zastavljena vprašanja višjega strokovnega sodelavca pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti profesorja Boža Otorepca, ki nam je na kratko, pa vendar podrobno, odgovoril z naslednjim sestavkom:

Nova ustava Socialistične republike Slovenije iz leta 1974 opisuje enako kot prejšnja iz leta 1963 v svojem 9. členu republiško zastavo takole:

»Zastava Socialistične republike Slovenije je belo-modro-rdeča z rdečo peterokrako zvezdo na sredi. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra, rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlatorumen rob. Središče zvezde je v presečišču diagonal zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice belega polja, tako da imata spodnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdečem polju zastave.«

Takšen je torej opis slovenske zastave. Kakšna pa je njena zgodovina? Slovenska narodna zastava ima za sabo že več kot 126-letno zgodovino. Slovenci jo namreč priznavajo kot svojo zastavo vse od marčne revolucije leta 1848 (»pomladi narodov«), ko je gibanje za združeno Slovenijo sprejelo kot slovensko zastavo zastavo tedanje vojvodine Kranjske, avstrijske dežele, v kateri je bivalo takrat največ Slovencev. V teh barvah so bile tudi barve slovenskih kokard, belo-modro-rdeče zastave so javno izobešali vsi narodno-zavedni Slovenci ne samo na Kranjskem, ampak tudi na Koroškem, Štajerskem in Goriškem.

Zastava SR Slovenije

Kako pa je nastala ta dotlej kranjska zastava? Zastave, kot predvsem bojna znamenja, so poznali že v antiki Egipčani in Asirci, pa Grki in Rimljani. Tudi v srednjem veku so poznali Germani in Slovani bojne zastave, fevdne zastave z grbom lastnika so bile znamenje fevdnega gospoda. Kot so iz prvotnih zastav prenesli z razvojem grbov barve bojnih znamenj na grbe, tako so od 17. stoletja dalje začeli s splošnejšo rabo zastav predvsem pri armadah. Barve državnih, deželnih, mestnih in drugih grbov so začeli prenašati v zastave. Barve današnjih zastav v Evropi gredo torej po pravilu nazaj na barve grbov. — Grb nekdanje vojvodine Kranjske je bil že v 13. stoletju enoglav orel, ki je dobil v prvi polovici 15. stoletja svojo dokončno obliko in barve: na srebrnem polju moder enoglav nekronani orel, kateremu se je, da bi se razlikoval od drugih orlov v grbih, npr. Tirolske ali Moravske, vil čez oprsje v obliki polmeseca srebrno-rdeče šahiran pas. Barve kranjskega grba, to je bela (ki se na zastavah uporablja namesto srebrne, enako kot rumena namesto zlate barve), modra kot barva orla in rdeča iz šahovnice, so predstavljale torej kranjske deželne barve in iz njih je bila sestavljena tudi kranjska zastava. Pri tem je prišla na vrh bela barva, ker je te največ v grbu, pod njo je prišla modra in spodaj rdeča, ki je je bilo najmanj.

Kakšnega posebnega pomena te barve v zastavi nimajo, v poljudni razlagi pa se enači bela barva z mirom, plava s svobodo in rdeča s krvjo, ki naj teče, če bi sovražnik ogrožal prvi dve vrednoti. V 19. stoletju je postala rdeča zastava simbol socialističnega gibanja za osvoboditev delavskega razreda.

Med narodnoosvobodilno borbo je dobila leta 1941 slovenska narodna zastava na sredo še rdečo peterokrako zvezdo, znak socializma, in taka zastava je bila kasneje sprejeta tudi v slovensko ustavo. Tudi zastave ostalih jugoslovanskih narodov oz. republik so dobile rdečo peterokrake zvezde. Tako je zastava Socialistične republike Srbije rdeče-modro-bela z rdečo peterokrako zvezdo na sredi; zastava Socialistične republike Hrvaške rdeče-belo-modra z rdečo peterokrako zvezdo na sredi, zastava Socialistične republike Črne gore rdeče-plavo-bela z rdečo peterokrako zvezdo na sredi, na novo

Zastava SFR Jugoslavije

pa sta v socialistični Jugoslaviji nastali zastavi Socialistične republike Bosne in Hercegovine, ki jo predstavlja rdeča zastava, ki pa ima v levem zgornjem vogalu jugoslovansko državno zastavo z zvezdo in zastava Socialistične republike Makedonije, ki je tudi rdeča in ima v zgornjem levem vogalu rumeno peterokrako zvezdo.

Zastava Socialistične federativne republike Jugoslavije je modro-belo-rdeča z rdečo peterokrako zvezdo na sredi in je nastala s kombinacijo barv zastav vseh narodnosti Jugoslavije. Sedmi člen nove ustave SFR Jugoslavije iz leta 1974 jo opisuje takole: »Zastava Socialistične federativne republike Jugoslavije je sestavljena iz treh barv: modre, bele in rdeče, z rdečo peterokrako zvezdo na sredi. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: modra, bela in rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlat (rumen) rob. Središče zvezde se krije s točko, v kateri se sekata diagonal zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice v modro barvo zastave, tako da imata dolnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdeči barvi zastave.«

Vsak četrtek —

DOLENJSKI LIST!

DOLENJSKI LIST —

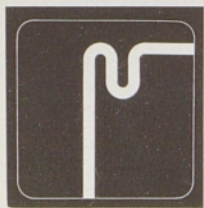
okno na Dolenjsko!

Vsak teden: vse o Dolenjski, Beli krajini in Spodnjem Posavju

v DOLENJSKEM LISTU

na vaše okno

lepo zaveso,
moderno zaveso,
praktično zaveso — diolen

velana
zaveso

**tegrad šmartinska c.
61000 ljubljana jugoslavija**

projektiranje in gradnja telekomunikacijskih omrežij

projektira:

— vse vrste telekomunikacijskih in datex zvez

izvaja:

- inženiring na področju telekomunikacijskih omrežij
- polaganje, montaža in električne meritve telekomunikacijskih omrežij
- antikorozijska katodna zaščita podzemnih kovinskih instalacij

svetuje:

- s področja telekomunikacijske tehnike

Obvestilo naročnikom SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975

Na željo številnih bralcev naših publikacij — revije RODNA GRUDA in zbornika SLOVENSKI KOLEDAR, bomo tokrat že v tretje priložili SLOVENSKEMU KOLEDARJU za leto 1975 barvni stenski koledar, ki se ga boste prav gotovo vsi veselili.

Na 12 listih stenskega koledarja, formata 23×16 cm, vam bomo predstavili slikovite ljudske noše, ki jih je narisal akademski slikar Saša Šantel (1883—1945), in sicer iz Gorenjske, Dolenjske, Bele krajine, Goriške, okolice Trsta, Režije in Koroške. Ob vsaki sliki in na zadnjem listu koledarja bo kratek opis značilnosti posamezne noše v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku.

Pri snovanju tega koledarja nas je vodila misel, da moramo bralcem naših publikacij v tujini dati nekaj vrednega iz slovenske narodne zakladnice — podobo izvirne ljudske noše, po kateri si bodo naša društva in posamezniki v tujini lahko izdelali svojo nošo, saj je po njih veliko povpraševanje. Vsi, ki bodo pravočasno naročili našo knjigo SLOVENSKI KOLEDAR 1975, bodo prejeli tudi opisani stenski koledar, ki bo dostojen okras vsaki slovenski hiši v svetu.

Komplet SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975 (knjiga z okrog 300 strani zanimivega branja in stenski koledar) bo zanimiva za vas pa tudi za vaše sorodnike, prijatelje in znance, ki jih želite obdarovati ob novem letu. Zato pohitite z naročili. Cena je: 60,00 dinarjev ali 4,00 US \$ oziroma enakovrednost v drugi valuti.

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II.
61001 LJUBLJANA
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

ALI SVOJEMU ZASTOPNIKU

Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka:
Glas v njegov spomin FLP 04-035
2. Ansambel bratov Avsenik:
Za tvoj praznik
Srebrne smučine 04-031/1-2
3. Ansambel bratov Avsenik:
Zlati zvoki 04-021/1-2
4. Ansambel Lojzeta Slaka:
Glas harmonike 04-027
5. Ansambel Lojzeta Slaka:
Pod Gorjanci je otoček 04-020
6. Ansambel Miha Dovžana:
Dimnikar 04-023
7. Ansambel Jožeta Burnika:
Obletnica poroke 04-029
8. Ansambel Maksa Kumra:
Na Vrhe 04-024
9. Slovenski oktet:
S pesmijo okrog sveta 09-012
10. Stanka Kovačič:
Moj fant pa ljubi drugo 04-028

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE:

1. Ansambel Lojzeta Slaka:
Sto obljub, sto želja FSP 4-030
2. Ansambel štirje Kovači:
Sosedovo dekle 4-029
3. Janko Ropret:
Korakaj, korakaj 5-081
4. Majda Sepe:
Vagabund 5-075
5. Marjetka Falk:
Sama fanta našla si bom 5-073
6. Boter petelin 1-001
7. Mojca Pokrajculja 1-005
8. Erazem in potepuh 2-002
9. O junaškem kovaču 1-002
10. Marjana Deržaj:
Najin večer 5-079

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Tiskovni sklad

AVSTRALIJA: Gomboč Jože 1,05 Lstg, Slavko Prinčič 0,62 Lstg, Albert Korenčan 0,65 Lstg, Marica Podobnik 0,40 Lstg, Kristina Vujica 0,50 a\$, Lojze Kovačič 1.— a\$, Marijan Svetina 0,62 Lstg, Sonja Petek 1,87 Lstg, Franc Koprivec 0,58 Lstg, Ciril Ozbek 0,92 Lstg, Vinko Bogolin 1,09 Lstg, Bogomir Orter 1,33 Lstg, Lojze Drvodel 1,50 a\$, Rudi Varga 0,65 Lstg, Ludvik Sterle 30.— din, Jožef Mavrič 6,78 Lstg, Hermina Volk 1,15 Lstg, Ivana Buckovič 1,21 Lstg, Alfred Breznik 1,57 Lstg, Janez Klemenčič 2.— a\$, Gizela Sarkan 0,50 a\$, Mirko Litrop 2,50 a\$, Albert Serbinek 12,50 a\$, Martin Turk 0,50 a\$, Anica Smaila 0,90 Lstg, Jože Težak 1.— Lstg.

BELGIJA: Friderik Jošt 70.— Bfr, Viktor Oštir 90.— Bfr, Matevž Mihelač 100.— Bfr, August Baričič 120.— Bfr, Jožefa Globevnik 280.— Bfr, Jean Smrke 15.— Bfr.

FRANCIJA: Leopold Maguša 7.— FF, Albin Mejovšek 10.— FF, Franc Knaus 5.— FF, Irene Thery 10.— FF, Ivan Mlakar 2.— FF, Antoine Lavrič 12,50 FF, Jože Komljanec 7.— FF in 25.— din, Viktor Lapornik 20.— FF, Milka Železnikar 5.— FF, Franc Jakič 9.— FF, Elizabet Šorn 9.— FF, Jean Jelen 5.— FF, Maria Grusser 20.— FF, Ferdinand Pinter 10.— FF, Anton Škruba 14.— FF, Antonija Kunej 7.— FF.

HOLANDIJA: Mici Michon-Čebin 1,50 Hfl, Franc Gril od skupine obiskovalcev iz Holandije 50.— DM, Franc Belinc 13.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Albin Zupančič 15.— din.

KANADA: Leopold Perdec 1.— can\$, Janez Gimpelj 5.— can\$, Maria Sluban 1.— can\$, Stan Vrhovšek 2.— can\$, Milka Zernel 3.— can\$, Leslie Hull 3.— can\$, Karlo Crepnjak 7.— can\$, Joško Jagodnik 5.— can\$, Ivanka, Stane Pajnič 5.— can\$, Rezka Mahne 1.— can\$, Cilka Kralj 1.— can\$, Jakob Kolarič 1.— can\$, Franc Stranščak 1.— can\$, Anica, Gabrijel Žen 90.— din, Joe Gornik 2.— can\$, Danny Kisel 2.— US\$, Lado Steržaj 10.— can\$, Ferdinanda Peitler 5.— can\$.

NEMCIJA: Justi, Janez Giosini 6.— DM, Josef Jaklic 70.— din, Vida Sienčnik 85.— din, Štefan Pirc 23.— DM, Lojzek Štebe 10.— DM, Franc Beras 2.— DM, Maria Stumberger 4.— DM, Štefka Klokow 3,75 DM, Martin Perc 2.— DM, Alojz Zupan 2.— DM, Ivan Centa 2.— DM.

ŠVEDSKA: Darinka Ringström 4.— Skr, Milan Meško 6.— Skr, Janes Slebič 8.— Skr, Stanislav Slak 6.— Skr, Ferdinand Urbančič 23.— din, Ivan Šebalj 6.— Skr.

ŠVICA: Marija Črešnar 1.— Sfr, Marija Hirt-Pleteršek 1.— Sfr, Marija Dayen 1.— Sfr, Miroslav Keber 13.— Sfr, Soni-

boj Blazi 6.— Sfr, Matilda Baumann 1.— Sfr, Bogomir Jejčič 20.— Sfr in 15.— din, Janez Laknar 15.— din.

ZDA (USA): John Shine 3.— US\$, Tončka Sershen 1.— US\$, Stanley Trauner 2.— US\$, Jacob Gorup 1.— US\$, Valentina Burnside 1.— US\$, Mary Kozel 5.— US\$, Edward Razoršek 1.— US\$, John Tancek 1.— US\$, Konrad Novak 3.— US\$, Josephine Brezovec 1.— US\$, Jennie Strumbel 15.— US\$, Angela Zaitz 1.— US\$, Barbara Slanovec 1.— US\$, Rose, John Krašnik 1.— US\$, Elica Madison in Jakob Zupan v spomin ob 85-letnici rojstva in 7-letnici smrti Katke Zupančič 10.— US\$, Mary Tursich 4.— US\$, Mary A. Smith 2.— US\$, Jennie, Luis Smith 1.— US\$, Louis, Frances Bartol 5.— US\$, Louis Rebol 3.— US\$, Mary Kukar 3.— US\$, Pauline Starc 2.— US\$, Raymond Kladnik 5.— US\$, Ann Celesnik 1.— US\$, Agnes Gosar 2.— US\$, Rose Merlak 15.— din, Ana Blazek 3.— US\$, Jennie, Frank Fatur 5.— US\$, Frank Modic 2.— US\$, Rudolf Potočnik 10.— din, Mary Lusin v spomin pok. hčerke Anne Bailey, roj. Lusin 5.— US\$, Bernardine Johnson 2.— US\$, Elsie, Joseph Culkar 10.— US\$, Ema Janc 1.— US\$.

Vsem se iskreno zahvaljujemo!

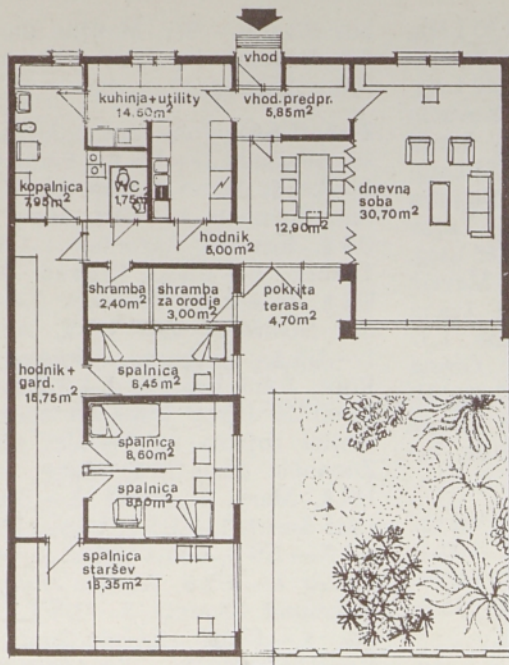
Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

ATRIJSKE HIŠE

stanovanjske površine 150 in 168 m², zgrajene do 3. gradbene faze (do strehe, toda brez notranjih del)

prodajamo

v komunalno urejenem naselju NOVE DRAVLJE, ki leži na severozahodnem robu Ljubljane, tik ob podutiškem gozdu.

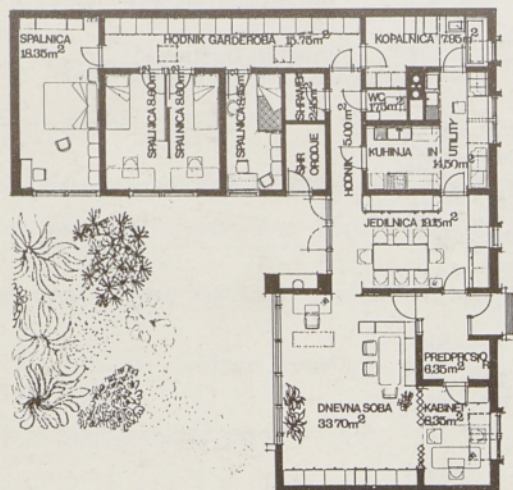
V objekte so speljani priključki vodovoda, elektrike, plina, telefona in kanalizacije.

Cesta in poti v naselju so asfaltirane in razsvetljene. Do mestnega središča Ljubljane je 20 minut vožnje z mestnim avtobusom, ki ima postajo ob naselju.

Garaže v bližini hiš.

Cena 530.000 in 570.000 din.

Vse informacije daje **STANDARD-INVEST**, Ljubljana, Celovška cesta 89, telefon 57-477.

Zaradi izrednega zanimanja za knjigo **ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA**, ki je bila z vsakim ponatisom razprodana, vam pripravljamo novo, obsežnejšo, boljšo in lepšo izdajo z enakim naslovom **ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA**.

ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA, to je izbor napotkov, modrosti in izrekov velikih mož sveta, ki so s svojimi razmišljanji skušali omogočiti človeštvu boljše in srečnejše življenje, človeku pa olajšati borbo za njegov danes in jutri in ga spodbujati za pošteno in resnicoljubno doživljanje sveta okrog sebe.

Knjiga bo priročnik za stare in mlade, polna napotkov za življenje, skritih misli in razmišljanj, ki so kdaj pa kdaj potrebni vsakomur.

Priporočamo jo vsem, ki jim je pri srcu svet razmišljanja, kajti vse kar je kdajkoli prišlo izpod peresa modrijanov, je bilo posvečeno človeku z namenom, kako pošteno in modro živeti.

Vse to in še mnogo več boste našli v knjigi

ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA

**ZLATA PRAVILA SO PRIJATELJ,
KI NIKDAR NE RAZOČARA.**

Cena knjige za inozemstvo je 160.— din. Priporočamo, da knjigo naročite čimprej na naslov:

Kulturni atelje Slovenije, p.p. 179 Ljubljana

NAROČILNICA

Podpisani

Natančen naslov

Naročam obvezno

ZLATA PRAVILA ŽIVLJENJA

Naročnino bom poravnal po prejemu računa.

Datum:

Podpis: